andersen

Lei 5

editura pentru literatură

Acum 70 de ani, în luna martie 1895, apărea în editura librăriei Carol Müller primul volum dintr-o nouă colecție de popularizare a literaturii, «Biblioteca pentru toți». Pentru numărul 1 al colecției au fost alese cîteva basme ale scriitorului danez H. Ch. Andersen, reunite sub titlul *Povești alese*. În prefața sa, directorul literar al publicației și traducătorul volumului, folcloristul Dumitru Stăncescu (1866—1899) scria: «*Pînă acum nu știu să se fi tradus în românește ceva de acest autor a cărui faimă e universală și ale cărui povești au fost traduse în toate limbile. Și începem „Biblioteca pentru toți" cu dînsul, încredințați că facem plăcere și un serviciu tuturor cititorilor români în a căror bibliotecă va ține un loc de căpetenie*».

«Biblioteca pentru toți» de azi continuă bunele tradiții ale vechii «Biblioteci», apărută între 1895—1949, devenind cea mai populară colecție de literatură din țara noastră.

andersen

crăiasa zăpezii

Ilustrația copertei : *Petre Vulcănescu*

H. C. A.

hans cristian andersen

crăiasa zăpezii

BASME ŞI POVESTIRI

TRADUCERE DE
AL. PHILIPPIDE şi de
I. CASSIAN-MĂTĂSARU

PREFAŢĂ DE
TEODORA POPA

1965

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Basmele : *Degeţica, Soldatul de plumb, Porcarul, Klaus cel mic şi Klaus cel mare, Privighetoarea, Răţuşca cea urîtă, Acul de cîrpit, Scăpărătoarea, Hainele cele noi ale împăratului, Tovarăşul de drum, Cufărul zburător, Fata din soc, Lebedele, Crăiasa zăpezii, Prinţesa şi mazărea, Zîna mării* şi *Fetiţa cu chibriturile* au fost traduse de Al. Philippide ; traducerea celorlalte basme aparţine lui I. Cassian-Mătăsaru.

PREFAŢĂ

Există scriitori a căror faimă depăşind graniţele ţării lor îi face să nu mai aparţină pămîntului natal, ci lumii întregi, opera lor devenind cu timpul patrimoniu universal. Unul dintre aceştia a fost şi povestitorul danez Hans Cristian Andersen ale cărui basme, traduse în 80 de limbi şi ilustrate de artişti celebri, au cucerit milioane de cititori de pe toate meridianele globului.

Deşi obligat de nedreapta orînduire din vremea sa să îndure nenumărate vicisitudini care l-au adus de multe ori în pragul deznădejdii, Andersen n-a pregetat să transmită posterităţii caldul şi emoţionantul mesaj al operei sale pătrunsă de un înalt şi mişcător umanism.

Transpunînd etic contradicţiile sociale flagrante ale epocii şi postulînd cu îndrăzneală triumful binelui asupra răului, Andersen a sădit în inimile celor asupriţi nădejdea într-o lume mai bună, eliberată de orice servituţi, o lume pe care o dorea tot atît de frumoasă ca şi cea a poveştilor sale.

Cu toate limitele gîndirii, cu tot tributul plătit tradiţionalismului romantic şi idealist, opera sa — şi în special basmele — sporesc prestigiul literaturii naţionale daneze, aducînd în acelaşi timp o valoroasă contribuţie la tezaurul literaturii universale.

*

„Danemarca, țara în care m-am născut — spune Andersen în *Povestea vieții mele — e o țară poetică plină de legende și cîntece bătrînești și cu o bogată istorie.*" Istoria aceasta începe o dată cu cucerirea pămînturilor fertile ale Iutlandei de către danii sălbateci și neînfricați veniți din fiordurile înghețate ale Norvegiei ; statorniciți pe uscat, danii pun capăt pirateriei și războaielor întemeind, în secolul al X-lea, regatul Danemarcei.

O dată cu alcătuirea noului stat, paralel *„cu legendele și cîntecele bătrînești"*, de care amintește Andersen, transmise pe cale orală din generație în generație, apar și cele dintîi manuscrise : *Gesta danorum* a lui Saxo Gramaticus, datînd din secolul al XII-lea, în care sînt consemnate cu predilecție evenimente cu caracter istoric și militar, *Cronica rimată* a lui Niels, iar mai tîrziu *Culegerea de proverbe latino-daneze* a lui Peter Laale. Romanele și poemele cavalerești pătrund relativ tîrziu în Danemarca, unde literatura era puternic dominată de biserică.

Abia prin Ludvig Holberg (1648—1754) supranumit „Plaut al Danemarcei" literatura daneză începe să capete prestigiu. Influențat de iluminiștii francezi și în special de Voltaire, Holberg scrie cîteva piese destul de îndrăznețe pentru vremea sa, al căror umor copios, împletit cu o vervă satirică remarcabilă, descrețește adesea frunțile contemporanilor.

După Holberg figura cea mai proeminentă în literatura daneză e poetul și dramaturgul Johannes Ewald (1743—1781), considerat drept „părintele genului dramatic danez". Piesele : *Rolf Krage, Moartea lui Blades* și, mai ales, *Pescarii* care *„reînvie chipurile vechilor barzi și faptele lor epopeice"* aduc o însemnată contribuție la dezvoltarea teatrului danez, asigurîndu-i totodată autorului un loc de frunte în literatura țării sale.

Romantismul, care triumfă în Danemarca spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea, deși la început e puternic influențat

de cel german, capătă repede trăsături proprii ajungînd într-un interval de timp relativ scurt la deosebiri aproape esențiale. Făcînd o paralelă între romantismul țării sale și cel german, reputatul critic danez Georg Brandes spune într-una din lucrările sale : *„Pe pămîntul danez romantismul german a căpătat mai multă claritate, mai multă forță, el a devenit aici mai puțin nocturn îndrăznind să iasă la lumina soarelui. Scriitorii danezi au de obicei avantajul că evită desfrîul gustului și al fanteziei. Ei se opresc la timp, ocolesc paradoxul sau nu-l urmăresc pînă la consecințele lui extreme ; nu sînt aproape niciodată cinici, cutezători, batjocoritori, răzvrătiți, fantasmagorici, foarte sentimentali, numai abstracți sau numai senzuali..."*

Cel mai de seamă reprezentant al romantismului danez e poetul și dramaturgul Adam Oehlenschläger (1779—1850). Inspirîndu-se ca și Ewald din trecutul eroic al țării sale, Oehlenschläger dă la iveală o serie de piese *(Baldur cel bun, Hakon Jarl cel bogat, Palnatoke, Axel și Valborg* etc.), considerate, prin forma lor îngrijită, adevărate modele de artă ale genului dramatic, pe care-l ridică pe cele mai înalte culmi, sporind considerabil prestigiul teatrului danez. Se mai remarcă alături de Oehlenschläger — în prima jumătate a secolului al XIX-lea — prozatorii B. Ingemann, autorul unor viguroase romane cu caracter istoric, Paul Møller și Steen Steensen Blicher care, prin tendința de a reflecta în lucrările lor unele aspecte negative ale societății contemporane lor, evoluează spre realism, precum și poetul N.S. Grundtvig care se angajează să reînvie, în creațiile sale, vigoarea și măreția de odinioară a legendarilor săi strămoși. După 1850, romancierul, poetul, dramaturgul și mai ales povestitorul Hans Cristian Andersen își împarte celebritatea cu criticul și dramaturgul J. L. Heiberg, autorul unor comedii și vodeviluri foarte gustate de publicul danez. Contemporanii lor, Georg Brandes și fratele acestuia, Edvard Brandes — grupînd în jurul lor cîțiva scriitori de prestigiu (romancierii H. Drachmann și K. Gjellerup, poeții Viko Stukenberg și

Sophus Clausen, dramaturgul Gustav Wied şi alţii) vor pune, spre sfîrşitul secolului al XIX-lea, bazele şcolii realiste daneze. Cu romancierul Johannes Jensen, artist neîntrecut în zugrăvirea frumuseţilor pămîntului natal (distins, în 1940, cu Premiul Nobel), cu Jeppe Aakjaer, alt mare peisagist al literaturii daneze şi mai ales cu Martin Andersen Nexö, pătrundem în secolul al XX-lea. Demascînd în operele lor nedreptatea socială, dezvăluind tarele burgheziei şi zugrăvind situaţia grea a maselor populare, scriitorii acestui secol continuă cu succes marile tradiţii umaniste ale înaintaşilor lor, între care povestitorul Hans Cristian Andersen ocupă un loc de frunte.

*

Cele două date care indică naşterea şi moartea povestitorului — 1805—1875 — se plasează într-o epocă tumultoasă, zguduită de evenimente cu răsunet mondial, comentate intens şi în Odense, orăşelul în care Andersen vede lumina zilei. Începînd cu primii ani ai copilăriei, desfăşuraţi sub semnul victoriilor napoleoniene, Andersen va fi, cu unele intermitenţe, toată viaţa sa martorul unor evenimente de o covîrşitoare importanţă istorică : copil, va asista la degringolada armatelor napoleoniene ; adolescent — îi vor ajunge la ureche ecourile revoluţiilor pentru unitate şi independenţă din Spania şi Italia, iar mai tîrziu, din Franţa. Anii de maturitate ai povestitorului vor coincide cu epoca de ascensiune a burgheziei care — triumfătoare în lupta împotriva orînduirii feudale — va trăda în 1848 interesele maselor populare alături de care luptase pînă atunci, călcînd în picioare idealurile revoluţionare şi înscăunînd pretutindeni domnia oprimării violente, a individualismului exacerbat şi a celui mai deşănţat mercantilism, domnia injustiţiei şi a exploatării fără limite. În pragul bătrîneţii, lui Andersen îi va fi dat să trăiască, alături de compatrioţii săi, zilele grele ale războiului cu Prusia, în urma căruia Danemarca va pierde

Schleswigul, Holsteinul şi Lauenburgul. Războiul franco-prusian (1870—71) şi eroicele zile ale Comunei din Paris vor fi ultimele evenimente însemnate de care Andersen va mai auzi înainte de moarte.

Deşi zguduit de atîtea frămîntări sociale şi politice, secolul al XIX-lea va fi propice unor uriaşe progrese pe tărîm ştiinţific, în faţa cărora entuziasmul lui Andersen, prieten cu unul dintre marii savanţi ai Danemarcei — fizicianul Hans Christian Ørsted — va fi fără limite. Mai ales apariţia primei locomotive cu aburi şi construirea celei dintîi linii de cale ferată vor fi urmărite cu viu interes de scriitorul care, obişnuit să călătorească des peste graniţă, era obligat să străbată distanţe considerabile în poştalioane hodorogite, pe drumuri noroioase şi pline de hîrtoape.

Dacă vom aminti şi cîteva dintre personalităţile care au stat în centrul vieţii literare şi artistice din epoca respectivă : Dickens, Balzac, Hugo, Lamartine, Dumas-tatăl, Heine, Thorwaldsen, Liszt pe care Andersen i-a cunoscut îndeaproape, vom fi într-o oarecare măsură edificaţi asupra epocii în care a trăit şi a creat marele povestitor danez.

*

Odense, oraşul în care s-a născut Hans Cristian Andersen, astăzi unul dintre marile porturi ale Danemarcei, era, în 1805, un orăşel cu vreo cîteva mii de locuitori, cu străzi înguste şi întunecoase, străjuite — aşa cum ne mărturiseşte autorul în romanul său *Un biet scripcar* — *„de case cu ziduri groase, cu acoperişuri strîmbe de aramă, cu basoreliefuri deasupra ferestrelor şi cu scări solide cu parmaclîcuri de piatră"*.

La periferia oraşului, pe una din aceste străzi — Munkemølle — locuiau părinţii lui Andersen într-o căsuţă mai mult decît modestă al cărei interior îl vom întîlni redat întocmai în *Povestea vieţii mele* : *„O singură odăiţă pe care sculele cizmăreşti, patul şi laviţa pe care dormeam eu o umpleau*

în întregime, iată casa în care am copilărit. Pereții erau împodobiți cu poze. Pe deasupra laviței atîrnau farfurii și cănți smălțuite. Lîngă fereastră, aproape de locul unde meșterea tata, era agățată o poliță plină cu cărți. Din bucătăria plină cu blide, te urcai pe o scară, în pod. Pe streașina lată care dădea spre casa de alături, se afla o ladă mare, cu pămînt, în care creșteau pătrunjel și mărar; aceasta era grădina mamei, grădină care înflorește și astăzi în povestea mea «Crăiasa zăpezii»." [1]

Tatăl, de meserie cizmar, provenea dintr-o familie de țărani, pe vremuri destul de înstărită. O molimă și cîteva incendii o sărăciseră însă cu desăvîrșire, fapt pentru care bunicul lui Andersen a și înnebunit. Deși simplu meșteșugar, tatăl povestitorului avea, așa cum ne va încredința mai tîrziu fiul său, *„o inimă de poet"*, iubea natura și mai ales cărțile, asupra cărora zăbovea îndelung, încercînd astfel să-și molcomească părerea de rău că nu putuse învăța carte. Scriitorii preferați ai cizmarului erau, după cum arată chiar Andersen, Shakespeare, care fusese citit din scoarță în scoarță, Walter Scott și Ludwig Holberg. Creațiilor acestora li se vor adăuga mai tîrziu fermecătoarele basme din *O mie și una de nopți*, care i-au prilejuit micului Andersen multe ceasuri de încîntare, legănîndu-i copilăria și făcîndu-l să uite necazurile și amărăciunile părinților, la care nu de puține ori a fost martor. Începînd cu clipa în care a văzut lumina zilei — nu într-un pat obișnuit, pe care cizmarul, prea sărac, nu-l putuse cumpăra — ci pe un catafalc căpătat de la rudele unui nobil răposat, și pînă aproape de sfîrșitul vieții, Andersen a avut de înfruntat nedreptăți care i-au insuflat o adîncă repulsie față de lumea guvernată de atotputernicia banului.

Primii ani ai copilăriei s-au scurs, cu toate lipsurile și necazurile, destul de liniștiți. Moștenind întru totul firea visătoare și poetică a tatălui de care se simțea foarte atașat, copilului îi plăcea să rătăcească prin împrejurimile pitorești ale mahalalei și mai ales pe malul iazului din spatele morii, de unde aștepta, uneori ceasuri întregi, să se ivească încîntătoarea zînă a apelor. O atracție deosebită exercita asupră-i clădirea întunecată a închisorii din Odense care — spune el, în *Povestea vieții mele* — *„mi se părea a fi lăcașul fioros al tuturor poveștilor cu hoți și cu bandiți; și nu puține au fost zilele pe care le-am petrecut sub zidurile ei ca să ascult cum cîntau deținuții în timp ce depănau la vîrtelnițe"*.

Cînd băiatul împlini 9 ani, tatăl său — năzuind să devină locotenent — s-a înrolat ca voluntar în campania napoleoniană din 1813—14, în care Danemarca ajunsese aliata Franței. Era sfîrșitul epocii de glorie a lui Napoleon, care avea să vină un an mai tîrziu tot atît de brusc ca și începutul și care avea să dezamăgească pe mulți dintre entuziaștii ce-și creaseră din persoana „micului caporal corsican" un adevărat mit. Unul dintre dezamăgiți avea să fie și tatăl lui Andersen care, întors acasă din această campanie, cu iluziile spulberate și sănătatea zdruncinată, își va da curînd sfîrșitul. Rămas orfan, micul Andersen, terminînd cursul elementar al școlii pentru săraci, se angajează, la insistențele mamei sale, ca ucenic la un postăvar, apoi la un croitor. Neplăcîndu-i însă nici una din aceste meserii, băiatul se hotărăște să plece la Copenhaga să-și caute norocul. Faptul că știa să cînte și să danseze — avea de altfel o voce foarte plăcută — l-a făcut să-și îndrepte privirile spre teatru, pentru care va simți toată viața o deosebită atracție. Intrigată de dorința fiului ei, Anne-Marie Andersdatter *„femeie simplă, care nu știa nimic dintr-ale vieții"* și care vedea în meseria de actor tot ce putea fi mai rău pentru fiul ei, se opuse la început cu strășnicie plecării acestuia, cu atît mai mult cu cît visa să-și vadă feciorul ajuns *„croitor cu faimă întocmai ca vecinul de peste drum"*. Rugămințile fierbinți ale băiatului izbutiră însă să înmoaie *„inima de o rară bunătate"* a ma-

[1] H. C. Andersen, *Le conte de ma vie*, Librairie Stock, Paris, 1930, pp. 2, 3.

mei. Iată-l deci pornind în toamna anului 1819, spre Copenhaga, cu buzunarele goale dar cu un sac plin de iluzii „să-şi cucerească celebritatea". Ducea cu el o scrisoare de recomandaţie a unui vecin, tipograful Iversen, către faimoasa dansatoare Schall pe care tipograful n-o văzuse niciodată, dar care-i dăduse băiatului recomandarea numai ca să scape de insistenţele lui. Cu această misivă în mînă, intră Andersen, în dimineaţa zilei de 10 septembrie a anului 1819, în salonul impunător al dansatoarei, hotărît ca după ce-şi va etala talentele, s-o roage să-l angajeze ca actor ori ca dansator în vreun teatru. Dar să-l lăsăm să ne povestească el însuşi cum a decurs această întrevedere: *„A doua zi, îmbrăcat cu hainele de sărbătoare, încălţat, bineînţeles, cu ciubotele cele noi şi avînd pe cap o pălărie care-mi tot cădea pe ochi, m-am dus la dansatoarea Schall cu scrisoare de recomandaţie... Cînd să intru, o slujnicuţă cu un coş sub braţ, tocmai uroa scara. Zîmbindu-mi cu blîndeţe îmi puse în palmă un gologan şi-şi văzu de drum. M-am uitat mirat la bănuţul pe care mi-l dăduse. Ce Dumnezeu, doar eram îmbrăcat în hainele mele bune. Cum de putuse atunci să mă ia drept cerşetor?... În sfîrşit, am intrat la dansatoare — care s-a uitat la mine cu uimire şi tot cu uimire a ascultat şi ce i-am spus. Habar n-avea cine era acel care iscălea scrisoarea, după cum habar n-avea cine sînt eu. I-am mărturisit că dorinţa mea cea mai mare ar fi să fac teatru. Cînd m-a întrebat ce ştiu să joc i-am răspuns:* «Cenuşăreasa». *Cum eram în faţa unei dansatoare, era firesc să aleg scena în care Cenuşăreasa joacă. Pentru a fi mai sprinten, i-am cerut voie să-mi scot ciubotele. Apoi, făcînd din pălăria mea cea largă o tamburină, am început să dansez şi să cînt. Gesturile mele ciudate şi mobilitatea mea neobişnuită o făcură însă pe dansatoare să creadă că sînt nebun, aşa că se grăbi să se descotorosească de mine cît mai repede."* [1]

[1] H. C. Andersen, *Le conte de ma vie*, pp. 38-39.

Sfîrşitul lamentabil al acestei întrevederi nu-l face însă pe Andersen să-şi piardă nădejdea. Înzestrat cu o voinţă şi o dîrzenie surprinzătoare pentru vîrsta lui, aleargă de la un director de teatru la altul, solicită audienţe şi nu se lasă pînă nu izbuteşte să se facă ascultat. Giuseppe Siboni, directorul Conservatorului din Copenhaga, impresionat de vocea plăcută a băiatului, se oferă — în vederea unui viitor angajament — să-i dea gratuit lecţii de canto. Cum între timp vocea, în schimbare, îşi pierde puritatea, băiatul abandonează muzica şi se apucă de teatru. După ce interpretează de cîteva ori rolul unui spiriduş în baletul *Armida*, de H. Dahlen, presupusul lui talent îi joacă din nou festa, obligîndu-l să renunţe la meseria de actor. În disperare de cauză, ignorînd faptul că în şcoala pe care o frecventase nu-şi însuşise nici cele mai elementare reguli de gramatică, se apucă să scrie o piesă — *Briganzii din Wissenberg* — pe care o isprăveşte în numai 15 zile. *„Opera se desăvîrşise* — mărturiseşte el — *numai că nici un cuvînt nu era scris cum trebuie. După şase săptămîni de aşteptări chinuitoare, sosi în sfîrşit răspunsul, prin care eram invitat să nu mai prezint direcţiei piese care să vădească o asemenea lipsă de logică şi o atît de cumplită incultură."* [1] Cuprins de cea mai neagră deznădejde, flămînd, zdrenţăros şi fără nici un ban în buzunar, lui Andersen nu-i mai rămînea decît să se întoarcă acasă pentru a se apuca de croitorie, meserie recomandată cu atîta căldură de mama sa. Amară experienţă pentru un băiat de şaptesprezece ani care şi-a închipuit că va putea cuceri lumea doar cu 13 rixdaleri în buzunar, lumea vremii sale, în care talentele nu se puteau afirma decît fie acceptînd compromisuri umilitoare, fie sprijinite de vreun om destul de influent ca să poată sfida barierele statornicite între clase şi destul de înstărit ca să-şi poată traduce în fapt pornirile-i generoase. Spre norocul lui, Andersen întîlni tocmai un asemenea om: se numea Jonas Collin, era deputat

[1] H. C. Andersen, *Le conte de ma vie*, p. 59.

și totodată membru în conducerea teatrului. Prin intermediul acestuia, Andersen obținu o bursă la Colegiul din Slagelse, pe care-l absolvi șase ani mai tîrziu.

Îndrumat și supravegheat îndeaproape de binefăcătorul său, povestitorul, care pe măsură ce se instruia simțea o tot mai mare atracție pentru literatură, scrie în 1829 povestirea: *O plimbare pe jos de la canalul Holmen pînă la capătul dinspre miazănoapte al insulei Amoger (Fodrejse fra Holmens Kanal til Østpynten of Amager)* în care descrie cu lux de amănunte și cu umor o plimbare prin Copenhaga. Succesul neașteptat al acestei povestiri îl va hotărî să pună capăt incertitudinilor și căutărilor de pînă atunci și să se consacre definitiv literaturii.

După un vodevil eroic — *Amorul pe turnul Nikolai (Kærlighed på Nikolay tårn)* și după un volum de *Schițe și fantezii* — care nu se remarcă prin calități deosebite — Andersen întreprinde, în primăvara anului 1831, o scurtă călătorie în Germania, unde va lua contact cu doi dintre cei mai reprezentativi scriitori ai acestei țări: Ludwig Tieck (1773—1853), considerat drept șeful școlii romantice germane și Adalbert von Chamisso (1731—1838) care-i va traduce, mai tîrziu, poemele în limba germană. Urmarea acestei călătorii va fi volumul *Siluete dintr-o călătorie prin Harz și Elveția saxonă (Skyggebilleder of en rejse til Harzen og det sachsike Schweiz)*, apărut în 1831, în care Andersen își consemnează, conștiincios și modest, impresiile.

Cu anul 1833 încep marile călătorii pe continent ale povestitorului, care-i vor aduce porecla de „domnul Europa", căci din mărturisirile contemporanilor reiese că nici unul dintre scriitorii vremii n-a totalizat un mai mare număr de kilometri ca el.[1] Nevoia aceasta permanentă a lui Andersen de a călători ne-o explicăm pe de o parte prin natura sa poetică și visătoare, în permanentă căutare a acelui univers fabulos întrevăzut în basmele copilăriei, iar pe de alta,

[1] A întreprins în total 29 de călătorii în străinătate.

printr-o înclinare înnăscută către călătorii, moștenită, se pare, de la mama sa. Dacă vom mai adăuga și faptul că Andersen, fire deosebit de sensibilă, a fost multă vreme considerat de oficialitățile burgheze drept un scriitor de duzină, că n-a izbutit decît cu greu să-și capete locul pe care-l merita în literatura țării sale, că strădaniile și eforturile i-au fost mai întîi prețuite de cititorii de peste hotare și apoi de compatrioții săi, ne vom explica și mai bine această dorință de evadare a povestitorului dintr-un mediu, dacă nu ostil, atunci sigur indiferent.

Prima etapă a călătoriei sale, întreprinsă în 1833, va fi Parisul, considerat pe vremea aceea un fel de „oraș al orașelor" a cărui spoială de lux și bunăstare era însă prea subțire ca să poată acoperi copleșitoarea și dezolanta sărăcie a maselor.

Și aici, ca și în Germania, povestitorul va lega cîteva prietenii prețioase. Așa de pildă, într-una din zile, în birourile *Europei literare „văd* — relatează Andersen — *un omuleț de tip semit care se apropie de mine, îmi întinde mîna și-mi spune: — Dumneavoastră sînteți danez, eu german; danezii și germanii sînt frați. Să fim deci și noi prieteni. L-am întrebat cum îl cheamă... — Heinrich Heine! mi-a răspuns el.*"[1] E lesne de închipuit cît de emoționat trebuie să fi fost povestitorul la auzul acestui nume, el care, cu cîțiva ani mai înainte mărturisise: *„Trei mari poeți au avut o influență hotărîtoare asupra mea: Walter Scott, Hoffmann și Heine"*. Tot în această călătorie îl cunoaște și pe Hugo care se arată însă destul de rezervat față de autorul unor creații despre care nu se auzise mai nimic în acest oraș, unde-și împărțeau celebritatea artiști și scriitori a căror faimă făcuse de mult înconjurul lumii.

Doi ani mai tîrziu, cînd numele său începe să se impună, Parisul îl va primi cu totul altfel. *Revista Parisului* va furniza cititorilor săi amănunte edificatoare despre om și

[1] H. C. Andersen, *Le conte de ma vie*, p. 107.

operă ; Hugo — circumspect prima oară — îl va întîmpina cu o caldă amiciție ; Lamartine îi va înmîna la plecare o poezie plină de simțire.[1] Adînc impresionat de simpatia cu care a fost primit, Andersen se va lega puternic de acest oraș pe care îl va imortaliza într-una din poveștile sale intitulată *Driada,* unde spune, printre altele : *„Parisul s-a înscris în inima mea ca un oraș al artei, al progresului și mai ales al revoluțiilor eliberatoare".*

În toamna anului 1833, Andersen se îndreaptă spre Italia. Păşind pe pămîntul acestei țări *„întîia minune arătată mie* — spune el în *Povestea vieții mele — a fost catedrala din Milan contemplată în lumina lunii, acel munte de marmură săpat, cizelat și prefăcut de mîna artei în bolți, în turnuri și-n statui".* Roma, cu viața ei clocotitoare și zgomotoasă, departe de a-l obosi, îi va produce o vie impresie : *„șarlatanii cu galoane de aur care-și laudă marfa"* îl amuză ; *„tîlharii cetluiți la carul cu boi"* îi atîță curiozitatea, iar *„fetele care dansează tarantela"* îi stîrnesc admirația. La Neapole, Vezuviul în plină erupție îi oferă un spectacol cu totul neașteptat ; insula Capri îi descoperă minunile vestitei sale „Peșteri albastre", iar Veneția, orașul cu care-și încheie călătoria prin Italia, îi lasă o impresie de neuitat. *„Ziua* — spune el, vorbind despre acest străvechi oraș al lagunelor — *mi se părea că mă aflu pe epava unui vapor uriaș ieșit din străfundurile apelor ; seara însă, sub lumina lunii, orașul se însuflețea, palatele căpătau contururi, și Veneția, asemeni unei lebede moarte în mijlocul mlaștinilor, își recăpăta viața și frumusețea."*[1]

Rodul acestei îndelungate călătorii a lui Andersen în Italia va fi romanul *Improvizatorul (Improvisatoren)* care, tradus în mai multe limbi, va avea un succes cu atît mai neașteptat cu cît puține din paginile sale îl îndreptățesc. Travestind în italieni prieteni și cunoscuți, Andersen — el însuși ușor de identificat în persoana tînărului Antonio, eroul principal al romanului — consemnează, în această lucrare, alături de cîteva întîmplări trăite personal, tot ceea ce-i oferă ca peisaj, prin contrast cu cețurile și monotonia pămîntului natal, meleagurile poetice și însorite ale Italiei. Învestmîntîndu-și însă eroii în costume meridionale, împrumutîndu-le obiceiuri care nu le aparțin și impunîndu-le un limbaj exuberant, Andersen dăunează, prin convenționalismul cadrului, nu numai veridicului, ci și expresiei artistice a romanului, căruia îi imprimă o puternică notă de artificialitate.

Cu tot succesul de care s-a bucurat la data apariției *Improvizatorul,* departe de a constitui o capodoperă, n-are altă valoare decît aceea a unor izbutite descrieri de natură care atestă, pe lîngă realul talent de povestitor al autorului, și un spirit alert de observație.

Un an mai tîrziu (1836) apare romanul *O.T.,* al cărui titlu se pare că indică în afară de inițialele eroului — Otto Thorstrop — și pe cele ale penitenciarului din Odense : Odense Tukhus.

Deși inițial își propusese să realizeze un roman cu vaste implicații psihologice, pe parcurs relevîndu-i-se dificultatea muncii de aprofundare a caracterelor, Andersen abandonează ideea, limitîndu-se la o lucrare ce nu depășește cu nimic valoarea celei precedente. Spre deosebire însă de *Improvizatorul,* a cărui intrigă se consumă sub soarele torid al Ita-

[1] Cachez-vous quelques fois dans les pays d'un livre
Une fleur du matin cueillie aux rameaux verts ?
Quand vous rouvrez la page après de long hivers
Aussi pur qu'au printemps son parfum vous enivre.
Après les jours mornes qu'ici mon sort doit vivre
Qu'un heureux souvenir sorte encore de ces vers.

(În paginile cărții — ascundeți cîteodată
O floare timpurie din ramuri verzi culeasă ?
Cînd veți deschide cartea, în iarna viforoasă,
Mireasma ei gingașă simți-ve-ți cum vă-mbată.
După-ntristate zile trăite aici, odată,
O dulce amintire din versul meu răzbată...) (Fr.)

[1] H. C. Andersen, *Le conte de ma vie,* p. 136.

liei, acțiunea noului roman se desfășoară în exclusivitate pe pămîntul natal. Plimbîndu-și eroii din Odense la Copenhaga și din Slagelse în străvechile castele ale Fioniei, autorul urmărește, pe lîngă punerea în valoare a frumuseților patriei, și popularizarea unor obiceiuri mai puțin cunoscute, atît cititorilor danezi, cît și celor de peste hotare. În scrisoarea pe care o adresează în 1836 prietenei sale din Odense, Hariette Hanek, își caracterizează astfel romanul: *„E o descriere a epocii noastre între 1829 și 1835 și cred că, lăsînd la o parte modestia, e meritoriu pentru munca mea faptul că nu descriu în această carte decît ceea ce cunosc eu însumi, mediul în care am trăit"*. Într-adevăr, locurile sînt cele străbătute de scriitor, cu ani în urmă, personajele — oameni care au existat aievea (în Otto Thorstrop, de pildă, îl recunoaștem fără eforturi pe Andersen, iar în baronul Wilhelm pe Eduard Collin, fiul mai mare al lui Jonas Collin), obiceiurile și moravurile epocii sînt consemnate cu fidelitate. Toate acestea nu împiedică însă romanul — bazat pe o intrigă banală, conținînd toate elementele cărților de aventuri din epoca romantică și tributar unui sentimentalism care-și pune cu ostentație pecetea pe fiecare pagină, să se înscrie ca o lucrare mediocră, excepție făcînd și aici ca și *Improvizatorul* descrierile de natură.

În 1837 apare cel de al treilea roman al lui Andersen *Numai un scripcar (Kun en spillemand)*.

Construită pe planuri paralele, cartea urmărește destinele a doi tineri obligați de împrejurări vitrege să se despartă tocmai în momentul în care dragostea izbucnește impetuos între ei. Eroul *„adolescentul cu figura tristă, suflet de artist necunoscut și abandonat cu cruzime în lume"* va sfîrși copleșit de deziluzii și amărăciuni, în timp ce partenera sa, Noémi, fire energică și întreprinzătoare, va ajunge, la capătul unui lung șir de peripeții, soția unui conte. Recunoaștem și aici fundamentul autobiografic pe care autorul își sedimentează lucrarea: violonistul *„pornit în lume să-și caute norocul"* e însuși povestitorul care, la vîrsta de 14 ani,

părăsindu-și orașul natal, se îndreaptă spre Copenhaga unde nădăjduiește *„să ajungă celebru"*; cămăruța mizeră în care eroul își consumă existența, vlăguită de lipsuri, corespunde întru totul mansardei de pe Vüngaarstroede — din Copenhaga — unde Andersen și-a petrecut adolescența; tatăl violonistului împrumută trăsăturile cizmarului Hans Andersen, minus profesia (în roman, tatăl eroului e croitor), iar mama acestuia e una și aceeași persoană cu Anne-Marie Andersdatter, mama lui Andersen.

Excesul de sentimentalism, artificialitatea precum și o notă de senzațional ieftin mențin romanul pe linia lucrărilor anterioare, atenuîndu-i totodată clamările protestatare împotriva unei orînduiri care, cinică și nedreaptă, condamnă la ratare artiști valoroși fără altă vină decît aceea de a se fi născut săraci.

Paralel cu activitatea de romancier și de poet, Andersen a desfășurat și o susținută activitate de dramaturg, teatrul exercitînd asupra lui o puternică atracție, cu toate că, așa cum mărturisește în *Povestea vieții mele „teatrul nu mi-a fost decît un prilej de nesfîrșite necazuri și amărăciuni"*. Afirmația este în mare parte îndreptățită cu atît mai mult cu cît nici una dintre piesele sale nu i-a adus povestitorului succesul scontat.

Primul său vodevil, *Amorul pe turnul Nicolai*, scris în 1829, a trecut aproape neobservat; *Nevăzutul la Sprogoe* (1839) e prea superficială pentru a fi pe gustul publicului danez; *Mulatrul*, apărută în același an, inspirată după o povestire franceză, îi aduce numai necazuri, ajungînd la un moment dat să fie învinuit și de plagiat; *Rafaela*, pusă în scenă în 1840, un fel de ediție spaniolă a vieții Jeannei d'Arc, cade repede de pe afiș; iar *Floarea fericirii*, o feerie cu foarte multe detalii împrumutate de la Shakespeare, prezintă atîtea dificultăți la punerea în scenă, încît Andersen, exasperat, e gata să renunțe la reprezentarea ei. Supărat de răceala cu care critica daneză i-a primit romanele și copleșit de

insuccesele din teatru, Andersen părăseşte Copenhaga pentru a efectua cea de a doua mare călătorie a sa, în cursul căreia va vizita Anglia (unde va lega o strînsă prietenie cu Dickens), Portugalia, Spania, Grecia şi Turcia. În drum spre Viena, Andersen poposeşte cîteva ceasuri la Orşova, unde admiră: *„ţinutul scăldat în soare, punctat de vestigiile dominaţiei romane, magnificele basoreliefuri ale lui Traian săpate în stîncă"* şi unde se minunează de *„costumele pitoreşti ale ţăranilor şi de şatrele de ţigani oploşiţi în bordeie scunde de pămînt"*.[1] Urmarea acestui voiaj în sud-estul Europei va fi un voluminos jurnal de călătorie — *Bazarul unui poet (En digters bazar)* alcătuit din şase părţi, fiecare parte consacrată cîte uneia din ţările vizitate. Cartea cuprinde, pe lîngă ample descrieri de natură şi cîteva povestiri în care autorul, dînd frîu liber fanteziei şi imaginaţiei, ajunge, de la relatarea unor fapte petrecute aievea, la întîmplări de-a dreptul fantastice. Stilul vioi şi plăcut, cu unele accente sentimentalo-umoristice datorate în mare parte influenţei lui Heine, face ca acest voluminos jurnal de călătorie să fie citit cu plăcere şi interes cu toate că datele istorice, geografice, etnografice etc. sînt cam parcimonioase.

În decembrie 1847 Andersen isprăveşte poemul dramatic *Ahasverus*, consacrat istoriei omenirii de la origini şi pînă în zilele sale. În pofida unei documentări minuţioase şi a unui timp îndelungat de elaborare, poemul greoi, confuz şi mai ales tributar unui misticism nebulos şi dezolant, a dezamăgit pe mulţi dintre admiratorii lui Andersen şi în primul rînd pe Adam Oehlenschläger, una dintre figurile marcante ale literaturii daneze din acea vreme, singurul care l-a sfătuit să persevereze în domeniul atît de puţin explorat pînă atunci al basmului.

Prezenţa copleşitoare a divinităţii în acest poem consacrat Omului, care în *„drumul său spre perfecţiune şi cunoaştere"* a supus şi a transformat natura, schimbă sensul mesajului, dezvăluind totodată una din laturile negative ale povestitorului; căci numeroasele privaţiuni şi umilinţe la care a fost supus, clamările şi protestele, de multe ori fără răspuns, idealurile către care a năzuit zadarnic, l-au făcut să dezarmeze uneori în faţa vieţii şi să-şi caute refugiul în credinţă. De aici şi caracterul contradictoriu al operei sale, unde creaţiile mistice alternează cu cele în care protestează hotărît împotriva lumii de *„exploatare deschisă, nerușinată, directă şi brutală"*[1], lumea capitalistă. Cu toate limitele gîndirii sale care l-au împiedicat între altele să vadă şi să înţeleagă structura economică şi politică a vremii în care a trăit, Andersen n-a fost totuşi străin de frămîntările epocii. Revoluţiile pe care anul 1848 le-a dezlănţuit în Europa, au găsit un puternic ecou în inima povestitorului a cărui exigenţă protestatară, deşi nu se concretizează în fapte, mărturiseşte simpatia şi înţelegerea faţă de cei însetaţi de dreptate. *„Căci*, spune Andersen în scrioarea pe care o trimite la 13 aprilie redactorului revistei *Literary Gazette*, scrisoare în care povestitorul îl informează despre mersul revoluţiei în propria sa ţară[2]: *„dreptatea este pentru popoare fermentul istoriei. Fiecare naţiune are dreptul la perfecţionarea sa în bine şi în frumos. Aceasta ar trebui să fie deviza Europei. Graţie acestei credinţe îndrăznesc să privesc cu încredere în viitor..."*

Cu volumele *A fi sau a nu fi (At voere eller ikke voere)* şi *Petre cel norocos (Lykke Per)*, Andersen îşi încheie activitatea de romancier, continuîndu-şi însă, pînă aproape de sfîrşitul vieţii, însemnările în jurnalul intitulat *Povestea vieţii mele (Mit livs eventyr)*, jurnal în care sînt consemnate, destul de minuţios, toate evenimentele mai importante din viaţa sa. Relatate într-un stil vioi, uneori sobru,

[1] H. C. Andersen, *Le conte de ma vie*, p. 174.

[1] *Manifestul Partidului Comunist*, Marx-Engels, *Opere*, vol. 4, p. 469.

[2] E vorba de Holsteinul care în 1848 se răzvrătise împotriva Danemarcei.

alteori plin de umor şi ironie, întîmplările reconstituie biografia autorului, cu o fidelitate aproximativă, căci susceptibilitatea sa exagerată l-a determinat să fie adesea subectiv.

*

Începînd din 1835 — cînd scrie primul basm — şi pînă aproape de sfîrşitul vieţii, Andersen va desfăşura paralel cu activitatea sa de romancier, poet şi dramaturg şi o susţinută activitate de povestitor, singura de altfel care-i va aduce laurii celebrităţii. Dacă romanele sale, prea convenţionale pentru a se susţine au fost repede acoperite de colbul uitării, dacă poeziile — încercări modeste de tinereţe — au avut aceeaşi soartă, dacă piesele de teatru inconsistente şi lipsite de nerv dramatic şi-au încheiat existenţa încă din timpul vieţii autorului, basmele — deşi la început scrise doar din nevoia de exteriorizare a talentului de povestitor — prea tumultuos pentru a fi ignorat, se vor bucura de o largă popularitate, timpul neavînd asupra lor altă acţiune decît aceea de a le spori valoarea şi durabilitatea.

Povestitor înainte de orice, Andersen va aduce alături de marii povestitori ai lumii — Perrault, fraţii Grimm, Hauff, Creangă — o valoroasă contribuţie la consacrarea pe plan literar a basmului, considerat pe vremea sa „gen minor" şi ignorat de critica vremii. Că universul fabulos al poveştilor a exercitat o vie atracţie asupra sa încă din primii ani ai copilăriei, ne-o mărturiseşte însuşi autorul în prefaţa la primul său volumaş de basme apărut în 1835: *„Copil fiind* — spune el — *cea mai mare bucurie a mea era să ascult poveşti dintre care unele mi-au rămas şi azi la fel de vii în amintire, altele au mai pălit iar pe altele le-am uitat cu desăvîrşire. Am povestit aici cîteva dintre ele şi dacă vor fi bine primite voi da într-o zi un ciclu întreg de poveşti daneze."*

Numai că oficialităţile culturale burgheze, departe de a arăta vreun entuziasm, au manifestat, dimpotrivă, o indi-

ferenţă ostilă faţă de aceste creaţii, indiferenţă menită să-l determine pe scriitor să abandoneze acest gen ale cărui implicaţii sociale deveniseră supărătoare pentru potentaţii vremii. *„Căci* — spuneau criticii burghezi — *cum ar putea o astfel de literatură să-i intereseze pe copii, ce fel de moralitate găsesc ei în ea, cine ne-ar putea garanta că asemenea lecturi nu-s primejdioase? Povestirea* Degeţica *de pildă, n-ar trebui să fie citită copiilor fiindcă le strică dreapta judecată. Copiii trebuie să fie educaţi în aşa fel încît să creadă că cei bogaţi sînt întotdeauna şi fără excepţie înzestraţi cu cele mai alese daruri."* [1]

De fapt, basmele lui Andersen — cu mici excepţii — nici nu sînt propriu-zis basme, ci mai mult un fel de schiţe, de povestiri, în care realitatea — prezentă prin desele incursiuni în propria sa biografie — se împleteşte cu fantasticul generat de o imaginaţie fecundă, stimulată la rîndul ei de un înalt spirit umanitarist, de un puternic sentiment de solidaritate cu cei sărmani. Căci, năzuind spre o lume mai bună, demnă şi armonioasă, lipsită de orice asuprire, de orice umilinţă şi silnicie, Andersen — el însuşi obligat de provenienţa sa modestă să cunoască din plin aspectele negative ale vieţii — condamnă, în basmele sale, nedreapta alcătuire a unei societăţi în care cei bogaţi au numai drepturi, iar cei săraci numai datorii. Cu toate străduaniile criticii burgheze de a nega valoarea de povestitor a lui Andersen, basmele acestuia s-au bucurat de o largă popularitate în rîndurile maselor care, recunoscîndu-şi în ele năzuinţele, şi le-a însuşit făcîndu-le să circule intens atît pe teritoriul Danemarcei cît şi dincolo de hotarele ei.

Intitulată *Poveşti istorisite copiilor (Eventyr, fortalte for børn)* prima cărticică apărută în 1835, la puţină vreme

[1] Citat dintr-un articol apărut într-unul din ziarele vremii (1836) cu prilejul editării celui de-al doilea volum de basme al lui H. C. Andersen.

după romanul *Improvizatorul*, cuprindea trei basme inspirate din bogatul folclor al țării sale: *Amnarul, Prințesa și mazărea* și *Klaus cel mic și Klaus cel mare*. Comparația dintre basmele lui Andersen și cele ale fraților Grimm (Iacob și Wilhelm), întîlnită nu de puține ori în analizele literare efectuate asupra operei celor trei mari povestitori, a suscitat vii discuții cu prilejul cărora andersenieni de seamă i-au demonstrat — pornind de la fapte concrete — netemeinicia. *„Acolo unde frații Grimm* — arată Erling Nielsen, profesor de limbă și literatură daneză la Universitatea din Oslo — *au considerat ca demne de ei să scoată la iveală poveștile anonime și să le salveze de la ruină, preocupările folclorice îi sînt lui Andersen complet străine și fidelitatea față de vechiul text îi este cu desăvîrșire indiferentă... Pentru Andersen descoperirea acestor povești populare a constituit elementul de bază în arta sa de povestitor. Căci ceea ce-i lipsea pînă atunci — formă scurtă și conținut precis — le găsește în poveștile populare. Inspirat de forma basmului popular, el își perfecționează forma propriilor sale basme fără să modifice trama poveștii anonime.“* [1]

Spre deosebire de culegătorii de basme din vremea sa, Andersen, deși păstrează nealterate conținutul cît și stilul popular al poveștii, umanizează trăsăturile eroilor, înviorează dialogurile prin vorbe de duh și îmbogățește cadrul cu descrieri mirifice în care exactitatea detaliului se împletește în chip armonios cu poezia ansamblului. Să luăm, pentru exemplificare, cele două variante — povestea populară și povestea prelucrată de Andersen — ale basmului *Amnarul*. Din povestea populară aflăm că soldatul a întîlnit în incursiunea sa, sub pămînt, trei duhi care păzeau comoara: unul mai mic, altul mai mare, iar cel de-al treilea și mai mare. În versiunea lui Andersen cifra trei continuă să rămînă în afabulație; soldatul întîlnește și aici trei cîini, dar cîtă imaginație în prezentarea lor! Căci mărimea cîinilor nu mai este redată prin gradele de comparație: *mic, mai mare și și mai mare*, ci este sugerată prin mărimea ochilor lor: *„pe ladă* — spune baba care-l trimite pe soldat după comoară, sub pămînt — *șade un cîine cu ochii cît niște farfurioare de cafea... În odaia de alături... e un cîine cu ochii cît niște roți de moară“* iar *„în cea de a treia odaie... cîinele care șade pe lada de aur are ochii mari cît niște turnuri și și-i învîrtește în oap chiar ca fofezele unei mori de vînt...“*

[1] Erling Nielsen, *H. C. Andersen*, Det Berlingske Bogbryker, Copenhaga, 1963, p. 49.

Încă un exemplu. După ce soldatul își umple buzunarele cu galbeni, varianta populară ne informează că *„cu aurul cucerit soldatul putea acum să cumpere întreaga lume“*. În versiunea sa, Andersen relatează: *„Phii! Ce de-a aur! Cu ce era acolo putea să cumpere toată Copenhaga, toate zaharicalele, toți soldații de plumb, toate bicele și toți caii de lemn din lume. Bănet, nu șagă!“*

Citatele sînt edificatoare mai ales în ceea ce privește îndemînarea povestitorului de a spori puterea de comprehensiune a copiilor, furnizîndu-le exemple cît mai apropiate de lumea lor, în care aurul în sine n-are nici o valoare dacă nu-i convertit în lucruri cunoscute și foarte apropiate lor. Pentru micul Karl, de pildă, *„lumea întreagă“* pe care i-o făgăduiește Crăiasa zăpezii (din basmul cu același nume) nu înseamnă nimic în comparație cu *„perechea de patine noi“* pe care i-o promite *„pe deasupra“*, într-un exces de bunăvoință, crăiasa (*„Am să-ți dăruiesc lumea întreagă și pe deasupra și o pereche de patine noi.“*).

Că nu poate fi vorba de nici un fel de apropiere între basmele lui Andersen și cele ale fraților Grimm, ne-o dovedește cu prisosință și stilul poveștilor lor. Frații Grimm redau basmul așa cum îl culeg din circulația orală, relatînd deci sobru și succint faptele, fără comentarii și fără figuri de stil: *„A fost odată un soldat care-l slujise cu credință pe rege ani în șir dar, cînd războiul s-a sfîrșit și*

cînd soldatul n-a mai putut să-l slujească din pricina numeroaselor răni pe care le primise, s-a întors acasă" (Amnarul).

Stilul lui Andersen — care reproduce întocmai limba vorbită, ceea ce dă un aer de oralitate basmelor sale — e, dimpotrivă, viu, plin de mişcare şi de imaginaţie: *„Pe drumul mare mergea odată un soldat: un-doi! un-doi! Era cu raniţa în spate şi cu sabia la şold fiindcă fusese la război şi acuma se întorcea acasă."*

Analizînd stilul lui Andersen, atît de deosebit nu numai de cel al poveştilor populare dar şi de cel al altor creatori de basme din vremea sa, Georg Brandes, unul dintre cei mai de seamă critici ai Danemarcei, spunea: *„În distribuirea cuvintelor, în fraze, în metoda de construire a perioadelor, în întreaga combinaţie de cuvinte contrară celor mai elementare reguli de gramatică... în toată această dezordine, există de fapt o metodă proprie aşa cum există şi în inexactitatea limbajului copiilor. A înlocui limba literară unanim acceptată cu o limbă liberă, orală, a înlocui o metodă consacrată de expunere a celor mari prin limbajul simplu al copiilor, a devenit pentru Andersen un scop din clipa în care s-a hotărît să scrie poveşti pentru copii."* Iar mai departe: *„Preferă să scrie ca un şcolar numai şi numai să nu se exprime livresc"* [1]. *„Stilul lui* — spune şi J. H. Heiberg, unul dintre contemporanii reputaţi ai lui Andersen — *e clar, spiritual, concis, are eleganţă în turnura frazelor şi o bogată culoare locală."*

Basmele inspirate din bogatul folclor al ţării sale *(Prinţesa şi mazărea, Ion nătîngul, Porcarul, Hainele cele noi ale împăratului, Klaus cel mic şi Klaus cel mare, Ce face cumătrul e întotdeauna bine făcut, Amnarul* etc.), în care rîsul sănătos al omului din popor se împleteşte cu ironia subtilă a povestitorului, sînt limitate ca număr şi corespund perioadei de început a lui Andersen după cum ne-o mărturiseşte el însuşi într-o scrisoare datînd din 1843: *„Primele pe care le-am scris au fost poveşti vechi, auzite din copilărie şi pe care le-am repovestit aşa cum mi-a plăcut mie; cele pe care le-am scris mai pe urmă şi care sînt creaţiile mele proprii* — Sirena cea mică, Lebedele, Margareta de cîmp — *s-au bucurat de cel mai mare succes şi mi-au sporit considerabil elanul. Acum eu povestesc după cum îmi dictează inspiraţia."*

[1] Georg Brandes, *Opere*, vol. III, pp. 5-6.

În ampla producţie a acestor basme sursa de inspiraţie o va constitui însăşi viaţa povestitorului în toată complexitatea ei: susceptibilitatea sa exagerată, timiditatea, accesele de misticism, nevoia imperioasă de dragoste, tendinţele spre solitudine — trăsături generate de mediul vitreg în care şi-a petrecut copilăria şi o bună parte din adolescenţă. Aşa se explică faptul că, în cele mai multe dintre basmele sale, eroul principal va fi chiar povestitorul, celelalte personaje împrumutînd trăsăturile celor pe care Andersen i-a cunoscut îndeaproape. Aşa, de exemplu, basmul *N-a fost bună de nimic (Hun duede ikke)* i-a fost inspirat de viaţa nenorocită a mamei sale, care, întocmai ca şi spălătoreasa din povestea amintită, muncea din greu pentru a-şi întreţine fiul. Trăsăturile fizice şi psihice ale tatălui său, de care Andersen a fost profund ataşat, i-au fost atribuite întocmai eroului din basmul *Ce povestea bătrîna Ioana (Hvad gambe Johanne fortalte).* O imagine idealizată a căminului părintesc ne-o furnizează povestea *Holger danezul (Holger danske).* Amintirile despre perechea nouă de ghete pe care o primeşte în ziua împărtăşaniei îi inspiră basmul *Pantofiorii roşii (De røde sko). Fetiţa cu chibriturile (Den lille pige med svovlstikkerne),* unul dintre basmale cele mai cunoscute şi mai iubite ale lui Andersen, care a făcut de mult înconjurul lumii, are ca eroină pe sora sa vitregă Maria, pierdută de mică în vălmăşagul capitalei. Iubirilor sale nefericite — căci nici una dintre femeile de care a fost îndrăgostit n-a consimţit să se mărite cu el — le sînt de asemenea consacrate o seamă de poveşti. Aşa de pildă *Logod-*

nicii (Koerstefolkene) i-a fost inspirată lui Andersen de o întîlnire cu Riborg Voigt, fata de care fusese îndrăgostit la 28 de ani; *Mica sirenă (Den lille harfrue)* reflectă dragostea sa profundă pentru Luise Collin, fiica protectorului său, a cărei căsătorie cu un altul l-a îndurerat adînc pe Andersen. Celei din urmă iubite a sa, cîntăreața Jenny Lind, supranumită „privighetoarea nordului", Andersen i-a consacrat basmale *Sub salcie (Under piletroeet)* și *Privighetoarea (Nattergalen).*

Eforturile multiple pentru a-și cuceri un loc în viață l-au pus în contact cu tot soiul de oameni, fapt care i-a ascuțit puterea de pătrundere și spiritul de observație. Viața i-a arătat că există: *„...oameni mari și oameni mediocri, bogați și săraci, fericiți și nenorociți, mulțumiți și veșnic nemulțumiți. Îi era acum limpede că umilul pescar și fetița unei sărmane bucătărese vor avea cu totul alte gînduri și sentimente decît curtenii înfumurați pentru care eticheta curții era un lucru mai de preț decît viața; îi era de asemenea limpede că mica fetiță cu chibrituri — după moartea bunicii sale, singurul ei sprijin — trăia într-o lume cu totul deosebită de cea a prințesei pe care o deranja bobul de mazăre ascuns sub un maldăr întreg de saltele."* [1]

Aversiunea sa este în special îndreptată împotriva burghezilor mărginiți și îngîmfați care, întocmai ca și orătăniile din *Rățușca cea urîtă (Den grimme oelling)* îi disprețuiesc pe toți cei ce nu sînt deopotrivă cu ei. Disprețul acesta l-a simțit povestitorul din plin, mai ales în prima jumătate a vieții sale, cînd, la fel ca și rățușca cea urîtă, batjocorită și alungată de orătăniile în mijlocul cărora trăia, a fost nevoit să-și părăsească de cîteva ori țara, pentru a se sustrage ironiilor, bîrfelilor și criticii maliționse a unora dintre contemporanii săi.

În pofida tuturor acestor nedreptăți, Andersen nu numai

[1] Bo Gronbeeh, *H. C. Andersen*, Det Berlingske Bogbryker, Copenhaga, 1955, p. 15.

că nu și-a pierdut încrederea în oamenii simpli și cinstiți, dar și-a manifestat întotdeauna deschis simpatia și atașamentul față de aceștia. Trecînd peste toate greutățile și amărăciunile vieții, povestitorul aspiră în aproape toate basmele sale către Adevăr, către Bine și către Frumos, elemente pe care-și sprijină întreaga sa viață spirituală. Aspirația aceasta permanentă a lui Andersen către Bine, Adevăr și Frumos a fost concretizată îndeosebi în basmul *Piatra filozofală. „În lumea oamenilor* — spunea adesea stăpînul arborelui vieții celor patru feciori ai săi — *totul este nespus de greu și de amarnic de îndurat... Le vorbea despre Adevăr, Bine și Frumos și le spunea că aceste trei elemente ar forma consistența lumii și că, sub influența lor, lumea s-ar preschimba într-o piatră prețioasă mai limpede decît apa diamantului."*

Năzuința aceasta a povestitorului către o lume mai bună, mai frumoasă, din care să dispară pentru totdeauna minciuna și nedreptatea, în care omul, eliberat de tot ceea ce e rău și urît *„să fie mereu bun și milostiv"* și să se bucure din plin *„de fiecare zi și de fiecare ceas al vieții"*, stă la baza multor basme ale lui Andersen. În dragostea de viață a rățuștei celei urîte, a inului din povestea cu același nume, recunoaștem însăși bucuria de a trăi a povestitorului, pentru care viața a avut întotdeauna valoarea *„celui mai de preț lucru dat omului pe pămînt"*.

Cel mai ilustrativ în acest sens este basmul *Mica sirenă.* În sufletul gingașei ondine a apelor verzi, plăsmuită din spuma neîntinată a mării, dragostea de viață izbucnește cu atîta impetuozitate, încît — cu prețul unor sacrificii cumplite — renunță la nemurire pentru a se bucura, laolaltă cu ceilalți pămînteni, de darurile neprețuite ale vieții.

Simbol al gingășiei, al nobleții sufletești, al dragostei împinsă pînă la jertfirea de sine, statuia micii sirene împodobește astăzi unul dintre cele mai frumoase bulevarde ale Copenhagăi.

La fel de mișcătoare este și intensitatea cu care își trăiește scurta sa viață mica efemeridă din basmul *Ultimul vis al bătrînului stejar (Det gamle egetroes sidste drøm)*: *„Dansa, înălțîndu-se în aer, bucurîndu-se de aripile sale atît de fin și de artistic lucrate, de subțirimea și de moliciunea lor; se simțea nespus de fericită în aerul călduț înmiresmat de parfumul florilor de cîmp, al trestiei de pe lac, al socului și al trifoiului înflorit, pentru a nu mai vorbi de micile lăcrămioare, de primule sau de menta sălbatecă. Parfumul era atît de puternic încît efemerida aproape că se simțea un pic amețită. Fusese o zi lungă și deosebit de plăcută, atît de plină de bucurii încît, atunci cînd soarele apuse, mica insectă aproape că se simțea obosită de atîta dragoste de viață.“*

Opusul efemeridei din povestea amintită e bradul din basmul cu același nume. Ambițios, veșnic nemulțumit de soarta sa (*„nu se bucura nici de raza soarelui, nici de păsări, nici de norii purpurii care pluteau în zori și în amurg pe deasupra lui“*), bradul acesta e simbolul celor care trec prin viață fără să vadă nimic din frumusețile ei. Cînd încep să prețuiască însă aceste frumuseți, e de cele mai multe ori prea tîrziu, după cum prea tîrziu a fost și pentru bradul din povestea noastră: *„Trandafirii atîrnau proaspeți și înmiresmați dincolo de gratiile grilajului; teii dădeau în floare iar rîndunelele săgetau văzduhul și ciripeau... — Abea acum încep să trăiesc! se bucură bradul și își întinse larg crăcile, dar vai! toate erau îngălbenite și uscate, iar el zăcea într-un colț, printre buruieni și urzici.“*

Deși profund credincios, gîndirea sa înaintată l-a determinat pe Andersen să facă abstracție de religie ori de cîte ori era vorba de o nouă descoperire științifică ce-i suscita interesul. Prieten cu unul dintre marii savanți ai Danemarcei — fizicianul Hans Cristian Ørsted, descoperitorul electromagnetismului — Andersen mărturisește în *Povestea vieții mele* — influența pe care acest mare savant a exercitat-o asupra evoluției sale artistice: *„Mintea mea* — spune el în

opera amintită — *îi datorează, prin felul în care s-a dezvoltat, o adîncă recunoștință. Mi-a fost de un real sprijin în tot lungul carierii mele.“* La insistențele lui scrie Andersen basmele *Picătura de apă*, *Povestea unei raze de soare*, *Marele șarpe de apă* (inspirat de montarea primului cablu transoceanic), ca și interesanta poveste a metamorfozei firului de in *(Inul)*.

Datorită lui Ørsted, Andersen a putut înțelege mai bine relațiile dintre om și natură, s-a putut convinge că realitatea este de multe ori mai frumoasă decît fantasticul.

O caracteristică a basmelor lui Andersen este și marea lor varietate compozițională: tematici deosebit de variate din care multe cu pregnante implicații sociale, întîmplări din cele mai neașteptate relatate într-o limbă care face apel la aproape toate figurile de stil, ca și o amplă galerie de personaje dintre care multe au devenit adevărate simboluri ale bunătății, isteției, modestiei, inteligenței și curajului. Deși împiedicați de forțe obscure și răuvoitoare să-și realizeze țelurile, eroii lui Andersen izbutesc, datorită calităților lor excepționale, să înlăture greutățile și să înfrîngă definitiv puterile multiple ale răului. Chiar dacă uneori sînt obligați să treacă prin probe deosebit de dificile care depășesc posibilitățile lor fizice limitate, sînt ajutați de ființe supranaturale care le răsplătesc astfel fie bunătatea inimii, fie curajul de care au dat dovadă în împrejurări în care alții au dat bir cu fugiții, fie hărnicia, fie agerimea minții lor *(Degețica, Tovarășul de drum, Lebedele, Crăiasa zăpezii* etc.). *„Basmul* — spune George Călinescu vorbind despre cîțiva din eroii acestuia — *e un gen vast, depășind cu mult romanul, fiind mitologie, etică, știință, observație morală etc. Caracteristica lui este că eroii nu sînt numai oameni, ci și anume ființe himerice, animale. Și fabulele vorbesc de animale dar acestea sînt simple măști pentru felurite tipuri de indivizi. Ființele neomenești din basme au psihologia și sociologia lor misterioasă. Ele comunică cu omul dar nu sînt oameni. Cînd dintr-o narațiune*

lipsesc aceşti eroi himerici, n-avem de a face cu un basm."[1] Protagoniştii basmului andersenian nu sînt nici de un onirism exagerat şi nici de o monstruozitate împinsă pînă la groază cum întîlnim, de pildă, în basmele altor povestitori, pentru că Andersen foloseşte cu prudenţă tot ceea ce ţine de fantastic. Aparitiile sale himerice se limitează fie la persoana unor vrăjitori (unul — *„urît şi bătrîn" — Tovarăşul de drum;* altul care făcuse o oglindă în care nu se vedea nimic din ce e frumos şi bun dar în care *„ce era urît se vedea foarte limpede şi chiar mai urît decît fusese înainte" — Crăiasa zăpezii),* fie a unor vrăjitoare (vrăjitoarea mării care *„şedea cinchită pe jos şi dădea de mîncare, din gură, unei broaşte" — Mica sirenă).* Acestora li se alătură fie animale cu manifestări hidrice (polipii *„ca nişte şerpi cu sute de capete care ieşeau din pămînt... cu braţe lungi vîscoase, cu degete ca nişte şerpi mlădioşi";* şerpii de apă *„mari şi graşi"* care *„se tîrau, se rostogoleau şi îşi arătau pîntecele urîcios şi gălbui" — Zîna mării),* fie păsări şi insecte (bufniţa şi lăcustele din *Tovarăşul de drum)* care, în majoritatea cazurilor, se fac interpretele forţelor răului, serve docile ale minciunii, îngîmfării, lăcomiei, lenei şi prostiei.

Cu toate că Andersen — după cum am mai amintit, face apel destul de rar la supranatural, şi numai acolo unde este prea legat de creaţia populară, întîlnim totuşi, în cîteva din basmele sale, şi rudimente de simboluri magice. Aşa de pildă, prietenul lui Johannes *(Tovarăşul de drum)* are două aripi de lebădă care-i ajută să zboare, o legătură de nuiele cu care-o pedepseşte pe prinţesa cea rea şi o cutioară cu o alifie vrăjită cu care poate însufleţi orice lucru; Eliza (personajul principal al basmului *Lebedele)* aruncă unsprezece cămăşi ţesute din urzici celor unsprezece lebede, care se preschimbă în unsprezece prinţi frumoşi; sirena cea mică

[1] George Călinescu, *Revista de istorie literară şi folclor,* nr. 3, 4, 1957.

(din basmul cu acelaşi nume) se preschimbă în fată datorită unei băuturi plămădită din sînge de vrăjitoare etc.

În cîteva din basmele lui Andersen întîlnim de asemenea şi metamorfoza, capacitatea eroilor de a se transforma în ceea ce vor ei (sufletul mortului care se transformă într-un om în carne şi oase — *Tovarăşul de drum;* florile din ceai care se preschimbă într-o zînă — *Fata din soc),* sau de a fi transformaţi, printr-un blestem sau printr-o vrăjitorie, în ceea ce vor alţii (cei unsprezece prinţi blestemaţi de mama lor vitregă se transformă în unsprezece lebede — *Lebedele).*

Procedeul cel mai des folosit însă de Andersen în basmele sale este personificarea. Florile se comportă întocmai ca şi oamenii, merg la bal, dansează, apoi se ofilesc şi mor *(Florile micuţei Ida);* soldatul de plumb din basmul cu acelaşi nume se îndrăgosteşte de o dansatoare de hîrtie; păstoriţa şi hornarul de porţelan, care nu se pot căsători din pricina lui Piciordeţapsubsergentmajorcomandantgeneraldefront, fug, prin hornul sobei, în lumea largă *(Păstoriţa şi hornarul);* acul de cîrpit se îngîmfă faţă de acul de cusut *(Acul de cîrpit);* scaunele, clanţa uşii, pielea cu care sînt tapetaţi pereţii şi gorniştii sculptaţi în tăblia uşii *(Casa cea veche),* împrumută vocabularul uman; gîtul unei sticle îşi povesteşte peripeţiile *(Gîtul de sticlă),* iar gulerul unui cavaler le istoriseşte zdrenţelor, din sacul unde a fost aruncat, aventurile sale galante *(Gulerul).* Toate acestea au calităţi şi defecte, urăsc şi iubesc, se îngîmfă şi se smeresc întocmai ca şi oamenii. Prin personificarea lor Andersen rîde de apucăturile urîte ale semenilor săi, zăboveşte asupra defectelor lor, le laudă calităţile, preamăreşte virtuţile muncii şi ridică un adevărat imn omului bun, harnic şi inteligent care prin destoinicia, curajul şi bunătatea sa înlătură piedicile şi învinge întotdeauna răul.

O categorie aparte o formează în basmele lui Andersen poveştile cu păsări, animale şi insecte care, *„prin limpezimea cu care înfăţişează caracterele personajelor, au devenit un*

bun mijloc de exemplificare a unor relații dintre oameni". [1] Astfel, curcanul e îngîmfat, rațele, certărețe și găinile, răutăcioase *(Rățușca cea urîtă)*, melcul, leneș din cale-afară *(Melcul și tufanul de trandafir)*, fluturele, aventurier, condamnat prin pretențiile sale ridicule la un veșnic celibat *(Fluturele)*, purecele și lăcusta, încrezuți și invidioși, capra de lemn, mărginită, dar șireată *(Proba de sărituri)* etc. *„Aluziile la situații reale din viața obișnuită a oamenilor sînt foarte străvezii. Astfel, animalele, viața și obiceiurile lor, luate ca pretexte literare pentru a caracteriza tipologic societatea, au devenit, în povestea cu animale... o adevărată armă de luptă împotriva defectelor omenești, a viciilor și a exploatării."* [2]

Invitîndu-și cititorii, prin intermediul creațiilor sale artistice, să aprecieze valorile etic-umane, să disprețuiască trăsăturile negative, faptele reprobabile, lipsa de omenie, Andersen întreprinde o vastă operă de educație a tinerelor generații, contribuind direct la formarea fizionomiei lor morale.

„Poveștile nu sînt doar o combinare mai mult sau mai puțin măiestrită de imagini fabuloase poetice, înlănțuite în cadrul unui subiect în scopul distrării ascultătorilor. Ele au un tîlc social. Prin larga generalizare a personajelor și situațiilor în oponența bine-rău se adresează simțului etic al maselor. Prin oponența bogat-sărac se înlesnește formarea unei conștiințe și a unei atitudini de clasă. Cu ajutorul reprezentărilor metaforice se conturează estetic concepțiile populare despre moral și imoral, se deosebește dreptatea de nedreptate, se vorbește despre umanitate și asuprire, despre egalitate, cinste și înțelegere, despre recunoștință și nerecunoștință, se transmite către urmași experiența de muncă și de viață a înaintașilor." [3] Este tocmai ceea ce a făcut și Andersen în basmele sale.

[1] *Istoria literaturii române*, vol. I, Ed. Acad. R.P.R., 1964, p. 89.
[2] *Ibidem.*
[3] *Idem*, p. 81.

*

Prețuirea de care se bucură azi Hans Cristian Andersen — considerat pe drept cuvînt unul dintre cei mai mari povestitori ai lumii —, atît peste hotare cît mai ales în patria sa, este de-a dreptul impresionată. Busturile și statuile lui în gips, în piatră sau în bronz pot fi întîlnite pretutindeni în Danemarca. *„În format miniatural le vezi și le poți cumpăra în librării sau în magazinele cu jucării și obiecte pentru copii. Aproape nu e casă de intelectual, muncitor, fermier care să nu-i aibă, într-o vitrină de bibliotecă, sau pe o etajeră, imaginea. Acolo unde nu e un bust, e un portret litografiat. Îl întîlnești într-o poștură sau alta, pe o farfurie de faianță sau porțelan. Îl vezi pe peretele unui pahar simplu sau de cristal. Așișderea sînt multiplicate figuri și scene diferite din povestirile lui în pagini de albume, în lemn sau plastilină — unele chiar în bronz —, ele alcătuind bibelouri pentru interioare de toată mîna, sau daruri pentru copii cu prilejul sărbătorilor și ca răsplată pentru vrednicia la învățătură. Micul soldat de plumb, rățoiul cel urît, lebedele albe și zînele frumoase te întîmpină și-ți surîd chiar acolo unde te-ai aștepta mai puțin. Dacă, spre pildă, ești la un restaurant ultraluxos sau la un birt modest și veselia sau un ornament de pe perete nu-ți evocă nimic din Andersen, cînd ai despăturit șervețelul de la masă observi că pe el e brodat un chip sau un moment dintr-o povestire a lui.*

La Odense, nu departe de locul în care s-a născut, pe ulicioara strîmtă pietruită cu bolovani, păstrînd casele mărunte, pitorești, din epoca venirii pe lume a scriitorului (edilii le mențin cu grijă, neschimbate), e un birt micuț cu un cadru evocator. Firma lui este «Rățoiul cel urît» (Den grimme oelling) *iar tapetele care îmbracă pereții redau scene hazlii din celebra și plina de tîlc povestire."* [1]

[1] Ion Pas, *Carte despre drumuri lungi*, Editura pentru Literatură, 1965, pp. 60-61.

Casa-muzeu din acest oraş este vizitată anual de peste o sută de mii de admiratori ai marelui povestitor, veniţi din toate colţurile lumii, care-i trec emoţionaţi pragul şi care, şi mai emoţionaţi, privesc obiectele ce l-au inspirat în crearea unora dintre cele mai cunoscute basme ale sale: *„...Călimara, pana, cîteva foi de hîrtie, vreo două dintre ele acoperite cu un scris nervos, cu multe ştersături... două sfeşnice zvelte de metal cu două lumînări; un toc de piele cu creioane de mai multe culori, o foarfecă, un borcan cu lipici, o scrumieră... Dinapoi, în dreapta şi-n stînga ferestrei cu ochiuri mici de geam, încadrată cu perdele albe de dantelă, două peisaje înrămate. Pereţii cu tapet înflorat de hîrtie; lipit de unul dintre ei — un dulap cu multe sertare, cu încrustături de sidef, cu o vază de porţelan deasupra. Lîngă peretele celălalt, o canapea de piele, scundă, îngustă; la un capăt al ei, un dulăpior cu cărţi şi deasupra un bust de bronz — bustul său arătîndu-l în anii tinereţii, iar de jur împrejur trei medalii; suprapuse, alte două peisaje de proporţii, ca şi celelalte, reduse. Îi aparţin în sensul că toate patru sînt opera lui. Era nu numai scriitor dar şi desenator şi pictor. În stînga dulapului — o pereche de cizme cu carîmb scurt, încreţite, uzate; în dreapta — o taşcă de mînă ca un burduf. În capătul din dreapta al canapelei, două cufere masive din piele cărămizie; peste ele una mai mică, asemănătoare, şi pe podea, alături, altă geantă de mînă. Rezemate de cufere, un baston lung şi gros (un toiag) şi o umbrelă care, deschisă, înfrunta desigur, cele mai arzătoare săgetări ale soarelui, cele mai îndîrjite răbufniri ale ploilor. Sînt mijloacele de drum ale neobositului călător care, de-a-lungul a zeci de ani, pînă în ceasul bătrîneţii înaintate, a străbătut dintr-o parte în alta Europa şi Occidentul."* [1]

Aceeaşi emoţie adîncă o încearcă vizitatorii şi în faţa statuii ridicată în parcul regal din Copenhaga, unde — interpretă a preţuirii şi dragostei oamenilor de toate vîrstele — o mierlă şi-a clădit, simbolic, cuibul chiar în braţele povestitorului.

*

De mai bine de o sută de ani generaţii întregi de copii, călătorind pe mările imaginaţiei, alături de marele povestitor danez, se entuziasmează în faţa isprăvilor viteazului soldat de plumb, urmăresc cu emoţie călătoria micuţei Gerda prin îndepărtata împărăţie a zăpezii, se bucură de reîntoarcerea la viaţă a celor unsprezece prinţi preschimbaţi în lebede, se întristează la auzul suferinţelor micii sirene, care a vrut să devină pămînteană, plîng laolaltă cu povestitorul moartea fetiţei cu chibriturile... De mai bine de o sută de ani această literatură continuă să planeze, la fel de vie, peste vreme. Copii, sîntem absorbiţi de arta pasionantă de a povesti a lui Andersen, care ne lărgeşte considerabil cotidianul şi care constituie un puternic mijloc de educaţie şi emancipare; maturi, sîntem fermecaţi de bogăţia imaginilor, de descrieri, de toată poezia care se degajă din aceste basme şi mai ales de mesajul emoţionant şi profund uman pe care-l transmit ele, peste decenii, generaţiilor de azi ca şi celor de mîine.

TEODORA POPA

[1] Ion Pas, *Carte despre drumuri lungi*, p. 69.

TABEL CRONOLOGIC

1805 Se naşte, la 2 aprilie, în orăşelul Odense din Fionia, Hans Cristian Andersen, fiul cizmarului Hans Andersen şi al Anne-Mariei Andersdatter.

1814 Tatăl viitorului povestitor se angajează ca ofiţer în armata napoleoniană în campania din 1813—1814, campanie în care Danemarca devenise aliata Franţei.

1819 Rămas orfan de tată, Hans Cristian Andersen, în vîrstă de numai 14 ani, pleacă la Copenhaga pentru *„a-şi cuceri celebritatea"*. După mai bine de doi ani de neşanse şi căutări zadarnice, izbuteşte — la intervenţia lui Jonas Collin, deputat şi funcţionar superior în administraţia statului danez — să intre ca elev la liceul din Slagelse.

1820 Fizicianul Hans Cristian Ørsted, unul dintre marii savanţi ai Danemarcei, prietenul de mai tîrziu al lui Andersen, descoperă electromagnetismul.

1827 Din pricina unor neînţelegeri cu Simon Meisling, directorul liceului din Slagelse, Andersen, ajutat de Jonas Collin, se mută la un liceu din Copenhaga pe care-l absolvă un an mai tîrziu.

1829 După cîteva încercări poetice, destul de inconsistente, Andersen publică povestirea *O plimbare pe jos de la canalul Holmen pînă la capătul dinspre miazănoapte al insulei Amoger (Fodrejse fra Holmens Kanal til Østpynten af Amoger).* În acelaşi an îşi face debutul şi în teatru cu un vodevil eroic *Amorul pe turnul Nikolai (Koerlighed på Nikolaj tårn).*

1830 Apare primul său volum de *Poeme (Digte)* a cărui ultimă poezie intitulată *Mortul (Dødningen)* va sta la baza basmului său *Tovarăşul de drum (Rejsekammeraten).* În vara aceluiaşi an o cunoaşte pe Riborg Voigt, prima dintre cele trei mari iubiri ale sale, căreia îi va consacra mai tîrziu (1840) basmul *Logodnicii (Koerstefolkene).*

1831 În primăvara anului 1831 întreprinde o scurtă călătorie în Germania, cu care prilej îl cunoaşte, la Berlin, pe Ludwig Tieck, şeful şcolii romantice germane, iar la Dresda, pe Adalbert von Chamisso care-i va traduce poeziile în limba germană. Urmarea acestui scurt voiaj va fi volumul *Siluete dintr-o călătorie prin Harz şi Elveţia saxonă (Skyggenbilleder af en rejse til Harzen og det sachsiske Schweiz).*

1832 Se îndrăgosteşte de Luise Collin, fiica protectorului său pe care o cere în căsătorie, dar care, ca şi Riborg Voigt, îl refuză.

1833 Pentru a-l consola de eşecul suferit, Jonas Collin îi înlesneşte o bursă cu care Andersen întreprinde prima sa mare călătorie în străinătate : Paris, Milano, Neapole, Capri, Veneţia, Locle (Elveţia) unde termină drama *Agnesa şi tritonul (Agnete og havmanden)* inspirată de dragostea sa nefericită pentru Luise Collin.

1835 Ca urmare a călătoriei sale în Italia apare romanul *Improvizatorul (Improvisatoren) „menit să-mi înalţe din nou casa mea ruinată“*, care îl face într-adevăr celebru. Îndată după acest roman îi apare prima sa cărticică de basme *Poveşti istorisite copiilor (Eventyr, fortalte for børn)* care cuprindea : *Prinţesa şi mazărea, Amnarul şi Klaus cel mic şi Klaus cel mare.*

1836 Apare cel de al doilea roman al lui Andersen intitulat *O. T.*

1837 Apare romanul *Numai un scripcar (Kun en spillemand).*

1838 Ca urmare a succesului repurtat în calitate de scriitor, statul îi acordă o pensie anuală fixă.

1839 Apare volumul de povestiri pentru cei mici ca şi pentru cei mari *Carte cu chipuri fără chipuri (Billedbog uden billeder), „o Illiadă într-o coajă de nucă“*, cum îl numeşte Andersen.

1840 I se publică romanul *Două baronese (De to baronesser)*, în care sînt evocate imagini din viaţa patriarhală a statului danez. O cunoaşte pe marea cîntăreaţă Jenny Lind, supranumită „privighetoarea nordului", pentru care va nutri o dragoste puternică şi căreia îi va consacra basmele *Sub salcie* şi *Privighetoarea*.

1840—1841 Andersen întreprinde cea de a doua mare călătorie a sa în străinătate : Germania, Italia, Portugalia, sudul Spaniei, Grecia, Turcia şi Austria, cu care prilej va poposi, în toamna anului 1841, şi pe meleagurile ţării noastre.

1842 Urmarea acestei călătorii, care a durat aproape un an de zile, va fi voluminosul jurnal intitulat *Bazarul unui poet (En digters bazar)*.

1843 Andersen întreprinde o nouă călătorie la Paris.

1844 Povestitorul vizitează din nou Germania ; ca oaspete al contelui de Augustenburg, scrie povestirea *Fetiţa cu chibriturile*.

În acelaşi an moare sculptorul danez Bertel Thorwaldsen, unul dintre cei mai apropiaţi prieteni şi sfătuitori ai lui Andersen, în memoria căruia acesta va scrie povestirea *Sporovăială de copii*.

1845. Alexandre Dumas, cu care Andersen a fost prieten, termină romanul *Contele de Monte-Cristo*.

1847 Povestitorul întreprinde o călătorie în Ţările-de-Jos, Anglia şi Scoţia.

1848 Anul marilor revoluţii burghezo-democratice în mai toate ţările din Europa, inclusiv Danemarca.

1849 Andersen vizitează Suedia.

1805 Moare poetul şi dramaturgul Adam Oehlenschläger, unul dintre îndrumătorii literari cei mai apropiaţi ai lui Andersen.

Apare romanul *A fi sau a nu fi (At voere eller ikke voere)*, în care Andersen dezbate problema existenţei dincolo de moarte.

Dickens termină *David Copperfield*.

1851 Apare volumul *În Suedia (I Sverrig)* una dintre cele mai frumoase cărţi de călătorie apărute pînă atunci în Danemarca.

Moare savantul Hans Cristian Ørsted, la îndemnul căruia Andersen a scris o serie de basme cu suport ştiinţific dintre care amintim : *Picătura de apă, Povestea unei raze de soare, Inul, Marele şarpe de apă* etc.

1855 Apare *Povestea vieţii mele (Mit livs eventyr)*, jurnal în care Andersen îşi consemnează amintirile.

1859 Charles Darwin publică *Originea speciilor*.

Ferdinand de Lesseps începe construirea Canalului de Suez.

Moare Wilhelm Pedersen (1820—1859), unul dintre cei mai celebri ilustratori ai basmelor lui Andersen.

1861 Moare Jonas Collin, protectorul din tinereţe al lui Andersen.

1863 La 4 octombrie Nadar face prima ascensiune cu balonul său „Uriaşul".

1864 Izbucneşte războiul dintre Prusia şi Danemarca în care aceasta din urmă pierde, prin pace încheiată la 30 octombrie, ducatele Schlesswig, Holstein şi Lauenburg.

1866 Williams Thomson realizează telegraful submarin.

1867 Hans Cristian Andersen este numit „cetăţean de onoare" al oraşului Odense.

1868 La cererea unui editor american Andersen publică partea a doua a jurnalului său intitulat *Povestea vieţii mele.*

1870 Apare romanul *Petre cel norocos (Lykke Per)*, o poveste sentimentală cu implicaţii autobiografice.

1875 La 4 august Hans Cristian Andersen încetează din viaţă, în casa negustorului Melchior, unul dintre bunii săi prieteni la care locuia în ultima vreme.

TEODORA POPA

DEGEŢICA

A fost odată o femeie care voia şi ea să aibă un copilaş, dar nu ştia de unde să-l ia. Atunci s-a dus la o babă vrăjitoare şi i-a spus :

— Uite, aş vrea şi eu să am un copilaş, nu poţi să-mi spui cum să fac ca să-l găsesc ?

— Cum să nu ! a răspuns baba. Uite ici un bob de orz : da' să ştii că nu-i orz de-acela care creşte pe ogoare şi pe care-l dai la găini demîncare ; ia-l şi pune-l într-un vas de flori şi ai să vezi ce iese.

— Mulţumesc, mătuşă — a spus femeia şi i-a dat babei cinci bănuţi ; apoi s-a dus acasă, a sădit bobul de orz şi îndată a răsărit o floare mare şi frumoasă. Ai fi zis că-i o lalea, dar petalele stăteau strînse parcă ar fi fost numai îmbobocită.

— Ce floare drăgălaşă — a spus femeia şi a sărutat petalele roşii şi galbene, şi cum le-a sărutat, floarea s-a şi deschis pocnind. Era chiar o lalea ca toate lalelele, numai că drept la mijloc şedea pe pistilul verde o fetiţă mititică de tot, gingaşă şi drăgălaşă, şi nu era mai mare decît un deget şi de aceea i-au spus Degeţica.

I-au făcut leagăn dintr-o coajă de alun, saltea din petale albastre de toporaşi, iar plapuma era o petală de trandafir. Aici şedea noaptea, dar ziua se juca pe

masă. Femeia pusese o farfurie plină de apă şi de jur împrejur, pe marginea farfuriei, aşezase flori cu lujerele în apă. Pe apă plutea o petală mare de lalea pe care şedea Degeţica şi umbla de la o margine la alta a farfuriei ; avea drept vîsle două fire de păr de cal. Era o plăcere s-o vezi. Ştia şi să cînte, şi cînta aşa de subţirel şi de dulce, cum nimeni n-a mai cîntat vreodată.

Într-o noapte, pe cînd şedea frumuşel în pătucul ei, pe un ochi de fereastră, care era spart, a intrat o broască. Broasca era urîtă, mare şi jilavă. A sărit drept pe masă, acolo unde şedea Degeţica şi dormea acoperită cu petale roşii de trandafir.

— Ar fi tocmai bună de nevastă pentru băiatul meu — s-a gîndit broasca şi a luat coaja de alună în care dormea Degeţica şi a sărit cu ea în grădină, pe geamul cel spart.

Pe la marginea grădinii curgea un rîu mare şi lat ; malul rîului era mlăştinos şi mîlos ; aici locuia broasca cu fecioru-su. Brr ! Urît mai era şi acesta şi semăna leit cu mamă-sa.

— Cuac-cuac-cuăc ! Asta-i tot ce-a putut el să spună cînd a văzut-o pe fetiţa cea drăgălaşă în coaja ei de alună.

— Nu vorbi aşa de tare că se trezeşte ! spuse broasca cea bătrînă. Te pomeneşti că fuge, că-i uşoară ca un puf de lebădă ! S-o punem pe o frunză de nufăr ; pentru ea, aşa mică şi uşoară cum este, are să fie ca o insulă ; de-acolo n-are să poată fugi, iar noi, în vremea asta, avem să pregătim odaia cea frumoasă din mîl şi după aceea aveţi să vă mutaţi şi să staţi acolo.

În rîu erau o mulţime de nuferi cu frunze late şi verzi care parcă pluteau pe deasupra apei. Frunza care era cea mai departe de ţărm, era şi cea mai

mare din toate. Broasca s-a dus înot pînă acolo şi a pus pe frunză coaja de alună cu Degeţica în ea.

Fetiţa s-a trezit a doua zi dimineaţa şi cînd a văzut unde era, a început să plîngă amar ; de jur împrejurul frunzei celei mari şi verzi era numai apă, aşa că la mal nu avea cum s-ajungă.

Broasca cea bătrînă stătea în mîl şi îşi împodobea odaia cu papură şi cu flori galbene ca să fie frumoasă şi să-i placă noră-si. După aceea a luat pe urîtul de fecioru-su şi s-a dus cu el la frunza pe care şedea Degeţica. Vroiau să-i ia pătucul şi să-l ducă în odaia în care aveau să stea însurăţeii ; după aceea aveau s-o ia şi pe dînsa. Broasca s-a închinat adînc în apă înaintea ei şi i-a spus :

— Uite pe fecioru-meu ! Ai să te măriţi cu el şi aveţi să trăiţi amîndoi colo jos, în mîl, într-o locuinţă straşnică.

— Cuac ! Cuac ! Cuac ! atîta a spus feciorul broaştei.

Au luat pătucul şi au plecat cu el ; şi Degeţica a rămas singurică pe frunza cea verde şi a început să plîngă iar şi mai tare pentru că nu-i plăcea să stea în mîl la broasca aceea urîtă şi nici să se mărite cu urîtul de fecioru-su. Peştişorii care înotau prin apă o văzuseră pe broască şi auziseră ce spusese, de aceea scoaseră acuma cu toţii capul din apă s-o vadă şi ei pe fetiţă. Au văzut cît era de drăgălaşă şi le-a părut rău că trebuie să se ducă cu broasca jos în mîl. Nu ! asta nu trebuie să se întîmple ! S-au strîns cu toţii în apă, lîngă lujerul cel verde al frunzei, l-au ros cu dinţii şi frunza s-a desprins şi a început să meargă pe apă în jos, cu Degeţica pe ea, departe, departe, acolo unde broasca nu putea s-o mai ajungă.

Degeţica a trecut aşa pe lîngă o mulţime de oraşe şi păsărelele şedeau în copaci, pe mal, o vedeau şi cîntau :

— Ce fetiţă drăgălaşă !

Frunza mergea cu ea pe apă tot mai departe şi mai departe, pînă a ieşit din hotarele ţării aceleia.

Un fluture frumuşel şi alb tot zbura pe lîngă ea şi de la o vreme s-a lăsat pe frunză, pentru că Degeţica îi plăcea. Fetiţa era foarte veselă. Acuma broasca nu mai putea s-o ajungă şi era aşa de frumos pe unde mergea ; soarele bătea în apă şi apa strălucea parcă era aur. Degeţica şi-a desprins cingătoarea, cu un capăt a prins fluturele iar celălalt capăt l-a legat de frunză ; acuma frunza mergea şi mai repede şi ea la fel, că doar şedea pe frunză.

Şi cum mergea ea aşa, numai iată că vine-n zbor un cărăbuş, şi cum o zăreşte, se repede, îi prinde trupul mlădios cu labele lui şi zboară cu ea şi se aşază într-un copac. Iar frunza de nufăr s-a dus mai departe pe apă şi fluturele cu ea, fiindcă era legat de frunză şi nu se putea desprinde.

Mult s-a mai speriat săraca Degeţica atunci cînd cărăbuşul a zburat cu ea în copac ! Dar mai cu seamă era necăjită cînd se gîndea la fluturele cel frumos, cu aripi albe, pe care-l legase de frunză. Dacă nu se dezleagă, atunci moare de foame. Dar cărăbuşului nu-i păsa de asta. S-a aşezat cu dînsa pe frunza cea lată a copacului, i-a dat suc de flori să mănînce şi i-a spus că-i drăgălaşă cu toate că nu seamnă de loc cu un cărăbuş. Au venit s-o vadă şi ceilalţi cărăbuşi care locuiau în copac ; s-au uitat la dînsa, iar domnişoarele cărăbuşe au strîmbat din antene şi au spus :

— Are numai două picioare. Vai de ea !

— Şi nu are antene ! spuse alta.

— Şi uite ce subţire e la mijloc ! Parc-ar fi om ! Vai, ce urîtă-i !

Aşa spuneau toate cărăbuşoaicele, şi totuşi Degeţica era atît de drăgălaşă !

Drăgălaşă i se păruse şi cărăbuşului care o răpise, dar fiindcă toţi ceilalţi ziceau că-i urîtă, a început şi el să creadă că-i urîtă şi nu i-a mai plăcut şi i-a spus să se ducă unde-o vedea cu ochii. Au luat-o, au dat-o jos din copac şi-au pus-o pe un bănuţel, şi ea a început să plîngă şi să se tînguie că-i aşa de urîtă şi cărăbuşii au alungat-o ; dar ea nu era urîtă, era cea mai drăgălaşă fetiţă care se poate închipui, gingaşă şi luminoasă ca o petală de trandafir.

Şi aşa, biata Degeţica a stat toată vara singurică în pădurea cea mare. Şi-a împletit un pat din fire de iarbă şi l-a agăţat sub o frunză de brustur aşa că acuma nu se mai temea de ploaie. Demîncare avea dulceaţa florilor şi bea roua adunată dimineaţa pe frunze. Aşa a trecut vara şi toamna. Dar după aceea a venit iarna, iarna rece şi lungă. Toate păsările care cîntaseră aşa de frumos în preajma ei au plecat, copacii şi florile s-au uscat ; frunza cea mare de brustur sub care se adăpostise s-a zbîrcit şi s-a scorojit, pînă n-a mai rămas din ea decît un lujer galben şi veşted. Degeţica dîrdîia cumplit de frig pentru că hainele ei se rupseseră şi pentru că era aşa de gingaşă şi de subţirică încît nu se putea să nu-i fie frig. A început să ningă şi fiecare fulg care cădea peste ea era greu cum ar fi o lopată de zăpadă, aruncată peste noi, fiindcă noi sîntem mari, dar ea era numai cît un deget. Atunci ce să facă şi ea ? Şi-a pus în spate o frunză uscată, dar tot nu se putea încălzi şi dîrdîia într-una de frig.

Chiar la marginea pădurii în care stătea ea era un lan mare de grîu. Grîul fusese secerat de mult şi acuma nu mai rămăsese decît o mirişte. Dar Degeţicăi mirişte i se păru mare cît o pădure. A luat-o şi ea prin mirişte şi a tot mers tremurînd de frig pînă a ajuns la uşa şoarecelui de cîmp care îşi avea aici locuinţa. Era o hrubă în pămînt, caldă şi plăcută ; şoarecele avea o bucătărie strașnică şi o cămară plină cu grîu. Degeţica s-a oprit la uşă ca o fetiţă cerşetoare şi s-a rugat să-i dea şi ei o bucăţică dintr-un bob de grîu că nu mîncase de două zile nimic.

— Săraca de tine, a zis şoarecele, care era un şoarece de treabă, hai, intră şi te încălzeşte şi stai la masă cu mine.

Şi fiindcă fetiţa i-a plăcut, i-a spus :

— Ştii ce, stai aici la mine toată iarna ; ai să-mi deretici prin casă şi ai să-mi spui poveşti, că-mi plac poveştile.

Degeţica a făcut cum i-a spus şoarecele şi i-a mers foarte bine. Într-o bună zi, şoarecele îi zise :

— Azi avem un musafir, un vecin de-al meu care vine în vizită o dată pe săptămînă. E mai bogat decît mine, are o mulţime de odăi şi o blană neagră, frumoasă. Dacă poţi să te măriţi cu el, atunci halal de tine ; atîta numai că nu vede. Să-i spui cele mai frumoase poveşti pe care le ştii.

Dar Degeţică-i numai de asta nu-i ardea. Vecinul era un sobol şi ea nici gînd n-avea să se mărite cu el.

Sobolul a venit îmbrăcat cu blana lui cea grozavă. Şoarecele nu mai isprăvea cu laudele. Ba că-i bogat şi învăţat, ba că are o casă de douăzeci de ori mai mare decît a lui.

Acum, de învăţat o fi fost el învăţat, dar nu putea suferi soarele şi florile cele frumoase şi le

vorbea de rău, fiindcă nu le văzuse niciodată cum arată la faţă.

Degeţica n-a avut încotro şi a trebuit să cînte ceva şi a cîntat : *„Mugur, mugur, mugurel“* şi alte cîntece. Şi sobolul s-a îndrăgostit de dînsa din pricina glasului ei frumos, dar n-a spus deocamdată nimic, că era chibzuit.

Săpase nu de mult un drum pe sub pămînt, de la casa lui pînă la casa şoarecelui ; sobolul a poftit-o pe Degeţica şi pe şoarece să se plimbe prin hruba asta ori de cîte ori ar avea poftă. Le-a mai spus să nu se sperie că în tunelul acela este o pasăre moartă. Era o pasăre cu toate penele pe ea şi cu pliscul întreg ; se vede că nu de multă vreme murise şi fusese îngropată chiar acolo pe unde săpase el drumul sub pămînt.

Sobolul a luat în gură o bucată de lemn putred, fiindcă lemnul putred luminează în întuneric ca focul, şi a pornit înainte ca să le lumineze calea. Cînd au ajuns la locul unde era pasărea cea moartă, sobolul şi-a ridicat în sus nasul lui butucănos şi a izbit cu el în tavan şi a făcut o gaură mare şi deodată a intrat lumina zilei în hrubă. Jos zăcea o rîndunică moartă, cu aripile strîns lipite de coaste, cu picioarele zgîrcite şi cu capul înfundat în pene. Săraca pasăre murise de frig, fără îndoială. Degeţicăi i-a părut rău fiindcă îi erau dragi păsărelele, toată vara îi cîntaseră şi ciripiseră în preajma ei. Sobolul însă a împins pasărea cu picioarele lui scurte şi a spus :

— Acum nu mai cîntă ! Rău e să te naşti pasăre ! Mulţumesc lui Dumnezeu că odraslele mele n-au să fie aşa ! Uite, o pasăre ca asta, nu-i nimic de capul ei ; toată vara ciripeşte şi cînd vine iarna, moare de foame.

— Chiar aşa, că bine spui, se vede că eşti înţelept — zise şoarecele. Ce folos are pasărea că tot ciripeşte ? Cînd vine iarna n-are ce mînca şi îngheaţă de frig ; dar se ţine, mă rog, toată vara cu nasul pe sus !

Degeţica n-a spus nimic. Dar cînd sobolul şi cu şoarecele s-au întors cu spatele, ea a dat într-o parte penele care acopereau capul păsării şi a sărutat rîndunica pe ochii ei închişi.

„Poate că tocmai ea mi-a cîntat aşa de frumos astă-vară, se gîndi Degeţica. Multă bucurie mi-a făcut făcut biata păsărică !“

Sobolul a astupat gaura prin care venea lumina şi apoi i-a dus pe şoarece şi pe Degeţica pînă acasă. Noaptea, Degeţica n-a putut să doarmă, se tot gîndea la păsărica moartă. S-a sculat din pat şi a împletit din fîn un covor mare şi frumos. Apoi s-a dus la pasăre şi-a acoperit-o cu covorul şi a mai luat şi nişte bumbac moale pe care-l găsise prin cămara şoarecelui şi a împrejmuit pasărea cu bumbac ca să-i fie cald.

— Rămîi cu bine, păsărică drăgălaşă ! spuse ea. Iţi mulţumesc că ai cîntat aşa de frumos astă-vară, cînd copacii erau verzi şi ne încălzea soarele.

Şi fetiţa şi-a lipit obrazul de pieptul păsării şi deodată a tresărit speriată, fiindcă i s-a părut că înăuntru bătea ceva. Inima păsării bătea. Rîndunica nu murise, era numai amorţită şi acuma se încălzise şi îşi venise iar în fire.

Toamna, toate rîndunelele pleacă în ţările calde ; şi dacă vreuna întîrzie cu plecarea, o prinde frigul, amorţeşte şi cade jos şi o acoperă zăpada.

Degeţica nu ştia ce să facă, fiindcă, faţă de ea, pasărea era grozav de mare, totuşi şi-a luat inima

în dinţi, a îngrămădit bumbacul de jur împrejurul rîndunelei şi a adus o frunză de izmă creaţă pe care şi-o făcuse plapumă, şi a acoperit capul păsării.

În noaptea următoare s-a dus iar la ea ; rîndunica se trezise din amorţeală, dar era slăbită tare. Numai o clipă a deschis ochii şi s-a uitat la Degeţica ; fetiţa sta în faţa ei cu o bucăţică de lemn putred în mînă, că altă lampă n-avea.

— Îţi mulţumesc, fetiţă drăgălaşă — a spus rîndunica beteagă. M-am încălzit de minune, am să prind iar putere şi am să pot să ies de-aici şi să zbor la lumina caldă a soarelui.

— Vai, spuse Degeţica, afară e frig şi ninge ! Mai bine stai aici, în patul tău călduţ, şi eu am să te îngrijesc.

Şi a adus rîndunichii apă într-o petală şi rîndunica a băut şi i-a povestit cum şi-a zgîriat aripa într-un scai şi de aceea n-a mai putut să zboare repede cum zburau celelalte rîndunele, care au plecat departe, departe, în ţările calde. De oboseală, a căzut jos. Mai mult decît atîta nu-şi aducea aminte şi nici nu ştia cum ajunsese aici.

Rîndunica a stat toată iarna în boştiură şi Degeţica o îngrijea şi-i era tare dragă ; iar sobolul şi cu şoarecele n-au aflat nimic de asta, şi mai bine că n-au aflat, fiindcă nu puteau s-o sufere pe biata rîndunică.

Cînd a sosit primăvara, şi soarele a dezmorţit pămîntul, rîndunica şi-a luat rămas bun de la Degeţica ; fetiţa a destupat gaura din tavan, pe care o făcuse sobolul. Soarele a pătruns înăuntru pînă la ele şi rîndunica a întrebat-o pe Degeţica dacă n-ar vrea să vie şi ea ; ar lua-o în spate şi ar zbura cu ea pînă la pădurea cea verde. Degeţica însă s-a gîndit că dacă ea ar pleca, şoarecele cel bătrîn,

care o găzduise, ar fi foarte necăjit din pricina asta, şi a spus :

— Nu, nu pot.

— Atunci rămîi cu bine, rămîi cu bine, fetiţă drăgălaşă şi bună, a spus rîndunica şi a ieşit în zbor afară, la lumina soarelui. Degeţica s-a uitat după ea şi i-au dat lacrimile pentru că îi era dragă rîndunica.

— Cirip, cirip ! a început să cînte pasărea şi s-a dus în zbor în pădure. Degeţica era tare necăjită. Nu avea voie să iasă şi ea, să se încălzească la soare. Grîul care fusese semănat pe ogorul de deasupra casei şoarecelui a răsărit şi a crescut înalt şi lanul era acuma ca o pădure deasă pentru biata fetiţă.

— Vara asta trebuie să-ţi întocmeşti zestrea, i-a spus şoarecele.

Vecinul, sobolul cel urîcios, cu blană neagră, o ceruse în căsătorie.

— Trebuie să ai de toate, şi lînă, şi pînză, să nu-ţi lipsească nimic cînd te măriţi cu sobolul.

Degeţica a trebuit să se apuce de tors şi şoarecele a tocmit patru omizi care ţeseau zi şi noapte. În fiecare seară venea la ea sobolul şi stătea de vorbă şi spunea că pe la sfîrşitul verii soarele n-are să mai fie aşa de fierbinte ca acuma, cînd de dogoarea lui pămîntul se face tare ca piatra ; şi mai spunea că, după ce s-o călători vara, are să se însoare cu Degeţica. Dar Degeţica nu se bucura de loc, fiindcă sobolul era urîcios şi ea nu putea să-l sufere. În fiecare dimineaţă, cînd răsărea soarele, şi în fiecare seară, cînd asfinţea, se strecura pe uşă afară şi cînd vîntul dădea într-o parte spicele şi se putea zări cerul albastru, ea se gîndea că afară e frumos şi e lumină, şi îi era dor de rîndunică, prietena ei de astă-primăvară ; dar rîndunica

nu se zărea pe nicăieri ; de bună seamă că se dusese departe, în pădurea cea frumoasă şi verde.

Cînd a venit toamna, Degeţica a fost şi ea gata cu zestrea.

— De azi într-o lună e nunta, a spus şoarecele.

Cînd a auzit asta Degeţica a început să plîngă şi a spus că nu vrea să se mărite cu sobolul cel urîcios.

— Nu mai tot vorbi degeaba, a spus şoarecele. Să nu fii încăpăţînată că să ştii că te muşc cu dinţii mei cei albi şi ascuţiţi ! Auzi colo ! Un bărbat aşa de chipeş ! Nici regina nu are o blană aşa de frumoasă ca el ! Şi ce bucătărie are ! Şi cămara i-i plină de bunătăţi ! Mai bine mulţumeşte lui Dumnezeu că ţi-a dat asemenea bărbat.

Şi aşa, iaca, a sosit şi ziua nunţii. Sobolul a venit s-o ia pe Degeţica ; de-acuma înainte va trebui să stea cu dînsul în adîncimile pămîntului şi să nu mai vadă niciodată soarele, pentru că sobolul nu putea să sufere soarele. Biata fată era tare amărîtă ; trebuia să-şi ia rămas bun de la soare pe veci ; cît şezuse la şoarece, putuse măcar din prag să se uite la soare.

— Rămîi cu bine, soare ! spuse ea. Îşi ridică braţele la cer şi făcu cîţiva paşi de la uşă mai încolo, fiindcă acuma grîul fusese secerat şi rămăsese numai miriştea. Rămîi cu bine, rămîi cu bine ! rosti ea din nou şi luă în braţe o floricică roşie, o sărută şi îi spuse : Floricică dragă, cînd o vezi pe rîndunică spune-i rămas bun de la mine.

— Chiu-chiu-chiu, auzi ea deodată deasupra capului şi cînd s-a uitat, ce să vadă ? Tocmai rîndunica ! Mult s-a mai bucurat pasărea cînd a văzut-o pe fetiţă. Degeţica i-a povestit tot ce i s-a întîmplat, că trebuie să se mărite cu sobolul cel urîcios, că de-acuma

înainte are să stea într-o hrubă în pămînt şi n-are să mai vadă niciodată soarele. Si spunînd toate acestea, începu să plîngă.

— Uite ce, a spus rîndunica; acuş vine iarna şi eu mă duc în ţările calde; nu vrei să vii cu mine? Te iau în spate. Numai să te legi de mine cu cingătoarea; şi aşa scăpăm şi de sobolul cel urîcios, şi de hruba lui, şi plecăm departe, peste munţi, în ţările calde, unde soarele străluceşte mai tare decît aici şi toată vremea e numai vară, şi sînt o mulţime de flori frumoase. Hai cu mine, Degeţică scumpă, tu care m-ai scăpat de la moarte cînd zăceam în hrubă!

— Da, vin cu tine, a spus Degeţica, şi atunci rîndunica a luat-o în spate. Fetiţa şi-a întins picioarele pe aripile păsării, s-a legat strîns cu cingătoarea de-o pană mai tare şi rîndunica s-a ridicat în înaltul cerului, peste păduri şi peste ape, sus, deasupra munţilor celor mari pe care-i veşnic zăpadă. Degeţicăi îi era frig, dar s-a băgat pe sub penele calde ale păsării şi a rămas numai cu capul afară, ca să vadă toate minunăţiile peste care zburau.

Şi au mers tot aşa pînă au ajuns în ţările calde. Acolo soarele strălucea mult mai tare şi erau o mulţime de podgorii cu struguri galbeni şi negri. Erau păduri de lămîi şi de portocali, mirosea a cimbrişor şi a mintă creaţă, şi copii se jucau şi alergau după fluturi, nişte fluturi mari cu aripi pestriţe. Rîndunica însă nu s-a oprit şi a mers în zbor mai departe, şi locurile erau tot mai frumoase. Şi au mers ele tot aşa, pînă au ajuns la marginea mării albastre; pe ţărm, printre copacii verzi şi frumoşi, se ridica un palat de marmură albă, din vremuri străvechi.

Viţa-de-vie se căţăra pe stîlpii înalţi şi albi şi pe creştetul stîlpilor erau o mulţime de cuiburi de rîndunică şi un cuib era chiar al rîndunichii care o ducea în spate pe Degeţica.

— Aici stau eu, a spus rîndunica. Uite, jos sînt o mulţime de flori; eu am să te aşez pe una din ele şi ai să stai acolo, vrei?

— Da, minunat! a spus Degeţica, şi a bătut din palme de bucurie.

Jos era un stîlp alb de marmură care se răsturnase şi se spărsese în trei bucăţi; printre bucăţile de marmură creşteau nişte flori mari şi albe. Rîndunica s-a lăsat în jos şi a aşezat-o pe fetiţă pe o petală. Dar ce s-a mai minunat fetiţa! Drept în mijlocul florii şedea un omuleţ, şi era aşa de alb şi de străveziu, parcă ar fi fost de sticlă. Pe cap purta o coroană de aur şi la umeri avea aripi şi nu era mai înalt decît Degeţica. Omuleţul era spiriduşul florii. În fiecare floare era cîte un spiriduş sau cîte o zînă mititică; acesta însă era craiul tuturora.

— Doamne, cît e de frumos! spuse rîndunichii în şoaptă Degeţica.

Craiul florilor s-a speriat cînd a văzut-o pe rîndunică, fiindcă faţă de el, aşa de mic şi de gingaş, ea era ca un vultur uriaş; cînd însă a zărit-o pe Degeţica, s-a bucurat grozav; era fata cea mai frumoasă pe care o văzuse vreodată. Repede şi-a luat coroana de aur de pe cap şi i-a pus-o ei; apoi a întrebat-o cum o cheamă şi dacă vrea să-i fie soţie şi crăiasă a florilor. Nu semăna de loc cu feciorul broaştei şi nici cu sobolul cel cu blana neagră. Degeţica i-a răspuns craiului celui frumos că vrea şi atunci din fiecare floare s-a scoborît cîte o doamnă sau cîte un domn, şi toţi erau aşa de drăgălaşi că nu-ţi mai luai ochii de la dînşii. Şi fiecare i-a adus Degeţichii cîte un dar; cel mai straşnic din toate

darurile a fost o pereche de aripi pe care i le-a adus o muscă mare şi albă. I le-a prins Degeţichii de umeri şi acuma putea şi ea să zboare din floare în floare. Toţi s-au bucurat grozav şi rîndunica şedea sus în cuib şi le cînta cum ştia ea mai bine ; dar în inima ei era cam mîhnită, pentru că Degeţica îi era dragă şi n-ar fi vrut să se despartă de ea niciodată.

— Nu trebuie să te mai cheme Degeţica, i-a spus fetiţei craiul florilor. E un nume urît şi tu eşti frumoasă. Avem să-ţi spunem Maia.

— Rămîi cu bine, rămîi cu bine ! a spus rîndunica, şi a plecat în zbor iarăşi înapoi, în Danemarca ; acolo îşi avea ea un cuib, chiar la fereastra omului care ştie să spună poveşti frumoase. Şi de la el am aflat toată povestea.

SOLDATUL DE PLUMB

Erau odată douăzeci şi cinci de soldaţi de plumb şi toţi erau fraţi fiindcă fuseseră făcuţi dintr-o lingură veche. Ţineau puşca în mînă şi fruntea sus. Aveau o uniformă foarte frumoasă, roşie şi albastră. Cel dintîi lucru pe care l-au auzit pe lumea asta, cînd s-a ridicat capacul de pe cutia în care şedeau, au fost cuvintele : „Soldaţi de plumb !“ Cuvintele acestea le-a rostit un băieţaş care bătea din palme de bucurie. Tocmai îi primise cadou de ziua lui. I-a scos şi i-a înşirat pe masă. Toţi semănau leit între ei, unul singur era puţin mai altfel : avea numai un picior pentru că fusese făcut cel din urmă şi nu mai ajunsese plumbul ; dar deşi avea numai un picior stătea tot aşa de drept ca şi ceilalţi cu două picioare şi tocmai el avea să facă cele mai mari isprăvi, aşa cum aveţi să vedeţi îndată.

Pe masa pe care stăteau ei înşiraţi mai erau o mulţime de jucării ; era mai cu seamă un castel de hîrtie de toată frumuseţea. Pe ferestre puteai să te uiţi înăuntru şi să vezi toate încăperile. În faţa castelului era un pîlc de copaci şi în mijlocul lor era o oglinjoară care închipuia un lac. Pe ea pluteau şi se oglindeau lebede de ceară. Toate jucăriile era drăgălaşe, dar cea mai drăgălaşă era o fetiţă

care stătea în uşa castelului ; era făcută şi ea din hîrtie, însă avea haine frumoase şi pe umeri o panglică subţire şi albastră, chiar ca o broboadă. Pe broboadă, drept la mijloc, era o stea strălucitoare, cît faţa ei de mare. Fetiţa stătea cu braţele ridicate fiindcă era dansatoare şi îşi ridicase şi un picior, dar aşa de sus încît de departe soldatul de plumb nu vedea unde-i, şi credea că fata are ca şi el numai un picior.

„Ar fi o nevastă tocmai potrivită pentru mine — se gîndi el ; atîta numai că e cam boieroaică, stă într-un castel şi eu stau într-o cutie în care sîntem douăzeci şi cinci de inşi ; nu-s tocmai potrivit pentru ea ; da' eu tot am să încerc să intru în vorbă cu dînsa."

Şi s-a întins cît era de lung după tabachera de pe masă. De-aici, putea să se uite în voie la doamna cea mititică şi subţire, care stătea mereu într-un picior, fără să cadă.

Seara, soldaţii de plumb au intrat în cutie şi toţi cei din casă s-au dus la culcare. Şi atunci, cutia cu muzicuţă a început să cînte tot felul de cîntece vesele. Soldaţii de plumb au început să zăngănească în cutia lor fiindcă vroiau şi ei să iasă şi să vadă ce-i, dar nu puteau să ridice capacul. Spărgătorul de nuci se dădea de-a tumba şi creta se zbenguia pe tăbliţă. De atîta larmă, canarul s-a trezit şi a început şi el să vorbească în versuri. Numai soldatul de plumb şi cu dansatoarea nu se mişcau din loc. Ea stătea mereu într-un picior, în vîrful degetelor şi cu braţele întinse, el stătea tot aşa de neclintit pe singurul lui picior şi nu-şi lua nici o clipă ochii de la dînsa.

Deodată, ceasul a bătut douăsprezece şi poc ! capacul tabacherei s-a deschis, dar în tabacheră nu

era tutun, era numai un drăcuşor mititel şi negru. O şmecherie straşnică.

— Ascultă, soldat de plumb — a spus drăcuşorul ; mută-ţi ochii în altă parte !

Dar soldatul parcă nici n-ar fi auzit.

— Bine, ai să vezi tu mîine dimineaţă — a spus drăcuşorul.

Cînd s-a făcut ziuă şi copiii s-au sculat, au luat soldatul de plumb şi l-au pus pe marginea ferestrei, şi, deodată, c-o fi fost drăcuşorul, c-o fi fost vîntul, fereastra s-a deschis şi soldatul de plumb a căzut de la etajul al treilea. A fost un drum cumplit. A căzut cu piciorul în sus şi s-a înfipt cu chivăra şi cu vîrful baionetei între două pietre ale caldarîmului.

Fata din casă şi băieţaşul s-au dus repede jos ca să-l caute ; dar, cu toate că erau cît pe ce să calce pe el, nu l-au zărit. Dacă soldatul de plumb ar fi strigat : „Aici sînt !" — desigur că l-ar fi găsit, dar el n-a strigat fiindcă era în uniformă şi nu se cuvenea să strige aşa, în gura mare.

Începuse să plouă. Picăturile cădeau tot mai dese şi de la o vreme turna cu găleata. După ce a trecut ploaia, au venit doi băieţi.

— Ia uite — zise unul din ei — un soldat de plumb ! Ia să-l luăm şi să-i dăm drumul pe apă !

Au făcut o luntre dintr-un ziar, l-au pus pe soldat în luntre şi i-au dat drumul pe apa care curgea prin şanţul de pe marginea străzii ; cei doi băieţi alergau pe lîngă el şi băteau din palme. Ce umflată era apa şi ce valuri făcea ! Fusese ploaie, nu şagă ! Luntrea de hîrtie se legăna încoace şi încolo şi cîteodată se învîrtea aşa de repede încît soldatul tremura. Dar tot neclintit rămînea, faţa îi era nemişcată şi el se uita drept înainte, şi nu scăpa puşca din mînă.

Deodată, luntrea a intrat pe sub un podeţ. Era întuneric chiar ca în cutie.

— Oare unde mă duc ? se gîndea el. Asta-i numai din vina drăcuşorului ! Ah, dacă fetiţa aceea ar fi aici cu mine în luntre, nu mi-ar păsa chiar dacă ar fi de două ori mai întuneric decît este !

Deodată, a venit un şobolan care îşi avea casa acolo, sub podeţ.

— Ai paşaport ? a întrebat şobolanul. Arată-mi paşaportul.

Soldatul de plumb n-a răspuns nimic şi şi-a strîns şi mai tare arma la umăr.

Luntrea a plecat mai departe şi şobolanul după ea ! Brrr ! cum îşi mai rînjea dinţii şi striga la aşchiile şi la paiele care pluteau duse de apă :

— Opriţi-l ! Opriţi-l ! N-a plătit vama şi nu a arătat paşaportul !

Apa curgea tot mai repede. Soldatul de plumb a mai putut să vadă o clipă lumina zilei cînd a ieşit de sub podeţ, dar deodată a auzit un vuiet care ar fi speriat şi pe un om cît de viteaz. Aici, la capătul podeţului, pîrîiaşul de ploaie se vărsa într-un canal mare ; pentru soldatul de plumb asta era tot aşa de primejdios cum ar fi pentru noi dacă ne-am rostogoli într-o cascadă.

Acuma era greu de tot. Luntrea a ieşit de sub podeţ ; soldatul se ţinea cît putea mai drept, nimeni n-ar fi putut să spună că a clipit măcar ! Luntrea s-a învîrtit de vreo trei-patru ori, s-a umplut de apă şi a început să se scufunde. Soldatul de plumb era acum în apă pînă la gît ; luntrea se scufunda tot mai tare şi hîrtia tot mai tare se desfăcea ; apa îi ajunsese soldatului pînă peste cap. El se gîndea la dansatoarea cea mititică şi drăgălaşă, pe care n-avea s-o mai vadă niciodată şi în urechile lui răsuna un cîntec :

„Du-te la război, oştene,
Şi de moarte nu te teme !“

Hîrtia s-a rupt şi soldatul de plumb s-a prăbuşit în apă, dar n-a ajuns la fund, fiindcă în clipa aceea chiar, un peşte mare l-a înghiţit.

Ce întuneric era înăuntru ! Era mai rău decît sub podeţ şi era aşa de strîmt locul ! Soldatul de plumb însă era neclintit şi zăcea întins cît era de lung, cu arma la umăr.

Peştele umbla încoace şi încolo prin apă şi se zbuciuma cumplit. Apoi s-a oprit deodată şi nu s-a mai mişcat ; pe urmă o fîşie de lumină l-a străbătut ca un fulger. Lumina s-a făcut tot mai mare şi s-a auzit un glas strigînd : „Uite soldatul de plumb !“

Ce se întîmplase ? Peştele fusese prins, dus la piaţă, vîndut şi acuma ajunsese în bucătărie, pe masă, şi bucătăreasa îl spintecase cu satîrul. Bucătăreasa l-a luat de mijloc cu două degete şi l-a dus în casă ; toţi cei din casă s-au îngrămădit să vadă pe năzdrăvanul care călătorise pe apă pînă în pîntecele unui peşte ; dar soldatul de plumb nu se prea făcea cu asta.

L-au pus pe masă şi... să mai spui că lumea nu-i plină de întîmplări minunate ! Soldatul de plumb era acum în odaia în care stătuse pînă în clipa cînd căzuse de pe fereastră ; erau tot copiii aceia ; pe masă erau aceleaşi jucării şi castelul cel frumos cu dansatoarea cea mititică şi drăgălaşă. Stătea şi acuma tot într-un picior şi cu celălalt ridicat în sus, dar fără să se clintească. Soldatul de plumb s-a înduioşat aşa de tare, încît mai că ar fi început să plîngă cu lacrimi de plumb, dar s-a gîndit că

un oştean nu trebuie să plîngă, aşa că s-a uitat numai ţină la dînsa şi n-a spus nimic.

Deodată, un băieţaş a luat soldatul şi l-a zvîrlit drept în sobă — de ce l-o fi zvîrlit, că doar nu făcuse nimic rău ? Dar aici, desigur că tot drăcuşorul din tabacheră şi-a vîrît coada.

Soldatul de plumb stătea acuma pe jeratic şi se simţea năpădit de-o căldură nemaipomenită ; căldura asta o fi fost de la foc sau o fi fost de la dragoste, nu ştia nici el. Culorile i se şterseseră ; că i s-or fi şters de zbuciumul călătoriei ori de atîtea necazuri care dăduseră peste el, cine mai ştie ? Se uita la fetiţa într-un picior, fetiţa se uita şi ea la dînsul şi soldatul simţea că se topeşte, dar tot neclintit stătea, cu arma la umăr. Deodată s-a deschis uşa, s-a făcut curent şi dansatoarea luată pe sus de vînt a zburat drept în sobă, lîngă soldatul de plumb, a luat foc şi s-a făcut scrum. Soldatul s-a topit de n-a mai rămas din el decît un gogoloş de plumb şi cînd, a doua zi dimineaţa, servitoarea a scos cenuşa din sobă, n-a mai găsit din el decît o inimioară de plumb ; din dansatoarea cea drăgălaşă nu mai rămăsese decît steaua de pe broboadă, dar steaua era acuma arsă şi neagră ca tăciunele.

PORCARUL

Era odată un prinţ sărac ; avea doar o ţărişoară mică de tot ; dar oricît era de mică, tot avea omul loc în ea să se însoare şi tocmai asta vroia şi prinţul — să se însoare.

Şi pe cine credeţi că şi-a pus el ochii ? Nici mai mult, nici mai puţin decît pe fata împăratului. Şi prinţul a îndrăznit asta fiindcă era om cu faimă, cunoscut peste mări şi ţări ; cîte prinţese nu s-ar fi dus după el dacă le-ar fi vrut ! Dar el pe fata împăratului a ales-o.

Şi-acuma să vedeţi :

Pe mormîntul tatălui prinţului era o tufă de trandafiri, da' o tufă minunată ; înflorea numai la cinci ani o dată şi atunci dădea numai un trandafir, unul singur ; dar trandafirul acela mirosea aşa de frumos încît dacă îl miroseai, uitai de toate grijile şi de toate necazurile.

Prinţul mai avea şi o privighetoare care cînta de parcă ar fi avut în gîtlejul ei cîntecele cele mai frumoase din lume. Prinţul s-a gîndit că ar fi bine să trimită fetei împăratului trandafirul şi privighetoarea ; le-a pus pe fiecare în cîte o cutie mare de argint şi le-a trimis.

Împăratul a poruncit să le ducă în odaia cea mare, în care stătea prinţesa şi se juca „de-a musafirii" cu doamnele de la curte. Cînd a văzut cutiile de argint cu darurile, a bătut din palme de bucurie.

— Te pomeneşti că-i o pisicuţă ! a spus ea, dar deodată a ieşit la iveală trandafirul cel minunat.

— Ce drăgălaş e lucrat ! spuseră toate doamnele.

— E mai mult decît drăgălaş — a spus împăratul — e frumos !

Prinţesa a pus mîna pe trandafir şi mai că a început să plîngă.

— Vai, tată ! Nu-i lucrat de mînă trandafirul, e un trandafir adevărat !

— Phu ! E adevărat — au spus doamnele de la curte.

— Staţi ! Să nu ne supărăm pînă nu vedem ce-i şi în cealaltă cutie — a zis împăratul şi, cînd a deschis cutia, iată că a ieşit la iveală privighetoarea care cînta aşa de frumos încît nici gînd să te superi pe ea !

— *Superbe* ! *Charmant* ! [1] au spus doamnele de onoare, fiindcă toate vorbeau franţuzeşte, care de care mai prost.

— Pasărea asta îmi aduce aminte de cutia cu muzicuţă a împărătesei, fie-i ţărîna uşoară — a zis un curtean bătrîn ; da, da, chiar la fel cîntă.

— Da — spuse împăratul şi începu să plîngă ca un copil.

— Nu cumva o fi şi asta o pasăre adevărată ? a întrebat prinţesa.

— Ba da, e o pasăre adevărată — ziseră oamenii care o aduseseră.

[1] *Superb ! Fermecător ! (Fr.)*

— Atunci daţi-i drumul să zboare — a spus prinţesa şi n-a mai vrut să vie prinţul.

Prinţul însă nu s-a lăsat. S-a dat pe faţă cu funingine, şi-a înfundat pălăria în cap şi a bătut la uşa împăratului.

— Bună ziua, împărate — a zis el ; n-aveţi ceva de lucru pe-aici, pe la palat ?

— Ba da. Uite, aş avea nevoie de cineva să păzească porcii, că avem o mulţime.

Şi aşa prinţul s-a făcut porcar împărătesc. I-au dat o cămăruţă păcătoasă lîngă coteţul porcilor. A şezut el acolo o zi întreagă şi a tot lucrat şi pînă seara a dat gata o oală de toată frumuseţea ; oala avea de jur împrejur zurgălăi şi cînd începea să fiarbă, zurgălăii sunau şi cîntau :

„Augustine, ce-ai făcut ?
Ai pierdut tot ce-ai avut !"

Dar mai minunat decît toate era altceva : cînd puneai degetul în aburii oalei, îndată adulmecai mîncările care fierbeau pe plită în fiecare casă din oraş. Asta era ceva mai strașnic decît trandafirul !

Prinţesa tocmai ieşise la plimbare cu toate doamnele ei şi cînd a auzit cîntecul s-a oprit şi a ascultat cu plăcere, fiindcă şi ea ştia să cînte la pian *„Augustine, ce-ai făcut ?"*. E adevărat că numai cîntecul acesta îl ştia, şi-l cînta c-un singur deget.

— E tocmai cîntecul pe care-l ştiu şi eu — a spus prinţesa. Trebuie să fie un porcar cu carte ! Ia duceţi-vă la el şi întrebaţi-l cît costă muzicuţa aceea !

S-a dus o doamnă, dar mai întîi şi-a pus galoşii.

— Cît vrei pe oală ? a întrebat doamna.

— Să-mi dea prinţesa zece sărutări — a răspuns porcarul.

— Ferească Dumnezeu! Cum se poate una ca asta?

— Dacă vrei aşa! Altfel nu vînd oala.

— Auzi ce obraznic! a spus prinţesa aflînd ce voia porcarul; şi a plecat. Dar n-a apucat să facă doi paşi şi iar au început zurgălăii:

„Augustine, ce-ai făcut?
Ai pierdut tot ce-ai avut!"

— Du-te — a zis prinţesa — şi întreabă-l dacă nu vrea să-l sărute doamnele mele de onoare.

— Nu, mulţumesc — a spus porcarul; dacă mă sărută prinţesa, dau oala, dacă nu — nu.

— Mare minune şi asta! a spus prinţesa. Bine, îl sărut, da' voi să staţi toate împrejurul meu să nu mă vadă nimeni.

Doamnele s-au strîns împrejur şi şi-au înfoiat rochiile şi prinţesa l-a sărutat de zece ori pe porcar şi el i-a dat oala.

Şi pe urmă a fost ceva straşnic! Oala fierbea toată ziua, de dimineaţă pînă seara tîrziu; ştiau acuma ce mîncare fierbe pe plită în toate bucătăriile din oraş, de la bucătăria curteanului pînă la a celui din urmă cîrpaci. Doamnele jucau şi băteau din palme de bucurie.

— Ştim cine mănîncă supă şi cine scrob, ştim cine mănîncă terci şi cine friptură! Vai, ce frumos!

— Da, da' băgaţi de seamă şi nu spuneţi nimic, aţi auzit? Că eu sînt fata împăratului!

— Nu spunem, nu spunem nici în ruptul capului!

Porcarul, adică prinţul — dar ele nu ştiau că-i prinţ şi credeau că-i un porcar ca toţi porcarii — n-a stat degeaba şi s-a apucat şi-a făcut o zuruitoare; cînd o vînturai auzeai toate valsurile şi toate

polcile care s-au cîntat vreodată de cînd e lumea lume.

— Straşnic! a spus prinţesa cînd a trecut pe-acolo. Niciodată n-am auzit o muzică mai frumoasă. Ia duceţi-vă şi-l întrebaţi cît costă instrumentul, dar de sărutat să-i spuneţi că nu-l mai sărut.

— Acuma vrea să-l sărute de-o sută de ori prinţesa — a spus doamna care se dusese să-l întrebe.

— Trebuie să fie nebun! a zis prinţesa şi a plecat mai departe, dar după ce a făcut cîţiva paşi, s-a oprit. Trebuie să încurajăm arta — a urmat ea; doar sînt fata împăratului! Du-te şi spune-i că-i dau ca şi data trecută zece sărutări; pe celelalte au să i le dea doamnele mele de onoare.

— Vai, dar noi nu vrem să-l sărutăm! au spus doamnele.

— Fleacuri — a spus prinţesa; dacă eu îl sărut puteţi să-l sărutaţi şi voi; doar vă dau mîncare şi simbrie!

Doamnele au trebuit să se ducă iar la porcar.

— Să mă sărute prinţesa de o sută de ori — a spus el — altfel nu vreau!

— Staţi împrejur să nu mă vadă nimeni — a spus prinţesa şi toate doamnele s-au strîns ciotcă împrejurul ei şi porcarul a început s-o sărute.

— Da' oare ce-o fi de s-a adunat atîta lume la coteţ? a întrebat împăratul care tocmai ieşise în cerdac.

S-a frecat la ochi şi şi-a pus ochelarii.

— Ia uite! Doamnele de onoare! Dar oare ce-or fi făcînd acolo? Ia să mă duc să văd.

Tii! ce se mai grăbea împăratul!

Cum a ajuns în curte, a început să umble tiptil şi doamnele erau aşa de ocupate cu numărătoarea sărutărilor, ca să nu fie nici mai multe, nici mai puţine, încît habar n-aveau că împăratul s-apropia

de ele. El ajunsese acuma chiar la spatele lor. S-a ridicat în vîrful picioarelor şi s-a uitat.

— Ce înseamnă asta ? a spus el cînd a văzut cum se sărutau cei doi şi pe loc şi-a scos papucul şi i-a tras fiică-si una în cap tocmai cînd ea îl săruta pe porcar a optzeci şi şasea oară.

— Să pieriţi din ochii mei ! a spus împăratul supărat.

Şi aşa, prinţesa şi porcarul au trebuit să plece peste hotarele împărăţiei.

Prinţesa plîngea, porcarul suduia şi ploaia turna cu găleata.

— Vai, nenorocita de mine — spuse prinţesa ; mai bine mă măritam cu prinţul cel frumos ! Vai, nenorocita de mine !

Porcarul atunci s-a dus după un copac, şi-a şters funinginea de pe faţă, s-a dezbrăcat de straiele cele ponosite şi a rămas cu hainele lui de prinţ, şi era aşa de frumos, încît prinţesa a trebuit să se închine în faţa lui.

— Acuma îmi eşti urîtă — a spus el. N-ai vrut să te duci după un prinţ cumsecade. N-ai preţuit cum se cuvine trandafirul şi privighetoarea, dar pe porcar l-ai sărutat ca să capeţi o jucărie. Acuma rămîi cu jucăria. Cum ţi-ai aşternut, aşa ai să dormi !

Şi prinţul a plecat şi s-a dus la el acasă, iar ea a rămas pe-afară, să cînte pînă n-o mai putea :

„Augustine, ce-ai făcut ?
Ai pierdut tot ce-ai avut !“

KLAUS CEL MIC ŞI KLAUS CEL MARE

Într-un sat odată erau doi oameni pe care îi chema la fel. Pe amîndoi îi chema Klaus ; unul însă avea patru cai, iar celălalt numai un cal. Ca să-i poată deosebi pe unul de celălalt, lumea spunea aceluia care avea patru cai, Klaus cel mare, iar aceluia care avea numai un cal, Klaus cel mic.

Şi acum, ascultaţi ce li s-a întîmplat :

Klaus cel mic trebuia să are toată săptămîna pentru Klaus cel mare şi să-i împrumute calul pe care-l avea, pe urmă Klaus cel mare îl ajuta cu cei patru cai ai lui, dar numai o dată pe săptămînă şi anume duminica. Ce mai pocnea din bici Klaus cel mic mînînd cinci cai ! O zi întreagă, toţi erau ca şi cum ar fi fost ai lui ! Soarele strălucea şi toate clopotele din clopotniţă chemau lumea la biserică, oamenii erau toţi gătiţi de sărbătoare şi se duceau cu cartea de rugăciuni subsuoară s-asculte predica şi toţi se uitau la Klaus cel mic, care ara cu cinci cai, şi Klaus era aşa de mîndru, încît iar pocnea din bici şi striga : „Hi, căluţii mei !“

— Nu trebuie să spui aşa ! zicea Klaus cel mare ; numai un cal e al tău.

Dar cînd iar mai trecea cineva, Klaus cel mic uita că nu trebuie să spună aşa şi striga : „Hi, căluţii mei !“

— Îţi spun o dată pentru totdeauna să nu mai zici aşa — spuse Klaus cel mare. Dacă mai zici, să ştii că-i trîntesc una în cap calului tău de nu se mai scoală în vecii vecilor !

— Nu, nu mai zic aşa ! spuse Klaus cel mic.

Dar cînd oamenii treceau pe lîngă el şi îi dădeau bună ziua, el iar se bucura şi se gîndea ce bine-i că are cinci cai la plug şi pocnea din bici şi striga : „Hi, căluţii mei !“

— Las' că-ţi dau eu ţie căluţi ! a spus Klaus cel mare, a luat un ciocan şi a dat una în cap calului lui Klaus cel mic de-a căzut jos calul şi nu s-a mai sculat.

— Vai, acuma nu mai am cal — a spus Klaus cel mic şi a început să se tînguie. Apoi a jupuit calul, a pus pielea la vînt să se usuce, a băgat-o într-un sac, a luat sacul în spate şi s-a dus la tîrg să vîndă pielea calului.

Pînă la tîrg era departe şi drumul trecea printr-o pădure mare şi întunecoasă şi pe lîngă asta s-a mai stricat şi vremea. Klaus cel mic s-a rătăcit şi cînd a dat iar de drumul cel bun, începuse să se înserеze ; pe unde se afla el acuma era prea departe ca să mai ajungă la oraş sau să se întoarcă acasă pînă a nu se face noapte.

Chiar lîngă drum era o casă mare, ţărănească ; obloanele erau lăsate, dar printre ele se vedea puţină lumină... „Am să mă rog să mă găzduiască în noaptea asta“ — se gîndi Klaus cel mic, şi bătu în uşă.

I-a deschis o femeie ; dar cînd a auzit ce vrea, i-a spus că bărbatu-su nu-i acasă şi că nu poate să-l primească.

— Bine, am să stau afară — a zis Klaus cel mic şi femeia i-a închis uşa în nas.

În curte era un stog de fîn şi între stog şi casă era o şură cu acoperiş de paie.

„Uite, acolo am să stau — şi-a spus Klaus cel mic cînd a zărit acoperişul. Am să dorm de minune, că doar cocostîrcul n-are să umble pe acoperiş noaptea şi să mă ciupească de picioare.“

Fiindcă, am uitat să vă spun, pe acoperiş îşi avea cuibul un cocostîrc.

Klaus cel mic s-a suit pe şură, s-a întins şi s-a întors pe-o parte ca să se aşeze mai bine. Obloanele de lemn de la ferestre nu se închideau bine sus, aşa că se vedea în casă.

În odaie era pusă masa, şi pe masă era vin şi friptură, şi un peşte straşnic.

Nevasta ţăranului şi dascălul de la biserică şedeau la masă numai ei doi şi ea îi turna vin şi el înfuleca din peşte, fiindcă era tocmai mîncarea care-i plăcea lui mai mult.

— Tare aş mai mînca şi eu ! se gîndea Klaus cel mic şi îşi întindea gîtul ca să vadă mai bine. Pe masă mai era şi o plăcintă grozavă ! Un adevărat ospăţ.

Deodată auzi nişte paşi pe uliţă şi cineva intră în curte. Era bărbatul care se întorcea acasă.

Era un om foarte cumsecade, atîta numai că avea o ciudăţenie : nu putea să-i sufere pe dascăli. Cum zărea vreun dascăl, îl apucau toate năbădăile. Chiar de aceea venise acuma dascălul la nevastă-sa, ca să-i dea bună seara, fiindcă ştia că bărbatul nu-i acasă şi femeia îl cinstea cum putea mai bine. Cînd au auzit că vine bărbatul, s-au speriat cumplit şi femeia l-a rugat pe dascăl să se bage într-o ladă mare şi goală pentru că şi ea şi el ştiau că bărbatul nu putea să-i sufere pe dascăli. Femeia a ascuns

repede în cuptor bucatele cele bune şi vinul, fiindcă dacă le-ar fi văzut bărbatul, desigur că ar fi întrebat ce-i cu ele.

— Ce păcat ! a oftat sus pe şură Klaus cel mic, cînd a văzut cum pier toate mîncărurile.

— E cineva acolo ? a întrebat ţăranul, s-a uitat în sus şi l-a văzut pe Klaus cel mic. De ce stai pe acoperiş ? Hai mai bine în casă.

Klaus cel mic i-a spus că s-a rătăcit şi că-l roagă să-l găzduiască.

— Bucuros, dar mai întîi hai să îmbucăm ceva.

Femeia i-a primit foarte bine, a pus masa şi le-a dat o strachină mare cu terci.

Ţăranul era flămînd şi a început să mănînce cu poftă, dar Klaus cel mic nu mînca şi se gîndea mereu la friptură, la peştele şi la plăcinta care erau în cuptor.

Sub masă, la picioarele lui, era sacul cu pielea de cal pe care o luase cu gîndul s-o vîndă la tîrg. Terciul nu-i plăcea de fel. Atunci, ce i-a venit lui, a apăsat sacul cu piciorul şi pielea de cal, uscată cum era, a scîrţîit.

— Sst ! a spus Klaus cel mic şi pe sub masă a mai dat o dată cu piciorul în sac şi pielea a scîrţîit şi mai tare.

— Da' ce ai acolo, în sac ? a întrebat ţăranul.

— Un vrăjitor — a răspuns Klaus cel mic ; tocmai îmi spunea să nu mai mîncăm terci fiindcă a făcut el nişte farmece şi a umplut cuptorul de friptură, de peşte şi de plăcintă.

— I-auzi minune ! a spus ţăranul şi repede a deschis cuptorul şi înăuntru erau chiar mîncărurile acelea gustoase pe care el credea că le adusese acolo cu farmece vrăjitorul din sac.

Femeia n-a avut încotro şi a pus îndată bucatele pe masă şi Klaus şi cu ţăranul s-au aşezat şi au

mîncat şi friptură, şi peşte, şi plăcintă. Klaus cel mic a dat iar cu piciorul în sac şi pielea iar a scîrţîit.

— Ce mai spune ? a întrebat ţăranul.

— Spune că a adus trei sticle de vin pentru noi şi le-a pus în ungherul de lîngă sobă.

Femeia iar n-a avut încotro şi a adus vinul pe care tot ea îl ascunsese. Ţăranul a băut şi s-a veselit. Se gîndea că bine ar fi dacă ar avea şi el un vrăjitor ca acela din sacul lui Klaus cel mic.

— Poate să cheme şi pe dracul ? a întrebat el. Aş vrea să-l văd şi eu, că nu l-am văzut niciodată.

— Cum să nu poată ? a spus Klaus cel mic. Vrăjitorul meu poate tot ce am eu poftă. Aşa-i, bre ? a întrebat el şi a dat cu piciorul în sac.

Pielea a scîrţîit iar.

— Ai auzit ? Zice că da. Dar să ştii că dracul e urît tare, aşa că mai bine să nu-l mai chemăm.

— Mie nu mi-i frică ! Dar cum e la mutră ?

— Are să se arate în chip de dascăl.

— Phu ! Atunci e urît de tot. Trebuie să ştii că eu pe dascăli nu pot să-i văd în ochi, aşa mi-s de urîţi ! Dar nu face nimic, fiindcă ştiu că nu-i dascăl, ci-i dracul, n-are să-mi fie scîrbă aşa de tare. Numai să nu s-apropie prea mult de mine.

— Să-l întreb pe vrăjitor — a spus Klaus cel mic, apoi s-a aplecat şi şi-a lipit urechea de sac.

— Ce zice ?

— Zice că să te duci şi să deschizi lada aceea din colţ şi atunci ai să vezi pe dracul cum stă ghemuit ; numai să ţii bine capacul să nu fugă.

— Vrei să mă ajuţi să-l ţiu ? a spus ţăranul şi s-a dus la lada în care femeia ascunsese pe dascăl ; acesta şedea înăuntru şi nu mai putea de frică.

Ţăranul a ridicat puţintel capacul şi s-a uitat înăuntru.

— Brr ! a strigat el deodată şi a sărit înapoi. Acuma l-am văzut, semăna leit cu dascălul nostru. Urît mai era !

După aceea s-au apucat de băut împreună şi au stat aşa pînă noaptea tîrziu.

— Ştii ce, vinde-mi-l mie pe vrăjitor — a spus ţăranul ; cere pe el oricît ! Îţi dau chiar acum o baniţă de bani, dacă vrei.

— Nu, nu pot — a spus Klaus cel mic. Gîndeşte-te numai cîte foloase trag eu de pe urma vrăjitorului acestuia.

Dar ţăranul nu se lăsa şi se ruga mereu să i-l dea lui.

— Bine, fie — a spus Klaus cel mic ; ţi-l dau fiindcă ai fost aşa de bun şi m-ai găzduit. Ţi-l vînd pe o baniţă de bani, numai să fie baniţa umplută cu vîrf.

— Îţi dau — a spus ţăranul ; dar să iei şi lada aceea de colo, nu vreau s-o mai văd pe-aici, te pomeneşti că o fi tot înăuntru.

Klaus cel mic a dat ţăranului sacul cu pielea cea uscată şi a luat în schimb o baniţă de bani bine umplută. Ţăranul i-a mai dat chiar şi o căruţă să ducă banii şi lada.

— Rămîi cu bine — a spus Klaus cel mic şi a plecat cu banii şi cu lada în care era dascălul.

De partea cealaltă a pădurii era un rîu lat şi adînc ; apa curgea aşa de repede încît nu puteai să înoţi în susul ei. Tocmai se făcuse un pod mare peste rîu ; Klaus cel mic s-a oprit la mijlocul podului şi a spus cu glas tare ca să audă dascălul din ladă :

— Ce-mi trebuie mie lada asta ? E-aşa de grea parcă ar avea pietre în ea. Mă ostenesc degeaba s-o tot car după mine. Mai bine s-o azvîrl în apă ;

dacă o duce apa pînă la mine acasă, bine ; dacă nu, atîta pagubă !

Zicînd acestea, Klaus cel mic a apucat lada cu o mînă şi a ridicat-o o leacă în sus, ca şi cum ar fi vrut s-o arunce în apă.

— Stai, stai ! a strigat dinăuntru dascălul. Dă-mi drumul să ies !

— Dar ce-o mai fi şi asta ? a spus Klaus cel mic, prefăcîndu-se că s-a speriat. Să ştii că-i dracul ! Repede cu el în apă să-l înec !

— Ba nu, ba nu ! a spus dascălul ; dă-mi drumul că îţi dau o baniţă de bani !

— Ei, atunci e altă poveste ! a spus Klaus cel mic şi deschise lada.

Dascălul sări repede afară, împinse cu piciorul lada în apă, apoi se duse acasă cu Klaus cel mic şi dădu acestuia o baniţă de bani ; cu aceea pe care i-o dăduse ţăranul avea acuma două baniţe, şi căruţa era încărcată numai cu bani.

— Mi-am vîndut bine calul — a spus el cînd a ajuns acasă şi şi-a răsturnat banii morman în mijlocul odăii. Klaus cel mare n-are să mai poată de ciudă cînd are să vadă ce bogat m-am făcut eu numai cu un cal ; dar mai bine să nu-i spun nimic !

Şi trimise pe un băiat la Klaus cel mare să-i dea o ulcică de măsurat baniţele.

— Ce-o fi vrînd el oare să măsoare ? s-a gîndit Klaus cel mare şi a uns fundul ulcelei pe dinăuntru cu catran ca să se prindă pe fund din ce-avea să măsoare Klaus cel mic. Şi aşa s-a şi întîmplat ; cînd şi-a luat înapoi ulcica, a văzut pe fundul ei trei galbeni.

— Ce să fie oare ? a spus Klaus cel mare şi s-a dus repede la Klaus cel mic şi l-a întrebat :

— De unde ai luat tu atîţia bani ?

— De la pielea de cal! Am vîndut-o aseară.

— Bune parale ai luat! a spus Klaus cel mare; s-a dus repede acasă, a luat un topor, a omorît cei patru cai pe care-i avea, i-a jupuit, s-a dus cu pieile la tîrg şi a început să strige pe uliţi:

— Piei de vînzare! Piei de vînzare! Cine cumpără piei bune?

Toţi ciubotarii şi tăbăcarii au venit în graba mare şi l-au întrebat cît cere pe ele.

— O baniţă de bani pe fiecare — a răspuns Klaus cel mare.

— Eşti nebun, omule? Ce, crezi că noi avem parale cu baniţa?

— Piei de vînzare! Cine cumpără piei bune? a început el iar să strige şi tuturor acelora care-l întrebau cît cere le răspundea: „O baniţă de bani".

Atunci toţi au spus:

— Îşi bate joc de noi!

Şi ciubotarii şi-au luat calcavurile, şi tăbăcarii şorţurile de piele şi au sărit la Klaus cel mare şi l-au luat la bătaie.

— Piei de vînzare, ha? strigau alergînd după el. Las' că-ţi arătăm noi piei de vînzare, te tăbăcim pe tine întîi, ca să ţii minte!

Şi Klaus cel mare abia a scăpat cu fuga din mîinile lor. Bătaie ca asta nu mîncase niciodată.

— Asta are să mi-o plătească Klaus cel mic, nici o grijă — îşi spuse el cînd ajunse acasă. Nu scapă el nepedepsit. Am să-l omor!

Lui Klaus cel mic îi murise bunica. Cît fusese în viaţă, se purtase aspru cu dînsul, totuşi lui îi părea rău după ea. A pus moarta în pat şi a învelit-o bine ca s-o încălzească şi să vadă dacă nu cumva se întoarce iar la viaţă. Avea de gînd s-o lase aşa toată noaptea şi el să şadă într-un ungher pe un

scaun; mai făcuse aşa şi altădată. Şi cum stătea el aşa pe întuneric, deodată se deschide uşa şi năvăleşte înăuntru Klaus cel mare cu un topor în mînă. El ştia unde-i patul lui Klaus cel mic; s-a repezit la pat şi a izbit-o pe babă cu toporul în cap, crezînd că e Klaus cel mic.

— Aşa — a spus el — acuma n-ai să-ţi mai baţi joc de mine!

Şi s-a dus acasă la el.

— Amarnic om — a spus Klaus cel mic; voia să mă omoare. Noroc că bunica era moartă, că altfel o omora el acuma.

Klaus cel mic i-a pus bunică-si hainele de sărbătoare, a împrumutat un cal de la un vecin, a pus calul la căruţă, a urcat-o pe bunică-sa în căruţă, a aşezat-o în capul oaselor şi a sprijinit-o bine să nu cadă, apoi a dat bici calului şi a plecat. Cînd răsărea soarele, au ajuns la un han mare. Klaus cel mic a oprit calul şi a intrat în han ca să mănînce ceva.

Hangiul era om cumsecade, însă cam iute la fire, parcă ar fi avut în el numai piper şi tutun.

— Bună dimineaţa — spuse el lui Klaus cel mic. Ai pornit devreme astăzi.

— Da — zise Klaus cel mic — mă duc cu bunică-mea la tîrg; am lăsat-o în căruţă că nu pot s-o aduc aici. Fii bun şi du-i bătrînei un pahar de secărică; da' să vorbeşti tare cu dînsa că nu aude bine.

— Da, da, îi duc — a spus hangiul, a turnat un pahar de secărică şi l-a dus babei celei moarte care şedea în capul oaselor în căruţă.

— Uite, îţi trimite nepotul un pahar de rachiu, spuse hangiul; dar moarta nici gînd să-i răspundă.

— Ai auzit? a strigat hangiul cît putea de tare.

Ţi-am adus un pahar de rachiu de la nepotul dumitale.

A mai strigat o dată şi încă o dată şi fiindcă ea tot nu răspundea, hangiul s-a supărat şi i-a aruncat paharul în obraz ; rachiul a început să-i curgă pe faţă, şi baba a căzut pe spate, pentru că fusese numai sprijinită, nu legată.

— Ce-ai făcut ? a strigat Klaus cel mic năvălind afară pe uşă şi luîndu-l de piept pe hangiu. Ai omorît-o pe bunică-mea ! Uite ce gaură i-ai făcut în frunte !

— Vai, ce nenorocire ! a strigat hangiul şi şi-a pus mîinile în cap. Numai firea mea cea iute e de vină ! Dragă Klaus, uite, îţi dau o baniţă de bani şi pe bunică-ta o îngrop eu şi zic că-i bunică-mea, numai să nu spui nimic de întîmplarea asta, că altfel îmi taie capul şi nu mi-ar plăcea de loc.

Şi aşa Klaus cel mic a căpătat o baniţă de bani şi hangiul a îngropat-o pe babă şi a spus tuturora că e bunică-sa.

Klaus cel mic şi-a dus banii acasă şi şi-a trimis iar băieţaşul la Klaus cel mare să-l roage să-i dea o ulcică de măsurat baniţe.

— Cum aşa ? spuse Klaus cel mare ; nu l-am omorît ? Trebuie să mă duc să văd ce este.

Şi s-a dus chiar el cu ulcica la Klaus cel mic.

— Da' de unde ai toţi banii ăştia ? a întrebat el holbînd ochii de mirare cînd a văzut atîta bănet.

— Pe bunică-mea ai omorît-o, nu pe mine ! a spus Klaus cel mic. Am vîndut-o şi am luat pe ea o baniţă de bani.

— Bune parale ai luat ! a spus Klaus cel mare, s-a dus degrabă acasă, a luat un topor, a omorît-o pe bunică-sa, a pus-o în căruţă, s-a dus la tîrg la spiţerie şi a întrebat pe spiţer dacă nu cumpără un om mort.

— Cine-i mortul şi de unde îl ai ? a întrebat spiţerul.

— E bunică-mea ! a spus Klaus cel mare. Am omorît-o ca s-o vînd şi să iau pe ea o baniţă de bani.

— Pesemne că nu eşti în toate minţile — a spus spiţerul. Să nu mai spui una ca asta că poţi s-o păţeşti rău de tot.

Şi spiţerul i-a mai spus lui Klaus cel mare că e o nelegiuire ce-a făcut, că-i un ticălos şi că are să fie pedepsit. Klaus cel mare s-a speriat şi a sărit drept în căruţă, a dat bici cailor şi a plecat acasă. Spiţerul şi toţi care erau pe-acolo au crezut că e nebun şi de aceea l-au lăsat în pace.

— Ai să-mi plăteşti tu asta cu vîrf şi îndesat — i-a spus Klaus cel mare în gînd lui Klaus cel mic ; ai să vezi tu ce păţeşti !

Cum a ajuns acasă, a luat un sac, cel mai mare pe care-l avea, s-a dus la Klaus cel mic şi i-a spus :

— Iar ţi-ai bătut joc de mine şi m-ai păcălit ; întîi mi-am omorît caii, pe urmă am omorît-o pe bunică-mea ; asta numai din vina ta ; da' de acuma s-a isprăvit, n-ai să mă mai păcăleşti.

Şi l-a luat pe Klaus cel mic de chică şi l-a băgat în sac, l-a pus în spate şi i-a spus :

— Acuma mă duc să te înec.

Pînă la rîu era departe şi Klaus cel mic nu era chiar aşa de uşor. Drumul trecea pe lîngă biserică. S-auzea orga şi oamenii care cîntau în cor. Klaus cel mare s-a oprit şi a pus jos, lîngă uşa bisericii, sacul cu Klaus cel mic, gîndindu-se că ar fi bine să intre în biserică, s-asculte puţin slujba şi după aceea să plece mai departe ; Klaus cel mic nu putea să iasă din sac şi toată lumea era la biserică. Klaus cel mare a lăsat sacul la uşă şi a intrat.

— Ah ! Doamne, Doamne ! ofta în sac Klaus cel mic şi se tot sucea şi se învîrtea, dar nu putea să dezlege sacul. În vremea asta iată că trece pe acolo un văcar bătrîn cu părul alb şi cu un toiag în mînă şi care mîna din urmă o cireadă de vite ; vitele dădură peste sacul în care era Klaus cel mic şi îl împinseră.

— Vai, Doamne ! a oftat Klaus cel mic ; aşa de tînăr şi trebuie să mă duc pe lumea cealaltă !

— Şi eu aşa de bătrîn — a spus văcarul — şi tot nu mai ajung să mă duc !

— Dezleagă sacul — a strigat Klaus cel mic. Bagă-te în locul meu şi ajungi repede pe lumea cealaltă.

— Cum să nu, bucuros — a spus văcarul, a dezlegat sacul şi Klaus cel mic a ieşit repede din sac.

— Vezi de cireadă ! a spus moşneagul, apoi s-a băgat în sac, iar Klaus cel mic l-a legat şi a plecat cu cireada.

Nu mult după aceea a ieşit şi Klaus cel mare din biserică.

A luat iar sacul în spate, dar acum i se părea că nu mai e aşa de greu şi chiar aşa şi era, fiindcă moşneagul era pe jumătate mai uşor decît Klaus cel mic.

— Ia uite ce uşor s-a făcut ! Să ştii că-i aşa pentru că m-am dus la biserică.

Şi Klaus cel mare s-a dus la rîu, a aruncat în apă sacul cu văcarul cel bătrîn şi a strigat în urma lui crezînd că e Klaus cel mic :

— Ei, de-acuma n-ai să-ţi mai baţi joc de mine ! Şi a luat-o înapoi spre casă. Dar cînd a ajuns la o răscruce, iată că se întîlneşte cu Klaus cel mic, care îşi mîna din urmă cireada.

— Ce-i asta ? A întrebat Klaus cel mare. Cum, nu te-am înecat ?

— Ba da — a spus Klaus cel mic ; m-ai aruncat adineauri în apă.

— Da' atunci de unde ai căpătat vitele astea aşa de frumoase ?

— Sînt vite de apă — a zis Klaus cel mic. Să-ţi spun toată povestea şi să-ţi mulţumesc că m-ai înecat, fiindcă dacă nu mă înecai, nu mă îmbogăţeam. Mare spaimă am tras cînd m-ai aruncat în apă ; îmi vîjîia vîntul pe la urechi şi apa era rece. M-am dus repede la fund, dar nu m-am lovit pentru că pe fundul apei e o iarbă deasă şi moale. Cum am ajuns, s-a şi dezlegat sacul şi am văzut în faţa mea o fată frumoasă, în straie albe şi cu o cunună verde pe cap. M-a luat de mînă şi mi-a spus : „Bine-ai venit, Klaus cel mic ! Uite, îţi dau cîteva vite ; pe drum, mai încolo, cale de-o poştă de-aici, este o cireadă întreagă, ţi-o dau şi pe aceea."

De-abia atunci am văzut că rîul era un drum pe care umblau toţi acei care locuiesc în mare. Vin de la mare pe fundul apei şi merg pînă departe înăuntrul ţării, pînă acolo unde se isprăveşte rîul. Şi pe fundul apei sînt numai flori frumoase şi o iarbă verde şi deasă de ţi-i mai mare dragul ; şi peştii îmi lunecau pe la urechi aşa cum zboară aici păsările prin văzduh. Şi oamenii acolo sînt chipeşi, şi vitele grase şi frumoase.

— Da' de ce te-ai urcat iar sus la noi ? a întrebat Klaus cel mare. Dacă-i aşa de frumos acolo, eu nu m-aş mai fi întors.

— Uite de ce — a răspuns Klaus cel mic ; fata aceea din apă mi-a spus că cireada era pe drum la depărtare de-o poştă. Ea cînd a zis drum, a înţeles albia rîului, că de vreun alt drum habar n-avea. Acuma, ce m-am gîndit eu, rîul are o mulţime de cotituri şi dacă mergi pe fundul lui ocoleşti ; atunci

mai bine mă urc iar sus şi o iau de-a dreptul, tai din drum o jumătate de poştă şi ajung mai repede pînă la cireadă.

— Eşti om norocos ! a spus Klaus cel mare. Da' ia spune, oare dacă m-arunc în apă nu pot să m-aleg şi eu cu niscai vite ?

— Ba da, cum să nu ! a zis Klaus cel mic. Numai că nu te pot duce în sac pînă la rîu că eşti prea greu. Mai bine hai pînă acolo, te bag în sac şi te arunc în apă.

— Îţi mulţumesc — a spus Klaus cel mare. Dar să ştii că dacă n-oi căpăta şi eu ca tine vite de apă, apoi îţi dau o bătaie să mă ţii minte !

— Să n-ai nici o grijă, ai să capeţi vite cîte vrei !

Şi s-au dus amîndoi la rîu. Cînd vitele au zărit apa, cum erau însetate, s-au repezit la rîu să bea.

— Ia uite cum se reped — a spus Klaus cel mic. Vor să se ducă iar la fund.

— Hai, ajută-mă să intru în sac — a zis Klaus cel mare — că dacă nu, te iau la bătaie !

Şi s-a băgat în sacul cel mare care fusese aşezat de-a curmezişul pe spinarea unui taur.

— Pune şi-un bolovan, ca să mă scufund mai repede — a mai spus Klaus cel mare. Mi-e teamă că altfel nu ajung la fund.

— Pun, pun — a spus Klaus cel mic, şi a băgat în sac şi un bolovan zdravăn, a legat bine sacul, şi l-a împins cu piciorul. Buf !

Klaus cel mare a căzut în apă şi într-o clipă a şi ajuns la fund.

— Tare mă tem că n-are să găsească nici o vită, dar ce să-i fac, el a vrut, nu eu ! a zis Klaus cel mic şi s-a dus acasă cu cireada.

PRIVIGHETOAREA

Povestea pe care v-o spun acuma s-a întîmplat în China, în vremuri străvechi. Palatul împăratului Chinei era cel mai frumos din lume, clădit numai din cel mai scump porţelan, dar aşa de fărîmicios, aşa de gingaş, încît trebuia să umbli cu mare băgare de seamă prin el, să nu se spargă. În grădină erau nişte flori minunate şi de cele mai frumoase atîrnau zurgălăi de argint, care sunau mereu ca să nu treacă cineva pe lîngă ele şi să nu le vadă. Grădina era plină de minunăţii şi era aşa de mare încît nici grădinarul nu ştia pînă unde se întinde ; dacă o ţineai tot înainte ajungeai într-o pădure cu copaci înalţi şi lacuri adînci. Pădurea mergea pînă la marginea mării şi marea era albastră şi adîncă. Corăbiile treceau chiar pe sub ramurile copacilor, şi într-un copac era o privighetoare care cînta aşa de frumos încît pînă şi un biet pescar care nu-şi mai vedea capul de treabă şi de griji se oprea în loc şi asculta cînd venea, noaptea, să-şi ridice năvodul. „Doamne ! ce frumos cîntă !“ zicea el, dar nu zăbovea mult fiindcă trebuia să scoată năvodul şi trecea mai departe, şi uita de pasăre ; dar cînd, în noaptea următoare, privighetoarea cînta iar şi pescarul trecea peacolo, el iar spunea : „Doamne ! ce frumos cîntă !“

Veneau călători de peste mări şi ţări în oraşul împăratului ca să vadă palatul şi grădina şi toţi se minunau de atîta frumuseţe ; dar cînd auzeau privighetoarea, spuneau : „Ceva mai frumos nu se poate !“

Călătorii, cînd se întorceau la ei acasă, povesteau ce-au văzut şi învăţaţii scriau sumedenie de cărţi despre palatul şi grădina împăratului Chinei, dar nu uitau nici de privighetoare, ba chiar o puneau mai presus de orice altceva ; iar cei care erau şi poeţi, slăveau în versuri privighetoarea din pădurea de la marginea mării.

Cărţile pe care le scriau învăţaţii erau răspîndite peste tot pămîntul şi cîteva din ele au ajuns şi pînă la împăratul Chinei. Şezînd pe tronul lui de aur el le citea şi dădea din cap mulţumit fiindcă în cărţile acelea se spuneau lucruri aşa de frumoase despre oraş, despre palat şi despre grădină. „Dar mai frumos decît toate e privighetoarea“ — spuneau cărţile.

— Ce-i asta ? a întrebat împăratul. Eu nu ştiu nimic. Despre ce privighetoare e vorba ? Să fie o asemenea pasăre în împărăţia mea şi chiar aici în grădină şi eu să nu ştiu ? Trebuie să aflu din cărţi ?

Şi a chemat pe sfetnicul cel mare al palatului. Sfetnicul era aşa de mîndru încît atunci cînd vreunul mai mic decît el îndrăznea să vorbească cu dînsul sau să-l întrebe ceva, el spunea numai atît : „P !“ Adică asta şi cu nimica era totuna.

— Ia uite ce-am aflat — a spus împăratul. Cică ar fi pe-aici o pasăre minunată care se cheamă privighetoare. Se spune că ar fi cel mai minunat lucru din toată împărăţia. Cum se face că eu pînă acuma n-am ştiut nimic ?

— N-am auzit niciodată despre o asemenea pasăre — a zis sfetnicul. Nu s-a înfăţişat niciodată la curte.

— Să vie aici numaidecît deseară şi să cînte în faţa mea — a spus împăratul. O lume întreagă ştie ce am şi numai eu nu ştiu.

— Pînă acuma n-am auzit de ea — a zis sfetnicul. Am s-o caut şi am s-o găsesc.

Dar unde s-o găsească ? Sfetnicul a alergat pe scări în sus şi în jos, a cutreierat tot palatul, dar toţi cei pe care-i întîlnea şi îi întreba, habar n-aveau de vreo privighetoare. Sfetnicul s-a dus înapoi la împărat şi i-a spus că asta trebuie să fie o poveste născocită de cei care scriu cărţi.

— Măria-ta — a spus — nu trebuie să crezi tot ce scrie acolo ; cărţile, adesea, sînt numai născociri. Ba uneori găseşti în ele parascovenii şi vrăjitorii.

— Cartea în care am citit asta — a zis împăratul — mi-a trimis-o împăratul Japoniei, aşa că nu poate să fie mincinoasă. Vreau s-ascult şi eu privighetoarea. Deseară să fie aici numaidecît. Va avea înalta mea bunăvoinţă. Şi dacă nu vine, atunci deseară toţi curtenii, după ce au să stea la masă, au să fie călcaţi în picioare.

Cînd a auzit asta, sfetnicul iar a început să alerge pe scări în toate părţile ; şi toţi curtenii alergau cu el, fiindcă nu le-ar fi plăcut să fie călcaţi în picioare. Şi toţi întrebau şi căutau privighetoarea aceea minunată despre care toată lumea ştia, dar de care aici la curte nimeni nu auzise.

În sfîrşit, au dat de o biată fată de la bucătărie care le-a spus :

— Eu ştiu unde-i privighetoarea aceea şi am auzit-o cum cîntă. În fiecare seară mi se dă voie să iau ce mai rămîne de la masă şi să duc de mîncare mamei care-i săracă şi bolnavă. Casa noastră e chiar pe ţărm şi cînd trec noaptea prin pădure şi mă opresc oleacă să mă odihnesc, ascult cum cîntă

privighetoarea. Cîntă aşa de dulce că-mi dau lacrimile, şi cînd o aud parcă m-ar săruta mama.

— Uite ce, fetiţo — a spus sfetnicul — te fac mai mare peste toată bucătăria şi ai să ai voie să-l vezi pe împărat cînd stă la masă, numai să ne duci la privighetoare, fiindcă trebuie neapărat să se înfăţişeze deseară la curte.

Şi s-au dus cu toţii în pădure, acolo unde avea obiceiul să cînte privighetoarea. Cum mergeau ei aşa, o vacă de prin apropiere a început să mugească.

— I-auziţi — au spus curtenii — asta trebuie să fie privighetoarea. Ce glas puternic la o vietate aşa de mică ! Dar parcă am mai auzit noi glasul acesta !

— Nu ! E o vacă ! a zis fata de la bucătărie. N-am ajuns încă.

Au mai mers o bucată şi au auzit nişte broaşte într-o baltă.

— Straşnic de frumos ! a spus preotul palatului. Acum o aud ! Cîntă parc-ar fi clopoţeii din templu.

— Nu ! Sînt nişte broaşte — a zis fata. Îndată o s-o auzim şi pe ea.

Şi deodată privighetoarea a început să cînte.

— Iaca, asta e privighetoarea — a spus fata. Ascultaţi-o cum cîntă ! Uite-o colo sus !

Şi le-a arătat pe-o creangă o pasăre mititică şi cenuşie.

— Cum, asta e ? a spus sfetnicul. Nu mi-aş fi închipuit că-i aşa ; e atît de mică şi de ştearsă ! Eu cred că şi-a pierdut culoarea, de spaimă că vede atîtea feţe simandicoase în preajma ei.

— Privighetoareo ! a strigat fata de la bucătărie — măria-sa împăratul vrea să te audă cum cînţi.

— Cum să nu ! Bucuros ! a spus privighetoarea şi a cîntat de-ţi era mai mare dragul s-o asculţi.

— Parc-ar fi nişte clopoţei de sticlă — a spus sfetnicul. Ia uite cum îi merge guşa ! Ciudat lucru

că pînă acuma n-am văzut-o. Au să se minuneze toţi la curte cînd au s-o vadă.

— Să mai cînt o dată împăratului ? a întrebat privighetoarea.

Ea credea că împăratul e şi el acolo.

— Scumpă şi minunată privighetoare — a zis sfetnicul ; am marea bucurie să te poftesc deseară la o serbare la curte, unde ai să farmeci pe măria-sa împăratul cu cîntecele tale minunate.

— Cîntecul meu sună mai bine în pădure — a spus privighetoarea, dar s-a dus cu ei cînd a auzit că aşa vrea împăratul.

La palat totul era pregătit ca de sărbătoare. Pardoseala şi pereţii, care erau de porţelan, străluceau luminate de mii de lămpi de aur şi pretutindeni erau flori frumoase care sunau din zurgălăi. Şi era o larmă de zurgălăi că nu te mai puteai auzi.

În sala cea mare, în care şedea împăratul, era atîrnată la mijloc o prăjină de aur pe care trebuia să se aşeze privighetoarea. Toată curtea era adunată şi fata de la bucătărie căpătase îngăduinţa să stea şi ea după uşă, fiindcă acuma i se dăduse titlul de bucătăreasă împărătească. Toţi erau îmbrăcaţi cu haine de sărbătoare şi toţi se uitau la pasărea cea mititică şi cenuşie căreia împăratul îi făcea semn din cap.

Privighetoarea a început să cînte şi împăratului i-au dat lacrimile ; lacrimile îi curgeau pe obraz şi privighetoarea cînta tot mai frumos ; cîntecul ei îţi mergea drept la inimă. Împăratul a fost foarte mulţumit şi a poruncit ca privighetoarea să poarte un papuc de aur la gît. Dar privighetoarea i-a mulţumit şi i-a răspuns că a fost răsplătită îndeajuns.

— Am văzut lacrimi în ochii împăratului, şi asta-i pentru mine cea mai mare comoară ! Mai mare răsplată nu vreau !

Şi iar a mai cîntat un cîntec cu glasul ei dulce.

— E cea mai frumoasă voce pe care am auzit-o — spuneau doamnele de la curte şi au luat apă în gură ca să gîlgîie şi ele la fel, atunci cînd vor vorbi cu cineva ; ele credeau că dacă vor gîlgîi au să fie şi ele privighetori. Pînă şi slujitorii şi fetele din casă îşi dădură în vileag mulţumirea lor, şi asta e mare lucru, fiindcă soiul acesta de oameni e foarte greu de mulţumit. După cum vedeţi, privighetoarea era pe placul tuturora.

A trebuit să rămînă la curte ; avea colivia ei şi putea să iasă la plimbare de două ori pe zi şi o dată pe noapte. Avea doisprezece slujitori şi fiecare din ei o ţinea legată de picior cu un şnur de mătase. Nu era de loc plăcut să te plimbi aşa.

Tot oraşul vorbea de pasărea cea minunată ; cînd doi oameni se întîlneau, oftau numai şi se înţelegeau ; unsprezece copii cocoşaţi au fost porecliţi cu numele ei dar nici unul nu cînta ca ea.

Într-o bună zi, împăratul a primit o ladă pe care era scris : *Privighetoarea.*

— Trebuie să fie iar o carte despre pasărea noastră vestită în toată lumea — a spus împăratul. Nu era însă o carte, era o jucărie într-o cutie, o privighetoare făcută cu meşteşug, care semăna cu o privighetoare vie, dar era încrustată toată cu diamante, rubine şi safire. Dacă băgai în ea o cheie şi o întorceai cum întorci un ceas, cînta un cîntec din acelea pe care le cînta privighetoarea cea vie şi în timp ce cînta, dădea din coadă şi strălucea de aur şi de argint. La gît purta o cordeluţă pe care era scris aşa : *„Privighetoarea împăratului Japoniei e sărăcăcioasă faţă de aceea a împăratului Chinei"*.

— Minunat lucru ! au spus cu toţii şi omul care adusese pasărea asta meşteşugită a căpătat titlul de Mare Aducător de privighetori la curtea imperială.

— Acuma să le punem pe amîndouă să cînte ! Are să fie ceva nemaipomenit de frumos !

Au cîntat împreună, dar nu prea mergea bine cîntecul, fiindcă privighetoarea cea adevărată cînta în felul ei şi privighetoarea cealaltă cînta cu nişte suluri de metal care se învîrteau într-însa.

— Nu-i vina ei — a spus maestrul de muzică al curţii ; ea nu poate cînta decît după tact, aşa cum se cîntă la şcoala mea de muzică.

Au lăsat-o deci să cînte singură. A plăcut tuturora tot aşa de mult ca şi privighetoarea cea adevărată ; dar pe lîngă asta, era mai frumoasă la înfăţişare şi strălucea ca un giuvaer.

A cîntat de treizeci şi trei de ori aceeaşi bucată şi tot n-a obosit. Toţi vroiau s-o mai audă, dar împăratul a spus că acuma trebuie să cînte şi privighetoarea cea adevărată. Dar cînd au vrut s-o cheme, ia-o de unde nu-i. Nimeni nu văzuse că zburase pe fereastră şi plecase în pădurea ei.

— Cum se poate una ca asta ? s-a mirat împăratul.

Şi toţi curtenii au fost de părere că privighetoarea e o fiinţă foarte nerecunoscătoare.

— Dar nu-i nimica — au spus ei — avem acuma o pasăre şi mai minunată.

Şi iar au pus jucăria să cînte şi asta era a treizeci şi patra oară cînd auzeau aceeaşi bucată, dar tot n-o învăţaseră pe de rost, fiindcă era foarte grea. Maestrul de muzică a adus nişte laude grozave păsării şi a spus că e mai bună decît privighetoarea cea adevărată şi asta nu numai în ce priveşte îmbrăcămintea şi pietrele scumpe, dar chiar şi în ce priveşte alcătuirea ei pe dinăuntru.

— Pentru că, vedeţi dumneavoastră, cu privighetoarea cea adevărată nu poţi să ştii niciodată ce are să fie, pe cînd cu cea artificială totul e hotărît mai dinainte. Poţi să-ţi dai seama de tot ce se întîmplă,

poţi s-o deschizi şi să arăţi gîndirea omenească, să arăţi cum sînt sulurile, cum se învîrtesc, şi cum se perindă unele după altele !

— Chiar astea sînt şi gîndurile noastre ! au spus cu toţii, şi maestrul a căpătat învoirea să arate în duminica următoare poporului pasărea. Împăratul a poruncit s-o pună să cînte ca s-o audă şi poporul. Oamenii au ascultat-o şi au fost grozav de mulţumiţi, parcă s-ar fi îmbătat cu ceai, ceea ce e un obicei foarte chinezesc. Şi toţi au spus : „O !" şi şi-au ridicat în sus degetul arătător şi au dat din cap. Numai pescarul cel sărac, care auzise pe privighetoarea cea adevărată, spunea : „Cîntă frumos, melodia e la fel, dar lipseşte ceva, nu ştiu ce anume, dar lipseşte !"

Privighetoarea cea adevărată a fost izgonită din împărăţie.

Pasărea cea plăsmuită îşi avea locul ei pe o pernă de mătasă chiar lîngă patul împăratului ; toate darurile pe care le primise erau adunate împrejurul ei, şi ea acuma căpătase un titlu mai mare, era „Cîntăreaţă a iatacului maiestăţii-sale imperiale" şi avea rangul întîi de pe partea stîngă, fiindcă împăratul socotea că partea cea mai nobilă e aceea în care e inima, şi inima şi la împăraţi tot în stînga e aşezată. Maestrul de muzică a scos despre pasărea cea plăsmuită o lucrare în douăzeci şi cinci de volume ; era o lucrare aşa de savantă şi de lungă şi plină de cuvintele chinezeşti cele mai grele, încît toţi se grăbeau să spună că au citit-o şi au înţeles-o fiindcă altfel ar fi fost luaţi drept proşti şi călcaţi în picioare.

Şi aşa a trecut un an. Împăratul, curtenii şi toţi ceilalţi chinezi ştiau acuma pe de rost fiecare tril din cîntecul păsării celei plăsmuite, dar tocmai de aceea le plăcea acuma mai mult decît oricînd. Puteau să cînte şi ei cu ea şi aşa chiar şi făceau. Toţi

copiii de pe uliţă cîntau şi împăratul cînta şi el. Era ceva minunat.

Într-o seară însă, cînd pasărea tocmai cînta foarte frumos şi împăratul şedea în pat şi o asculta, înăuntrul ei s-a auzit deodată o pîrîitură şi ceva a plesnit. Toate rotiţele s-au desfăcut şi muzica s-a oprit.

Împăratul a sărit repede din pat şi a chemat pe doctorul palatului, dar ce putea el să facă ? Au adus atunci un ceasornicar şi acesta, după multă vorbărie şi cercetare, a dres puţintel pasărea, dar a spus că de-acuma înainte trebuie cruţată fiindcă zimţii de pe suluri s-au tocit şi e cu neputinţă să se facă alţii noi în aşa fel încît să meargă bine muzica. Mare mîhnire pe toată lumea ! Acuma, numai o dată pe an aveau voie să pună pasărea să cînte şi încă şi asta era prea mult. Maestrul de muzică a ţinut însă o mică cuvîntare cu vorbe mari şi a spus că lucrul merge tot aşa de bine ca şi mai înainte şi dacă a spus el aşa, atunci aşa a fost !

Au mai trecut cinci ani şi iată că toată ţara a fost copleşită de o mîhnire adevărată şi adîncă. Chinezii ţineau la împăratul lor şi acuma el se îmbolnăvise şi nu mai avea mult de trăit. Fusese chiar ales alt împărat şi poporul stătea pe stradă în faţa palatului şi tot întreba pe sfetnicul cel mare cum îi mai merge împăratului.

— P ! spunea sfetnicul şi clătina din cap.

Împăratul zăcea, rece şi galben la faţă, în patul lui larg şi măreţ. Toată curtea credea că a murit şi toţi se duseseră să se închine împăratului celui nou, slujitorii ieşiseră pe afară să vorbească despre această întîmplare şi slujitoarele aveau sindrofie. În toate părţile, prin săli şi coridoare puseseră covoare groase ca să nu se audă paşii şi de aceea era atîta linişte. Dar împăratul încă nu murise. Şedea ţeapăn şi galben în patul lui măreţ cu perdele de catifea şi ciucuri

grei de aur. Fereastra era deschisă şi luna pătrundea în odaie luminînd pe împărat şi, lîngă el, pasărea cea plăsmuită.

Bietul împărat abia mai putea să răsufle, parcă l-ar fi apăsat ceva pe piept. A deschis ochii şi a văzut că era Moartea. Moartea îşi pusese pe cap o coroană de aur şi ţinea într-o mînă sabia de aur a împăratului şi în cealaltă steagul lui cel frumos. De jur împrejur, din faldurile perdelelor mari de catifea ieşeau nişte capete ciudate, unele urîte, altele drăgălaşe şi blînde ; erau faptele cele rele şi faptele cele bune ale împăratului care se uitau la el acum cînd Moartea i se aşezase pe inimă.

— Îţi mai aduci aminte de noi ? întrebau ele.

Şi îi povesteau o sumedenie de lucruri şi el asculta şi-l treceau sudorile.

— N-am ştiut că-i aşa — spunea împăratul. Să vie muzica, muzica — şi să bată toba cea mare, să nu mai aud ce spun !

Dar capetele vorbeau mai departe şi Moartea dădea şi ea din cap, ca un chinez, la tot ce spuneau.

— Să vie muzica, muzica ! striga împăratul. Păsărică de aur frumoasă, cîntă, cîntă ceva ! Ţi-am dat aur şi pietre scumpe, ţi-am pus la gît chiar papucul meu de aur, hai, cîntă, cîntă ceva !

Pasărea însă nu cînta fiindcă nu era nimeni pe acolo s-o întoarcă, pentru că ea nu cînta decît dacă o întorceai cu cheia ca pe un ceasornic. Şi Moartea se uita mereu la împărat cu găurile goale ale ochilor şi pretutindeni era o linişte cumplită.

Deodată, afară, la fereastră se auzi un cîntec minunat. Era privighetoarea cea adevărată ; şedea pe-o creangă şi cînta. Auzise că împăratul era bolnav şi venise acuma să-i aducă mîngîiere şi speranţă. Şi iată că pe măsură ce cînta, nălucile se mistuiau în văzduh şi sîngele curgea tot mai repede prin mădularele slăbite ale împăratului. Pînă şi Moartea asculta şi spunea : „Mai cîntă, privighetoare, mai cîntă !"

— Cînt, dar ce-mi dai ? Îmi dai sabia de aur ? Îmi dai steagul cel frumos ? Îmi dai coroana împăratului ?

Şi Moartea i-a dat pentru fiecare cîntec cîte un giuvaer şi privighetoarea a cîntat mai departe. Şi în cîntecul ei era vorba de cimitirele liniştite în care cresc trandafiri albi, şi liliacul înflorit răspîndeşte mireasmă şi iarba moale e udată de lacrimile celor rămaşi în viaţă. Şi atunci pe Moarte a apucat-o dorul de grădina ei şi a zburat pe fereastră ca o ceaţă rece şi albă.

— Îţi mulţumesc — a spus împăratul — îţi mulţumesc, pasăre cerească, acuma ştiu cine eşti. Te-am alungat din împărăţia mea, dar tu nu te-ai supărat pe mine şi te-ai întors şi cu cîntecul tău ai alungat de lîngă mine duhurile rele. Cum aş putea să te răsplătesc ?

— M-ai răsplătit ! a spus privighetoarea. Cînd am cîntat întîia oară te-am făcut să plîngi şi asta n-am să uit niciodată ; acestea-s giuvaierurile care bucură cu adevărat inima cîntăreţului. Acuma dormi şi eu am să-ţi cînt. Cînd ai să te deştepţi, ai să fii sănătos şi puternic.

Privighetoarea a cîntat iar şi împăratul a adormit ; dulce şi molcom îi era somnul !

Cînd s-a trezit, soarele răsărise şi strălucea în odaie. Nici un slujitor nu se întorsese : toţi credeau că murise. Numai privighetoarea era acolo şi cînta.

— Rămîi aici cu mine ! a spus împăratul. Ai să cînţi numai cînd ai să vrei tu şi pe pasărea asta plăsmuită am s-o sfărîm în bucăţi.

— Să nu faci asta ! a zis privighetoarea ; a făcut şi ea lucru bun cît a putut, păstreaz-o ca şi pînă acum ! Eu nu stau aici, în palat, nu-mi place, dar

poţi să mă chemi şi dacă mi-o plăcea şi mie, am să vin seara şi am să stau la fereastră, şi am să-ţi cînt ca să te înveseleşti, dar totodată şi ca să te gîndeşti la multe lucruri. În cîntecele mele am să pomenesc de cei fericiţi, dar şi de cei necăjiţi ; am să vorbesc de ce e rău şi de ce e bine, de ceea ce-i în preajma ta şi tu nu ştii. Pasărea cîntătoare zboară în toate părţile, şi la coliba pescarului sărac şi pe acoperişul ţăranului, la toţi cei care-s departe de tine şi de curtea ta. Inima ta mi-i dragă mai mult decît coroana ta. Am să vin şi am să-ţi cînt. Numai un lucru trebuie să-mi făgăduieşti.

— Tot ce vrei ! a spus împăratul şi s-a ridicat din pat, s-a îmbrăcat cu hainele lui împărăteşti şi şi-a strîns la inimă sabia care era de aur greu.

— Un lucru numai te rog : să nu spui nimănui că ai o pasăre care îţi spune tot ce se întîmplă ; aşa are să fie şi mai bine.

Şi privighetoarea şi-a luat zborul.

Slujitorii au venit şi toţi credeau că împăratul a murit ; dar cînd au intrat, au văzut că se sculase din pat ; şi el le-a spus bună dimineaţa.

RĂŢUŞCA CEA URÎTĂ

Era vreme frumoasă. Era vară, holdele erau galbene, ovăzul verde, fînul era clădit în căpiţe şi cocostîrcul se plimba pe cîmp cu picioarele lui lungi şi roşii şi clămpănea pe egipteneşte, fiindcă limba asta o învăţase de la maică-sa. De jur împrejurul ogoarelor şi al păşunilor erau păduri mari şi în mijlocul pădurilor, heleşteie adînci. Ce frumos era pretutindeni ! Pe locurile acestea era un conac vechi, înconjurat de şanţuri adînci, de la ziduri pînă la apă erau tot bălării, aşa de înalte încît unui copil, stînd în picioare printre ele, nu i s-ar fi văzut capul ; şi erau aşa de dese şi de încîlcite că te puteai rătăci prin ele ca-n pădure. În bălăriile acestea şedea o raţă în cuibar şi clocea ; pînă să iasă puii, raţa se plictisea grozav ; nimeni nu venea să vadă ce mai face ; celelalte raţe mai bine se plimbau pe apă decît să vie pînă aici, sus, să se aşeze sub un brusture şi să stea de vorbă cu dînsa.

În sfîrşit a crăpat un ou şi după aceea altul şi încă unul, pînă au crăpat toate. „Chiu-chiu !“ s-auzea din toate părţile ; gălbenuşurile prinseseră viaţă şi răţuştele scoteau capul din găoace.

— Mac-mac ! a spus raţa şi atunci toate au început să măcăiască şi ele cum puteau mai bine

şi se uitau în toate părţile, printre buruienile verzi, şi mama lor le lăsa să se uite cît vroiau, fiindcă verdele e bun pentru ochi.

— Ce mare-i lumea ! ziceau puii.

Cred şi eu, fiindcă acuma aveau mai mult loc decît avuseseră înainte, cînd stăteau în ou.

— Credeţi voi că asta-i toată lumea ? a spus mama. Lumea se întinde şi mai departe, dincolo de grădină, pînă la ogoarele preotului, dar pînă acolo n-am fost nici eu. Sînteţi toate ? a întrebat ea şi s-a ridicat din cuibar. Ba nu, uite că nu-s toate, mai este un ou şi-i cel mai mare. Dar oare cît are să mai ţie ? Am început să mă cam satur !

Şi s-a aşezat iar în cuibar.

— Ei, cum merge ? a întrebat o raţă bătrînă care venise în vizită.

— Mai am un ou — a răspuns raţa ; nu ştiu ce-i cu el că nu mai crapă ; dar ia uită-te la celelalte, ce zici, nu-s cele mai frumoase răţuşte care s-au pomenit vreodată ? Una nu-i care să nu semene cu tată-său ; şi ticălosul nici nu vine măcar să vadă ce mai fac.

— Ia să văd şi eu oul acela care nu vrea să crape — a spus bătrîna. Trebuie să fie un ou de curcă ; am păţit-o şi eu odată aşa, şi am avut numai necazuri cu el, fiindcă puilor de curcă le e frică de apă. Nu puteam să-l fac să se bage în apă cu nici un chip, măcăiam cît mă ţinea gîtlejul, dar tot degeaba. Ia să văd oul. Da, e de curcă. Mai bine lasă-l şi învaţă-ţi copilaşii să înoate.

— Am să mai şed oleacă — a zis raţa. Am şezut atîta, să mai şed încă puţin.

— Cum vrei — spuse raţa cea bătrînă şi a plecat. În sfîrşit, oul cel mare a crăpat. „Chiu, chiu" — a spus puiul şi a ieşit din găoace ; era mare şi urît. Raţa s-a uitat lung la el. „Da' mare-i ! Coşcogeamite răţoi ! zise ea ; nu seamănă cu celelalte ; să fie totuşi un pui de curcă ? Am să văd eu ; am să-l bag în apă, chiar dacă o trebui să-l împing cu de-a sila."

A doua zi era vreme frumoasă. Toate buruienile cele verzi străluceau la soare. Raţa s-a dus cu toată familia la apă. Zicea „mac-mac" şi una cîte una răţuştele se băgau în apă ; apa le venea pînă peste cap, dar ele repede ieşeau deasupra şi înotau de minune ; picioarele se puneau singure în mişcare, şi toate erau acuma în apă, chiar şi puiul cel urît şi cenuşiu.

— Nu, nu-i de curcă — spuse raţa ; uite ce bine dă din picioare şi ce drept se ţine, e copilul meu. Şi la urma urmei, dacă te uiţi mai bine la el, e chiar drăguţ. Mac-mac ! Haideţi după mine să vedeţi şi voi lumea şi să vă duc în curtea raţelor, numai să vă ţineţi de mine să nu vă calce careva şi feriţi-vă de mîţe.

Şi aşa au ajuns în curtea raţelor. Acolo era o zarvă cumplită fiindcă în curte erau două familii care acuma se luaseră la ceartă pentru un cap de scrumbie ; dar s-au potolit repede fiindcă a venit o mîţă şi a înşfăcat ea capul.

— Iaca, vedeţi, aşa merg lucrurile pe lume ! a spus raţa şi îşi ascuţi ciocul, fiindcă şi ea ar fi vrut să înşface capul de scrumbie. Ţineţi-vă bine pe picioare — mai spuse ea. Vedeţi raţa aceea bătrînă ? Măcăiţi cum se cuvine, duceţi-vă la ea şi plecaţi-vă gîtul în faţa ei ; ea e cea mai simandicoasă dintre toate cîte sînt aici ; e de neam spaniol, de aceea e aşa de grasă ; şi la picior are o panglică roşie ; asta-i ceva nemaipomenit de frumos şi-i cea mai mare cinste pe care o poate căpăta o raţă : asta înseamnă că nu trebuie să se piardă şi trebuie să fie cunoscută de toată lumea, dobitoace şi oameni. Măcăiţi !

Nu vă ţineţi picioarele înăuntru. O răţuşcă bine crescută îşi răşchirează tare picioarele, aşa cum face tata şi mama : uite aşa ! Acuma plecaţi-vă gîtul şi spuneţi „mac".

Răţuştele au făcut cum le-a învăţat mama. Celelalte raţe s-au uitat lung la ele apoi au spus cu glas tare :

— Ei, poftim ! Nu eram destule aici, au mai trebuit să vie şi astea ! Şi uite una ce urîtă-i ! Nu ! nu se poate, e prea din cale-afară !

Şi o raţă s-a şi repezit şi a ciupit-o pe răţuşcă de ceafă.

— Las-o în pace ! a spus mama. Ce ţi-a făcut ?

— Nu ne-a făcut nimic, da-i aşa de mare şi de neobişnuită, că trebuie numaidecît s-o luăm la bătaie.

— Frumoşi copii — a zis raţa cu panglică la picior. Toţi sînt frumoşi, numai unul n-a ieşit cum trebuie. Ar trebui făcut din nou.

— Asta nu se mai poate, cucoană mare — a spus raţa-mamă. E drept că nu-i frumoasă răţuşca, dar e plăcută la fire şi înoată tot aşa de bine ca şi celelalte, ba chiar mai bine. Eu cred că are să crească frumos şi cu vremea are să se facă mai mică ; a stat prea mult în ou şi de asta n-a căpătat înfăţişarea care trebuie.

Şi raţa a mîngîiat-o uşurel pe răţuşcă şi i-a netezit penele.

— De altfel — spuse ea — e răţoi, aşa că n-are prea mare însemnătate dacă-i urît. Eu cred că are să se facă zdravăn, se vede de pe acuma.

— Celelalte sînt drăguţe — zise bătrîna. Acuma, simţiţi-vă ca la voi acasă şi dacă găsiţi un cap de peşte, puteţi să mi-l aduceţi.

Şi aşa au rămas aici ca la ele acasă.

Pe biata răţuşcă însă, aceea care ieşise din ou cea din urmă şi care era aşa de urîtă, toate raţele celelalte o ciupeau, o înghionteau şi o luau peste picior ; şi nu numai raţele, dar şi găinile. „E prea mare" — ziceau toate orătăniile din curte, iar curcanul, care se credea împărat fiindcă venise pe lume cu pinteni, se repezea la răţuşcă umflîndu-se ca o corabie cu toate pînzele sus, tuşea mînios de cîteva ori şi i se înroşea tot capul. Săraca răţuşcă nu mai ştia unde să se ducă şi ce să facă. Era mîhnită din pricină că era aşa de urîtă şi toate păsările din curte rîdeau de ea.

Aşa a trecut ziua cea dintîi, dar după aceea a fost din ce în ce mai rău. Toţi o alungau pe răţuşcă, ba chiar pînă şi surorile ei o ocărau şi-i spuneau : „De te-ar prinde o dată mîţa, urîcioasă ce eşti !" Şi mamă-sa zicea şi ea : „Bine-ar fi să pleci şi să nu te mai văd !" Raţele o ciupeau şi găinile o băteau şi o fată care îngrijea de păsări a dat în ea cu piciorul.

Răţuşca n-a mai putut răbda şi a sărit peste gard. Păsările de prin stufişuri au zburat care încotro, speriate.

„Fug de mine pentru că sînt aşa de urîtă" — s-a gîndit răţuşca şi a închis ochii, dar n-a stat pe loc şi a plecat mai departe. Şi aşa a ajuns la balta cea mare pe unde-s raţele sălbatice. Aici a stat toată noaptea, ostenită şi amărîtă.

Dimineaţa, raţele sălbatice s-au înălţat din stuf şi s-au pregătit să zboare ; cînd au văzut-o pe tovarăşa lor cea nouă, s-au uitat lung la ea.

— Ce fel de pasăre eşti tu ? au întrebat ele şi răţuşca se întorcea în toate părţile şi saluta cît putea mai frumos.

— Grozav eşti de urîtă ! au spus raţele sălbatice. Dar în sfîrşit, nouă puţin ne pasă de asta, numai să nu te măriţi cu careva din neamul nostru.

Biata răţuşcă numai la asta nu se gîndea, să se mărite ; doar atîta vroia, să stea şi ea în stuf şi să bea puţintică apă de baltă.

A stat ea acolo două zile. După aceea au venit două gîşte sălbatice sau mai bine zis doi gînsaci sălbatici ; nu era mult de cînd ieşiseră din ou şi de aceea erau aşa de îndrăzneţi.

— Ascultă, fîrtate — au spus ei ; eşti aşa de urît, încît eşti chiar pe placul nostru. Vrei să vii cu noi şi să fii pasăre călătoare ? Aici, alături, în altă mlaştină, sînt cîteva gîşte sălbatice foarte drăguţe, toate domnişoare şi toate pot să spună „ga-ga-ga". Aşa că poţi să-ţi găseşti norocul, chiar aşa urît cum eşti !

Deodată s-a auzit poc ! poc ! şi cei doi gîscani au căzut morţi în stuf şi apa împrejur s-a făcut roşie. Poc ! Poc ! s-a auzit iar şi cîrduri întregi de gîşte sălbatice s-au ridicat din stuf şi iar s-au auzit pocnete. Era vînătoare mare. Vînătorii stăteau de jur împrejurul păpurişului şi unii şedeau chiar pe ramurile copacilor care se întindeau deasupra stufului. Fumul albastru al prafului de puşcă plutea ca un nor peste copacii întunecaţi şi se împrăştia pe ape. Cîinii au venit pînă la baltă ; trosc, trosc, se auzea din toate părţile cum trosneşte papura. Săraca răţuşcă nu mai putea de spaimă. Îşi întorcea capul ca să şi-l ascundă sub apă şi chiar în clipa aceea, un cîine mare şi fioros a răsărit lîngă ea. Limba îi spînzura din gură şi ochii îi luceau groaznic ; şi-a întins botul spre răţuşcă, şi-a rînjit dinţii şi a plecat de-acolo fără s-o înşface.

— Mulţumescu-ţi, Doamne ! a oftat răţuşca ; sînt aşa de urîtă, încît nici cîinii nu vor să mă muşte.

Răţuşca a stat pitită în timp ce grindina de alice cădea peste păpuriş.

Abia tîrziu s-a făcut linişte. Biata răţuşcă tot nu îndrăznea să se mişte. A mai aşteptat cîteva ceasuri pînă să se urnească. A ieşit din baltă şi a plecat cît a putut de repede, luînd-o peste cîmp. Numai că mergea cam greu din pricină că se stîrnise furtună şi vîntul vîjîia.

Spre seară a ajuns la un bordei care era aşa de dărăpănat, încît nici el singur nu ştia în care parte să se răstoarne şi de aceea, deocamdată, rămînea tot în picioare.

Aşa de tare bătea vîntul, încît răţuşca a trebuit să se ghemuiască jos lîngă bordei şi să se sprijine de el ca să nu cadă. Vijelia se înteţea. Deodată răţuşca a văzut că uşa de la bordei ieşise dintr-o ţîţînă şi atîrna strîmbă, aşa că prin deschizătură puteai să intri înăuntru ; ca să scape de vînt, răţuşca a intrat în bordei.

În colibă stătea o babă cu un motan şi o găină. Motanul ştia să se alinte, să toarcă şi împrăştia chiar şi scîntei cînd îl frecai pe spate. Găina avea picioare mici şi scurte şi făcea ouă şi baba o iubea ca pe copilul ei.

Dimineaţa, toţi au dat cu ochii de răţuşcă şi motanul a început să toarcă şi găina să cotcodăcească.

— Ce eşti ? a întrebat baba şi s-a uitat prin casă, dar cum nu prea vedea bine, i s-a părut că răţuşca era o raţă mare şi grasă care s-a rătăcit.

— Chiar îmi pare bine ! a spus ea. Acuma o să am ouă de raţă. Numai de n-ar fi răţoi. Trebuie s-o punem la încercare.

Şi răţuşca a fost pusă la încercare timp de trei săptămîni, dar ouă n-a făcut. Şi motanul era stăpînul casei, şi găina stăpîna, şi mereu ziceau : „Noi şi lumea", fiindcă îşi închipuiau că jumătate din lume

erau ei şi, bineînţeles, jumătatea cea mai fină. Răţuşca spunea că în privinţa asta mai puteau fi şi alte păreri, dar găina nici nu vroia să stea de vorbă.

— Poţi să faci ouă ? întreba ea.

— Nu.

— Atunci ţine-ţi gura.

Şi motanul spunea :

— Poţi să te alinţi, să torci şi să scoţi scîntei ?

— Nu.

— Atunci n-ai voie să ai o părere cînd vorbesc alţii mai înţelepţi decît tine.

Răţuşca şedea într-un colţ şi era fără chef. Deodată şi-a adus aminte de aerul curat de afară şi de lumina soarelui. Şi a cuprins-o dorul de apă şi o poftă grozavă să înoate ; nu s-a putut opri şi i-a spus şi găinii.

— Ce te-a apucat ? a zis găina. N-ai nici o treabă şi de asta îţi trec prin cap tot felul de prostii. Fă ouă sau toarce şi ai să vezi că nu te mai gîndeşti la fleacuri.

— Dar e aşa de frumos să pluteşti pe apă ! a spus răţuşca. E aşa de plăcut să te bagi cu capul în apă şi să te dai la fund !

— Ce mai plăcere şi asta ! a spus găina. Ai înnebunit ! Ia întreabă pe motan, care-i cel mai înţelept dintre toţi motanii, dacă lui îi place să înoate sau să se scufunde în apă ; despre mine nici nu mai vorbesc. Întreab-o şi pe stăpîna noastră cea bătrînă, care-i mai înţeleaptă decît toţi pe lume ! Crezi tu că are ea poftă să înoate şi să se bage cu capul în apă ?

— Voi nu mă înţelegeţi — răspunse răţuşca.

— Nu te înţelegem ? Atunci cine te-o fi înţelegînd ? Doar n-ăi fi vrînd să fii tu mai deşteaptă decît motanul şi decît baba, ca să nu mai pomenesc şi de mine ! Nu-ţi împuia capul cu prostii, copilă,

şi mulţumeşte bunului Dumnezeu de norocul pe care ţi l-a dat. Nu eşti mulţumită că stai în casă la căldură şi că ai de la cine să înveţi lucruri folositoare ? Dar tu eşti numai o moftangioaică şi cu tine nu-i de stat de vorbă. Eu îţi vreau binele, îţi spun lucruri care poate nu-ţi plac, dar să ştii că numai prietenii adevăraţi vorbesc aşa ! Eu zic aşa, să înveţi să faci ouă sau să torci şi să scoţi scîntei.

— Ba eu cred că am să plec iar în lumea largă — a spus răţuşca.

— Atunci pleacă — a spus găina.

Şi răţuşca a plecat. A înotat, s-a scufundat în apă, dar nici o vietate nu se uita la ea, aşa era de urîtă !

A venit toamna, frunzele pădurii s-au îngălbenit şi s-au uscat ; vîntul le zmulgea şi le împrăştia. Era frig ; norii atîrnau grei şi albi de zăpadă. Pe gard stătea un corb şi făcea „crr-crr !“ de frig ; te prindea frigul numai cînd îl auzeai. Biata răţuşcă n-o ducea de loc bine. Într-o seară, cînd tocmai asfinţea frumos soarele, a venit un cîrd de păsări mari şi minunate. Răţuşca nu mai văzuse niciodată păsări aşa de frumoase. Erau albe ca zăpada şi aveau nişte gîturi lungi şi mlădioase. Erau lebede. Glasul lor avea un sunet cu totul deosebit. Au stat puţin, apoi şi-au întins aripile largi şi măreţe şi au plecat mai departe în ţările calde cu lacuri albastre. S-au înălţat sus de tot şi pe răţuşca cea urîtă a cuprins-o o neliniştе ciudată ; nu mai putea sta locului, se tot învîrtea în apă ca titirezul, îşi tot lungea gîtul în sus către lebede şi scotea nişte ţipete aşa de ascuţite şi de neobişnuite, încît se speria şi ea. Nu putea să uite păsările acelea frumoase şi fericite şi cînd nu le-a mai zărit, s-a dat cu capul la fund în apă şi cînd s-a ridicat iar la faţa apei, parcă îşi ieşise din fire. Nu ştia cum le cheamă pe păsări, nu ştia încotro au plecat, dar îi erau dragi cum nu-i mai fusese nimeni

er
drag vreodată. Nu le pizmuia ; cum s-ar fi putut ea gîndi să dorească o asemenea drăgălăşie ?

Biata răţuşcă urîtă ar fi fost foarte mulţumită dacă măcar raţele ar fi primit-o printre ele şi n-ar fi alungat-o.

Iarna era tot mai grea. Răţuşca trebuia să înoate toată vremea încoace şi încolo ca să nu lase apa să îngheţe cu totul ; noaptea însă copca în care stătea ea se făcea tot mai îngustă ; era ger şi gheaţa pe lac trosnea ; răţuşca trebuia să dea mereu din picioare ca să nu îngheţe apa ; dar de la o vreme a ostenit, nu s-a mai putut mişca şi a prins-o gheaţa.

Dimineaţa a trecut pe acolo un ţăran şi a văzut-o. Ţăranul a dat cu piciorul în gheaţă şi a sfărîmat-o, a luat răţuşca şi a dus-o acasă la nevastă-sa.

Răţuşca şi-a venit iar în fire. Copiii au vrut să se joace cu dînsa, dar ea a crezut că vor s-o bată şi de frică a sărit drept în oala cu lapte şi laptele a ţîşnit în toate părţile. Femeia a dat un strigăt şi a pocnit din palme şi atunci răţuşca s-a speriat şi mai tare şi a sărit în putineiul cu unt, pe urmă într-o căldare cu lapte şi de acolo a zburat iar. Şi avea o mutră !

Femeia s-a luat cu vătraiul după ea, copiii alergau şi ei s-o prindă, rîzînd şi ţipînd. Noroc că s-a deschis uşa şi răţuşca a putut să se furişeze afară şi s-a aşezat vlăguită în zăpada care tocmai căzuse.

Ar fi prea trist să povestim ce-a îndurat şi prin cîte a mai trecut răţuşca în iarna aceea. Cînd s-a făcut iar cald şi soare, ea stătea în păpurişul bălţii. Cîntau ciocîrliile, venise iar primăvara.

Şi deodată răţuşca a văzut că poate să-şi întindă larg aripile şi că are în aripi o putere mai mare decît pînă atunci. Şi-a luat deodată zborul şi nici n-a ştiut cînd a ajuns într-o grădină mare, în care erau meri înfloriţi şi tufe de liliac mirositor ; creşteau chiar pe marginea lacului. Ce frumos era aici ! Dintre trestii

ieşiră trei lebede plutind domol pe luciul apei. Răţuşca ştia ce păsări sînt şi deodată o cuprinse o mîhnire ciudată.

„Am să mă duc la păsările acelea frumoase, şi ele au să mă bată şi au să mă omoare fiindcă sînt aşa de urîtă şi îndrăznesc să mă apropii de dînsele ; dar nu-mi pasă ! Mai bine să mă omoare ele decît să mă ciupească raţele, să mă bată găinile, să-mi dea cu piciorul fata care îngrijeşte orătăniile şi decît să sufăr de frig şi de foame toată iarna."

Şi s-a ridicat şi şi-a luat zborul către lebede. Lebedele, cînd au văzut-o, au început să dea din aripi şi s-au îndreptat spre ea.

— Omorîţi-mă ! a spus biata pasăre şi şi-a plecat capul pe luciul apei, aşteptînd moartea.

Dar cînd colo, ce să vadă în apă ? Chiar pe ea însăşi oglindită, dar acuma nu mai era o pasăre greoaie, cenuşie şi urîtă, era şi ea lebădă.

Nu-i nimic dacă te naşti printre raţe, numai să ieşi dintr-un ou de lebădă !

Păsării nu-i părea rău că îndurase atîtea necazuri ; se putea bucura acuma şi mai mult de fericirea ei.

Lebedele cele mari au venit la ea şi au dezmierdat-o cu pliscurile.

În grădină au venit cîţiva copii. Au aruncat pe apă pîine şi grăunţe. Deodată, cel mai mic a strigat :

— Uite că a mai venit una !

Şi ceilalţi au chiuit de bucurie şi au strigat şi ei :

— Da, a mai venit una !

Au bătut din palme şi, sărind într-un picior, s-au dus repede să spuie tatii şi mamei.

Apoi au venit iar şi au aruncat pe apă pîine şi cozonac şi toţi supneau :

— Asta care a venit acuma e cea mai frumoasă !

Şi lebedele cele bătrîne se plecau în faţa ei.

Lebăda cea tînără s-a ruşinat şi şi-a ascuns capul în aripi ; nu ştia ce să facă ; era foarte fericită, dar nu se mîndrea de loc ; fiindcă o inimă bună nu-i niciodată mîndră. Se gîndea cum fusese ea de prigonită şi de batjocorită şi acuma toţi spuneau că e cea mai frumoasă dintre toate păsările ; chiar şi liliacul se apleca spre ea cu crengile în apă şi soarele strălucea călduţ şi domol. Şi lebăda şi-a întins aripile, şi-a înălţat gîtul, şi a spus din toată inima :

— Pe vremea cînd eram o răţuşcă urîtă nici în vis nu m-aş fi gîndit la atîta fericire !

ACUL DE CÎRPIT

Era odată un ac gros de cîrpit, care credea că-i aşa de subţire, încît e ac de cusut.

— Băgaţi de semă cum mă ţineţi — spunea el degetelor care-l apucau. Să nu mă pierdeţi ! Dacă cumva cad pe jos, nu ştiu zău de mă mai găsiţi, fiindcă sînt foarte fin şi subţire.

— Las' că merge şi aşa ! ziceau degetele şi îl apucau de mijloc.

— Uite că mai vin cu cineva — spuse acul cel gros, tîrînd după el un fir lung care însă n-avea nod.

Degetele, de data asta, au băgat acul într-un papuc al bucătăresei, care plesnise şi trebuia cîrpit.

— Asta e o treabă prea grosolană pentru mine — zise acul — nu pot să intru, pielea e prea groasă ; am să mă rup, am să mă rup !

Şi chiar s-a şi rupt.

— Nu v-am spus eu ? a oftat acul ; sînt prea subţire !

— Acum nu mai e bun de nimic — au spus degetele, dar tot au trebuit să-l mai ţie, fiindcă bucătăreasa i-a făcut o gămălie de ceară roşie şi l-a prins în broboadă.

— Iată-mă-s acuma în chip de broşă — a spus acul cel gros de cîrpit. Ştiam eu că am să ajung la loc de cinste ; cînd eşti vrednic, nu se poate să nu fii bine preţuit.

Şi a rîs de mulţumire pe dinăuntru, fiindcă pe dinafară nu poţi să vezi niciodată cînd rîde un ac ; şi se îngîmfa aşa de tare, parcă s-ar fi plimbat în caleaşcă şi se uita în toate părţile.

— Dumneata eşti de aur ? l-a întrebat boldul care era vecin cu el. Arăţi foarte frumos şi ai şi cap, numai că e cam mititel ; trebuie să te îngrijeşti de el să mai crească.

Acul cel gros s-a săltat în sus de mîndru ce era şi s-a desprins din broboadă şi a căzut în jgheabul de la bucătărie, fiindcă tocmai atunci bucătăreasa spăla blidele.

— Plec în călătorie — a spus acul — numai de nu m-aş pierde.

Şi chiar s-a pierdut.

— Sînt prea fin pentru lumea asta — zise el stînd înfipt în canalul de pe marginea străzii. Mi-i cugetul curat şi asta este ceva.

Acul îşi păstra cumpătul şi nu-şi pierdea buna dispoziţie.

Pe deasupra lui treceau tot felul de lucruri, aşchii, paie şi bucăţi de ziar.

— Ia uite cum trec — spunea acul — habar n-au cine-i dedesubt. Eu sînt ! Ia uite, acuma trece o aşchie şi nu se gîndeşte la nimic altceva pe lumea asta decît tot la o aşchie, şi aşchia e chiar ea. Iaca şi un pai, ia uite cum se leagănă şi cum se învîrteşte. Nu te mai gîndi atîta la tine că acuşi te loveşti de vreo piatră ! Iaca şi un ziar ! Ce scrie în el nu mai ştie nimeni şi totuşi cum se mai îngîmfă ! Eu însă stau aici liniştit şi cu răbdare, ştiu ce sînt şi aşa rămîn.

Într-o bună zi, acul a văzut că lîngă el este ceva care străluceşte. El a crezut că-i un diamant, dar nu era decît un ciob de sticlă. Fiindcă strălucea, acul a intrat îndată în vorbă cu el şi i-a spus că el e broşă.

— Dumneata eşti diamant, nu ?

— Da, cam aşa ceva — a răspuns ciobul de sticlă.

Fiecare credea că celălalt e de preţ şi amîndoi se mirau de cîtă îngîmfare e pe lume.

— Am stat în besacteaua unei fete — a spus acul şi fata aceea era bucătăreasă ; la fiecare mînă avea cîte cinci degete, dar n-am văzut pe cineva mai îngîmfat ca degetele acelea, şi doar nu aveau alt rost pe lume decît să mă ia pe mine, să mă scoată din cutie şi să mă puie iar la loc.

— Străluceau ? a întrebat ciobul.

— Da' de unde ! a spus acul ; nu străluceau de loc, dar erau mîndre grozav. Cinci fraţi erau, toţi născuţi „Deget", stăteau unul lîngă altul şi se fuduleau, deşi nu erau deopotrivă de lungi. Cel mai de la margine, zis cel mare, era scurt şi gros, stătea mai la o parte şi avea numai o încheietură şi de asta putea să facă numai o plecăciune, dar spunea că, dacă un om îşi taie degetul cel mare, atunci omul acela nu mai e bun de luat la oştire. Arătătorul lingetalgere se vîra în dulciuri şi acrituri, arăta luna şi soarele şi apăsa pe condei la scris ; cel mijlociu se uita peste capetele celorlalţi ; inelarul avea o cingătoare de aur, iar cel mai mic nu făcea chiar nici o treabă, dar era foarte fudul. Numai răţoială şi lăudăroşenie era de capul lor, şi de aceea am ajuns eu în canal.

— Şi acuma, iaca, şedem aici şi strălucim — spuse ciobul, dar chiar în clipa aceea a venit mai

multă apă în canal şi şuvoiul a luat ciobul şi l-a dus mai departe.

— A fost înaintat în grad — spuse acul. Eu rămîn aicî, sînt prea fin, dar asta-i mîndria mea că-s fin, şi mîndria e lucru de preţ.

Şi tot stînd aşa, îi veneau sumedenie de gînduri. „Mai că-mi vine să cred că m-am născut dintr-o rază de soare, aşa de fin sînt! Şi nu ştiu cum, dar am impresia că soarele mă caută prin apă. Dar sînt aşa de gingaş şi de subţire, că nici mama nu mă mai poate găsi. Dacă aş mai avea ochiul pe care îl aveam altădată şi care din păcate s-a rupt, cred că aş plînge ; dar n-am să plîng, nu şade bine să plîngi."

Nişte copii au venit şi au început să scormonească prin canal să găsească cuie, bănuţi şi alte lucruri la fel. Nu era o treabă frumoasă, dar ei o făceau cu bucurie.

— Au! a strigat deodată unul.

Se înţepase în ac.

— Ia uite ce păcătoşenie!

— Eu nu-s păcătoşenie, îs ac de preţ — a spus acul, dar nu l-a auzit nimeni.

Ceara roşie i se dusese, se făcuse negru şi se subţiase şi el credea că acuma era şi mai fin decît fusese mai înainte.

— Uite o coajă de ou — au spus copiii — ia să-l prindem în ea.

Şi au înfipt acul în coaja de ou.

— Pereţii albi şi eu negru — spuse acul; mă prinde foarte bine. Acuma să vă uitaţi la mine! Numai de nu m-ar apuca răul de mare!

Dar nu l-a apucat.

„Ca să nu te apuce răul de mare — îşi spuse el — e bine să n-ai stomac şi să te gîndeşti mereu că eşti

ceva mai mult decît un om! Uite, aşa cum sînt eu! Cu cît eşti mai fin, cu atîta rezişti mai bine."

Poc! coaja de ou s-a spart fiindcă a trecut o trăsură peste ea.

— Ai! ce mă mai apasă! a spus acul. Acuma să ştii că mă apucă răul de mare!

Dar nu l-a apucat, deşi trăsura a trecut peste el. Şi a rămas acolo, lungit la pămînt — şi tot acolo să-l lăsăm acuma şi noi.

Dr. MOLDOVAN RODICA
— medic —

SCĂPĂRĂTOAREA

Pe drumul mare mergea odată un soldat: un, doi! un, doi! Era cu raniţa în spate şi cu sabia la şold, fiindcă fusese la război şi acuma se întorcea acasă.

Cum mergea el aşa, numai iată că-i iese în cale o vrăjitoare; era urîtă foc; buza de jos îi atîrna pînă la piept. Cînd l-a văzut, i-a spus:

— Bună ziua, oştene! Frumoasă raniţă mai ai şi frumoasă sabie! Adevărat soldat! Acuma am să te fac să ai şi bani cîţi vrei!

— Îţi mulţumes, vrăjitoareo — a spus soldatul.

— Vezi copacul de colo? l-a întrebat vrăjitoarea şi i-a arătat un stejar care era lîngă drum. Înăuntru e găunos; urcă-te în vîrf şi ai să găseşti o scorbură. Prin scorbura aceea poţi să te scobori şi să ajungi adînc în pămînt. Am să te leg de mijloc cu o frînghie ca să te pot trage iar afară cînd ai să mă strigi.

— Şi ce să fac eu, acolo, în pămînt? a întrebat soldatul.

— Să iei bani — a spus vrăjitoarea. Cînd ai s-ajungi jos, ai să dai de-o încăpere mare; e lumină înăuntru, fiindcă sînt vreo sută de lămpi aprinse. Ai să vezi că sînt trei uşi. Le poţi deschide pentru că fiecare e cu cheia în broască. Dacă deschizi pe cea

dintîi, intri într-o odaie şi vezi în mijloc o ladă. Pe ladă şade un cîine cu nişte ochi cît nişte farfurioare; dar să nu te temi! Uite, îţi dau şorţul meu; cum intri în odaie să-l aşterni jos, să iei repede cîinele, să-l aşezi pe sorţ, pe urmă să deschizi lada şi să iei din ea cîţi bani vrei: în lada asta sînt numai bani de aramă. Dacă vrei argint, intri în odaia de alături; acolo e un cîine cu ochi cît nişte roţi de moară; dar să nu te temi! Pune-l pe şorţ şi ia banii! Dacă vrei aur, găseşti şi aur cît pofteşti, numai să intri în cea de-a treia odaie. Cîinele care şade pe lada cu aur are nişte ochi mari cît nişte turnuri şi şi-i învîrteşte în cap chiar ca fofezele unei mori de vînt. Să ştii însă că e tot cîine şi nu altceva. Dar nici aici să nu-ţi fie frică. Pune-l pe şorţ şi nu-ţi face nimic; şi ia din ladă aur cît vrei.

— Nu-i rău de loc! a spus soldatul. Da' eu pentru asta ce vrei să-ţi dau, babo, că de bună seamă vrei şi dumneata ceva?

— Nu — a spus vrăjitoarea — mie să nu-mi dai nici un ban. Mie să-mi aduci numai o scăpărătoare pe care a uitat-o bunică-mea cînd a fost acolo data trecută.

— Bine; leagă-mă cu frînghia de mijloc — a spus soldatul.

— Iaca, te leg — a spus vrăjitoarea — şi uite şi şorţul.

Soldatul s-a urcat în copac şi-a dat drumul prin scorbură şi a ajuns, aşa cum spusese vrăjitoarea, în încăperea cea mare în care erau cele o sută de lămpi aprinse.

A deschis prima uşă. Cîinele cel cu ochii cît nişte farfurioare s-a holbat la el.

— Drăgălaş mai eşti! a spus soldatul, a pus cîinele pe şorţul vrăjitoarei, şi-a umplut buzunarele cu bani de aramă, a închis lada la loc, a pus cîinele

iar pe ladă şi a intrat după aceea în cea de-a doua odaie. Aici era cîinele cel cu ochii cît nişte roţi de moară.

— Nu te mai zgîi aşa la mine, că au să te doară ochii — a spus soldatul.

Şi a luat cîinele şi l-a pus pe şorţul vrăjitoarei. Cînd a văzut însă cît argint e în ladă, a aruncat toţi banii de aramă şi şi-a umplut buzunarele şi raniţa cu argint. După aceea, s-a dus în cea de-a treia odaie. Aici era urît de tot. Cîinele care şedea aici avea ochii mari cît nişte turnuri şi i se învîrteau în cap chiar ca fofezele unei mori de vînt.

— Bună seara ! spuse soldatul şi-şi duse mîna la chipiu, fiindcă un asemenea cîine nu văzuse niciodată. Dar după ce s-a uitat bine la el, a spus : Hai ! Acuma e destul ! A luat cîinele, l-a pus jos pe şorţ, şi a deschis lada. Phii ! ce de-a aur ! Cu ce era acolo putea să cumpere tot oraşul, toate zaharicalele, toţi soldaţii de plumb, toate bicele şi toţi caii de lemn din lume. Bănet, nu şagă ! Soldatul a aruncat toţi banii de argint cu care-şi umpluse buzunarele şi raniţa şi şi-a bucşit cu aur şi buzunarele, şi raniţa, şi chipiul, şi cizmele, că de-abia mai putea merge. Acuma zic şi eu că avea bani ! Apoi a pus iar cîinele pe ladă, a ieşit, a închis uşa după el şi a strigat prin scorbura copacului :

— Trage-mă sus, babo !

— Ai luat şi scăpărătoarea ? a întrebat vrăjitoarea.

— Ba nu, am uitat.

Şi s-a dus şi a luat scăpărătoarea. Vrăjitoarea l-a tras afară cu frînghia şi soldatul a ajuns iar la drumul mare, cu buzunarele, cu raniţa, cu chipiul şi cu cizmele pline de aur.

— Ce vrei să faci cu scăpărătoarea ? a întrebat el pe vrăjitoare.

— Asta nu-i treaba ta — a spus baba. Ai bani, ce-ţi mai trebuie ? Mie dă-mi scăpărătoarea.

— Ba de loc ! a spus soldatul. Să-mi spui ce faci cu scăpărătoarea, că dacă nu, scot sabia şi-ţi tai capul.

— Nu-ţi spun — a zis vrăjitoarea.

Şi atunci soldatul i-a tăiat capul. Apoi a luat şorţul babei, a pus în el aurul, a făcut o boccea, a luat bocceaua în spate, a băgat în buzunar scăpărătoarea şi a plecat la oraş.

Era un oraş mare şi frumos. Soldatul a tras la hanul cel mai bun, a cerut cele mai frumoase odăi şi a poruncit numai mîncărurile care-i plăceau mai mult ; acuma era bogat şi-i dădea mîna.

Servitorul de la han, care i-a luat cizmele ca să le cureţe, se mira cum un domn aşa de bogat are nişte cizme aşa de vechi şi de scîlciate. A doua zi însă, soldatul şi-a cumpărat încălţăminte şi haine frumoase. Soldatul se făcuse acuma un domn elegant, şi cei de la han i-au spus toate minunăţiile care erau de văzut în oraş şi tot de la ei a aflat că regele are o fată şi că e foarte frumoasă.

— Unde aş putea s-o văd şi eu ? a întrebat soldatul.

— Nimeni nu poate s-o vadă — i-au spus aceia. Locuieşte într-un palat împrejmuit de mai multe rînduri de ziduri şi turnuri. Numai regele poate să intre în palat şi o păzeşte aşa pentru că s-a prorocit că prinţesa are să se mărite cu un soldat şi asta regele n-o vrea în ruptul capului.

— Aş vrea s-o văd şi eu — s-a gîndit soldatul.

Dar era cu neputinţă s-ajungă la dînsa.

Soldatul trăia bine, se ducea la teatru, se plimba prin grădina palatului şi dădea bani la săraci şi asta era frumos din partea lui. El ştia ce rău e să nu ai nici un ban. Acuma era bogat, purta haine

scumpe şi avea o mulţime de prieteni care toţi spuneau că om ca el nu mai este şi că e un adevărat nobil — şi asta soldatului îi plăcea. Dar fiindcă tot cheltuia şi de cîştigat nu cîştiga nimic, paralele s-au împuţinat şi a rămas numai cu doi pitaci în buzunar.

A trebuit să se mute din odăile cele frumoase şi să stea sus la cucurigu, într-o cămăruţă, chiar sub acoperiş, să-şi cureţe singur cizmele şi să le cîrpească şi acuma nici un prieten nu mai venea pe la el, fiindcă erau prea multe scări de urcat.

Într-o seară, cum stătea el aşa pe întuneric fiindcă nu putea să-şi cumpere nici măcar o lumînare, şi-a adus aminte de scăpărătoarea pe care o luase din copacul cel găunos, cînd cu vrăjitoarea. A scos scăpărătoarea din buzunar şi i-a potrivit iasca. Dar cînd a scăpărat o dată, uşa s-a deschis şi cîinele cel cu ochii cît nişte farfurioare s-a ivit în faţa lui şi l-a întrebat :

— Ce poruncşti, stăpîne ?

— Mare minune — a zis soldatul. Straşnică scăpărătoare ! Te pomeneşti că pot să capăt cu ea tot ce vreau.

Şi i-a spus cîinelui :

— Să-mi aduci nişte bani !

Şi cîinele a ieşit şi îndată s-a întors cu o pungă cu bani în gură.

Acuma a văzut soldatul ce scăpărătoare minunată avea ! Dacă scăpăra o dată venea cîinele care şedea pe lada cu bani de aramă, dacă scăpăra de două ori, venea cel care păzea banii de argint, şi cînd scăpăra de trei ori, venea cel cu aurul. Soldatul s-a mutat iar în odăile cele frumoase, s-a îmbrăcat iar cu straie scumpe şi deodată prietenii au început din nou să vie pe la el şi tuturora le era foarte drag.

O dată s-a gîndit : „Ciudat lucru că pe prinţesă nu poate s-o vadă nimeni ; se zice că ar fi foarte frumoasă ; dar ce folos dacă stă închisă în palatul cel cu multe turnuri ? N-aş putea eu oare s-o văd ? Ia să încerc cu scăpărătoarea."

A scăpărat şi deodată a venit cîinele cel cu ochii cît nişte farfurioare.

— E drept că acuma e noapte — a spus soldatul — dar n-are a face, aş vrea s-o văd pe prinţesă măcar o clipă.

Cîinele a plecat şi cît ai clipi din ochi s-a întors cu prinţesa. O aducea în spate. Prinţesa era adormită şi era aşa de frumoasă, încît oricine vedea că e o adevărată prinţesă. Soldatul nu s-a putut opri şi a sărutat-o, că nu degeaba era oştean.

Cîinele a dus-o pe prinţesă înapoi. Dar cînd s-a sculat ea din somn a doua zi dimineaţa şi regele şi regina au venit, le-a spus că a visat un vis foarte ciudat cu un cîine şi cu un soldat. Cîinele a luat-o şi a dus-o în spate şi soldatul a sărutat-o.

— Frumoasă treabă ar mai fi şi asta ! a spus regina.

Au hotărît ca în noaptea următoare să stea o doamnă de onoare cu prinţesa şi să vadă, vis o fi sau altceva ?

Soldatului îi era dor de prinţesă şi noaptea cîinele iar s-a dus, a luat-o de acasă şi a pornit cu ea în fugă ; dar doamna care era cu dînsa a luat-o şi ea la fugă după cîine şi cînd l-a văzut unde intră cu prinţesa, a spus : „Acuma ştiu unde-i" — şi a făcut cu creta o cruce pe uşa casei. Pe urmă s-a dus acasă şi s-a culcat, şi nu mult după aceea a venit şi cîinele înapoi cu prinţesa. Dar cîinele a văzut că pe uşa casei soldatului era o cruce făcută cu cretă şi atunci a luat şi el o bucată de cretă şi a făcut cîte o cruce pe uşile tuturor caselor din oraş. Era o socoteală

bună pentru că acuma doamna de onoare nu mai putea să ştie care e uşa cu pricina fiindcă toate uşile erau însemnate.

Dis-de-dimineaţă, regele, regina, doamna de onoare şi toţi ofiţerii palatului s-au dus să vadă unde fusese prinţesa noaptea.

— Aici a fost ! a spus regele cînd a văzut o uşă cu o cruce.

— Nu, aici a fost ! a spus regina cînd a văzut altă uşă tot cu cruce însemnată.

— Şi aici e o cruce pe uşă, şi colo, şi dincolo, au spus ceilalţi.

Unde se uitau numai cruci pe toate uşile. Şi atunci şi-au dat seama că degeaba mai caută.

Regina era o femeie cu judecată care mai ştia şi altceva, nu numai să se plimbe cu trăsura. A luat foarfecele ei cele mari de aur, a tăiat o bucată de mătase şi a făcut din ea o punguliţă de toată frumuseţea ; a umplut-o cu hrişcă, i-a atîrnat-o prinţesei la spinare şi după aceea a făcut o găurică în pungă ca să curgă hrişca pe drum cînd are să vie cîinele şi are s-o ducă iar pe prinţesă.

Noaptea, cîinele a venit iar, a luat-o în spate pe prinţesă şi a dus-o la soldat, care se îndrăgostise de dînsa şi care ar fi vrut să fie prinţ şi el ca s-o poată lua de nevastă.

Cîinele n-a văzut că hrişca a curs pe drum de la palat la casa soldatului. Şi aşa, a doua zi dimineaţa, regele şi regina au aflat unde a fost prinţesa şi l-au luat pe soldat şi l-au băgat la închisoare.

Soldatul şedea acuma la închisoare. Ce întuneric şi ce urît era acolo ! Şi pe lîngă toate, iaca şi temnicerul că vine şi-i spune : „Mîine au să te spînzure". S-auzi o veste ca asta nu-i tocmai plăcut. Mai rău decît toate era că-şi lăsase acasă scăpărătoarea. Dimineaţa, cînd s-a uitat pe ferestruia cu gratii, a văzut

că lumea se grăbea să se ducă să vadă cum au să-l spînzure. Băteau tobele şi soldaţii se duceau la locul unde se înălţau furcile. Printre cei care se grăbeau să ajungă acolo era şi un ucenic de cizmar cu şorţ de piele şi papuci ; aşa de repede alerga, că i-a sărit un papuc din picior chiar lîngă fereastra cu zăbrele pe care se uita soldatul.

— Nu mai alerga aşa, băiete ! i-a spus soldatul. Acolo nu începe pînă nu vin şi eu. Mai bine du-te degrabă pînă la mine acasă şi adu-mi scăpărătoarea şi îţi dau patru bănuţi. Dar să te duci şi să vii repede.

Băiatul, cînd a auzit că-i dă patru bănuţi, s-a dus tot într-o fugă, a luat scăpărătoarea şi a adus-o soldatului, şi... acuma să vedeţi !

Spînzurătoarea era la marginea oraşului ; de jur împrejur erau soldaţi şi o sumedenie de oameni. Regele şi regina şedeau sus pe un tron măreţ, înconjuraţi de toţi curtenii şi sfetnicii.

L-au adus pe soldat şi l-au urcat pe scară, între furci, dar cînd să-i puie juvăţul de gît, el a spus că înainte de a-şi primi pedeapsa să-i dea voie să-şi împlinească o dorinţă, cea din urmă, şi anume : să-şi aprindă luleaua şi să mai fumeze şi el o dată pe lumea asta.

Regele a încuviinţat şi soldatul a scos scăpărătoarea şi a scăpărat o dată, de două ori, de trei ori. Şi deodată, ca din pămînt, au răsărit cei trei cîini, cel cu ochii cît farfurioarele, cel cu ochii cît nişte roţi de moară şi cel cu ochii cît nişte turnuri.

— Săriţi şi daţi-mi ajutor să scap de spînzurătoare ! a spus soldatul şi atunci cîinii s-au repezit la judecători şi la sfetnici, şi i-au luat pe unii de cîte un picior, pe alţii de nas, şi i-au aruncat pînă în înaltul cerului şi cînd au căzut, bucăţi s-au făcut.

— Eu nu vreau — a spus regele, dar cîinele cel mai mare l-a luat şi pe el şi pe regină şi i-au zvîrlit ca şi pe ceilalţi. Şi atunci, toţi soldaţii s-au speriat şi poporul a strigat:

— Oştene, tu să fii regele nostru şi s-o iei pe prinţesă de soţie!

Şi atunci soldaţii l-au urcat în caleaşca regelui şi cei trei cîini jucau şi strigau ura! şi băieţii pocneau din degete şi şuierau şi soldaţii dădeau onorul. Prinţesa a ieşit din palat şi s-a făcut regină şi asta i-a plăcut foarte. O săptămînă a ţinut nunta şi cîinii şedeau şi ei la masă şi holbau ochii.

HAINELE CELE NOI ALE ÎMPĂRATULUI

Era pe vremuri un împărat căruia aşa de mult îi plăcea să fie bine îmbrăcat şi să aibă mereu haine noi, încît îşi dădea toţi banii numai pe îmbrăcăminte. Nu se îngrijea de loc de oştire, la teatru nu se ducea şi nu-i plăcea să se plimbe prin pădure decît doar ca să-şi arate hainele cele noi. Avea un rînd de straie pentru fiecare ceas al zilei şi aşa cum se spune despre un rege că se sfătuieşte cu miniştrii, despre el mereu se spunea că „se îmbracă" asta fiind îndeletnicirea lui de fiecare clipă.

Oraşul era plin de viaţă. Veneau o mulţime de străini şi odată au venit şi doi pehlivani care se dădeau drept ţesători şi spuneau că ştiu să facă o stofă frumoasă cum nu se mai află alta. Nu numai că culorile şi desenele erau frumoase, dar ei ziceau că hainele făcute din această stofă aveau şi o însuşire minunată şi anume, că toţi cei care nu erau potriviţi pentru slujba pe care o îndeplineau şi toţi cei care erau proşti de dădeau în gropi, nu puteau să le vadă.

— Straşnice haine! s-a gîndit împăratul. Dacă mi-aş face nişte haine de acestea, aş putea să aflu care din slujbaşii împărăţiei nu-s buni pentru sluj-

bele pe care le au şi aş putea să ştiu care dintre supuşii mei sînt proşti şi care deştepţi. Numaidecît trebuie să-mi fac asemenea haine. Şi a dat pehlivanilor o mulţime de parale ca să înceapă să lucreze.

Cei doi şoltici au înjghebat două războaie de ţesut, s-au aşezat şi s-au prefăcut că ţes, dar nu ţeseau nimic. Cereau mătasea cea mai subţire şi fire din aurul cel mai bun, dar băgau mătasea şi aurul în buzunar şi lucrau la stativele goale pînă noaptea tîrziu.

„Oare unde-or fi ajuns cu lucrul?“ s-a gîndit împăratul după ce a trecut o bucată de vreme, dar era cam cu inima strînsă cînd se gîndea că toţi cei care-s proşti sau nu-s pricepuţi în slujbă nu pot vedea stofa. În ce-l privea pe el, n-avea nici o teamă, totuşi vroia mai întîi să trimită pe altul să vadă cum stau lucrurile. Toţi în oraş aflaseră ce putere ciudată are stofa şi fiecare era curios să ştie cît de nepotrivit în slujbă sau cît de prost e vecinul.

— Am să-l trimit pe sfetnicul meu cel bătrîn; e om cinstit şi de încredere, el poate mai bine decît oricine să judece stofa, fiindcă e înţelept şi nimeni nu-şi îndeplineşte slujba mai bine decît el.

Sfetnicul cel bătrîn s-a dus în odaia unde cei doi pehlivani lucrau la războaiele goale.

„Doamne fereşte, ce-o mai fi şi asta? s-a gîndit sfetnicul şi a deschis ochii mari. Nu văd nimic!“

Dar n-a spus că nu vede.

Pehlivanii l-au rugat să vie mai aproape şi l-au întrebat dacă-i place culoarea şi desenul stofei. Şi tot îi arătau stativele, care însă erau goale. Bietul sfetnic holba ochii, dar de văzut nu vedea nimic fiindcă nici nu era nimic de văzut.

„Oi fi prost? se gîndi el. N-aş fi crezut; oricum, asta nu trebuie s-o afle nimeni. N-oi fi bun

pentru slujba pe care o fac? Nu, nu-i bine să spun că nu văd stofa.“

— Ei, ce spuneţi? a întrebat un ţesător.

— Foarte frumos! a răspuns sfetnicul şi şi-a pus ochelarii ca să vadă mai bine. Nişte culori minunate! Am să spun împăratului că-mi place foarte mult.

— Ne pare bine — au zis ţesătorii şi au început să spuie ce culori sînt şi ce fel de desen are stofa. Sfetnicul cel bătrîn asculta cu luare-aminte ca să spuie şi el împăratului tot aşa, şi chiar i-a şi spus.

Pehlivanii au cerut şi mai mulţi bani, şi mai multă mătase, şi fir de aur şi mai mult decît pînă acuma. Dar le băgau pe toate în buzunarele lor, în războaie nu era nici un capăt de aţă, dar ei lucrau ca şi pînă acum la stativele goale.

Peste cîtva timp, împăratul a trimis un alt sfetnic, tot aşa de vrednic, să vadă unde au ajuns cu ţesutul şi dacă mai este mult pînă-i gata stofa. Dar şi lui i s-a întîmplat ca şi celuilalt: s-a uitat şi iar s-a uitat, însă cum în stative nu era nimic, sigur că n-a putut să vadă nimic.

— Ce ziceţi? Frumoasă stofă, nu? l-au întrebat cei doi pehlivani şi i-au arătat şi i-au spus cum şi ce fel era stofa care nu se vedea nicăieri.

„Prost nu sînt — se gîndea sfetnicul. Atunci înseamnă că nu-s bun pentru slujba pe care o fac! Ar fi ciudat şi asta, dar cum o fi, cum n-o fi, nu trebuie să afle nimeni.“

Şi a început şi el să laude stofa pe care n-o vedea şi să se minuneze de frumuseţea culorilor şi a desenului.

— E foarte frumoasă stofa — a spus el apoi împăratului.

Tot oraşul vorbea de stofa asta nemaipomenită. Împăratul s-a gîndit să se ducă s-o vadă şi el cît

mai era în stative. A luat cu dînsul tot oameni unul şi unul, printre care şi cei doi sfetnici care mai fuseseră, şi s-a dus la cei doi pehlivani care lucrau din răsputeri, dar fără nici un fir de aţă în războiul de ţesut.

— Ia uitaţi-vă ce frumoasă e ! au spus cei doi sfetnici. Ce desen, ce culori minunate !

Şi arătau stativele goale, fiindcă credeau că toţi ceilalţi văd stofa şi numai ei nu.

„Ce să fie oare ! se gîndea împăratul. Nu văd nimic ! Cumplit lucru ! Ce, oi fi cumva prost ? Nu-s bun de împărat ?“

— Da, într-adevăr, stofa e foarte frumoasă — a spus el cu glas tare ; e vrednică de toată lauda !

Şi împăratul dădea din cap mulţumit şi se uita la stativele goale ; nu vroia să spună că nu vede nimic. Toţi curtenii care erau cu dînsul, se uitau şi ei, dar nu vedeau nici ei nimic ; spuneau însă ca şi împăratul : „O, ce frumos !“ Şi toţi l-au sfătuit să se îmbrace cu hainele făcute din stofa aceasta minunată la serbarea care tocmai trebuia să aibă loc peste cîteva zile. „Minunat, frumos, măreţ !“ spuneau toţi şi se bucurau grozav. Împăratul a dat celor doi pehlivani cîte o decoraţie ca să şi-o atîrne la piept şi titlul de maestru ţesător al curţii imperiale.

În noaptea din ajunul serbării, cei doi pehlivani nu s-au culcat. Au aprins şaisprezece lămpi şi lumea putea să-i vadă cum lucrau de zor să isprăvească hainele împăratului. S-au făcut că iau stofa de la stative, s-au făcut că o taie cu foarfecele, pe urmă au cusut cu ace fără aţă şi după aceea au spus : „Hainele sînt gata“.

Împăratul a venit cu sfetnicii. Pehlivanii au ridicat braţele în sus, ca şi cum ar fi ţinut ceva în mînă,

şi au spus : „Poftim pantalonii ! Poftim haina ! Poftim mantia !“ şi aşa mai departe. „Hainele sînt uşoare ca pînza de păianjen — spuneau ei ; cînd le îmbraci nici nu le simţi, dar tocmai asta e frumuseţea.“

— Da, da — ziceau sfetnicii, dar nu vedeau nimic, pentru că nu aveau ce să vadă.

— Dacă maiestatea-voastră vrea să se dezbrace — au spus pehlivanii — vă putem pune hainele cele noi chiar acuma, aici, în faţa oglinzii.

Împăratul s-a dezbrăcat şi pehlivanii s-au prefăcut că-i pun hainele cele noi, care tocmai erau gata, şi împăratul se întorcea şi se sucea în faţa oglinzii.

— Ce bine îi vin, ce frumoase sînt ! ziceau toţi cei care erau de faţă. Ce stofă minunată ! Nici nu se poate ceva mai frumos !

— E gata afară baldachinul pentru maiestatea-voastră — a spus marele maestru de ceremonii al curţii.

— Sînt gata şi eu — a spus împăratul, şi s-a mai uitat o dată în oglindă, fiindcă vroia să creadă lumea că îşi vede hainele.

Curtenii, care aveau dreptul să ducă trena mantiei, s-au aplecat, au întins mîinile ca şi cum ar fi ridicat ceva de jos, apoi au pornit, prefăcîndu-se că ţin ceva în mîini ; nu îndrăzneau să spună că nu văd nimic.

Împăratul mergea acum sub baldachin şi toţi oamenii de pe străzi şi de la ferestre spuneau : „Ce minunate haine are împăratul ! Ce trenă straşnică ! Ce bine îi vin !“ Nici unul nu vroia să spună că nu vede nimic ; fiindcă atunci lumea ar fi zis că nu-i priceput în slujbă sau că-i prost de dă în gropi. Nici o haină de-a împăratului nu stîrnise atîta bucurie printre oameni.

— Împăratul e dezbrăcat ! a spus deodată un copil.

— Asta-i vocea nevinovăției — a zis tatăl copilului și a spus în șoaptă și altora ce vorbise copilul.

— E dezbrăcat! a strigat tot poporul.

Împăratul a auzit și i s-a părut și lui că poporul are dreptate, dar s-a gîndit: „Acuma nu mai pot să dau înapoi, trebuie s-o țin într-una așa cum am început".

Și curtenii au mers înainte și au dus trena pe care n-o vedea nimeni, fiindcă nu era nici o trenă.

TOVARĂȘUL DE DRUM

Bietul Johannes era foarte amărît, fiindcă tatăl lui era greu bolnav și nu putea să se vindece. În odăița lor strîmtă erau numai ei amîndoi; pe masă, lampa abia mai ardea și era tîrziu.

— Ești un copil bun, Johannes! spuse bolnavul. Dumnezeu are să-ți ajute.

S-a mai uitat o dată la el cu adîncime și blîndețe, a mai răsuflat o dată din fundul pieptului și a murit. Ai fi zis că doarme. Johannes a început să plîngă; acuma nu mai avea pe nimeni pe lume, nici tată, nici mamă, nici frate, nici soră. Bietul Johannes! A îngenucheat lîngă pat și a sărutat mîna mortului, plîngînd amar. De la o vreme, ochii i s-au închis și a adormit cu capul pe marginea patului.

Și Johannes a visat un vis ciudat. Se făcea că soarele și cu luna se închină în fața lui și tatăl lui era și el acolo, sănătos și voinic, și rîdea așa cum rîdea totdeauna cînd era vesel. Și se mai făcea că o fată frumoasă cu o coroană de aur în părul ei strălucitor îi întindea lui Johannes mîna și tatăl lui spunea: „Uite, Johannes, asta e mireasa ta! E cea mai frumoasă fată din lume." Dar Johannes s-a trezit și toată bucuria din vis s-a dus. Tatăl lui

zăcea mort cum zăcuse şi pînă atunci, şi în odaie nu mai era altcineva. Bietul Johannes!

A doua zi mortul a fost dus la groapă. Johannes mergea după sicriu şi nu mai vedea acuma pe tatăl lui, căruia îi fusese aşa de drag. A auzit cum cade ţărîna peste sicriu, a văzut cum capacul s-acoperă de pămînt, apoi încă o lopată de ţărînă şi sicriul nu s-a mai văzut. Johannes a simţit cum i se strînge inima. Au mai cîntat o rugăciune care suna foarte frumos şi lui Johannes i-au dat lacrimile, a plîns şi asta i-a mai alinat mîhnirea. Soarele strălucea printre ramurile verzi ale copacilor, parcă ar fi vrut să spună: „Nu fi aşa de mîhnit, Johannes! Uite ce albastru e cerul! Tatăl tău e acolo sus şi se roagă lui Dumnezeu să-ţi meargă totdeauna bine."

— Şi eu vreau să fiu bun mereu — a spus Johannes. Dacă am să fiu bun, am să mă duc şi eu unde-i tata şi ce bucurie pe noi cînd ne-om vedea iar împreună! O să am atîtea de spus şi el are să-mi arate o mulţime de lucruri care sînt în cer şi are să mă înveţe aşa cum m-a învăţat şi pe pămînt. Ce bucurie pe noi!

Johannes se gîndea la asta cu atîta plăcere încît a început să zîmbească printre lacrimi. Păsărelele ciripeau prin ramurile castanilor şi erau mulţumite şi vesele. Johannes s-a uitat la ele cum îşi luau zborul în lumea largă şi i-a venit şi lui pofta să zboare cu ele. Dar mai întîi a făcut o cruce mare de lemn ca s-o puie pe mormîntul tatălui lui şi cînd a adus-o, a văzut că mormîntul era împodobit cu flori; le puseseră acolo oamenii, fiindcă mortul fusese drag tuturora.

A doua zi dis-de-dimineaţă Johannes şi-a strîns lucruşoarele, şi-a făcut o boccelută şi şi-a pus în chimir toată moştenirea — cincizeci de taleri şi

vreo cîţiva bani. Cu asta vroia el să pornească în lume. Dar mai întîi s-a dus la cimitir, la mormînt, a rostit *Tatăl nostru* şi a spus: „Rămîi cu bine, tată! Totdeauna am să fiu bun la inimă şi am să mă rog lui Dumnezeu să m-ajute."

Pe cîmp, pe unde mergea Johannes, toate florile se încălzeau la soare, erau tinere şi frumoase şi dădeau din cap în bătaia vîntului, parc-ar fi vrut să spună: „Bine-ai venit la cîmp! Ce zici? Nu-i frumos pe la noi?" Johannes şi-a mai întors o dată capul să vadă biserica în care fusese botezat, unde se ducea cu tată-său în fiecare duminică şi cînta rugăciunile cele frumoase. Sus în clopotniţă, la o fereastră, l-a văzut pe spiriduşul bisericii cu tichia lui roşie, cu mîna streaşină la ochi ca să se apere de soare. Johannes i-a făcut cu mîna semn de rămas bun şi spiriduşul şi-a fluturat tichia, şi-a dus mîna la inimă şi i-a trimis, din degete, multe sărutări ca să-i arate că-i doreşte tot binele şi mai ales o călătorie fericită.

Johannes se gîndea cîte lucruri frumoase are să vadă în lumea largă şi a mers, a mers, pînă a ajuns prin locuri pe unde nu mai fusese niciodată. Nu cunoştea bine locurile şi nici oamenii pe care îi întîlnea. Cînd s-a înnoptat, s-a aciuat într-o căpiţă de fîn, că alt pat nu avea. Dar era frumos şi el îşi spunea că nici regele nu ar fi putut să stea mai bine. Cîmpul şi rîul şi căpiţa de fîn şi cerul albastru deasupra alcătuiau un iatac minunat. Iarba cea verde presărată cu flori roşii şi albe era covorul, tufele de liliac şi de măcieş ţineau loc de buchete de flori în glastre, ca să se spele avea tot rîul cu apă limpede şi proaspătă, şi pe marginea lui trestiile se aplecau şi-i dădeau bună seara şi bună dimineaţa, iar luna era o lampă atîrnată de tavan şi de care nu te temeai că are să aprindă perdelele patului. Johannes putea să doarmă în toată liniştea şi

chiar a şi dormit minunat şi s-a trezit cînd răsărea soarele şi toate păsărelele cîntau de jur împrejur : „Bună dimineaţa, bună dimineaţa ! Încă nu te-ai sculat ?“

Alături era un cimitir şi pe unele morminte creştea iarba. Johannes s-a gîndit că şi mormîntul tatălui lui are s-ajungă aşa, fiindcă el n-are să mai fie acolo să-l îngrijească şi să-l împodobească cu flori. De aceea s-a dus şi a smuls iarba de pe morminte, a ridicat crucile căzute şi a pus la loc cununile pe care le răsturnase vîntul. Şi se gîndea : „Poate că şi de mormîntul tatii are să aibă cineva grijă“.

La poarta cimitirului era un cerşetor bătrîn sprijinit în cîrje ; Johannes i-a dat toţi banii mărunţi pe care-i avea şi a plecat iar fericit şi mulţumit, în lumea largă.

Către seară s-a stricat vremea. Johannes a grăbit pasul cu gînd să ajungă undeva la adăpost, dar l-a prins noaptea pe drum. În sfîrşit a ajuns la o bisericuţă, care se ridica singuratică pe un deluşor. Din fericire, uşa nu era încuiată, aşa că a putut să se strecoare înăuntru. S-a hotărît să rămînă aici pînă s-o mai potoli furtuna.

„Am să mă aşez într-un colţ şi am să mă odihnesc“ — s-a gîndit el.

S-a aşezat, şi-a împreunat mîinile şi şi-a spus rugăciunea de seară şi într-o clipă a şi adormit, în timp ce afară fulgera şi tuna.

Cînd s-a trezit din somn era noaptea tîrziu, dar furtuna trecuse şi ieşise luna, aşa că se vedea bine în biserică. În mijlocul bisericii era un sicriu deschis şi în sicriu un mort. Lui Johannes nu-i era frică pentru că era cu sufletul curat şi ştia că morţii nu fac rău nimănui ; rău fac numai oamenii vii şi răi. Lîngă sicriu tocmai stăteau doi oameni de aceştia vii şi răi, şi

vorbeau între ei şi vroiau să-l scoată pe bietul mort din sicriu şi să-l zvîrle afară în drum.

— Da' de ce vreţi să faceţi asta ? a întrebat Johannes. Ăsta-i un lucru rău şi urît. Lăsaţi-l să doarmă în pace !

— Ba nu-l lăsăm — au spus cei doi oameni urîcioşi. Ne-a tras pe sfoară. Ne datorează bani ; n-a putut să plătească ce ne datorează şi acuma a murit şi n-o să mai căpătăm nici un ban. De aceea vrem să ne răzbunăm şi să-l aruncăm afară, în drum, ca pe un cîine.

— Uite, eu n-am decît cincizeci de taleri — a spus Johannes — asta-i toată averea mea ; vi-i dau numai să-mi făgăduiţi că lăsaţi mortul în pace. Am să mă descurc eu şi fără bani ; sînt sănătos şi voinic şi Dumnezeu are să m-ajute.

— Bine — au spus cei doi urîcioşi — dacă vrei să plăteşti tu datoria, n-avem să-i facem nimic, poţi să fii fără nici o grijă.

Au luat banii de la Johannes, au rîs de bunătatea lui şi s-au dus în treaba lor. Johannes a pus iar în sicriu mortul, i-a încrucişat mîinile pe piept, şi-a luat rămas bun de la el şi a plecat mulţumit prin pădure.

De jur împrejur, pe unde luna străbătea printre ramuri, vedea cum se joacă zînele pădurii. Nu se speriau de el fiindcă ştiau că e om bun şi nevinovat şi numai oamenii răi nu pot să vadă zînele. Unele nu erau mai mari decît degetul şi părul lor lung şi galben era prins cu piepteni de aur. Se dădeau huţa două cîte două pe picăturile mari de rouă care atîrnau de firele înalte de iarbă ; cîteodată, o picătură cădea în iarbă şi atunci celelalte zîne rîdeau de se prăpădeau. Cîntau, şi cîntecele lor erau acelea pe care Johannes le învăţase cînd era copil. Păianjeni mari şi pestriţi, cu coarne de argint pe cap, torceau poduri şi palate de la un tufiş la altul şi cînd roua cădea peste

ele străluceau ca sticla în lumina lunii. Şi asta a ţinut pînă la răsăritul soarelui. Atunci zînele au intrat în boboci de floare şi vîntul a suflat în pădure şi în palatele lor şi toate s-au destrămat în văzduh.

Johannes tocmai ieşise din pădure cînd a auzit în urma lui un glas care striga :

— Încotro ţi-i drumul, om bun ?

— În lumea largă — a spus Johannes. N-am nici tată, nici mamă, sînt băiat sărac, dar trag nădejde că Dumnezeu are să m-ajute.

— Şi eu mă duc în lume — a spus străinul. Hai să mergem împreună !

— Bucuros — a spus Johannes şi au mers împreună.

S-au împrietenit repede fiindcă erau amîndoi oameni de treabă. Johannes a văzut în curînd că străinul era mai înţelept decît el ; cutreierase aproape toată lumea şi ştia o mulţime de lucruri.

Soarele era sus cînd s-au aşezat sub un copac ca să îmbuce ceva. Tocmai atunci trecea pe acolo o babă ; de bătrînă ce era, mergea încovoiată, se sprijinea într-un băţ şi ducea în spate o legătură de vreascuri pe care le adunase de prin pădure. Şorţul îi era prins în brîu şi Johannes văzu că avea în poală trei nuiele. Cînd a ajuns în dreptul lor, baba a alunecat, a căzut şi deodată a început să ţipe fiindcă îşi rupsese piciorul.

Johannes a spus că ar fi bine s-o ia şi s-o ducă acasă la ea, dar străinul şi-a desfăcut bocceaua, spunînd că are el o alifie cu care piciorul are să se vindece îndată, aşa că baba are să se poată duce singură acasă şi are să meargă aşa de bine ca şi cum nici nu şi-ar fi rupt vreodată piciorul. Drept plată însă, străinul i-a cerut babei cele trei nuiele pe care le avea în poală.

— Bună plată ceri — a spus baba, şi a dat din cap cu înţeles.

Nu prea vroia să dea nuielele, dar pe de altă parte nu putea nici să zacă acolo cu piciorul rupt. Aşa că i-a dat nuielele şi, îndată ce străinul i-a uns piciorul cu alifia, baba s-a şi sculat de jos şi a început să meargă mai bine chiar decît pînă atunci. Numai alifia aceea o vindecase, dar era o alifie pe care n-o găseşti la nici o farmacie.

— Ce vrei să faci cu nuielele ? a întrebat Johannes pe tovarăşul lui de drum.

— Sînt bune de măturică — spuse acesta. Aşa-s eu, îmi place să am o mătură bună.

Şi au mai mers o bucată de drum.

— Ia uite cum se întunecă cerul în partea aceea ! a spus Johannes. Ce nori deşi !

— Nu-s nori — a spus tovarăşul lui de drum — sînt munţi, munţi mari şi frumoşi, pe care, dacă te urci, ajungi deasupra norilor. E strașnic de frumos ! Pînă mîine ajungem şi la ei.

Nu era chiar aşa de aproape cum părea. Au mers o zi întreagă pînă au ajuns la poalele munţilor, acolo de unde păduri dese se urcă pînă la cer şi unde sînt stînci mari cît un oraş întreg. Ar fi fost prea mare oboseala să se urce după atîta drum cît făcuseră, şi de aceea Johannes şi cu tovarăşul lui au poposit la un han ca să se odihnească şi să capete puteri pe a doua zi.

În încăperea cea mare de jos a hanului erau adunaţi o mulţime de oameni, fiindcă venise un păpuşar. Tocmai îşi deschisese lada cu păpuşi şi lumea se aşezase ca să vadă. Drept în faţă era un măcelar gras care se aşezase la locul cel mai bun ; lîngă el şedea cîinele lui, un mops fioros, care holba ochii ca şi ceilalţi privitori.

A început reprezentaţia. Era o piesă cu un rege şi o regină care şedeau pe tron, cu coroane de aur pe cap şi trenă lungă la mantie, pentru că le dădea mîna să aibă asemenea podoabe. Pe la uşi stăteau păpuşi de lemn cu ochi de sticlă şi mustăţi mari şi care deschideau şi închideau uşile ca să intre aer curat. Era o piesă foarte nostimă şi de loc tristă ; dar cînd regina s-a sculat şi a făcut cîţiva paşi — Dumnezeu ştie ce i-a trecut dulăului prin cap, că s-a repezit deodată pe scenă şi a apucat-o pe regină de mijloc, de i-au pîrîit oasele. A fost îngrozitor !

Bietul păpuşar s-a speriat grozav şi s-a mîhnit cumplit, fiindcă regina era păpuşa cea mai frumoasă pe care o avea, şi mopsul cel urîcios îi rupsese gîtul. Dar după ce lumea a plecat, străinul care venise cu Johannes a spus că el o face la loc, şi-a scos sticluţa şi a uns păpuşa cu alifia cu care o vindecase pe babă cînd îşi rupsese piciorul. Îndată ce-a uns-o păpuşa s-a întremat, ba acuma chiar putea să-şi mişte mîinile şi picioarele, nu mai era nevoie s-o tragi de sfoară, era ca un om viu, atîta numai că nu putea să vorbească. Păpuşarul era foarte vesel. Acuma nu mai avea nevoie să ţie păpuşa de sfoară, ea putea să danseze singură. Celelalte nu puteau.

Noaptea, după ce toţi cei din han s-au culcat, au început să se audă plînsete şi suspine cumplite şi asta a ţinut pînă cînd s-au sculat cu toţii şi s-au dus să vadă ce este. Păpuşarul s-a sculat şi el şi s-a dus la lada cu păpuşi că de-acolo s-auzea zgomotul. Printre păpuşi era o zarvă nemaipomenită. Regele şi curtenii suspinau şi se tînguiau cumplit şi holbau ochii lor de sticlă, fiindcă ar fi vrut să-i ungă şi pe dînşii cu alifia aceea ca să poată să se mişte singuri şi ei. Regina a îngenuncheat, şi-a luat de pe cap coroana ei cea frumoasă şi, întinzînd-o a, spus :

— Vă dau coroana, numai să-l ungeţi şi pe soţul meu şi pe curteni.

Bietul păpuşar s-a înduioşat foarte tare cînd le-a văzut pe păpuşi aşa de necăjite şi a făgăduit străinului că-i dă toţi banii pe care are să-i ia de la reprezentaţia de-a doua zi, numai să-i mai ungă vreo patru-cinci păpuşi din cele mai frumoase. Străinul i-a spus că el nu vrea altceva decît sabia pe care o purta la şold păpuşarul şi cînd acesta i-a dat-o, a uns şase păpuşi şi păpuşile au şi început să danseze aşa de frumos, că toate fetele, fetele vii, nu păpuşile, care le-au văzut, au început să danseze şi ele. Vizitiul şi bucătăreasa au început să ţopăie şi ei, şi după dînşii servitorul şi slujnica, şi călătorii care erau în han şi lopăţica de la sobă, şi vătraiul ; dar acestea din urmă, cînd au sărit în sus, s-au şi răsturnat. A fost o noapte de pomină.

A doua zi dimineaţa Johannes şi cu tovarăşul lui de drum au pătruns în munţi, mergînd prin păduri dese de brad. Au ajuns atît de sus, încît turlele bisericilor se vedeau jos, printre frunzele copacilor, ca nişte poame roşii. Privirea aluneca în zare la zeci de poşte depărtare, prin locuri pe unde nu fuseseră niciodată. Johannes nu mai văzuse asemenea frumuseţi. Soarele strălucea şi văzduhul era limpede. Prin munţi s-auzea buciumul şi răsuna atît de frumos încît lui Johannes i-au dat lacrimile de bucurie şi a strigat : „Doamne, ce bun eşti cu noi toţi şi ce de-a minunăţii ne-ai dat pe pămînt !“

Tovarăşul de drum se oprise şi el cu mîinile împreunate şi se uita în vale peste păduri şi oraşe, în lumina caldă a soarelui. Deodată s-a auzit un sunet dulce pe deasupra lor. S-au uitat în sus ; o lebădă mare şi albă plutea în văzduh şi cînta aşa cum nu mai auziseră nici o pasăre să cînte la fel. Cîntecul însă s-a

făcut tot mai slab şi mai slab, pasărea cea frumoasă şi-a plecat capul şi a căzut la picioarele lor, moartă.

— Uite ce aripi albe şi frumoase ! a spus tovarăşul de drum. Fac toate paralele ; am să le iau. Vezi că am făcut bine că am luat sabia ?

Şi a tăiat aripile lebedei şi le-a luat cu el.

Au mai mers ei aşa multă vreme prin munţi şi au ajuns la un oraş mare, cu o sută de turnuri, care luceau la soare ca argintul. În mijlocul oraşului se ridica un palat de marmură cu acoperişul de aur ; era palatul regelui.

Johannes şi cu tovarăşul de drum s-au oprit la marginea oraşului la un han ca să se odihnească şi să se cureţe de praf. Hangiul a intrat în vorbă cu ei şi le-a istorisit că regele e un om foarte cumsecade, care n-a făcut nimănui nici un rău ; prinţesa însă e rea. De frumoasă era frumoasă, dar ce folos ? Era vrăjitoare şi, din pricina răutăţii ei, mulţi prinţi îşi pierduseră viaţa. Spusese că are voie oricine s-o ceară de nevastă, fie acela cum o fi, bogat sau sărac, prinţ ori cerşetor ; atîta numai că acela care o cere trebuie să ghicească trei lucruri la care s-a gîndit ea. Dacă le ghiceşte, se mărită cu dînsul şi el are să fie rege după moartea tatălui ei ; dacă însă nu ghiceşte, atunci pune să-i taie capul sau să-l spînzure. Tatăl ei era foarte amărît de asta, dar nu putea să facă nimic, fiindcă spusese odată că el nu se amestecă în treburile ei şi că ea poate să se mărite cu cine o vrea. Toţi prinţii care veniseră şi voiseră să dezlege ghicitorile, nu izbutiseră să le dezlege şi toţi fuseseră spînzuraţi sau li se tăiase capul. Regele era aşa de necăjit de toate aceste nenorociri şi amărăciuni, încît o dată pe an şedea o zi întreagă în genunchi, împreună cu curtenii şi ostaşii, şi toţi se rugau lui Dumnezeu s-o facă pe prinţesă mai bună, dar degeaba, că ea tot aşa de rea rămînea. Babele care beau rachiu băgau

în rachiu zeamă de afine ca să-l înnegrească şi numai după aceea îl beau ; aşa îşi arătau ele mîhnirea, că mai mult decît atîta nu puteau face.

— Urîcioasă prinţesă — a spus Johannes. Ar trebui bătută cu nuiaua şi-atunci să vezi cum s-ar face mai bună. Dacă aş fi eu în locul regelui, repede-repede s-ar schimba.

Deodată au auzit afară lumea care striga „ura !". Tocmai trecea pe-acolo prinţesa şi era într-adevăr aşa de frumoasă, încît toţi uitau cît era de rea şi de aceea strigau „ura !". Douăsprezece fete cu rochii de mătase albă şi cu cîte o lalea galbenă în mînă mergeau lîngă ea pe nişte cai negri ca smoala. Numai prinţesa era călare pe un cal alb ca zăpada, împodobit cu diamante şi rubine. Haina de călărie pe care o purta era nuiată în fir şi biciuşca pe care o ţinea în mînă parcă era o rază de soare. Coroana de aur de pe cap parcă era făcută din stele de aur şi mantia era făcută din mii şi mii de aripi de fluturi ; dar şi mai frumoasă decît hainele era ea.

Cînd Johannes a văzut-o, s-a înroşit la faţă ca racul şi n-a mai putut scoate o vorbă, pentru că prinţesa era întocmai ca fata aceea frumoasă cu coroana de aur pe care o visase în noaptea cînd murise tatăl său. I s-a părut nemaipomenit de frumoasă şi s-a îndrăgostit de dînsa. Şi îşi spunea în gînd : „Nu cred să fie adevărat că e vrăjitoare şi rea şi că pune să spînzure pe cei care nu dezleagă ghicitorile ei. Oricine poate s-o ceară de nevastă, chiar şi un cerşetor ; am să mă duc şi eu la palat numaidecît !" Toţi i-au spus să nu facă una ca asta fiindcă are s-o păţească cum au păţit-o şi ceilalţi. Tot aşa i-a spus şi tovarăşul de drum. dar Johannes n-a vrut să asculte, şi-a scuturat hainele, şi-a şters de praf încălţămintea, s-a spălat pe mîini şi pe faţă, şi-a pieptănat părul blond şi frumos şi s-a dus la palat.

— Intră ! a spus regele cînd Johannes a bătut la uşă.

Johannes a intrat şi regele, în halat şi papuci brodaţi, i-a ieşit înainte. Era cu coroana de aur pe cap, cu sceptrul într-o mînă şi cu un glob de aur în cealaltă.

— O clipă ! a spus regele şi şi-a pus globul subsuoară ca să poată să dea mîna cu Johannes. Cînd a auzit că vrea să se însoare cu prinţesa, a început să se tînguie şi să plîngă aşa de tare, că i-a căzut pe jos sceptrul şi globul şi a început să se şteargă la ochi cu mîneca halatului.

— Mai bine lasă-te de asta ; ai să păţeşti şi tu ce-au păţit ceilalţi. Hai cu mine să vezi !

Şi l-a dus pe Johannes în grădina prinţesei. Ce grozăvie era aici ! De fiecare copac atîrnau doi sau trei feciori de împărat care voiseră să se însoare cu prinţesa dar nu putuseră să ghicească la ce se gîndise ea. Numai cu grădina unei prinţese nu seamănă grădina asta !

— Ei, ai văzut ? a spus regele. Tot aşa ai să ajungi şi tu. Mai bine lasă-te păgubaş ; mă doare inima cînd mă gîndesc ce-ai să păţeşti.

Johannes i-a sărutat mîna şi i-a spus că prinţesa i-i dragă şi că el vrea să încerce şi crede că are să izbutească.

În vremea asta a sosit şi prinţesa călare, cu tot alaiul ei. Regele şi cu Johannes i-au ieşit în întîmpinare. Era minunat de frumoasă şi i-a întins lui Johannes mîna. El s-a îndrăgostit şi mai tare de ea şi nu-i venea să creadă că e o vrăjitoare rea, aşa cum spunea lumea. Au intrat apoi cu toţii în palat şi slujitorii au adus dulceaţă şi turtă dulce, dar regele era aşa de mîhnit, încît n-a putut mînca nimic şi, pe lîngă asta, turta dulce era şi cam tare pentru el.

A rămas hotărît că Johannes are să vie a doua zi la palat şi aici au să fie de faţă judecătorii şi toată curtea ca să vadă ce răspuns are să dea el la întrebările prinţesei. Dacă are să răspundă bine, atunci are să mai vie o dată, dar asta nu se întîmplase niciodată pînă atunci şi toţi îşi lăsaseră aici capul.

Johannes nu se îngrijea de loc de ce ar putea să i se întîmple, era chiar mulţumit şi se gîndea numai la prinţesa cea frumoasă şi era încredinţat că Dumnezeu îl va ajuta, dar cum anume, nu ştia nici el şi nici nu-şi bătea capul cu asta. S-a întors jucînd de bucurie la han unde îl aştepta tovarăşul de drum.

Johannes i-a spus ce bine se purtase cu el prinţesa şi ce frumoasă era, şi că el de-abia aşteaptă să se ducă a doua zi la palat şi să-şi încerce norocul.

Tovarăşul lui de drum însă clătina din cap foarte mîhnit.

— Îmi eşti drag — îi spuse el. Am mai fi putut rămîne multă vreme împreună şi acuma, iată că trebuie să te pierd. Îmi vine să-ţi plîng de milă, dragă Johannes, dar fiindcă-i poate cea din urmă seară cînd mai stăm împreună, nu vreau să-ţi stric bucuria. Să fim veseli ; mîine am să am timp destul să fiu necăjit, după ce ai să pleci tu.

Tot oraşul aflase că venise iar un tînăr să ceară mîna prinţesei şi toată lumea se întristase. Teatrul a fost închis, cofetarii înveleau prăjiturile numai în hîrtie neagră, regele şi cu preoţii şedeau în genunchi prin biserici, toţi erau necăjiţi fiindcă se gîndeau că nici lui Johannes n-are să-i meargă mai bine decît celor de pînă acuma.

Seara, tovarăşul de drum a fiert nişte vin şi i-a i-a spus lui Johannes :

— Să ne veselim şi să bem în sănătatea prinţesei!

Dar după ce Johannes a băut două pahare, l-a cuprins o toropeală aşa de grozavă că nici nu putea să-şi

ţie ochii deschişi, şi n-a trecut mult şi a căzut într-un somn adînc. Tovarăşul de drum l-a luat uşurel de pe scaun şi l-a pus în pat şi cînd s-a înnoptat de-a binelea a luat aripile lebedei care căzuse moartă la picioarele lor şi şi le-a prins de umeri. Şi-a băgat în haină mănunchiul cel mai mare de nuiele pe care îl căpătase de la baba care îşi rupsese piciorul, a deschis fereastra şi şi-a luat zborul pe deasupra oraşului, drept la palat şi aici s-a aşezat pe marginea ferestrei de la iatacul prinţesei.

Era linişte pretutindeni. Orologiul a bătut douăsprezece fără un sfert şi, deodată, fereastra s-a deschis şi prinţesa, cu o mantie lungă, albă şi cu aripi negre, a ieşit în zbor, a luat-o pe deasupra oraşului şi s-a îndreptat către un munte mare care se vedea în zare. Tovarăşul de drum a făcut aşa ca ea să nu-l vadă şi s-a luat în zbor după dînsa şi în timp ce zbura o lovea mereu cu mănunchiul de nuiele aşa de tare că dădea sîngele acolo unde nimerea. Cumplită călătorie şi asta prin văzduh ! Vîntul îi umfla mantia care fîlfîia ca o pînză mare de barcă şi luna o lumina.

— Ce grindină ! Ce grindină grozavă ! spunea prinţesa la fiecare lovitură cu nuielele — dar las' că aşa îi trebuia ! În sfîrşit a ajuns la munte şi a bătut în el. S-a auzit ca un tunet şi muntele s-a deschis şi prinţesa a intrat înăuntru. Tovarăşul de drum a intrat şi el pentru că era nevăzut şi nimeni nu putea să-l zărească. Au mers aşa printr-o hrubă lungă şi înaltă ai cărei pereţi străluceau. Strălucirea asta venea de la mii şi mii de păianjeni lucitori care umblau încolo şi încoace pe pereţi şi luminau ca focul. Au ajuns apoi într-o încăpere mare, toată numai de aur şi de argint. Flori roşii şi albastre, mari cît nişte floarea-soarelui, străluceau ca şi pereţii, dar nu puteai să culegi vreo floare, fiindcă lujerele erau şerpi urîţi şi veninoşi, iar florile erau foc care le ieşea şerpilor pe gură. Tavanul

era acoperit de licurici şi de lilieci albaştri care fîlfîiau din aripile lor subţiri. Să te înfiori, nu altceva ! În mijlocul încăperii era un tron purtat de patru schelete de cal, cu hamuri şi valtrapuri alcătuite de păianjeni de foc din aceia care umblau pe pereţi. Tronul era de sticlă albă ca laptele şi pernele tronului erau şoareci negri înghesuiţi unul în altul şi ţinîndu-se între ei de coadă cu dinţii. Baldachinul tronului era făcut din pînze de păianjen roşiatice, tivite cu musculiţe verzi care sclipeau ca nişte pietre scumpe. Pe tron şedea un vrăjitor bătrîn, cu o coroană pe capul lui urîcios şi cu un sceptru în mînă. Cînd prinţesa a intrat, el a sărutat-o pe frunte şi a aşezat-o alături de dînsul pe tron. După aceea a început să cînte muzica. Lăcuste mari şi negre cîntau din muzicuţe şi bufniţa se lovea în piept pentru că nu avea tobă. Era un concert cu totul neobişnuit. Drăcuşori negri cu cîte o flăcăruie la tichie au încins o horă. Dar pe tovarăşul de drum nu l-a zărit nimeni ; se pitise în dosul tronului şi de-acolo vedea şi auzea tot.

Curtenii care au intrat acuma erau plăcuţi la înfăţişare, dar cînd te uitai mai bine vedeai ce-i şi cu dînşii. Erau doar nişte cozi de mătură cu cîte o căpăţînă de varză în vîrf, cărora vrăjitorul le dăduse viaţă şi pe care le îmbrăcase cu haine frumoase. De altfel, n-aveau nici o însemnătate, fiindcă erau folosiţi numai ca figuranţi de paradă.

După ce s-a sfîrşit dansul, prinţesa a spus vrăjitorului că iar a venit un tînăr să-i ceară mîna şi l-a întrebat la ce să se gîndească atunci cînd are să-l întrebe pe tînăr a doua zi dimineaţa la palat.

— Ştii ce — a spus vrăjitorul ; alege-ţi ceva foarte uşor şi simplu, fiindcă de obicei tocmai la lucruri de acestea nu se gîndeşte cineva. Gîndeşte-te la pantoful tău. Asta n-are să ghicească şi pune să-i taie capul.

Prinţesa i-a făcut o plecăciune adîncă şi vrăjitorul a deschis muntele şi ea şi-a luat zborul înapoi. Tovarăşul de drum a zburat şi el după ea şi tot drumul a bătut-o aşa de tare cu nuiaua, încît ea ofta şi se plîngea că prea bate grindina şi se grăbea cît putea s-ajungă la fereastra iatacului. După ce prinţesa a intrat în iatacul ei, tovarăşul de drum s-a întors în zbor la hanul unde dormea Johannes, şi-a scos aripile şi s-a culcat fiindcă era şi el obosit.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, cînd Johannes s-a sculat, tovarăşul lui s-a sculat şi el şi i-a spus că noaptea a visat un vis foarte ciudat cu prinţesa şi cu un pantof de-al ei, şi l-a rugat pe Johannes s-o întrebe pe prinţesă dacă nu cumva s-a gîndit la pantoful ei ; adică i-a spus lui Johannes tocmai ce auzise de la vrăjitorul din munte.

— Bine, am să spun aşa — zise Johannes ; poate că-i adevărat ce-ai visat, dar eu mă las în grija lui Dumnezeu, care are să mă ajute. Totuşi îmi iau rămas bun de la tine fiindcă dacă greşesc şi nu ghicesc, atunci nu ne mai întîlnim niciodată.

S-au îmbrăţişat şi Johannes s-a dus la palat. Sala cea mare era plină de lume. Judecătorii şedeau în nişte jilţuri mari şi, la fiecare jilţ, în dreptul capului, erau perne de puf pentru că aveau mult de chibzuit. Regele stătea şi se tot ştergea la ochi cu o batistă albă. În sfîrşit a venit şi prinţesa ; era şi mai frumoasă decît cu o zi înainte, a dat prietenoasă din cap către toată lumea şi lui Johannes i-a întins mîna şi i-a spus bună dimineaţa.

Acuma Johannes trebuia să ghicească la ce se gîndeşte ea în clipa aceea. Cînd l-a întrebat, s-a uitat frumos la dînsul, dar cînd el a spus cuvîntul „pantof", ea s-a făcut albă ca varul la faţă şi a început să tremure din tot trupul. Nu mai era nimic de făcut, Johannes ghicise !

Ce mulţumit era regele ! De bucurie s-a dat de-a tumba de-ţi era mai mare dragul şi toţi au bătut din palme în cinstea lui şi a lui Johannes care ghicise aşa de bine.

Tovarăşul de drum s-a bucurat şi el cînd a aflat cît de bine au mers lucrurile. Johannes şi-a împreunat mîinile şi-a mulţumit lui Dumnezeu care acuma fără îndoială că avea să-l ajute şi data viitoare. În ziua următoare trebuia iar să se ducă la palat şi să ghicească.

În seara asta toate au fost ca şi în seara trecută. După ce Johannes a adormit, tovarăşul de drum s-a luat în zbor pe urmele prinţesei pînă la munte şi pe drum a bătut-o şi mai grozav decît data trecută, fiindcă acuma luase două nuiele. Nici acuma nu l-a zărit nimeni şi el iar a auzit tot. De data asta prinţesa avea să se gîndească la mănuşa ei, şi tovarăşul de drum i-a spus lui Johannes, dar aşa ca şi cum ar fi visat. Johannes a ghicit iar şi la palat a fost mare bucurie. Curtenii toţi s-au dat de-a tumba aşa cum văzuseră că făcuse regele data trecută. Prinţesa însă şedea pe-o sofa şi nu scotea o vorbă. Acuma mai rămînea de văzut dacă Johannes avea să ghicească şi a treia oară. Dacă ghicea. o lua pe prinţesă de nevastă, şi după moartea regelui moştenea el tot regatul ; dacă nu ghicea i se tăia capul.

Seara, Johannes s-a culcat devreme, şi-a spus rugăciunea şi a adormit liniştit, însă tovarăşul de drum şi-a prins aripile de umeri, şi-a încins sabia, a luat cele trei nuiele şi a pornit în zbor la palat.

Era o noapte foarte întunecoasă, se stîrnise furtună şi vijelia era aşa de mare încît copacii în grădină se aplecau cum s-apleacă păpurişul cînd bate vîntul, fulgera într-una şi tunetele se ţineau lanţ, parcă ar fi fost un singur tunet care nu se mai sfîrşea şi ţinea cît era

Fătinaru Rodica

noaptea de lungă. Şi deodată fereastra s-a deschis şi prinţesa a ieşit în zbor ; era galbenă la faţă ca moartea, dar rîdea de vremea rea şi zicea că nu bate vîntul destul de tare şi mantia ei cea albă filfîia în aer parc-ar fi fost o pînză de corabie. Tovarăşul de drum o lovea cu toate cele trei nuiele deodată, aşa că sîngele curgea şi picura pe jos şi ea de-abia mai putea să zboare. În sfîrşit au ajuns la munte.

— Grozavă grindină — spuse ea — niciodată n-am umblat pe-o vreme ca asta.

— Şi cu binele ţi se urăşte, d-apoi cu răul — a zis vrăjitorul.

Ea i-a spus că Johannes a ghicit şi a doua oară ; dacă mai ghiceşte şi mîine dimineaţă, atunci înseamnă că a cîştigat şi ea n-are să mai poată să vie niciodată aici în munte şi n-are să mai poată face farmece ca pînă acum, de asta era aşa de necăjită.

— Acuma n-are să mai ghicească — a spus vrăjitorul. Am să găsesc eu ceva la care nu s-a gîndit niciodată, ori atunci ar fi mai mare vrăjitor decît sînt eu. Hai deocamdată să ne veselim !

Şi a luat-o pe prinţesă de mînă, şi a început să danseze cu dînsa şi toţi drăcuşorii cei cu flăcări la tichie au dansat şi ei, şi păianjenii cei roşii de pe pereţi au început şi ei să joace ; parcă ar fi fost nişte flori de foc. Bufniţele se băteau în piept, greierii scîrţîiau din scripcă şi lăcustele cîntau din muzicuţă. O petrecere straşnică.

După ce au dansat cît au dansat, prinţesa a trebuit să plece acasă pentru că altfel s-ar fi băgat de seamă la palat că lipseşte. Vrăjitorul a spus că vine şi el cu ea ca să mai stea de vorbă pe drum.

Au luat-o amîndoi în zbor prin vijelia de-afară şi tovarăşul de drum îşi rupse cele trei nuiele pe spinarea lor ; niciodată nu umblase vrăjitorul pe-o ploaie

cu grindină ca asta. Cînd au ajuns la palat, vrăjitorul şi-a luat rămas bun de la prinţesă şi i-a spus repede, în şoaptă : „Să te gîndeşti la capul meu !"

Tovarăşul de drum a auzit şi, în clipa cînd prinţesa se strecura în casă pe fereastră, iar vrăjitorul se pregătea să se întoarcă, l-a luat pe acesta de barba lui lungă şi neagră şi i-a retezat drept de la umeri, cu sabia, capul cel urîcios. Trupul l-a zvîrlit într-un iaz să-l mănînce peştii, iar capul numai l-a muiat în apă şi pe urmă l-a legat într-o basma şi s-a dus cu el la han şi s-a culcat.

A doua zi dimineaţa i-a dat lui Johannes basmaua şi i-a spus ca să n-o dezlege pînă cînd nu-l întreabă prinţesa la ce s-a gîndit.

În sala cea mare a palatului era atîta lume, că oamenii şedeau înghesuiţi ca nişte ridichi într-o legătură. Curtenii şedeau şi ei în jilţuri cu perne moi, iar regele avea haine noi şi sceptrul şi coroana erau lustruite proaspăt ; era foarte arătos. Prinţesa însă era galbenă la faţă şi era îmbrăcată în negru, parcă s-ar fi dus la înmormîntare.

— La ce mă gîndesc ? l-a întrebat pe Johannes şi el îndată a dezlegat basmaua şi ea s-a speriat grozav cînd a văzut capul cel urîcios al vrăjitorului. Toţi s-au înfiorat, fiindcă era groaznic la vedere, numai prinţesa şedea ca o stană de piatră şi nu putea scoate un cuvînt. În sfîrşit s-a ridicat şi i-a întins lui Johannes mîna pentru că ghicise ; nu s-a uitat la el, ci numai a oftat şi a spus :

— Acuma eşti stăpînul meu ; deseară facem nunta.

— Foarte bine — a spus regele ; aşa vom face !

Toţi au strigat ura ! Garda a pornit pe străzi cu muzica în frunte, clopotele au început să bată şi cofetarii n-au mai împachetat prăjiturile în hîrtie neagră, fiindcă acuma toată lumea era bucuroasă. În piaţă au

noaptea de lungă. Şi deodată fereastra s-a deschis şi prinţesa a ieşit în zbor ; era galbenă la faţă ca moartea, dar rîdea de vremea rea şi zicea că nu bate vîntul destul de tare şi mantia ei cea albă filfiia în aer parc-ar fi fost o pînză de corabie. Tovarăşul de drum o lovea cu toate cele trei nuiele deodată, aşa că sîngele curgea şi picura pe jos şi ea de-abia mai putea să zboare. În sfîrşit au ajuns la munte.

— Grozavă grindină — spuse ea — niciodată n-am umblat pe-o vreme ca asta.

— Şi cu binele ţi se urăşte, d-apoi cu răul — a zis vrăjitorul.

Ea i-a spus că Johannes a ghicit şi a doua oară ; dacă mai ghiceşte şi mîine dimineaţă, atunci înseamnă că a cîştigat şi ea n-are să mai poată să vie niciodată aici în munte şi n-are să mai poată face farmece ca pînă acum, de asta era aşa de necăjită.

— Acuma n-are să mai ghicească — a spus vrăjitorul. Am să găsesc eu ceva la care nu s-a gîndit niciodată, ori atunci ar fi mai mare vrăjitor decît sînt eu. Hai deocamdată să ne veselim !

Şi a luat-o pe prinţesă de mînă, şi a început să danseze cu dînsa şi toţi drăcuşorii cei cu flăcări la tichie au dansat şi ei, şi păianjenii cei roşii de pe pereţi au început şi ei să joace ; parcă ar fi fost nişte flori de foc. Bufniţele se băteau în piept, greierii scîrţîiau din scripcă şi lăcustele cîntau din muzicuţă. O petrecere straşnică.

După ce au dansat cît au dansat, prinţesa a trebuit să plece acasă pentru că altfel s-ar fi băgat de seamă la palat că lipseşte. Vrăjitorul a spus că vine şi el cu ea ca să mai stea de vorbă pe drum.

Au luat-o amîndoi în zbor prin vijelia de-afară şi tovarăşul de drum îşi rupse cele trei nuiele pe spinarea lor ; niciodată nu umblase vrăjitorul pe-o ploaie

cu grindină ca asta. Cînd au ajuns la palat, vrăjitorul şi-a luat rămas bun de la prinţesă şi i-a spus repede, în şoaptă : „Să te gîndeşti la capul meu !"

Tovarăşul de drum a auzit şi, în clipa cînd prinţesa se strecura în casă pe fereastră, iar vrăjitorul se pregătea să se întoarcă, l-a luat pe acesta de barba lui lungă şi neagră şi i-a retezat drept de la umeri, cu sabia, capul cel urîcios. Trupul l-a zvîrlit într-un iaz să-l mănînce peştii, iar capul numai l-a muiat în apă şi pe urmă l-a legat într-o basma şi s-a dus cu el la han şi s-a culcat.

A doua zi dimineaţa i-a dat lui Johannes basmaua şi i-a spus ca să n-o dezlege pînă cînd nu-l întreabă prinţesa la ce s-a gîndit.

În sala cea mare a palatului era atîta lume, că oamenii şedeau înghesuiţi ca nişte ridichi într-o legătură. Curtenii şedeau şi ei în jilţuri cu perne moi, iar regele avea haine noi şi sceptrul şi coroana erau lustruite proaspăt ; era foarte arătos. Prinţesa însă era galbenă la faţă şi era îmbrăcată în negru, parcă s-ar fi dus la înmormîntare.

— La ce mă gîndesc ? l-a întrebat pe Johannes şi el îndată a dezlegat basmaua şi ea s-a speriat grozav cînd a văzut capul cel urîcios al vrăjitorului. Toţi s-au înfiorat, fiindcă era groaznic la vedere, numai prinţesa şedea ca o stană de piatră şi nu putea scoate un cuvînt. În sfîrşit s-a ridicat şi i-a întins lui Johannes mîna pentru că ghicise ; nu s-a uitat la el, ci numai a oftat şi a spus :

— Acuma eşti stăpînul meu ; deseară facem nunta.

— Foarte bine — a spus regele ; aşa vom face !

Toţi au strigat ura ! Garda a pornit pe străzi cu muzica în frunte, clopotele au început să bată şi cofetarii n-au mai împachetat prăjiturile în hîrtie neagră, fiindcă acuma toată lumea era bucuroasă. În piaţă au

fost aduşi trei boi fripţi, umpluţi cu raţe şi găini : oricine putea să-şi taie o bucată ; în fîntînile ţîşnitoare era vin şi dacă cumpărai o chiflă de la brutărie, căpătai şi şase pesmeţi pe deasupra şi fiecare pesmet era cu stafide.

Seara, oraşul a fost luminat şi soldaţii trăgeau cu tunul, şi băieţii cu pocnitori. La palat toţi mîncau şi beau, se înghionteau şi ţopăiau, şi curtenii şi curtencele dansau, şi pînă departe se auzea cum cîntau :

„Frumoase fete sînt pe-aici ;
Grozav le place să danseze ;
Zglobii ca niște rîndunici,
Se-nvîrt de parcă-s titireze ;
Dansează pîn' ce-au să rămîie
Pantofii fără de călcîie!"

Prinţesa însă tot mai era vrăjitoare şi nu putea să-l vadă în ochi pe Johannes. Tovarăşul de drum s-a gîndit la asta şi i-a dat lui Johannes trei pene din aripile lebedei şi o sticluţă cu nişte picături şi i-a spus să puie lîngă patul prinţesei un butoi cu apă şi cînd prinţesa are să vrea să se urce în pat, el s-o împingă şi s-o răstoarne în apă ; să toarne în apă picăturile din sticluţă şi să azvîrle în apă şi penele şi s-o bage pe prinţesă cu capul în apă de trei ori. Atunci ea are să scape de vrajă şi are să-l iubească.

Johannes a făcut aşa cum i-a spus tovarăşul de drum. Prinţesa a început să ţipe cînd a băgat-o în apă, s-a prefăcut într-o lebădă neagră cu ochii de jeratic şi s-a zbătut în mîinile lui ; cînd a ieşit a doua oară din apă era ca o lebădă albă, numai la gît mai avea o dungă neagră. Johannes s-a rugat lui Dumnezeu şi a scufundat-o în apă a treia oară şi atunci ea s-a prefăcut iar într-o prinţesă frumoasă. Era chiar mai

frumoasă decît fusese şi i-a mulţumit cu lacrimi în ochi lui Johannes că a scăpat-o de vrajă.

A doua zi dimineaţă, regele a venit la ei cu toată curtea şi i-a firitisit şi toţi le-au urat fericire. A venit şi tovarăşul de drum ; era cu băţul în mînă şi cu bocceaua în spate. Johannes l-a îmbrăţişat şi i-a spus să nu plece şi să stea cu el, că numai lui îi datoreşte toată fericirea. Tovarăşul de drum i-a răspuns cu glas domol şi blînd :

— Nu, vremea mea s-a sfîrşit. Eu mi-am plătit doar datoria şi atîta. Îţi aduci aminte de mortul pe care răii aceia vroiau să-l arunce în drum ? Le-ai dat tot ce aveai ca să-l lase să doarmă în pace. Eu sînt mortul.

Şi chiar în clipa aceea a pierit.

Nunta a ţinut o lună întreagă. Johannes şi cu prinţesa se iubeau mult şi regele a mai trăit mulţi ani fericiţi şi îşi sălta pe genunchi nepoţii, şi le dădea sceptrul să se joace. Şi Johannes a ajuns rege.

CUFĂRUL ZBURĂTOR

Era odată un negustor aşa de bogat, încît ar fi putut să pardosească cu bani de argint toată strada lui şi pe lîngă asta şi o ulicioară aproape în întregime, dar nu le pardosea pentru că îşi întrebuinţa altfel banii şi cînd dădea o para, lua înapoi un galben, fiindcă era priceput ; dar într-o bună zi a murit.

Fecioru-su a moştenit toată averea şi cînd s-a văzut cu atîta bănet, a început să ducă o viaţă de petreceri ; făcea zmee din banii de hîrtie şi arunca în apă galbeni în loc de pietre. Cu asemenea îndeletniciri, paralele s-au isprăvit repede şi nu i-au mai rămas decît patru bănuţi de aramă, iar haine nu mai avea decît un halat vechi şi o pereche de papuci. Prietenii acuma nici nu mai vroiau să ştie de el, pentru că nu puteau să iasă pe stradă cu dînsul aşa îmbrăcat. Numai unul din ei, care era mai bun la suflet, i-a trimis un cufăr vechi cu o scrisorică : „Fă-ţi bagajul". Dar el n-avea ce bagaj să-şi facă şi de aceea s-a băgat chiar el în cufăr.

Acuma, să vedeţi, cufărul acesta era tare ciudat. Cum îl încuiai, putea să zboare. Aşa a făcut şi feciorul de negustor ; l-a încuiat şi îndată a zburat cu cufărul

pe horn, deasupra norilor, tot mai departe şi mai departe. Cînd fundul cufărului scîrţîia, feciorul negustorului se temea să nu se spargă în bucăţi cufărul şi el să trebuiască să facă o tumbă cumplită, lucru care desigur că nu i-ar fi plăcut. Şi a mers aşa cît a mers şi a ajuns în ţara turcilor. A ascuns cufărul într-o pădure şi a intrat în oraş. Nu s-a uitat nimeni la dînsul, fiindcă turcii umblau ca şi el, cu halat şi cu papuci. Cum mergea el aşa, a întîlnit în drum o doică cu un copil la piept.

— Ascultă, doică turcească — a întrebat-o el —, ce palat e acela de colo, cu ferestre aşa de înalte ?

— Acolo stă fata sultanului — a răspuns femeia. S-a prorocit odată că are să fie foarte necăjită din pricina unui iubit şi de aceea n-are voie nimeni să stea de vorbă cu ea, decît numai dacă e de faţă sultanul şi cu sultana.

— Bine, mulţumesc ! a spus feciorul de negustor ; s-a dus în pădure, s-a băgat în cufăr, a zburat pînă pe acoperişul palatului şi s-a strecurat la prinţesă pe fereastră.

Prinţesa dormea pe o sofa şi era aşa de frumoasă, încît feciorul de negustor nu s-a putut opri şi a sărutat-o. Ea s-a trezit şi s-a speriat, dar el i-a spus că e Dumnezeul turcilor şi că a venit prin văzduh la dînsa şi ea a fost foarte măgulită.

Pe urmă au stat împreună de vorbă şi el i-a spus tot lucruri minunate, i-a spus că ochii ei sînt două lacuri adînci în care gîndurile înoată ca nişte zîne ale apei, şi i-a spus că fruntea ei e un palat de gheaţă cu încăperi frumoase şi tablouri, şi i-a mai spus de barza care aduce copii mititei şi drăgălaşi.

Frumoase lucruri spunea ! Şi pe urmă i-a cerut prinţesei mîna şi ea îndată a spus da !

— Să vii sîmbătă seara — a zis ea ; sîmbătă seara, sultanul şi sultana vin la mine la ceai. Au să fie foarte

mîndri că mi-a cerut mîna Dumnezeul turcilor ; caută numai şi învaţă bine o poveste frumoasă, pentru că tatii şi mamei le plac foarte mult poveştile ; mama vrea s-audă poveşti cu tîlc şi cuviincioase, iar tata vrea să fie vesele.

— Bine, n-am să aduc alte daruri decît o poveste — a spus el şi a plecat, dar înainte de plecare, prinţesa i-a dat o sabie împodobită cu bani de aur, şi de asta tocmai avea el nevoie.

Şi-a luat iar zborul, şi-a cumpărat un halat şi după aceea s-a dus în pădure şi acolo s-a apucat să născocească o poveste ; pînă sîmbătă trebuia să fie gata, şi nu era chiar aşa de uşor.

Sîmbătă seara povestea era gata.

Sultanul, sultana şi toată curtea erau la ceai la prinţesă. Toţi l-au întîmpinat cu prietenie.

— Nu vrei să ne spui o poveste ? a spus sultana ; dar una care să fie cu tîlc.

— Dar să fie şi cu haz — a zis sultanul.

— Da, da ! a răspuns el. Ascultaţi : era odată un mănunchi de chibrituri şi chibriturile acestea erau foarte mîndre de neamul lor, se făleau fiindcă se trăgeau dintr-un brad bătrîn şi înalt din care fiecare din ele era o aşchie. Chibriturile şedeau pe masă între o scăpărătoare veche şi o tigaie veche de fier. Îşi aduceau aminte de tinereţe şi povesteau tigăii :

— Cînd eram noi în copac, stăteam într-o creangă verde. Dimineaţa şi seara beam ceai de diamant, adică rouă ; toată ziua ne îmbăiam în soare, cînd era soare, şi păsările ne spuneau poveşti. Ne dădeam seama că sîntem bogate fiindcă fagii şi mestecenii şi ceilalţi copaci numai vara erau îmbrăcaţi şi iarna erau goi, pe cînd familia noastră avea mijloace să se îmbrace în verde şi vara şi iarna. Dar iată că într-o bună zi a venit un tăietor de lemne şi familia noastră s-a împrăştiat în toate părţile. Trunchiul familiei a ajuns

catarg pe o corabie mare care dacă vroia putea să facă şi înconjurul lumii, ramurile celelalte s-au dus care încotro, iar noi avem acuma menirea să aprindem oamenilor lumina ; de aceea noi, obraze subţiri, am ajuns să stăm la bucătărie.

— Soarta mea s-a desfăşurat astfel — a spus tigaia de fier alături de care şedeau chibriturile. De la început, de cînd am venit pe lume, am fost de-o mulţime de ori curăţită şi încălzită ; eu fac treabă cu temei şi sînt la loc de cinste aici în casă. Singura mea bucurie este să şed după masă la locul meu, curată şi frecată, şi să schimb vorbe înţelepte cu tovarăşele mele. Afară de căldarea de apă, care se duce cîteodată în curte şi se întoarce, toţi cîţi sîntem aici stăm mereu în casă. Numai coşniţa ne aduce noutăţi şi trebuie să spun că vorbeşte cu prea multă îndrăzneală despre cele ce se petrec afară. Deunăzi, o oală bătrînă s-a speriat aşa de tare de ceea ce vorbea coşniţa, că a căzut de la locul ei şi s-a spart ; era o femeie aşezată şi cu păreri sănătoase, asta pot să v-o spun.

— Mai taci acuma, că ai vorbit destul — i-a tăiat vorba scăpărătoarea şi a izbit o dată în cremene că au sărit scîntei în toate părţile. Mai bine să ne veselim o leacă.

— Da, haide să vedem care dintre noi e de neam mai bun — au spus chibriturile.

— Ba nu, mie nu-mi place să vorbesc de mine — a zis oala de lut. Hai mai bine să povestim cîte o întîmplare. Uite, încep eu. Am să spun ceva care s-a întîmplat oricui ; aşa, fiecare are să înţeleagă mai repede despre ce-i vorba şi are să se bucure. Mi-am petrecut tinereţea pe marginea mării, într-o familie liniştită...

— Începe foarte frumos ! au spus farfuriile. Cu siguranţă că povestea are să ne placă.

— În casa aceea, mobilele erau şterse de praf, duşumelele măturate şi spălate şi la fiecare două săptămîni se puneau perdele curate.

— Ce frumos povesteşti — spuse mătura. Se vede imediat că povesteşte o femeie, e ceva delicat şi fin...

— Da, da, se vede asta ! a spus căldarea de apă şi, de plăcere, a sărit în sus şi apa a curs pe jos pleoscăind.

Oala a povestit mai departe şi sfîrşitul poveştii a a fost tot aşa de frumos ca şi începutul.

Farfuriile au zăngănit de bucurie şi mătura a scos cîteva fire de pătrunjel verde din ligheanul cu nisip şi a încununat oala, fiindcă ştia că asta are să-i necăjească pe ceilalţi. „Dacă o încununez, mîine mă încununează şi ea pe mine" — s-a gîndit mătura.

— Mie mi-a venit pofta să dansez — a spus vătraiul şi a început să danseze. Doamne, iartă-mă, cum mai ridica piciorul în sus ! O pernă veche care zăcea aruncată într-un colţ, a plesnit cînd a văzut.

— Ei, mă încununaţi şi pe mine ? a întrebat vătraiul.

Şi l-au încununat şi pe el.

„Neam prost" — şi-au spus în gînd chibriturile.

Acuma samovarul trebuia să cînte, dar a spus că-i răcit şi nu poate dacă nu fierbe. Dar asta era numai sclifoseală. Nu vroia să cînte decît pe masa din sufragerie.

Pe marginea ferestrei era o pană de scris veche cu care scria scrisori bucătăreasa. N-avea nimic deosebit, doar atîta că fusese băgată prea tare în cerneală, dar ea era mîndră de asta.

— Dacă samovarul nu vrea să cînte — spuse ea — n-are decît să nu cînte ; afară la fereastră e o privighetoare în colivie şi ştie şi ea să cînte. E drept că n-a învăţat nicăieri, dar putem să trecem asta cu vederea.

— Eu cred că nu se cuvine să facem una ca asta — a zis ceainicul de tablă (cînta şi el şi era văr bun cu samovarul) — cred că nu-i bine să ascultăm cum cîntă o pasăre străină. Ce fel de dragoste de patrie e asta ? Să spună coşniţa dacă am sau n-am dreptate!

— Sînt foarte supărată — zise coşniţa — sînt cum nu se poate de supărată pe voi toţi ! Aşa înţelegeţi voi să vă petreceţi seara ? N-ar fi mai înţelept lucru să facem puţină ordine ? Să stea fiecare la locul lui şi eu am să vă arăt ce să faceţi. Aveţi să vedeţi ce frumos are să fie !

— Să facem cît mai multă zarvă ! au spus cu toţii.

În clipa aceea a intrat bucătăreasa şi toţi au amuţit şi nu s-au mai mişcat. Dar nu era oală care să nu ştie ce e în stare să facă şi cît e de nobilă. Fiecare se gîndea : „Hei, dacă aş fi vrut, să vezi ce petrecere ar fi fost !"

Bucătăreasa a luat chibriturile şi a făcut foc. Cum s-au mai aprins toate şi cum au mai ars ! Şi se gîndeau :

„Acuma poate oricine să vadă că noi sîntem mai de preţ decît toate celelalte. Uite cum strălucim şi ce lumină dăm !"

Dar repede-repede au ars şi n-a mai rămas nimic din ele.

— Frumoasă poveste — a spus sultana. Parcă aş fi fost şi eu în bucătărie cu chibriturile. Da, acuma poţi s-o iei pe fiica noastră de soţie.

— Da, da — a spus sultanul — luni te însori cu fiica noastră.

Îl tutuiau acuma fiindcă în curînd avea să facă parte din familie.

Cu o zi înainte de nuntă, seara, a fost iluminaţie în tot oraşul. S-au împărţit pesmeţi şi covrigi, şi copiii pe stradă şuierau cu degetele în gură, şi era minunat de frumos.

„Trebuie să fac şi eu ceva !“ s-a gîndit feciorul de negustor şi a cumpărat rachete, pocnitori şi artificii, le-a pus cu el în cufăr şi şi-a luat zborul.

Era o zarvă cumplită !

Toţi turcii ţopăiau şi jucau de le săreau papucii pînă peste cap ; asemenea minunăţie cum era cufărul zburător nu mai văzuseră niciodată. Acuma vedeau şi ei că într-adevăr Dumnezeul cel turcesc avea s-o ia pe fata sultanului.

Feciorul de negustor s-a întors cu cufărul în pădure şi pe urmă ce şi-a spus el : „Hai să mă duc prin oraş să văd ce spune lumea !“ Nu-i de mirare de loc că era curios să afle.

Cîte şi mai cîte nu spuneau oamenii ! Fiecare văzuse în felul lui, dar tuturora li se păruse frumos ce văzuseră.

— Am văzut pe Dumnezeul turcilor — zicea unul — ochii îi străluceau ca nişte stele şi barba îi era ca o spumă.

— Zbura îmbrăcat cu o mantie de foc — zicea altul. Şi pe pulpanele mantiei şedeau îngeri.

Minunate lucruri mai spuneau oamenii, şi a doua zi avea să fie nunta.

Feciorul de negustor s-a dus iar în pădure ca să se bage în cufăr — dar cînd a ajuns în pădure, ia cufărul de unde nu-i ! Cufărul arsese tot.

Se aprinsese de la nişte artificii şi nu mai rămăsese din el decît scrum. Acuma feciorul de negustor nu mai putea să zboare şi nu se mai putea duce la fata sultanului.

Ea l-a aşteptat pe acoperiş toată ziua. L-o mai fi aşteptînd şi acuma, dar el cutreieră lumea şi spune poveşti ; poveştile lui însă nu mai sînt aşa de frumoase ca aceea cu chibriturile care a spus-o pe cînd era Dumnezeul turcilor.

FATA DIN SOC

Era odată un băieţaş care a răcit ; se jucase pe-afară şi se udase pe picioare, dar nimeni nu pricepea unde, fiindcă pe jos era uscat şi nu ploua. Mamă-sa l-a dezbrăcat, l-a pus în pat şi a aprins samovarul ca să-i facă o ceaşcă de ceai de soc, fiindcă ceaiul încălzeşte. Chiar atunci a venit şi bătrînul care locuia sus, tocmai sub acoperiş ; n-avea nici nevastă, nici copii, dar îi erau dragi copiii şi ştia o mulţime de poveşti şi era o plăcere să-l asculţi.

— Acuma să bei ceaiul — a spus băieţaşului mama — şi după aceea poate că ai s-auzi o poveste.

— Da, numai să-mi aduc aminte de vreuna pe care n-am mai spus-o, a zis bătrînul. Dar unde s-a udat pe picioare băiatul ? a întrebat el.

— Nu ştiu şi nu înţeleg de loc ce poate să fie — a răspuns mama.

— Spui o poveste ? a întrebat băieţaşul.

— Ţi-oi spune, dar mai întîi vreau să ştiu ceva ; poţi tu să-mi spui cît e de adînc canalul de pe strada unde-i şcoala ?

— Pînă la glezne — a răspuns băiatul ; dar ca s-ajungă pînă la glezne trebuie să mă duc unde-i mai adînc.

— Bun ! acum am aflat unde te-ai udat pe picioare — a zis bătrînul. Desigur că vrei să-ţi spun o poveste, dar nu mai ştiu nici una nouă.

— Fă una acuma — a spus băieţaşul. Mama zice că dumneata poţi să faci o poveste din orice, şi ştii poveşti despre toate lucrurile din lume.

— Da, dar poveştile făcute aşa nu-s mare lucru. Poveştile frumoase vin singure şi-mi bat în frunte şi-mi spun : „Uite că am sosit !“

— Acuma nu bate nici una ? a întrebat băieţaşul.

Mama a rîs, a pus flori de soc în ceainic şi a turnat apă clocotită.

— Spune-mi o poveste.

— Da, numai să vie vreuna ! Dar fac mofturi şi nu vor să vie decît atunci cînd au ele poftă ! Da' ia stai puţin ! spuse el deodată. Uite una chiar aici ! E în ceainic !

Băieţaşul s-a uitat la ceainic şi, deodată, capacul a început să se ridice şi s-a ridicat tot mai tare şi din ceainic au ieşit florile de soc, albe şi proaspete, şi şi-au întins în toate părţile crenguţele.

Era acuma o tufă mare de soc, un copăcel întreg, şi crengile lui se întindeau pînă deasupra patului şi dădeau perdeluţele patului într-o parte. În mijlocul copăcelului, pe o creangă şedea o băbuţă cu o îmbrăcăminte ciudată, verde ca şi frunzele socului şi tivită cu flori de soc mari, albe. Nu se putea deslui bine dacă era stofă sau chiar frunze şi flori.

— Cum o cheamă ? a întrebat băieţaşul.

— Romanii şi grecii cei vechi — a spus bătrînul — îi ziceau driadă, dar noi acuma nu mai ştim ce înseamnă asta. La ţară i se zice mătuşica din soc ; acesta e un nume mai potrivit pentru ea. Şi acum uită-te la copac şi ascultă : Tot aşa era odată un soc înflorit în ograda unei căsuţe sărmane. La umbra lui şedeau într-o zi cu soare doi bătrîni. Erau un

marinar bătrîn, bătrîn şi cu nevastă-sa bătrînă, bătrînă şi ea. Erau străbunici acuma şi în curînd aveau să serbeze nunta de aur, dar nu-şi aduceau bine aminte ziua. Mătuşica din soc şedea în copac şi era tot aşa de bucuroasă ca şi ei.

— Eu ştiu cînd e nunta voastră de aur — spunea ea, dar cei doi bătrîni n-o auzeau fiindcă vorbeau de vremea de altădată.

— Îţi aduci aminte — zise marinarul cel bătrîn — cînd eram copii şi ne jucam pe-aici, tot în ograda asta în care sîntem acuma ? Odată ne-am apucat să facem o grădină şi am înfipt în pămînt o mulţime de crenguţe.

— Da — a răspuns bătrîna ; îmi aduc aminte foarte bine. Am udat crenguţele şi una din ele s-a prins ; era o crenguţă de soc şi a crescut mare şi s-a făcut socul sub care stăm noi acuma.

— Da — spuse el ; şi colo în colţ era o putină cu apă şi eu făcusem o corabie din scîndurele şi îi dădusem drumul pe apă ! N-a mai trecut mult şi am plecat şi eu pe mare cu o corabie adevărată !

— Da, dar mai întîi am fost amîndoi la şcoală — spuse bătrîna. Şi ne suiam, ţinîndu-ne de mînă, în turn şi ne uitam la corăbiile cele mari.

— Da, şi după aceea am plecat şi eu şi am umblat cîţiva ani prin lume.

— Da, şi cît n-am mai plîns eu după plecarea ta ! Credeam c-ai murit şi ai căzut în fundul mării. De cîte ori nu m-am sculat noaptea şi nu m-am uitat de unde bate vîntul şi dacă tu nu vii ! Vîntul bătea, dar tu nu mai veneai. Şi într-o zi, mi-aduc aminte că ploua cu găleata, tocmai venise gunoierul la casa unde slujeam, şi eu dusesem căldarea cu gunoi şi stăteam acuma în poartă ; deodată a trecut poştaşul, s-a oprit şi mi-a dat o scrisoare ; era de la tine. Mult mai umblase scrisoarea asta pînă să ajungă la mine !

Am desfăcut-o repede şi am început s-o citesc. De bucurie, şi rîdeam, şi plîngeam ! Scriai acolo că eşti prin ţările calde pe unde creşte cafeaua. Ce ţări minunate trebuie să fie ! Şi mai spuneai multe, multe lucruri în scrisoare, şi eu citeam şi stăteam în ploaie cu căldarea de gunoi lîngă mine. Deodată mă ia cineva de mijloc...

— Da, şi i-ai dat aceluia o palmă, că a văzut stele verzi...

— De unde să ştiu că tu erai ? Veniseşi o dată cu scrisoarea şi erai aşa de chipeş şi de frumos — aşa cum eşti şi acuma. Aveai în buzunar o basma mare, galbenă şi o pălărie nouă, erai foarte dichisit. Doamne, şi ce vreme păcătoasă era şi cum mai ploua !

— Şi după aceea ne-am luat — spuse el ; ţi-aduci aminte ? Şi pe urmă a venit băiatul cel dîntîi, şi după el Maria, şi Iacob, şi Petru, şi Ion, şi Christian !

— Da, şi după aceea toţi au crescut şi s-au făcut mari, şi toţi vrednici.

— Şi copiii lor au avut şi ei copii — spuse bătrînul matelot — şi acuma vedem pe copiii copiilor copiilor noştri.

— Cînd ne-am cunoscut noi nu era cam tot pe vremea asta ?

— Da, chiar azi e nunta de aur ! a spus mătuşica din soc şi şi-a băgat capul printre cei doi bătrîni, dar ei au crezut că e o vecină care a venit să-i firitisească. S-au uitat unul la altul şi s-au luat de mînă, ca pe vremuri. Şi după aceea au venit copiii şi nepoţii, fiindcă ei ştiau că azi e nunta de aur şi îi felicitaseră pe bătrîni dis-de-dimineaţă, dar bătrînii uitaseră ; ei îşi aduceau aminte mai bine de lucruri întîmplate odinioară decît de cele întîmplate acum de curînd. Socul răspîndea mireasmă şi soarele care tocmai scăpăta spre asfinţit îi bătea

pe bătrîni drept în faţă şi amîndoi erau roşii la obraz. Nepotul cel mai tînăr a început să joace împrejurul lor şi le-a spus că astă-seară are să fie petrecere mare, au să mănînce cartofi prăjiţi. Şi mătuşica din soc a dat din cap în copac şi a strigat şi ea cu ceilalţi laolaltă „ura !".

— D-apoi asta n-a fost poveste — a spus băieţaşul care ascultase.

— Poate n-o fi fost — a zis bătrînul care povestea, dar să vedem ce spune mătuşica din soc.

— Nu, n-a fost poveste — a spus mătuşica ; acuma vine povestea. Poveştile cele mai minunate ies din viaţa de toate zilele, uite aşa cum a ieşit copăcelul meu din ceainic.

Şi l-a ridicat pe băieţaş din pat, şi l-a luat în braţe, şi ramurile socului s-au boltit deasupra lor, aşa că ei erau acuma ca într-un boschet, şi copacul şi-a luat zborul şi i-a dus departe.

Mătuşica din soc s-a schimbat deodată într-o fetiţă drăgălaşă, dar hainele erau tot din stofa aceea verde cu flori albe din care fuseseră şi hainele mătuşichii. La piept avea o floare adevărată de soc şi în părul ei galben şi cîrlionţat o cunună de flori de soc ; ochii îi erau albaştri. O ! era atît de drăgălaşă fetiţa ! S-au sărutat şi acuma erau amîndoi de-o vîrstă şi aveau aceleaşi bucurii.

Au ieşit din boschet ţinîndu-se de mînă şi au intrat într-o grădină frumoasă. Lîngă o pajişte verde era legat, de un ţăruş, bastonul tatii. Faţă de copii, bastonul prindea viaţă ; cînd se aşezau călare pe el, măciulia se preschimba într-un cap de cal cu o coamă lungă şi neagră ; îi creşteau deodată patru picioare subţiri şi vînjoase şi bastonul se prefăcea într-un cal voinic şi iute. Au încălecat şi au pornit în galop împrejurul pajiştii.

— Ne ducem departe, departe — a spus băieţaşul ; ne ducem la conacul unde am fost anul trecut.

Şi alergau, alergau primprejurul pajiştii şi fetiţa, care după cum ştim nu era alta decît mătuşica din soc, striga :

— Uite, acuma sîntem la ţară, vezi căsuţa aceea cu spatele cuptorului care iese din zid ca un ou mare cît toate zilele ? Alături e un soc şi uite şi cocoşul care umblă prin ogradă şi scurmă şi cînd găseşte ceva cheamă găinile să le dea şi lor. Ia uită-te la el cum se mai fudulește ! Acuma am ajuns la biserică ; e aşezată pe deal, printre stejari bătrîni, şi unul e pe jumătate uscat.

— Iată-ne acuma la fierărie ; focul arde şi fierarii bat fierul cu ciocanul şi scînteile sar în toate părţile. Şi acuma, haide la conac !

Şi tot ce spunea fetiţa, care şedea călare pe baston la spatele băieţaşului, se întîmpla chiar aşa ; băieţaşul vedea tot ce spunea ea şi totuşi alergau numai de jur împrejurul pajiştii. Pe urmă s-au jucat şi au făcut o grădină în ţărînă şi ea şi-a scos din păr cîteva flori de soc şi le-a sădit în pămînt şi din flori au crescut tulpiniţe, aşa cum crescuseră şi din crenguţele pe care le sădiseră cei doi bătrîni de care am vorbit adineauri. S-au luat apoi de mînă, aşa cum se luaseră şi bătrînii cînd erau copii, dar nu s-au urcat sus în turn ca să vadă marea ; fetiţa l-a luat de mijloc pe băieţaş şi amîndoi s-au ridicat în văzduh şi au zburat peste cîmpii şi păduri şi ape şi a fost primăvară, şi a fost vară, şi după aceea toamnă şi iarnă şi mii şi mii de chipuri şi locuri s-au oglindit în ochii şi în inima băieţaşului şi fetiţa îi spunea : „Ce vezi acuma n-ai să uiţi niciodată !"

Socul înflorit răspîndea mereu mireasma lui dulce. Şi băieţaşul vedea jos trandafiri şi fagi tineri, dar

socul mirosea cel mai tare fiindcă florile lui erau chiar pe pieptul fetiței și el își rezema capul de pieptul ei.

— E frumos pe-aici primăvara ! a spus fetița.

Erau acum într-o pădure de fagi. Prin poieni erau dediței și trifoi. O, de-ar fi mereu primăvară în pădurea de fagi plină de miresme !

— E minunat pe-aici vara ! spuse ea.

Erau acuma pe lîngă un castel din vremuri vechi ; zidurile roșcate și meterezele se oglindeau într-un lac pe care pluteau lebede. Pe cîmp se legănau holdele, flori roșii și galbene creșteau pe marginea apei, pe garduri vii se cățăra iedera și rochița-rîndunelei. Seara, luna se ridica, rotundă și mare, și fînul adunat pe cîmp mirosea frumos. „Asta nu se uită niciodată !“

— E minunat pe-aici toamna ! spuse fetița și cerul era încă o dată pe atîta de adînc și de albastru și pădurea se colorase în toate felurile de roșu, de galben și de verde. Cîini de vînătoare alergau, stoluri de păsări zburau speriate pe deasupra movilelor pe care, printre pietre, se întindeau tufișuri de mure. Marea era albastră, întunecată și plină de bărci și corăbii cu pînzele întinse, iar în șopron, babe, fete și copii curățau hamei și-l puneau într-un butoi ; tinerii cîntau și bătrînii spuneau povești cu spiriduși și vrăjitori. Mai bine nu putea să fie nicăieri.

— Pe-aici e frumos iarna ! spuse fetița și iată că toți copacii erau acoperiți cu polei parcă ar fi fost mărgean alb ; cînd mergeai, zăpada scîrțîia sub talpă parcă ar fi avut mereu ciubotele noi și pe cer cădeau stele una după alta. În casă, pomul de Crăciun era aprins, se împărțeau cadouri și toți erau veseli ; prin căsuțe țărănești se auzea cîntec de scripcă și scripcarii căpătau clătite ; pînă și cel mai sărac copil spunea : „Ce frumos e iarna !“

Da, era frumos ; și fetița arăta băiețașului toate frumusețile, și socul își răspîndea mireasma, și flamura colorată cu care marinarul cel bătrîn pornise pe mări flutura mereu.

Băiatul a crescut și s-a făcut flăcău și acuma se pregătea să plece în lumea largă, departe, departe, în țările calde, pe unde crește cafeaua ; și la plecare fata și-a luat o floare de soc de la piept și i-a dat-o. El a pus floarea cu grijă în cartea de rugăciuni și cît a stat prin străinătăți, ori de cîte ori deschidea cartea nimerea mereu tot la locul unde era floarea amintirii, și cu cît se uita mai mult la ea, cu atîta floarea se înviora mai tare și el parcă simțea mireasma pădurilor din țara lui, și din petalele florii se ivea fata cu ochi albaștri și limpezi și îi spunea în șoaptă : „Aici e frumos primăvara, și vara, și toamna și iarna !“ și multe chipuri și locuri de acasă îi lunecau prin minte.

Așa au trecut mulți ani și acuma el era bătrîn și ședea cu soția lui, bătrînă și ea, lîngă un soc înflorit. Se țineau de mînă așa cum se ținuseră cîndva străbunicul și cu străbunica și ca și ei vorbeau de vremea de altădată și de nunta de aur. Fata cu ochi albaștri și cu flori de soc în păr ședea sus în copac, dădea din cap către dînșii și spunea :

— Astăzi e nunta de aur.

Apoi a luat din cununa ei două flori, le-a sărutat și florile au strălucit întîi ca argintul, pe urmă ca aurul, și cînd le-a pus pe capetele celor doi bătrîni, fiecare floare s-a prefăcut într-o coroană de aur. Și acuma, amîndoi ședeau ca un rege și o regină lîngă socul înflorit și el spunea soției lui povestea cu mătușica din soc, așa cum o auzise cînd era copil, și amîndoi au fost de părere că povestea asta cu-

prinde o mulţime de lucruri care seamănă cu viaţa lor, şi tocmai acele lucruri le plăceau mai tare.

— Da, aşa este ! a spus fata din soc. Unii îmi zic mătuşica din soc, alţii îmi zic driadă, dar numele meu adevărat este *Amintirea ;* eu stau în soc şi cresc cu el o dată şi pot să mă duc cu gîndul înapoi şi pot să povestesc tot felul de lucruri. Ia vezi dacă mai ai floarea aceea de demult !

Şi bătrînul a deschis cartea de rugăciuni şi floarea era acolo, între file, proaspătă şi frumoasă, parcă chiar atunci ar fi cules-o ; şi *Amintirea* a dat din cap mulţumită şi peste cei doi bătrîni cu coroana de aur pe cap se împrăştia acum lumina roşie a soarelui asfinţit. Au închis ochii şi... şi... povestea s-a sfîrşit.

Băieţaşul şedea în pătucul lui şi nu ştia dacă a visat ori a auzit o poveste. Ceainicul era pe masă, dar din el nu se mai ridica nici un soc şi bătrînul care spusese povestea tocmai se pregătea să plece şi peste o clipă a şi plecat.

— Ce frumos a fost ! a zis băieţaşul. Mamă, am fost în ţările calde !

— Cred şi eu ! a spus mama. După ce bei două ceşti de ceai de soc ajungi repede în ţările calde.

Şi l-a învelit bine cu plapuma ca să nu mai răcească iar.

— Tu ai dormit şi noi am stat de vorbă şi ne-am tot întrebat dacă-i poveste ori întîmplare adevărată.

— Şi mătuşica din soc unde-i ? a întrebat băieţaşul.

— E în ceainic — a spus mama ; s-o lăsăm să stea acolo !

LEBEDELE

Departe de-aici, acolo unde se duc rîndunelele cînd la noi e iarnă, era odată un crai care avea unsprezece băieţi şi o fată pe care o chema Eliza. Cei unsprezece fraţi erau prinţi, aveau cîte o decoraţie pe piept şi sabie la şold şi aşa se duceau la şcoală ; scriau cu creioane de diamant pe tăbliţe de aur şi învăţau pe de rost tot atît de bine pe cît citeau. Cînd îi auzeai, ştiai numaidecît că sînt prinţi. Eliza, sora lor, şedea pe un scăunel de sticlă şi avea o carte cu poze care costase o mulţime de parale.

Trăiau bine copiii, numai că asta n-a ţinut prea mult !

Tatăl lor, craiul, s-a însurat cu o crăiasă rea şi hapsînă căreia nu-i erau dragi copiii. Au putut să vadă asta chiar de la început ; în palat era petrecere mare şi ei s-au apucat să se joace de-a musafirii ; de obicei, cînd se jucau aşa, căpătau o mulţime de prăjituri şi de mere coapte, acuma însă crăiasa cea nouă le-a dat o ceaşcă cu nisip şi le-a spus că se pot juca foarte bine şi aşa.

Peste vreo săptămînă, crăiasa a dus-o pe Eliza la ţară, la nişte ţărani, iar pe prinţi atîta i-a tot vorbit de rău faţă de crai, că acesta nici nu s-a mai îngrijit de loc de ei.

— Duceţi-vă şi voi în lumea largă — le-a spus crăiasa cea hapsînă ; zburaţi ca nişte păsări fără glas !

Dar n-a fost chiar aşa de rău cum ar fi vrut ea. Prinţii s-au prefăcut în unsprezece lebede frumoase. Au scos un strigăt şi au ieşit în zbor pe ferestrele palatului şi au luat-o peste parc şi peste pădure.

Era dis-de-dimineaţă tare, cînd au trecut pe la căsuţa în care stătea sora lor Eliza. La vremea asta ea dormea. S-au învîrtit pe deasupra casei, şi-au întins gîturile lungi şi au bătut din aripi, dar nimeni nu i-a văzut nici nu i-a auzit. Aşa că au plecat mai departe, s-au înălţat deasupra norilor şi s-au tot dus pînă au ajuns la o pădure care se întindea chiar pînă la marginea mării.

Eliza şedea în căsuţa ţăranului şi se juca cu o frunză verde de brusture, că altă jucărie n-avea ; făcuse o gaură în frunză şi acuma se uita prin gaură la soare şi i se părea că vede ochii limpezi ai fraţilor ei şi cînd razele de soare îi alunecau pe obraz, parcă ar fi sărutat-o ei.

Zilele treceau toate la fel. Cînd vîntul se strecura printre tufele de trandafiri din grădină şi şoptea : „Cine-i mai frumos decît voi ?“ trandafirii clătinau din cap şi spuneau : „Eliza“. Cînd vreo babă şedea duminica la uşă cu cartea de rugăciuni pe genunchi şi vîntul întorcea filele şi spunea cărţii : „Cine-i mai cucernic decît tine ?“ cartea răspundea : „Eliza“, şi chiar aşa era cum spuneau trandafirii şi cartea de rugăciuni.

Cînd a împlinit cincisprezece ani s-a întors acasă. Dar cînd a văzut crăiasa cît era de frumoasă, i-a fost ciudă pe fată şi grozav ar fi vrut s-o schimbe în lebădă ca şi pe fraţii ei, dar n-a îndrăznit să facă asta chiar îndată, fiindcă craiul vroia să-şi vadă fiica.

Crăiasa s-a dus de dimineaţă în odaia ei de baie care era de marmură, cu sofale moi şi covoare scumpe. A luat trei broaşte, le-a sărutat şi a spus uneia din ele : „Cînd are să intre în baie Eliza, să te aşezi pe capul ei ca să se facă proastă ca tine !“ Altei broaşte i-a spus : „Aşază-te pe fruntea ei ca să se facă urîtă ca tine şi tată-su să n-o mai cunoască !“ Iar celei de-a treia broaşte i-a spus : „Aşază-te pe inima ei ca să nu mai fie cu cugetul curat şi să o doară inima !“

După aceea a băgat în apă cele trei broaşte şi apa deodată s-a făcut verde ; a chemat-o pe Eliza, a dezbrăcat-o şi a pus-o să intre în apă, şi cînd Eliza a intrat în apă, o broască i s-a pus în păr, alta pe frunte şi alta pe piept, însă Eliza parcă nici nu le-ar fi simţit. Cînd a ieşit din baie, pe apă au rămas trei flori roşii de mac. Dacă broaştele n-ar fi fost veninoase şi nu le-ar fi sărutat vrăjitoarea, s-ar fi prefăcut în tradafiri roşii, dar oricum, tot în flori au trebuit să se prefacă, fiindcă şezuseră pe capul şi pe inima Elizei, şi Eliza era aşa de cucernică şi de nevinovată, încît farmecele nu aveau asupra ei nici o putere.

Crăiasa, cînd a văzut aşa, a frecat-o pe fată cu zeamă de nucă şi a înnegrit-o toată, a uns-o pe faţă cu o alifie rău mirositoare şi i-a încîlcit părul ; aşa cum era acuma era cu neputinţă s-o mai cunoască cineva.

Tată-su s-a speriat cînd a văzut-o şi a spus că nu-i fata lui ; nimeni n-a mai cunoscut-o, numai cîinele din curte şi cu rîndunelele ştiau că-i ea, dar pe ei nu-i întreba nimeni.

Biata Eliza a început să plîngă şi s-a gîndit la cei unsprezece fraţi ai ei care acuma nu mai erau acolo. A plecat amărîtă de la palat şi a umblat o zi întreagă pe cîmp şi prin mlaştini, şi seara a ajuns la o pădure

mare. Nu mai ştia nici ea încotro să apuce şi era tare necăjită şi îi era dor de fraţii ei care de bună seamă că fuseseră alungaţi ca şi ea. Vroia să-i caute şi să-i găsească.

Abia apucase să intre în pădure şi a prins-o noaptea. Cum nu mai ştia pe unde să meargă, s-a aşezat pe muşchiul moale, şi-a spus rugăciunea şi şi-a pus capul pe o buturugă. Era o linişte adîncă, nu bătea vîntul şi de jur împrejur, prin iarbă şi pe muşchi, străluceau o sumedenie de licurici ; cînd a atins o creangă cu mîna, gîndacii luminoşi au căzut peste ea ca nişte stele căzătoare.

Toată noaptea i-a visat pe fraţii ei ; se făcea că se jucau ca altădată cînd erau mici, scriau cu creioane de diamant pe tălbiţe de aur şi se uitau în cartea cu poze care costase o mulţime de parale, însă pe tăbliţă nu mai scriau ca altădată linii şi rotocoale, ci isprăvile vitejeşti pe care le făcuseră, tot ce trăiseră şi văzuseră de atunci încoace ; şi în carte, toate prinseseră viaţă, păsările cîntau şi oamenii ieşeau din carte şi vorbeau cu Eliza şi cu fraţii ei, dar cînd se întorcea fila, ei săreau repede înăuntru ca să nu se încurce pozele.

Cînd s-a trezit, soarele era sus. Eliza nu putea să-l vadă fiindcă copacii îşi întindeau crengile dese deasupra ei, dar razele se jucau printre frunze şi fluturau ca un văl de aur. Mireasma răcoroasă a pădurii o învăluia şi păsările aproape că i se aşezau pe umeri. Auzea un murmur de apă ; erau nişte pîraie care se vărsau într-un lac cu fundul de nisip moale. Pe mal erau tufişuri dese, numai într-un loc era o deschizătură pe care o făcuseră cerbii şi pe aici s-a coborît şi Eliza către apă. Lacul era aşa de limpede încît dacă vîntul n-ar fi mişcat crengile, ai fi putut

crede că-i zugrăvit, aşa de desluşit se oglindeau pe luciul lui frunzele, şi cele luminate de soare şi cele care stăteau în umbră.

Cînd şi-a zărit faţa în apă, s-a speriat văzînd cît era de urîtă şi de neagră. Dar cînd a luat apă în pumni şi s-a frecat pe faţă şi pe ochi, pielea iar s-a înălbit ; atunci s-a dezbrăcat şi s-a băgat în apă ; o fată mai frumoasă decît ea nu se mai afla pe lume.

După ce s-a îmbrăcat iar şi şi-a împletit părul, s-a dus la un pîrîu, a luat în pumni apă, a băut şi a intrat iar în pădure, fără să ştie nici ea încotro merge. Se gîndea la fraţii ei şi se gîndea că Dumnezeu n-are s-o lase să piară ; doar el pusese să crească meri sălbatici prin pădure ca să aibă ce mînca vreun rătăcit flămînd cum era ea. Şi chiar a găsit un măr de-aceştia cu crengile încovoiate de atîtea mere cîte avea. A mîncat pînă s-a săturat, a pus crengilor proptele şi a plecat mai departe, în întunericul pădurii. Era aşa de mare liniştea, încît îşi auzea paşii cînd călca pe frunzele uscate. Nu era nici o pasăre nicăieri şi razele de soare nu străbăteau prin frunzişul des ; trunchiurile copacilor erau aşa de aproape unul de altul, încît făceau ca un zid de jur împrejurul ei. Era o singurătate cum nu mai pomenise ea niciodată.

Noaptea a venit, dar de data asta nu mai era nici un licurici. Mîhnită, s-a aşezat jos ca să doarmă, şi i se părea că ramurile de deasupra ei s-au dat într-o parte şi Dumnezeu se uita blînd la ea, şi îngeraşii se uitau şi ei peste umerii şi pe sub braţele lui ca s-o vadă.

Dimineaţa, cînd s-a trezit, nu ştia dacă visase sau dacă fusese chiar aşa.

A pornit iar prin pădure, şi s-a întîlnit cu o babă care culegea într-un paner zmeură şi mure. Baba i-a

dat şi ei mure şi zmeură. Eliza a întrebat-o dacă n-a văzut unsprezece prinţi călări prin pădure.

— Nu — a spus baba — da' ieri am văzut unsprezece lebede pe-un rîu, aici aproape, şi fiecare cu cîte o coroană de aur pe cap.

Baba a dus-o pe Eliza pînă la un pripor, la picioarele căruia şerpuia un rîu mititel; copacii de pe maluri îşi întindeau unii către alţii ramurile stufoase, şi acolo unde nu ajunseseră să se împreune, îşi smulseseră din pămînt rădăcinile şi atîrnau cu crengile încîlcite peste apă.

Eliza şi-a luat rămas bun de la babă şi a pornit de-a lungul rîului pînă a ajuns la malul mării.

Marea se întindea în faţa ei, dar nu se zărea nici o luntre; cum să meargă mai departe? Şi cum stătea ea aşa pe gînduri, privirile i-au căzut pe pietricelele care umpleau ţărmul. Sticlă, fier, piatră, tot ce arunca marea pe ţărm era şlefuit şi poleit şi căpătase înfăţişarea apei care era mai moale decît mîna ei gingaşă. Şi ea s-a gîndit: „Apa se mişcă mereu şi tot ce-i aspru netezeşte; tot aşa am să fiu şi eu, neostenită; vă mulţumesc că m-aţi învăţat asta, voi, valuri veşnic mişcătoare! Îmi spune inima că o dată şi o dată aveţi să mă duceţi la fraţii mei dragi."

Pe iarba-de-mare udă de pe ţărm erau unsprezece pene albe de lebădă. Eliza le-a strîns şi le-a luat. Era singurătate mare şi acolo, dar Eliza nu se simţea singură, fiindcă marea se schimba într-una; în cîteva ceasuri îşi schimba înfăţişarea mai mult decît un lac într-un an întreg. Cînd trecea cîte un nor mare şi negru, marea parcă zicea: „Pot să fiu şi întunecată"; pe urmă bătea vîntul şi valurile erau albe de spumă; iar cînd norii erau roşii şi vîntul stătea, marea era trandafirie; şi pe urmă, era iarăşi cînd verde, cînd albă, dar oricît ar fi fost de liniştită, lîngă

ţărm apa tot se mişca; se ridica domol ca pieptul unui copil care doarme.

Cînd soarele tocmai asfinţea, Eliza a văzut cum veneau din larg unsprezece lebede cu coroane de aur pe cap; zburau una după alta şi de departe parcă erau o panglică lungă, albă. Eliza s-a ascuns după un tufiş; lebedele s-au lăsat jos şi şi-au scuturat aripile mari şi albe.

Cînd soarele s-a scufundat în apă, lebedele deodată s-au preschimbat în oameni; în faţa Elizei stăteau acuma cei unsprezece prinţi frumoşi, fraţii ei. Fata a scos un ţipăt. Cu toate că se schimbaseră mult de cînd nu-i mai văzuse, a ghicit că fraţii ei erau. S-a repezit în braţele lor, a spus fiecăruia pe nume şi fraţii nu mai puteau de bucurie că au găsit-o iar pe sora lor, care acuma era mare şi frumoasă. Rîdeau şi plîngeau şi spuneau cît de rău se purtase mama vitregă cu ei toţi.

— Noi — a zis fratele cel mai mare — sîntem lebede numai cît stă soarele pe cer; îndată ce soarele apune, ne căpătăm iar înfăţişarea omenească. De aceea trebuie să avem grijă ca la apusul soarelui să avem pămîntul sub picioare, fiindcă dacă ne prinde noaptea în văzduh, deasupra apei, cădem în chip de oameni în apă şi ne înecăm. Nu locuim aici. Stăm într-o ţară tot aşa de frumoasă ca şi asta, de cealaltă parte a mării, dar drumul pînă acolo e lung. Trebuie să trecem în zbor marea şi nu-i nici o insulă pe care să poposim noaptea. Este numai o stîncă îngustă în mijlocul mării; de-abia avem loc să stăm strînşi unul lîngă altul; cînd marea-i zbuciumată, valurile ne stropesc pînă sus, dar noi stăm neclintiţi şi mulţumim lui Dumnezeu că avem unde să poposim. Şi stăm aşa toată noaptea, cu chipurile noastre de oameni; dacă n-ar fi stînca asta, n-am putea să ne mai vedem niciodată ţara noastră dragă,

fiindcă ne trebuie două zile, cele mai lungi ale anului, ca să ajungem pînă aici. Numai o dată pe an ne este îngăduit să ne întoarcem în ţară, şi nu putem sta decît unsprezece zile, în care timp zburăm pe deasupra pădurii de unde putem să zărim palatul în care ne-am născut şi unde stă tata, şi să vedem turla bisericii în care-i înmormîntată mama. Aici parcă toţi copacii şi toate tufişurile sînt rude cu noi, aici aleargă pe cîmpie caii sălbatici pe care i-am văzut în copilăria noastră, aici lemnarii cîntă vechi cîntece după care jucam cînd eram copii, aici e patria noastră, încoace ne trage mereu inima să venim şi aici, în sfîrşit, te-am găsit, surioară dragă. Numai două zile putem să mai rămînem şi după aceea trebuie să plecăm iar pe deasupra mării, într-o ţară minunată, dar care nu-i ţara noastră. Dar cum să te luăm cu noi, că n-avem nici corabie, nici luntre ?

— N-aş putea oare să vă mîntui de vrajă ? i-a întrebat ea.

Şi aşa au stat de vorbă mai toată noaptea, şi au aţipit doar cîteva ceasuri.

Eliza s-a trezit cînd lebedele îşi fîlfîiau aripile pe deasupra ei. Fraţii se schimbaseră iar în păsări. Au zburat de cîteva ori de jur împrejur, apoi şi-au întins aripile şi au plecat în zori ; cel mai tînăr însă a rămas în urmă, s-a lăsat jos şi şi-a pus capul pe genunchii ei şi ea l-a mîngîiat pe aripi ; toată ziua au stat aşa împreună. Către seară au venit şi ceilalţi şi, cînd soarele a asfinţit, s-au prefăcut iar în oameni.

— Mîine — au spus ei — plecăm şi nu ne mai putem întoarce decît peste un an. Nu putem să te lăsăm aici. Mai bine hai cu noi. Sîntem destul de voinici ca să te ducem în braţe, atunci de ce adică n-am putea să te luăm pe aripi şi să zburăm cu tine pe deasupra mării ?

— Da, da, luaţi-mă cu voi — a spus Eliza.

Toată noaptea au lucrat şi au împletit o plasă mare şi groasă din răchită mlădioasă şi trestie tare. Au pus-o pe Eliza în plasă şi cînd a răsărit soarele şi fraţii s-au prefăcut iar în lebede, au apucat plasa cu pliscurile şi s-au înălţat în zbor spre nori cu sora lor care încă dormea. Razele soarelui îi cădeau drept pe obraz şi de aceea o lebădă zbura chiar deasupra capului ei ca să-i facă umbră cu aripile.

Erau departe-n larg cînd Eliza s-a trezit ; întîi a crezut că visează, cînd s-a văzut dusă aşa prin aer pe deasupra mării. Lîngă ea era o creangă de zmeură şi o legătură de rădăcini bune de mîncat. Fratele cel mai mic le culesese şi le pusese acolo. Ea i-a mulţumit c-un zîmbet, fiindcă ştia care era : era acela care îi zbura deasupra capului şi îi făcea umbră cu aripile.

Erau aşa de sus, încît o corabie dedesubtul lor parcă era un pescăruş alb. Deodată au ajuns deasupra unui nor mare, dar cînd Eliza s-a uitat mai bine, era un munte şi pe munte alergau umbra ei şi umbrele celor unsprezece lebede. Era o privelişte mai minunată decît tot ce văzuse ea vreodată. Dar cînd soarele s-a urcat mai sus pe cer şi muntele a rămas în urmă, au pierit şi umbrele.

Toată ziua au zburat prin văzduh ca o săgeată zbîrnîitoare ; totuşi mergeau mai încet decît de obicei, fiindcă acuma o duceau şi pe Eliza cu ei. Vremea a început să se strice. Se făcea seară. Eliza vedea cu îngrijorare cum soarele se lasă către asfinţit şi stînca din mijlocul mării nu se zărea. I se părea că lebedele dădeau şi mai tare din aripi. Era vina ei că nu puteau să zboare destul de repede ; cînd soarele avea să apuie, ei aveau să se facă iar oameni, să cadă în apă şi să se înece. Se ruga

în gînd lui Dumnezeu, dar stînca tot nu se zărea. Se întuneca şi vîntul bătea tot mai tare vestind furtuna. Norii deşi şi negri acoperiră cerul amenin-ţător şi plin de fulgere, care ţîşneau unul după altul.

Soarele ajunsese chiar la marginea apei. Elizei îi bătea inima cu putere. Deodată lebedele se lăsară în jos, aşa de repede încît ea a crezut că se prăbuşesc ; dar ele au zburat mai departe. Soarele era pe jumătate în apă ; deodată se zări sub dînsa stînca. De sus nu părea mai mare decît o focă cu capul afară din apă. Soarele se cobora repede în dosul zării ; acuma nu mai era decît ca o stea. În sfîrşit piciorul ei atinse stînca şi soarele se stinse cum se stinge cea din urmă pîlpîire a unei hîrtii aprinse. Fraţii stăteau braţ la braţ în jurul ei şi nu era loc pe stîncă decît numai pentru ei. Marea se lovea de stîncă şi împrăştia o ploaie de stropi peste dînşii ; cerul era mereu sfîşiat de fulgere şi tunetul bubuia într-una, dar fraţii şi cu sora se ţineau de mînă şi asta le dădea mîngîiere şi curaj.

A doua zi, în zori, vremea s-a liniştit ; cum a răsărit soarele, lebedele au plecat în zbor cu Eliza. Marea era încă zbuciumată ; de sus, de unde erau ei, spuma albă de pe întinsul verde-întunecat al valurilor parcă ar fi fost milioane de lebede care pluteau pe apă.

Cînd soarele era sus, Eliza a văzut în faţa ei plutind în văzduh nişte munţi cu piscuri acoperite de zăpadă ; în mijlocul lor se ridica un palat mare şi înalt, cu mai multe rînduri de stîlpi unii peste alţii ; în jurul lui erau păduri de palmieri şi flori minunate, mari cît nişte roţi de moară. Ea a întrebat dacă asta e ţara la care trebuiau să ajungă, dar lebedele au clătinat din cap, fiindcă ceea ce vedea ea era palatul pe care şi-l clădeşte în nord

Fata Morgana şi care se schimba mereu şi în care oamenii nu pot pătrunde. Eliza s-a uitat mai bine şi deodată, munţii, pădurile şi palatul s-au prăbuşit şi în locul lor au răsărit douăzeci de biserici, toate la fel, cu turnuri înalte şi ferestre arcuite. Parcă se auzea şi orga, dar era numai marea care vuia. Cînd s-au apropiat, bisericile s-au preschimbat în tot atîtea corăbii, iar cînd Eliza s-a uitat mai bine a văzut că erau neguri care pluteau pe apă. Într-adevăr, totul în faţa lor se schimba mereu. În sfîrşit au zărit ţara cea aievea la care vroiau să ajungă. În faţa lor, departe, erau munţi albaştri, păduri de cedri, oraşe şi palate. Soarele nu asfinţise cînd au ajuns la o peşteră în care muşchiul moale era ca un covor.

— Să vedem ce-ai să visezi aici la noapte — a spus fratele cel mai mic şi i-a arătat odaia ei de culcare.

— Să dea Dumnezeu să visez cum aş putea să vă scap — a spus ea.

S-a rugat lui Dumnezeu s-o ajute şi s-a culcat. Deodată i s-a părut că zboară şi ajunge la palatul zînei Morgana. Zîna i-a ieşit înainte, frumoasă şi strălucitoare şi totuşi semăna cu baba din pădure care îi dăduse zmeură şi-i spusese de lebedele cu coroane de aur pe cap.

— Fraţii tăi pot să scape — a zis zîna — numai să ai răbdare şi să nu-ţi fie frică. E drept că apa, deşi e mai moale decît mîinile tale, totuşi şlefuieşte pietrele, dar ea nu simte durerea pe care au s-o simtă degetele tale şi ea nu are o inimă şi nu simte frica şi chinul pe care ai să le simţi tu. Vezi tu urzica asta pe care o ţin în mînă ? Urzici de acestea cresc prin preajma peşterii în care dormi tu acuma şi numai acestea care cresc pe-aici şi cele care cresc în cimitir sînt bune. Pe acestea tu trebuie

să le culegi şi să nu te sperii că au să te usture mîinile. După aceea să le zdrobeşti cu piciorul şi să faci din ele fire şi cu firele să ţeşi şi să coşi unsprezece cămăşi cu mîneci lungi şi să le arunci peste cele unsprezece lebede şi atunci vraja are să se desfacă. Dar să ştii că din clipa în care ai să începi lucrul şi pînă ai să-l isprăveşti, nu trebuie să vorbeşti de loc, chiar dacă ar trece ani şi ani de zile. Cel dintîi cuvînt pe care îl vei rosti va străpunge ca un cuţit inima fraţilor tăi ; de limba ta atîrnă viaţa lor. Bagă bine de seamă !

Zîna a lovit-o uşurel cu urzica peste mînă ; Eliza a simţit ca o arsură şi s-a trezit. Se făcuse ziuă şi lîngă ea era o urzică la fel cu aceea din vis. Fata a căzut în genunchi, a mulţumit lui Dumnezeu şi a ieşit din peşteră ca să-şi înceapă lucrul.

Culegea urzici cu mîinile ei gingaşe şi urzicile o ardeau ca focul ; mîinile şi braţele îi erau pline de băşici, dar ea îndura bucuroasă orice, numai să-i poată scăpa pe fraţii ei de vrajă. Zdrobea urzicile cu piciorul şi le prefăcea în fire verzi.

După ce a apus soarele, au venit fraţii şi s-au speriat cînd au văzut că Eliza e rănită ; ei credeau că-i iar vreo vrajă de-a maşterii ; cînd însă i-au văzut mîinile, au înţeles ce face sora lor pentru dînşii, şi fratele cel mai mic a început să plîngă pe mîinile ei şi acolo unde cădeau lacrimile, băşicile usturătoare piereau.

Toată noaptea a lucrat fiindcă simţea că nu mai are linişte pînă nu scapă de vrajă pe fraţii ei. În ziua următoare, după ce lebedele au plecat, ea a rămas singură, dar niciodată n-a trecut vremea mai repede. O cămaşă era gata ; tocmai începuse pe-a doua, cînd deodată s-a auzit un corn de vînătoare. Eliza s-a speriat. Cornul suna tot mai aproape şi s-auzeau şi cîinii lătrînd. Eliza a intrat repede în

peşteră, şi-a adunat grămadă urzicile pe care le culesese şi le zdrobise şi s-a aşezat pe ele.

Deodată din rîpă a ieşit un cîine, şi după el altul, şi încă unul ; toţi au început să latre la gura peşterii şi în curînd vînătorii au fost şi ei acolo să vadă ce-i. Cel mai frumos dintre ei, şi care era craiul ţării aceleia s-a apropiat de Eliza ; fată mai frumoasă decît ea nu văzuse niciodată.

— Cum ai ajuns aici, fată frumoasă ? a întrebat-o el.

Eliza a dat numai din cap pentru că n-avea voie să vorbească, că dacă vorbea, punea în primejdie viaţa fraţilor ei. Mîinile şi le-a ascuns sub şorţ ca să nu vadă craiul ce trebuia ea să îndure.

— Hai cu mine — a spus el ; nu trebuie să mai stai aici ! Dacă eşti tot aşa de bună pe cît eşti de frumoasă, am să te îmbrac numai în catifea şi-n mătase, am să-ţi pun pe cap coroană de aur şi ai să stai în palatul cel mai frumos pe care-l am.

Şi craiul a luat-o pe Eliza şi a aşezat-o pe cal lîngă el. Ea plîngea şi-şi frîngea mîinile. Şi atunci, craiul a spus :

— Eu îţi vreau numai binele. O dată şi o dată ai să-mi mulţumeşti.

Şi a pornit cu ea prin munţi, cu vînătorii după dînsul. Soarele asfinţea cînd au ajuns în cetatea de scaun a ţării, oraş cu multe biserici şi palate. Craiul a dus-o pe Eliza la palatul lui, unde prin săli de marmură clipoceau havuzuri şi pereţii erau zugrăviţi şi tavanele erau şi ele zugrăvite ; Eliza însă nu se uita la nimic, era mîhnită şi plîngea. Slujitoarele au îmbrăcat-o cu haine scumpe, i-au pus mărgăritare în păr şi mănuşi în degetele urzicate.

Gătită cum era acuma, era atît de frumoasă încît curtenii s-au închinat şi mai adînc în faţa ei şi craiul a hotărît să se însoare cu ea, deşi duhovni-

cul curții clătina din cap și zicea că fata asta frumoasă, găsită în pădure, era o vrăjitoare care l-a orbit pe crai și i-a furat mințile.

Craiul însă nu a ascultat ce spune, a pus muzica să cînte, a poruncit cele mai bune bucate și a pus fete frumoase s-o însoțească dansînd. Apoi a dus-o pe Eliza prin grădini pline de miresme și prin odăi mărețe, dar ea nici nu zîmbea măcar, fiindcă era năpădită de durere. Cînd au ajuns în odăile ei, craiul a deschis o ușă și i-a arătat Elizei o cămăruță așternută cu covoare verzi și scumpe și care semăna cu peștera în care o găsise. Pe jos era mănunchiul de fire pe care ea le scosese din urzici și de-un cui era atîrnată cămașa pe care tocmai o isprăvise ; toate fuseseră aduse de un vînător care le socotise drept o ciudățenie.

— Aici ai să crezi că ești tot la tine acasă — a spus craiul. Uite și lucrul pe care-l lucrai.

Cînd Eliza a văzut lucrul care îi era ei drag, un zîmbet i-a răsărit pe buze și sîngele i s-a întors în obraji. S-a gîndit la mîntuirea fraților ei, a sărutat mîna craiului și el a strîns-o la piept și a poruncit să tragă clopotele și să vestească nunta. Frumoasa fată mută din pădure era acum crăiasa țării aceleia.

Duhovnicul i-a spus craiului cîteva vorbe rele la ureche, dar ele n-au ajuns pînă la inima lui. Nunta s-a făcut și duhovnicul a trebuit chiar el să-i puie Elizei pe cap coroana și cînd i-a pus-o, i-a apăsat-o așa de tare pe frunte că a durut-o. Dar inima o durea și mai tare cînd se gîndea la frații ei, și durerile trupului nu le mai simțea. Gura ei era mută ; fiindcă o singură vorbă ar fi curmat viața fraților ei, dar ochii ei vorbeau și arătau o adîncă dragoste craiului celui bun și frumos, care făcea tot ce putea ca s-o bucure. Îi era drag tot mai tare și

mult ar fi vrut ea să-i spună ce are pe suflet și ce-o doare. Dar nu putea, trebuia să fie mută și mută să săvîrșească lucrul pe care-l începuse. Noaptea se scula de lîngă el și se ducea în cămăruță și țesea cămașă după cămașă ; dar cînd s-o înceapă pe a șaptea, n-a mai avut fire.

În cimitir ea știa că sînt urzici de care avea nevoie, dar trebuia să se ducă chiar ea să le culeagă ; cum să facă oare ca s-ajungă pînă la ele ?

„Ce-i durerea degetelor pe lîngă chinul pe care îl îndură inima mea ? se gîndea ea. Trebuie să încerc numaidecît ! Dumnezeu n-are să mă lase."

Cu inima strînsă, ca și cum ar fi făcut ceva rău, a ieșit pe furiș în grădina luminată de lună, a pornit prin aleile lungi, apoi pe străzile pustii și a ajuns la cimitir.

Un singur om o văzuse, duhovnicul. Numai el fusese treaz pe cînd toată lumea dormea. Și el se gîndi că avusese dreptate cînd spusese că nu-i lucru curat cu crăiasa ; era fără nici o îndoială vrăjitoare și înșelase pe crai și pe toată lumea.

Duhovnicul a spus craiului ce văzuse și ce credea el că ar fi, și la vorbele aspre pe care le rostea, pe obrajii craiului au curs două lacrimi grele. În inima lui a pătruns îndoiala. Noaptea s-a prefăcut că doarme dar n-a dormit și a văzut cum Eliza s-a sculat și s-a dus încetișor în cămăruța ei ; și asta se întîmpla în fiecare noapte.

Cu fiecare zi care trecea fața craiului se întuneca tot mai tare. Eliza vedea asta, dar nu înțelegea de ce, și se îngrijora, dar și mai tare se îngrijora cînd se gîndea la frații ei. Cu lacrimi fierbinți, ea uda catifeaua și purpura crăiască. Și iată că lucrul ei s-apropia de sfîrșit ; doar o cămașă mai trebuia, dar acuma iar nu mai avea fire și nici o urzică ; trebuia deci să se mai ducă o dată, cea din urmă, la ci-

mitir şi să culeagă nişte urzici. Se gîndea cu frică la drumul pînă acolo, dar nu s-a lăsat clintită în voinţa ei şi în credinţa în Cel-de-sus.

Noaptea a ieşit din palat şi s-a dus, dar de data asta, craiul şi duhovnicul s-au luat după ea ; au văzut cum Eliza a intrat pe poarta cimitirului şi, cînd au intrat şi ei, au văzut cum nişte vrăjitoare şedeau pe o lespede de mormînt. Craiul şi-a întors capul în altă parte fiindcă şi-a închipuit că printre ele e şi aceea care adormise aseară cu capul pe pieptul lui.

— Poporul o va judeca — a spus el. Şi poporul a judecat-o şi a osîndit-o să fie arsă pe rug.

Au luat-o pe Eliza din odăile cele frumoase şi au dus-o într-o hrubă neagră şi umedă în care vîntul intra şuierînd printre gratii ; în loc de catifea şi mătase i-au dat mănunchiul de urzici ca să-şi pună capul pe ele. Cămăşile aspre şi usturătoare pe care le ţesuse i le-au dat ca să se învelească, dar nimic n-ar fi putut să-i fie mai drag decît ele, şi ea a început iar să lucreze ca să le isprăvească. Afară, copiii de pe uliţă cîntau cîntece în care îşi băteau joc de dînsa şi nimeni nu-i spunea o vorbă de mîngîiere.

Spre seară iată că la gratii s-a auzit un fîlfîit de aripi ; era fratele cel mai mic ; aflase unde era soră-sa şi venise s-o vadă. Ea a început să plîngă de bucurie deşi se gîndea că noaptea asta avea să fie cea din urmă pe care o mai avea de trăit. Dar bine cel puţin că erau cămăşile aproape gata şi fraţii ei erau aici !

Duhovnicul a venit să stea în ceasul din urmă cu dînsa, fiindcă aşa făgăduise craiului ; dar ea a clătinat din cap şi l-a rugat din ochi să plece. Noaptea asta vroia să-şi isprăvească lucrul, că dacă nu-l isprăvea, atunci toate fuseseră degeaba, necazurile, lacrimile şi nopţile ei nedormite. Duhovnicul a plecat spunîndu-i vorbe aspre. Eliza însă ştia că era nevinovată şi nu s-a sinchisit de vorbele lui şi s-a pus să lucreze.

Şoriceii umblau repede încoace şi încolo şi îi aduceau urzicile la picioare ca s-o ajute şi ei cît de cît. La fereastră a venit o pasăre şi i-a cîntat toată noaptea tot cîntece vesele, ca s-o îmbărbăteze.

Cu vreun ceas înainte de răsăritul soarelui, cei unsprezece fraţi au venit la poarta palatului şi au cerut să fie duşi în faţa craiului. Li s-a răspuns că nu se poate, e noapte, craiul doarme şi nu vrea să fie trezit. S-au rugat, au ameninţat, a venit straja, a ieşit şi craiul şi a întrebat ce este ; dar tocmai atunci a răsărit soarele şi pe cei unsprezece fraţi nu i-a mai văzut nimeni ; doar pe deasupra castelului zburau unsprezece lebede.

La poarta oraşului se adunase lume de pe lume să vadă cum au s-o ardă pe vrăjitoare. O mîrţoagă trăgea căruţa în care era Eliza ; o îmbrăcaseră cu o rochie de pînză de sac, părul ei cel frumos îi atîrna desfăcut pe umeri, obrajii îi erau galbeni, buzele i se mişcau încetişor şi degetele ei împleteau firele verzi de urzică. Nici chiar pe drumul către moarte ea nu-şi lăsa lucrul. La picioarele ei erau zece cămăşi, la a unsprezecea lucra acuma. Lumea rîdea de ea :

— Ia uite, vrăjitoarea, cum tot şoşoteşte ! Nu spune rugăciuni, cine ştie ce vrăji o fi făcînd ! Şi şi-a luat şi lucrul ei afurisit ! Să i-l rupem în bucăţi !

Şi lumea s-a repezit şi a vrut să ia cămăşile şi să le rupă, dar deodată au venit în zbor unsprezece lebede şi s-au aşezat de jur împrejurul ei în căruţă şi au început să dea din aripi. Lumea s-a dat înapoi speriată.

— E semn ceresc ! E nevinovată ! şopteau mulţi, dar nu îndrăzneau s-o spună cu glas tare.

Călăul a luat-o de mînă, dar Eliza a aruncat cele unsprezece cămăşi peste lebede şi deodată au răsărit unsprezece prinţi frumoşi ; numai cel mai tînăr avea la un umăr aripă în loc de braţ, deoarece cămaşa lui avea numai o mînecă, din pricină că Eliza nu mai avusese timp s-o facă şi pe cealaltă.

— Acuma pot să vorbesc — a spus ea ; sînt nevinovată !

Cînd lumea a văzut ce s-a întîmplat, s-a închinat în faţa ei, dar ea a căzut leşinată în braţele fraţilor ei : încordarea, spaima şi durerea o copleşiseră.

— Da, e nevinovată ! a spus fratele cel mai mare şi a povestit tot ce se întîmplase. În timp ce vorbea s-a răspîndit o mireasmă parcă de mii şi mii de trandafirii, fiindcă fiecare lemn din rug făcuse rădăcini şi scosese ramuri. Rugul era acuma ca o tufă mare de tradafiri roşii care toţi erau înfloriţi, în vîrf era o floare albă şi strălucitoare care lumina ca o stea. Craiul a cules-o şi a prins-o Elizei în piept. Şi atunci ea s-a trezit uşoară şi senină.

Toate clopotele au început să bată singure şi păsări multe au venit în stoluri ; şi a fost iar nuntă la palat, dar o nuntă cum nici un crai nu mai văzuse vreodată.

CRĂIASA ZĂPEZII

Şapte povestiri

ÎNTÎIA POVESTIRE

In care e vorba de o oglindă şi de nişte cioburi

Să începem să povestim ; şi cînd vom ajunge la sfîrşit, avem să ştim mai mult decît ştim acuma.

Era odată un vrăjitor răutăcios, unul dintre cei mai răi, era chiar dracul. Şi vrăjitorul acesta a făcut o oglindă, dar nu era o oglindă ca toate oglinzile, fiindcă tot ce era frumos şi bun, dacă se oglindea în ea, aproape că nici nu se vedea, în schimb, tot ce era urît se vedea în oglindă foarte limpede şi chiar mai urît decît fusese. Cele mai frumoase privelişti în oglindă parcă erau spanac fiert şi cei mai buni oameni erau în oglindă urîcioşi sau şedeau cu capu-n jos, feţele lor erau aşa de schimonosite, că nu le putea cunoaşte şi dacă, de pildă, cineva care avea o alunică pe obraz, se uita în oglindă, alunica creştea şi îi acoperea tot obrazul ca o pată neagră. Dracul zicea că asta e foarte nostim şi de haz. Cînd îi trecea cuiva prin minte vreun gînd bun, în oglindă se arăta un rînjet, aşa că, desigur, dracul vrăjitor se bucura de născocirea lui. Toţi cei care umblau la şcoala lui de vrăjitorie — fiindcă trebuie să ştiţi că avea o şcoală de vrăjitorie — spuneau în toate părţile că s-a săvîrşit o minune ; ziceau că abia acuma se putea vedea cum arată într-adevăr lumea şi oamenii. Umblau în toate părţile cu oglinda şi în curînd n-a mai rămas nici o ţară şi nici un om pe

care să nu-i fi schimonosit oglinda aceea. Într-o bună zi s-a gîndit el să se urce şi în cer cu oglinda ca să rîdă de îngeri şi de Dumnezeu. Dar cu cît se urca mai sus în văzduh, cu atît oglinda tremura şi se strîmba şi de-abia mai putea s-o ţie ; s-a urcat tot mai sus şi mai sus şi deodată oglinda s-a strîmbat aşa de tare şi a tremurat aşa de cumplit, încît i-a alunecat din mîini, a căzut pe pămînt şi s-a spart în mii şi milioane de bucăţi. Dar acuma oglinda a pricinuit nenorociri şi mai mari, fiindcă unele bucăţi erau cît un fir de nisip şi au zburat duse de vînt peste tot pămîntul, şi au intrat în ochii multor oameni, şi cei cărora le intrau în ochi cioburile acestea vedeau toate lucrurile schimonosite sau nu mai gîndeau acum decît sucit şi întortocheat, pentru că cioburile păstraseră toate puterile rele pe care le avusese oglinda întreagă. Unii oameni s-au trezit cu cîte un ciob chiar în inimă şi inima lor s-a prefăcut deodată într-un bulgăre de gheaţă. Unele cioburi erau aşa de mari încît unii şi alţii le-au luat şi au făcut din ele geamuri ; dar ferească Dumnezeu să te fi uitat la vreun prieten prin geamurile acestea ! Alte cioburi au ajuns ochelari, dar cei care purtau asemenea ochelari vedeau strîmb şi judecau nedrept. Dracul rîdea să plesnească de toate aceste năzbîtii. Şi mai erau încă multe cioburi în lume. Vedem noi îndată.

A DOUA POVESTIRE

Un băieţaş şi o fetiţă

In oraşul cel mare în care sînt atîţia oameni şi atîtea case şi n-au toţi loc unde să-şi facă o grădină şi de aceea cei mai mulţi trebuie să se mulţumească

cu flori în glastre, erau şi doi copii sărmani care aveau o grădină puţin mai mare decît un vas de flori. Nu erau frate şi soră, dar se iubeau între ei ca şi cum ar fi fost. Părinţii lor locuiau în două mansarde din două case alăturate şi care erau aşa de apropiate una de alta, încît streşinile mai că se atingeau şi cum ferestrele erau faţă în faţă, puteai să treci de la o locuinţă la cealaltă.

Părinţii puseseră fiecare în streaşină cîte o cutie mare de lemn umplută cu pămînt şi sădiseră legume şi verdeţuri de care aveau nevoie la gătit şi mai sădisera şi cîte un trandafir ; era cîte unul în fiecare cutie şi înflorea frumos. Pe urmă, ce s-au gîndit ei, să puie cutiile de-a curmezişul peste streaşină, aşa că acuma aproape că ajungeau de la o fereastră la cealaltă şi erau ca două straturi. Păstăile de mazăre atîrnau peste marginea cutiilor, şi trandafirii îşi întindeau crengile pe deasupra şi se împreunau făcînd o boltă de flori şi frunze. Cum cutiile erau foarte înalte şi copiii ştiau că nu trebuie să se urce pe ele, aveau voie cîteodată să se coboare pe fereastră şi să stea pe scăunele între cutii la umbra trandafirilor şi să se joace.

Iarna petrecerea asta se isprăvea. Geamurile erau îngheţate. Copiii însă încălzeau pe sobă bănuţi de aramă, îi lipeau de geamurile îngheţate şi deodată se ivea un rotocol străveziu şi prin rotocol se uita de la fiecare fereastră cîte un ochi drăgălaş şi blînd ; erau băieţaşul şi fetiţa. Pe el îl chema Karl şi pe ea Gretchen. Vara făceau numai un pas şi erau unul lîngă altul, iarna însă trebuiau să se coboare şi să se urce pe o mulţime de scări, şi afară ningea.

— Au început să roiască albinele cele albe — zicea bunica.

— Au şi o regină ? întreba băieţaşul, fiindcă ştia că albinele cele adevărate au o regină.

— Da, au — spunea bunica. E acolo unde-i roiul mai des, e mai mare decît celelalte, dar nu stă mult pe pămînt, se urcă iar în norii cei negri. Noaptea, ea porneşte în zbor pe străzi şi se uită pe fereastră în casă şi atunci geamurile îngheaţă şi se fac flori de zăpadă pe la ferestre.

— Da, da, am văzut — ziceau copiii şi acuma ştiau că e adevărat ce spunea bunica.

— Crăiasa zăpezii vine şi pe la noi ? a întrebat odată fetiţa.

— Atîta-i trebuie să vie — a răspuns băieţaşul — că o pun pe sobă şi îndată se topeşte.

Bunica l-a mîngîiat pe păr şi a început altă poveste.

Seara, înainte de culcare, cînd era pe jumătate dezbrăcat, Karl s-a dus la fereastră, s-a urcat pe un scaun şi s-a uitat prin rotocolul de pe geam. Afară începuse să ningă şi un fulg, cel mai mare, s-a prins de marginea unei cutii de flori ; fulgul a crescut pînă s-a prefăcut într-o femeie îmbrăcată cu o rochie albă, care parcă era ţesută din mii şi mii de fulgi de zăpadă. Femeia era frumoasă şi gingaşă, dar era de gheaţă, de gheaţă sclipitoare şi totuşi era vie ; ochii îi străluceau ca două steluţe, dar nu stăteau o clipă locului. Femeia a dat din cap şi a făcut semn cu mîna către fereastră. Băieţaşul s-a speriat şi s-a dat jos de pe scaun şi i s-a părut că la geam bate din aripi o pasăre mare.

A doua zi a fost senin şi ger. Şi după aceea n-a mai trecut mult şi a venit primăvara ; era cald, copacii au început să înverzească, rîndunelele au sosit şi şi-au făcut cuiburi, fereastra era mereu deschisă şi copiii şedeau iar în grădiniţa lor de pe streaşină.

Trandafirii au înflorit. Fetiţa învăţase un cîntec în care era vorba de trandafiri şi cînd îl cînta, ea se

gîndea la trandafirii ei şi l-a învăţat şi pe băieţaş şi cîntau acuma amîndoi :

„Ce frumoşi sînt trandafirii,
Şi cad pradă ofilirii !
Trainl nostru e mai bun,
Că-nflorim şi la Crăciun !“

Şi copiii se ţineau de mînă, sărutau trandafirii şi se uitau la cerul senin. Ce frumos e vara cînd trandafirii înfloresc !

Karl şi Gretchen se uitau într-o carte cu animale şi păsări ; ceasul de la biserică tocmai bătea cinci, cînd deodată băieţaşul spuse :

— Au ! M-a lovit ceva în piept ! Şi mi-a intrat ceva în ochi !

Fetiţa l-a luat de după gît, el tot clipea din ochi ; dar în ochi nu se vedea nimic.

— Mi se pare că s-a dus — a spus el.

Dar nu se dusese nimic. Era un ciob mărunt din oglinda cea fermecată care schimonosea şi urîţea tot ce era frumos şi bun, iar tot ce era urît şi rău se oglindea în ea pe de-a-ntregul, aşa cum era, şi orice cusur ieşea la iveală. Bietului Karl îi intrase în inimă un ciob, şi în curînd inima lui avea să fie ca un bulgăre de gheaţă. Acuma nu-l mai durea, dar ciobul rămăsese în inimă.

— De ce plîngi ? o întrebă el pe fetiţă. Vai ! ce urîtă eşti cînd plîngi ! N-am nimic, nu vezi ? Phu ! strigă el deodată — uite trandafirul acela e mîncat de viermi, şi celălalt de colo e strîmb şi boţit ! Urîţi mai sînt şi trandafirii ăştia ! Ca şi cutia în care stau !

Şi a dat cu piciorul în cutie, şi a rupt un trandafir.

— Vai ! Karl, ce faci ? a strigat fetiţa şi cînd a văzut-o aşa de speriată, băieţaşul a mai rupt un trandafir şi a intrat în casă şi a lăsat-o pe Gretchen singură.

Cînd, mai tîrziu, ea a venit iar cu cartea cu poze, el a spus că asta-i pentru copiii de ţîţă. Cînd bunica spunea vreo poveste, el o tot întreba dacă-i adevărat. Pe urmă îşi punea ochelarii bunicăi şi vorbea ca ea ; o îngîna foarte bine şi toţi rîdeau. În scurtă vreme a ajuns să imite în vorbă şi în mişcări pe toţi vecinii. Imita mai cu seamă tot ce era urît şi caraghios la fiecare. Lumea zicea : „Băiatul e foarte deştept !" Dar asta era numai din pricina ciobului pe care-l avea în ochi şi a ciobului pe care-l avea în inimă ; şi tot din pricina asta o necăjea şi o strîmba şi pe Gretchen, care-l iubea din tot sufletul.

Jocurile lui erau acuma cu totul altfel decît fuseseră, erau jocuri chibzuite. Odată, iarna, pe cînd afară ningea, şi-a întins poala surtucului ca să prindă cîţiva fulgi, apoi a luat o lupă şi a spus fetiţei :

— Ia uită-te prin sticla asta, Gretchen.

Fetiţa s-a uitat. Fiecare fulg era mult mai mare şi semăna cu o floare sau cu o stea în şase colţuri ; era foarte frumos.

— Vezi ce meşteşugiţi sînt ? a spus Karl. Sînt mult mai frumoşi decît florile adevărate şi nu-i nici o greşeală în ei, sînt făcuţi cu o potriveală anumită ; păcat numai că se topesc !

Peste vreo cîteva zile, Karl a venit cu o săniuţă în spate şi cu mănuşi groase în mînă şi i-a spus Gretei :

— Mi-au dat voie să mă dau cu sania în piaţă, unde se dau şi ceilalţi băieţi.

În piaţă, băieţii îşi prindeau uneori săniuţa de cîte o căruţă şi se duceau aşa o bucată de drum. Era minunat. De data asta a trecut pe acolo şi o sanie mare, vopsită cu alb şi în sanie şedea cineva înfăşurat într-o blană albă şi cu o căciulă albă în cap. Sania a făcut de două ori înconjurul pieţei, şi Karl, cînd a văzut că vine iar, şi-a prins repede săniuţa

de ea şi a pornit în urma ei. Sania cea mare aluneca tot mai repede şi mai repede şi a cotit într-o uliţă alăturată. Vizitiul întorcea din cînd în cînd capul şi-i făcea semn prietenește lui Karl, parcă l-ar fi cunoscut, şi ori de cîte ori băiatul voia să-şi desprindă săniuţa, cel care stătea în sanie făcea un semn din cap şi Karl rămînea aşa cum era. Au ajuns la barieră şi au ieşit din oraş. Ninsoarea s-a înteţit aşa de tare încît, de deasă ce era, băieţaşul nu-şi mai vedea nici mîinile. Sania mergea tot mai repede. Karl a vrut iar să se desprindă de sania cea mare dar n-a izbutit ; săniuţa alerga ca vîntul. A început să strige, dar nimeni nu-l auzea ; ningea mereu şi sania aluneca tot mai iute. Deodată a simţit o hurducătură, parcă ar fi trecut peste şanţuri şi garduri. Karl s-a speriat cumplit şi a încercat să spună o rugăciune în gînd, dar degeaba, nu-şi aducea aminte decît de tabla înmulţirii.

Fulgii cădeau tot mai mari şi mai mari pînă au ajuns cît nişte găini albe ; au sărit deodată într-o parte, sania cea mare s-a oprit şi cel care o mîna s-a ridicat. Blana şi căciula îi erau de omăt ; în faţa lui Karl stătea acuma o cucoană înaltă şi mlădioasă, strălucitor de albă ; era Crăiasa zăpezii.

— Am mers bine ! a spus ea. Dar mi se pare că ţi-i frig. Ia vină ici, în blana mea de urs !

L-a luat şi l-a pus lîngă ea în sanie, l-a învelit cu blana şi lui i s-a părut deodată că îl aruncă în mijlocul viscolului.

— Tot ţi-i frig ? l-a întrebat ea şi l-a sărutat pe frunte. Sărutarea ei era mai rece decît gheaţa şi îl săgeta pînă-n inimă şi doar inima lui era pe jumătate un bulgăr de gheaţă. O clipă a crezut că moare, dar numai o clipă, fiindcă îndată după aceea i-a fost iar bine şi n-a mai simţit frigul.

— Săniuţa mea ! Săniuţa mea ! Să n-o uitaţi !

La asta s-a gîndit mai întîi, şi una din găinile cele albe a luat săniuţa în spate şi a pornit în zbor după ei. Crăiasa Zăpezii l-a mai sărutat o dată pe Karl şi el a uitat de Gretchen, de bunică-sa şi de toţi cei de-acasă.

— De-acuma nu te mai sărut — a spus ea — că dacă te mai sărut, mori.

Karl s-a uitat la ea ; era foarte frumoasă, o faţă mai cuminte şi mai drăgălaşă nici nu se putea închipui. Acuma nu i se mai părea de zăpadă ca atunci cînd o văzuse pe fereastră şi ea îi făcuse semn. Nu-i era frică de dînsa. A început să-i spuie că el ştie să facă socoteli în gînd, chiar cu fracţii, că ştie ce întindere şi cîţi locuitori are ţara, şi ea zîmbea şi nu zicea nimic. Şi deodată, băiatului i s-a părut că ce ştie el nu-i destul şi s-a uitat în sus în văzduhul larg şi înalt şi atunci ea a zburat cu el sus de tot pînă în norii cei vineţi şi vijelia vuia şi şuiera şi în vuietul ei parcă se auzeau cîntece străvechi. Şi au trecut în zbor peste păduri şi peste ape, peste mări şi peste ţări ; dedesubtul lor vîjîia crivăţul, urlau lupii, sclipea zăpada ; deasupra lor zburau ciori negre care croncăneau prelung, şi sus de tot era luna mare şi luminoasă, şi o noapte întregă de iarnă Karl s-a uitat la lună şi în zorii zilei a adormit la picioarele Crăiesei zăpezii.

A TREIA POVESTIRE

Grădina femeii care ştia să facă farmece

Ce s-a întîmplat cu Gretchen cînd Karl nu s-a mai întors ? Unde s-o fi dus Karl ? Nimeni nu ştia. Băieţii atîta ştiau că îşi legase săniuţa de o sanie mare, albă,

şi sania aceea s-a dus către bariera oraşului. Nimeni nu ştia unde-i, şi cei de-acasă plîngeau după el, şi Gretchen plîngea mai tare decît toţi ; toţi credeau că a murit, că s-a înecat în rîul de la marginea oraşului. A fost o iarnă lungă şi tristă.

Şi, în sfîrşit, a sosit primăvara, cu raze calde de soare.

— Karl a murit — spunea Gretchen.

— Noi nu credem c-a murit — au spus razele de soare.

— A murit — a spus ea rîndunelelor.

— Nu credem că a murit ! au zis ele, şi de la o vreme nici Gretchen n-a mai crezut.

Într-o dimineaţă, ea s-a gîndit :

— Am să-mi pun pantofii cei noi, roşii, pe care Karl încă nu i-a văzut, şi am să mă duc la rîu să-l întreb dacă ştie ceva de dînsul.

Era devreme de tot. Gretchen a sărutat-o pe bunică-sa care mai dormea, şi-a pus pantofiorii cei roşii şi s-a dus singurică la rîu şi l-a întrebat :

— E adevărat că mi-ai luat prietenul cu care mă jucam ? Uite, îţi dau pantofii mei cei roşii, numai să mi-l dai înapoi pe Karl.

Valurile parcă făceau nişte semne ciudate. Şi Gretchen şi-a scos pantofii, la care ţinea mai mult decît la orice, şi i-a aruncat în apă ; pantofii însă au căzut prea aproape şi valurile i-au adus la mal. Ai fi zis că rîul nu voia să ia ce-avea ea mai scump, deoarece Karl nu era la el. Gretchen a crezut că n-a aruncat pantofii destul de departe şi atunci s-a suit într-o luntre care era legată în păpuriş, s-a dus pînă la capătul ei şi a aruncat de acolo pantofii în apă. Luntrea însă nu era legată bine şi, cînd fetiţa s-a repezit să arunce pantofii, s-a desprins de la ţărm şi a pornit pe apă. Gretchen, cînd a văzut aşa, a vrut să se întoarcă şi să sară pe

mal, dar luntrea acuma ajunsese departe şi pornise pe rîu în jos.

Gretchen s-a speriat şi a început să plîngă, dar cine s-o audă decît doar vrăbiile, şi vrăbiile nu puteau s-o tragă la ţărm, şi atunci, ce să facă şi ele, zburau de-a lungul malului şi ciripeau vrînd parcă s-o mîngîie : „Uite-aici sîntem, aici, aici !“ Luntrea mergea repede la vale ; Gretchen era numai în ciorapi ; pantofii ei cei roşii veneau pe apă după luntre, dar nu puteau s-o ajungă fiindcă luntrea mergea mai iute.

Frumos era pe maluri, flori mîndre, copaci bătrîni şi păşuni cu oi şi vaci, dar nici ţipenie de om !

„Poate că rîul mă duce la Karl“ — se gîndea Gretchen şi gîndindu-se aşa, i-a mai venit inima la loc.

S-a ridicat şi a început să se uite la malurile verzi. A mers ea cît a mers şi a ajuns cu luntrea la o livadă de cireşi şi în mijlocul livezii era o căsuţă cu ferestre roşii şi albastre. Căsuţa era acoperită cu paie şi la uşă stăteau doi soldaţi de lemn cu puşca la umăr.

Gretchen a strigat la ei : credea că-s vii ; dar ei, bineînţeles, n-au răspuns nimic. Luntrea s-a apropiat de ţărm ; rîul o împingea într-acolo.

Gretchen a strigat mai tare şi atunci din casă a ieşit o babă, sprijinindu-se într-o cîrjă. Avea o pălărie mare de soare zugrăvită cu flori.

— Sărăcuţa de tine ! a spus baba. Cum ai nimerit tu în luntre şi ai pornit singură pe apă, în lumea largă ?

Şi baba a venit pînă la marginea apei, a apucat luntrea cu cîrja, a tras-o la mal şi a scos-o din luntre pe Gretchen.

Fetiţa era veselă că a ajuns iar pe uscat, dar se şi temea puţintel de babă.

— Şi acuma spune-mi şi mie cine eşti şi de unde vii ?

Gretchen i-a spus tot. Baba asculta, dădea din cap şi zicea numai „Hm, hm !“ Şi cînd Gretchen a isprăvit de povestit şi a întrebat-o dacă nu l-a văzut cumva pe Karl, baba a răspuns că n-a trecut pe-acolo, dar că are să vie el, să n-aibă nici o grijă, şi deocamdată să guste din cireşe, să se uite la flori că-s mai frumoase decît toate cărţile cu poze şi fiecare din ele ştie cîte o poveste. Şi baba a luat-o pe Gretchen de mînă şi s-a dus cu ea în casă şi a încuiat uşa după ce au intrat.

Ferestrele erau foarte sus şi geamurile erau roşii, albastre şi galbene. O lumină tare ciudată pătrundea prin ele. Pe masă era o farfurie mare, plină de cireşe frumoase şi Gretchen s-a aşezat şi a mîncat cireşe cîte a vrut, fiindcă avea voie să mănînce cît îi place. Pe cînd mînca, baba a pieptănat-o cu un pieptene de aur şi părul s-a cîrlionţat şi a căpătat o strălucire minunată, şi chipul fetiţei, rotund şi bucălat, era ca trandafirul.

— De mult mi-am dorit o fetiţă drăgălaşă, aşa ca tine — a spus baba. Ai să vezi ce bine avem să ne împăcăm noi împreună !

Şi tot pieptănîndu-i baba părul, Gretchen a uitat de prietenul ei Karl, fiindcă baba făcea farmece, dar nu era o vrăjitoare rea. Vrăjea numai aşa, ca să-şi treacă vremea şi să trăiască mulţumită, şi ar fi vrut să rămînă Gretchen la dînsa fiindcă îi plăcea fetiţa. De aceea s-a dus în grădină, a pălit cu cîrja toţi trandafirii cîţi erau pe-acolo şi toţi au căzut şi-au intrat în pămînt, şi acuma nici nu se mai cunoştea pe unde fuseseră. Pasămite baba se temea că Gretchen, cînd are să vadă trandafirii,

are să se gîndească la trandafirii ei de-acasă şi atunci are să-şi aducă aminte de Karl şi are să fugă.

După asta, baba a dus-o pe Gretchen în grădină. Ce mireasmă şi ce frumuseţe era aici ! Toate florile de pe lume şi din toate anotimpurile le găseai aici înflorite ; nici o carte cu poze nu era mai frumoasă. Gretchen a sărit în sus de bucurie şi s-a jucat prin grădină pînă seara cînd soarele s-a lăsat după cireşi ; apoi s-a culcat într-un pat cu perne de mătase roşie, brodate cu toporaşi, şi a dormit şi a visat tot visuri frumoase, cum visează numai o crăiasă în ziua nunţii.

A doua zi, Gretchen s-a jucat iar cu florile prin grădină cît a vrut. Aşa a trecut cîtăva vreme. Gretchen cunoştea acuma fiecare floare, dar deşi erau o mulţime, ei i se părea că lipseşte una. Care anume, nu ştia. Iată însă că într-o bună zi s-a uitat mai bine la pălăria de soare pe care o purta baba şi care era zugrăvită cu flori, şi a văzut printre florile zugrăvite şi un trandafir, care era mai frumos decît toate celelalte. Baba uitase să şteargă de pe pălăria ei trandafirul atunci cînd surghiunise în pămînt tradafirii din grădină. Dar, ce să-i faci, aşa-i întotdeauna cînd nu bagi bine de seamă !

— Cum ? a spus Gretchen — să nu fie oare aici nici un trandafir ?

Şi s-a dus repede în grădină, şi a căutat în toate straturile, dar n-a găsit nici un trandafir. Şi atunci s-a aşezat jos şi a început să plîngă ; şi lacrimile ei au căzut tocmai pe locul unde fusese îngropată o tufă de trandafir, şi cînd lacrimile calde au udat ţărina, tufa a ieşit deodată din pămînt, tot aşa de înflorită ca atunci cînd fusese îngropată. Gretchen a îmbrăţişat trandafirul, a sărutat florile şi s-a gîndit la trandafirii ei frumoşi de-acasă şi la Karl.

— De ce m-am oprit eu oare aici ? a spus fetiţa. Eu voiam să-l caut pe Karl. Voi ştiţi unde-i ? a întrebat ea trandafirii. Ce credeţi, a murit ?

— Nu, n-a murit — au spus trandafirii. Noi am fost în pămînt şi în pămînt sînt toţi morţii, dar Karl nu-i printre ei.

— Vă mulţumesc de ce mi-aţi spus ! a zis Gretchen şi s-a dus la celelalte flori, s-a uitat în potirul fiecăreia din ele şi a întrebat :

— Nu ştiţi unde-i Karl ?

Dar florile se încălzeau la soare şi visau la ce le plăcea lor să viseze şi nici una nu ştia ce-i cu Karl.

— Degeaba mai întreb eu florile — şi-a spus Gretchen. Ele ştiu numai ce se întîmplă cu dînsele şi de altceva habar n-au !

Şi Gretchen şi-a pus poalele în brîu ca să poată să meargă mai repede şi a luat-o la fugă pînă în fundul grădinii.

Portiţa era închisă, dar ea a apăsat pe clanţa ruginită şi clanţa s-a ridicat, portiţa s-a deschis şi Gretchen a pornit în lumea largă, desculţă cum era. S-a uitat de cîteva ori înapoi, dar n-o urmărea nimeni. De la o vreme n-a mai putut merge şi s-a aşezat pe un bolovan şi cînd s-a uitat împrejur, a văzut că nu mai era vară, era toamnă tîrziu ; în grădina babei, în care era mereu cald şi erau flori din toate anotimpurile, nu puteai să-ţi dai seama cum trece vremea.

— Doamne, cum am mai întîrziat ! a spus Gretchen. Uite că-i toamnă, nu mai pot să zăbovesc !

Şi s-a ridicat şi a pornit iar la drum.

Vai, picioruşele ei erau obosite şi zgîriate ! De jur împrejur era urît şi frig. Crengile pletoase ale săl-

ciilor erau galbene şi frunzele căzeau smulse de vînt şi numai porumbarul mai avea poame, dar nu erau bune, şi cînd Gretchen a încercat să mănînce din ele, i-au făcut gura pungă de acre ce erau. Trist şi urît era în lumea largă !

A PATRA POVESTE

Un prinţ şi o prinţesă

Gretchen iar a trebuit să stea şi să se odihnească. Deodată, în faţa ei, pe zăpadă, a zărit un cioroi. Cioroiul s-a uitat la ea, a dat din cap şi a spus : „Crrr ! Crrr ! Bună ziua ! Bună ziua !“ Mai bine nu putea să vorbească, dar era prietenos şi a întrebat-o pe fetiţă încotro a pornit aşa, singură. Cuvîntul „singură“ Gretchen l-a înţeles foarte bine şi a priceput ce înseamnă asta. Îi povesti cioroiului toată viaţa ei şi tot ce păţise şi-l întrebă dacă nu l-a văzut pe Karl.

Cioroiul a clătinat din cap pe gînduri şi a spus :

— S-ar putea !

— Cum ? Crezi că da ? a întrebat fetiţa, l-a sărutat pe cioroi şi l-a strîns în braţe mai să-l înăbuşe.

— Încet, încet, a spus cioroiul. Cred că ştiu... cred că-i el. Da' acuma mi se pare că de cînd cu prinţesa... pe tine te-a uitat.

— Stă la o prinţesă ? a întrebat Gretchen.

— Da, îţi spun eu toată povestea, numai că-mi vine greu să vorbesc în limba ta. Nu cunoşti limba ciorilor ? Mi-ar fi mai uşor !

— Nu, n-am învăţat limba ciorilor — a răspuns Gretchen.

— Bine, nu face nimic ! Am să-ţi istorisesc şi eu cum oi putea !

Şi i-a istorisit ce ştia.

— În împărăţia asta, în care sîntem acuma, stă o prinţesă care e foarte deşteaptă ; aşa-i de deşteaptă că a citit toate gazetele din lume şi le-a uitat ! Deunăzi şedea pe tron şi asta pare-se că nu-i lucru plăcut, şi şezînd ea aşa pe tron, a început să cînte un cîntec : „De ce nu m-aş mărita ?“ Chiar aşa s-a gîndit ea : „De ce nu m-aş mărita ? Ia să încerc !“

Dar ea voia să găsească un bărbat care să ştie ce să răspundă cînd stai de vorbă cu el, unul care să şi vorbească, nu numai să şadă, arătos şi dichisit, pe tron, că ar fi prea plicticos. Prinţesa a pus să bată toba să s-adune doamnele de onoare şi cînd acestea au venit şi au auzit, au fost foarte mulţumite. „Iacă o veste plăcută — au spus ele — la asta chiar ne gîndeam şi noi !“ Şi să ştii că tot ce-ţi spun eu e adevărat — a zis cioroiul ; eu am o iubită, e domesticită şi stă la curte şi ea mi-a povestit tot.

Iubita era bineînţeles o cioară. Pentru că cioară la cioară trage, asta-i ştiut, şi tot cioară rămîne.

— A doua zi, ziarele au apărut cu un chenar de inimi şi cu numele prinţesei în chenar. Scria acolo că orice tînăr plăcut la înfăţişare poate să vie la palat şi să stea de vorbă cu prinţesa şi acela care ştie să vorbească mai bine şi în aşa fel de parcă ar fi la el acasă, pe acela prinţesa are să-l ia de bărbat. Da, da — a spus cioroiul — e chiar aşa cum zic, poţi să mă crezi, e adevărat aşa cum mă vezi şi te văd. Au venit o mulţime, era o îngrămădeală şi un du-te-vino necontenit, dar nici în ziua întîia, nici în a doua nu s-a ales nimic din treaba asta. Toţi puteau să vorbească bine cînd

erau pe stradă, dar de îndată ce intrau pe poarta palatului şi vedeau garda în zale de argint şi pe scări slujitori muiaţi în fir, şi treceau prin sălile şi galeriile palatului cu covoare scumpe şi policandre de cristal, se zăpăceau ; şi cînd ajungeau în faţa tronului pe care şedea prinţesa, nu mai puteau să spuie nimic, decît doar cuvîntul cel din urmă pe care-l rostise prinţesa şi bineînţeles că ea n-avea poftă să mai audă o dată ce spusese tot ea. Parcă-i apuca pe toţi o toropeală cît erau în palat şi abia după ce ieşeau de acolo se trezeau şi începeau iar să vorbească. Şi era un şirag de oameni care ţinea de la porţile oraşului pînă la poarta palatului. Eram şi eu pe-acolo — a spus cioroiul. Le era sete şi foame de-atîta aşteptare, dar cînd ajungeau la palat, nu le dădea nimeni nici măcar un pahar cu apă. Unii mai deştepţi îşi luaseră cîteva felii de pîine cu unt, dar nu dădeau şi altora, fiindcă se gîndeau : „Las' să fie lihniţi de foame, că dacă-i vede prinţesa aşa de prăpădiţi, nu-i alege".

— Şi Karl ? a întrebat Gretchen, el cînd a venit ? Era şi el acolo ?

— Stai puţin că-ţi spun îndată ! A treia zi a venit un domnişor, dar nu călare, nici cu trăsura, ci pe jos ; era vesel şi ochii îi străluceau ca şi ai tăi acuma, şi avea un păr lung şi frumos, dar era cam prost îmbrăcat.

— Karl era ! s-a bucurat Gretchen. Bine că l-am găsit !

Şi a bătut din palme de bucurie.

— Avea o raniţă în spate — spuse cioroiul.

— Nu, trebuie să fi fost săniuţa ! a spus Gretchen ; şi-a luat săniuţa cînd a plecat.

— Se poate — a zis cioroiul ; nu m-am uitat bine ; dar iubita mea domesticită mi-a spus că

atunci cînd a intrat în palat şi a văzut garda în zale de argint şi slujitori pe scări, muiaţi în fir, el nu s-a fistîcit de loc, a dat din cap către ei şi le-a spus : „Nu vă plictisiţi să staţi mereu pe scări ? Eu mă duc înainte !" Sala cea mare strălucea de lumina policandrelor ; curteni de tot felul umblau uşurel şi ţineau în mînă ulcele de aur ; ghetele lui scîrţîiau grozav, dar el nici nu se sinchisea de asta şi era ca la el acasă.

— Sigur că-i Karl — a spus Gretchen. Avea ghete noi şi scîrţîiau cînd umbla cu ele în odaia bunicăi, l-am auzit eu.

— Da, scîrţîiau — spuse cioroiul. Domnişorul acela s-a dus drept la prinţesă. Prinţesa şedea pe un mărgăritar, mare cît o roată de moară. Toate doamnele de la curte cu cameristele lor şi cu cameristele cameristelor şi toţi curtenii cu slujitorii lor şi cu slujitorii slujitorilor, care şi ei, la rîndul lor, aveau cîte o slugă, stăteau adunaţi de jur împrejur ; şi cei care erau mai aproape de uşă, aceia erau mai mîndri. Pînă şi sluga celui de pe urmă slujitor, care sta drept în uşă şi umbla numai cu pantofi, era atît de mîndră şi înfumurată, că nu-i ajungeai nici cu prăjina la nas !

— Groaznic trebuie să mai fie ! a spus Gretchen. Şi Karl s-a însurat cu prinţesa ?

— Dacă n-aş fi fost cioroi, m-aş fi însurat eu cu ea neapărat, cu toate că sînt logodit. Drăguţa mea, cioara cea domesticită, zice că el a vorbit tot aşa de bine cum vorbesc eu cînd vorbesc limba ciorilor. Era drăguţ şi vesel domnişorul şi zicea că n-a venit să-i ceară mîna, ci numai aşa, fiindcă auzise de deşteptăciunea prinţesei şi voia să stea cu ea de vorbă ; dar după aceea şi ea i-a plăcut lui şi el ei.

— Da, desigur că e Karl — spuse Gretchen. Şi el e deştept şi ştie să facă socoteli în gînd, cu fracţii. Nu vrei să mă bagi şi pe mine în palat ?

— Asta-i uşor de spus, dar cum să facem oare ? Am să vorbesc cu drăguţa mea, are să găsească ea ceva ; pentru că ştii că unei fetiţe, aşa ca tine, nu i se dă voie în palat.

— Las' că intru eu — a spus Gretchen. Cînd află Karl că am sosit, îndată vine jos şi mă ia cu el.

— Aşteaptă-mă colo la portiţă — a spus cioroiul, apoi a clătinat din cap şi şi-a luat zborul.

Abia către seară s-a întors.

— Drăguţa mea îţi trimite multe salutări şi îţi mai trimite şi o chiflă, a luat-o din bucătărie, au acolo destule ; ia-o că ţi-o fi foame. În palat e cu neputinţă să intri fiindcă eşti desculţă şi garda cu zale de argint şi slujitorii muiaţi în fir n-au să te lase. Stai, nu plînge, că tot ai să poţi intra. Drăguţa mea ştie o scară pe din dos pe unde ajungi în iatac şi ştie unde-i cheia.

Cioroiul şi cu Gretchen au intrat în grădină, pe aleea cea mare, pe care cădeau mereu frunzele din copaci, şi după ce la palat s-au stins luminile, una cîte una, cioroiul a dus-o pe Gretchen la o uşă de din dos care era numai împinsă, nu închisă.

O, cum îi mai bătea Gretei inima ! Parcă ar fi vrut să facă un lucru rău şi ea doar atîta voia, să vadă dacă Karl e acolo. Şi acolo era, fără nici o îndoială ! Şi ea se gîndea la ochii lui limpezi şi la părul lui lung ; parcă îl vedea cum zîmbeşte ca atunci cînd şedeau amîndoi la umbra trandafirilor. Desigur că o să se bucure cînd are s-o vadă, şi ea are să-i spuie ce drum lung a făcut pînă să dea de dînsul şi ce necăjiţi au fost cei de-acasă cînd el a plecat şi nu s-a mai întors. Gretei îi era teamă şi totodată se şi bucura.

Au ajuns sus la capătul scării. Pe un scrin era o lampă aprinsă şi jos pe podele stătea cioara cea domesticită şi îşi întorcea capul în toate părţile ; Gretchen a făcut o plecăciune, aşa cum o învăţase bunică-sa.

— Logodnicul meu mi-a spus numai lucruri frumoase despre mata, domnişoară — zise cioara cea domesticită. Povestea matale e duioasă. Ia, te rog, lampa, eu am să merg înainte ca să-ţi arăt drumul ; pe unde mergem noi, nu-i nimeni.

— Parcă aud pe cineva în urma noastră — spuse Gretchen, şi chiar atunci a şi trecut ceva pe lîngă dînsa ; pe zid alergau ca nişte umbre cai cu coama în vînt şi cu picioarele subţiri, şi pe cai domni şi doamne şi vînători.

— Astea-s numai visuri — a spus cioara ; vin şi iau la vînătoare gîndurile prinţului şi ale prinţesei. Asta-i chiar foarte nimerit acuma, pentru că ai să poţi să-i vezi mai bine. Şi trag şi eu nădejde că atunci cînd ai să ajungi la cinste şi mărire, n-ai să mă uiţi nici pe mine.

— De asta nici o grijă — a spus cioroiul din pădure.

Ajunseseră acuma într-o încăpere mare, tapetată cu mătase roz, cu flori. Şi deodată, visurile au trecut valvîrtej pe lîngă ei, dar aşa de repede, că Gretchen n-a putut să-i vadă nici pe prinţ nici pe prinţesă. Gretchen şi cu cele două ciori au mai trecut apoi prin cîteva odăi, una mai frumoasă decît alta, şi au ajuns în iatac. Aici, tavanul semăna cu un palmier cu frunze de sticlă, şi în mijlocul odăii atîrnau de o tulpină de aur două paturi, fiecare din ele semănînd cu un crin. Un pat era alb, celălalt era roşu şi în acesta din urmă trebuia Gretchen să-l caute pe Karl. A dat la o parte o petală roşie şi a zărit o ceafă brună. O ! Karl era ! Gretchen l-a

strigat pe nume, a ridicat lampa — şi deodată visurile s-au întors în goană în odaie — şi el s-a trezit, a întors capul şi... nu era Karl.

Prinţul semăna cu Karl numai de la spate, dar era şi el tînăr şi drăguţ. Prinţesa se trezise şi ea şi din patul ei de petale albe de crin se uita acum clipind din ochi la Gretchen. A întrebat ce este. Gretchen a început să plîngă şi i-a spus toată povestea ei şi ce făcuseră cele două ciori pentru ea.

— Săraca de tine — au spus prinţul şi prinţesa ; le-au lăudat pe cele două ciori şi au spus că nu-s supăraţi pe ele numai că de-acuma înainte să nu mai facă ce-au făcut. Au să primească şi o răsplată.

— Vreţi să zburaţi în libertate — a întrebat prinţesa — ori vreţi mai bine cîte o slujbă de cioară princiară şi cu dreptul la toate cojile de legume de la bucătărie ?

Ciorile s-au închinat şi au spus că vor să aibă o slujbă, fiindcă se gîndeau că-i bine la bătrîneţe să aibă ceva sigur şi să nu ducă grijă de nimic.

Prinţul s-a sculat din pat şi a pus-o pe Gretchen în locul lui să doarmă ; mai mult nu putea face nici el. Gretchen şi-a împreunat mîinile şi s-a gîndit : „Ce buni sînt oamenii şi animalele !“ Şi a închis ochii, şi a adormit. Toate visurile au venit iar valvîrtej înapoi şi acuma erau ca nişte îngeri şi trăgeau o săniuţă în care era Karl, şi el îi făcea semn din cap. Dar nu era decît un vis, şi de aceea a pierit cînd ea s-a trezit.

A doua zi au îmbrăcat-o în mătase şi în catifea din cap pînă în picioare ; au poftit-o să rămînă la palat şi să trăiască în belşug, dar ea s-a rugat să-i dea numai o trăsurică cu un cal şi o pereche de pantofi, pentru că voia să plece iar în lume şi să-l caute pe Karl.

I-au dat îndată pantofi şi un manşon, au îmbrăcat-o frumos şi, cînd să plece, la scară era o caleaşcă numai de aur şi stema prinţului şi a prinţesei strălucea pe ea ca o stea. Vizitiul şi valetul aveau coroane de aur pe cap. Prinţul şi prinţesa au ajutat-o pe Gretchen să se urce în caleaşcă şi i-au urat drum bun. Cioroiul cel din pădure, care acuma era însurat, a însoţit-o cale de trei poşte. Şedea lîngă ea, fiindcă nu-i plăcea să meargă cu spatele. Cioara de la curte stătea în uşă şi dădea din aripi ; nu putuse să vină, fiindcă o durea capul de cînd căpătase o slujbă şi mînca prea mult. Caleaşca pe dinăuntru era căptuşită cu turtă dulce, iar în lada de sub capră erau fructe şi covrigi.

— Drum bun, drum bun ! au spus prinţul şi prinţesa. Gretchen a plîns şi cioara a plîns şi ea. După ce au mers aşa vreo trei poşte, cioroiul şi-a luat şi el rămas bun şi despărţirea dintre ei a fost şi mai duioasă. Cioroiul a zburat pe un copac şi a tot fîlfîit din aripile lui negre pînă cînd caleaşca nu s-a mai văzut.

A CINCEA POVESTIRE

Fetiţa de tîlhar

Au intrat într-o pădure deasă, dar caleaşca strălucea ca o faclă. În pădure erau tîlhari ; cum au văzut caleaşca, au şi venit.

— E de aur ! E de aur ! au strigat tîlharii şi s-au repezit, au apucat caii de dîrlogi, au omorît pe vizitiu şi pe valeţi şi au scos-o pe Gretchen din caleaşcă.

— E grăsuță și drăguță, hrănită numai cu miez de nucă — a spus o babă, nevasta unui tîlhar ; avea păr pe obraji și niște sprîncene stufoase care-i atîrnau pînă peste ochi. E chiar ca un miel gras ! Trebuie să fie foarte gustoasă.

Și baba și-a scos cuțitul ; era un cuțit ascuțit tare și lucios de te-nfiorai numai cînd te uitai.

Dar chiar în clipa aceea baba a scos un țipăt, fiindcă fetița ei, pe care o purta în spate și care era grozav de obraznică și de rea, a mușcat-o de ureche.

— Afurisită ce ești ! a strigat baba și de durere a uitat s-o taie pe Gretchen.

— Las-o că vreau să mă joc cu ea ! a spus fetița de tîlhar. Am să-i iau manșonul și hăinuțele și are să doarmă cu mine.

Și a mai mușcat-o o dată pe mumă-sa așa de tare că tîlhăroaica a sărit în sus și s-a învîrtit de cîteva ori de durere. Și toți tîlharii rîdeau și spuneau :

— Ia uite-o cum joacă cu fiică-sa în spate !

— Vreau să mă urc în caleașcă — a spus fetița de tîlhar, și au trebuit să-i facă pe plac, fiindcă era răsfățată și încăpățînată.

S-au urcat amîndouă în caleașcă și s-au înfundat în pădure. Fetița de tîlhar era de-o vîrstă cu Gretchen, dar mai voinică, mai spătoasă și negricioasă. Ochii îi erau negri și parcă mîhniți. A luat-o de mijloc pe Gretchen și i-a spus :

— Eu nu vreau să te omoare pînă nu m-oi supăra pe tine ! Dar tu ești prințesă, nu ?

— Nu ! a răspuns Gretchen, și i-a povestit tot ce i se întîmplase și cît de mult ținea ea la Karl.

Fetița de tîlhar s-a uitat gînditoare la ea, a dat ușor din cap și a spus :

— Nu, nu trebuie să te omoare chiar dacă m-oi supăra pe tine, că dacă m-oi supăra, te omor eu !

Și i-a șters lui Gretchen lacrimile, și și-a băgat mîinile în manșonul lui Gretchen, care era călduros și moale.

Caleașca s-a oprit. Erau acuma în curtea unui castel de tîlhari care era dărăpănat de sus pînă jos. Pereții erau sparți și prin găuri intrau și ieșeau în zbor corbi și ciori, iar niște dulăi, care erau așa de voinici că ar fi putut înghiți și un om, săreau în toate părțile dar nu lătrau fiindcă n-aveau voie.

În sala cea mare a castelului, veche și afumată, în mijloc, pe lespezi, ardea un foc mare ; fumul se urca pînă în tavan și trebuia să-și găsească singur un loc pe unde să iasă ; pe foc era un cazan mare cu supă și cîțiva tîlhari frigeau la frigare iepuri de cîmp și iepuri de casă.

— Noaptea asta ai să dormi cu mine și cu păsările mele — spuse fetița de tîlhar.

După ce au mîncat s-au dus într-un colț unde era un maldăr de paie acoperit cu covoare. Deasupra, pe niște stinghii, erau peste o sută de porumbei care parcă dormeau, dar toți au tresărit cînd au venit fetițele.

— Ai mei sînt toți — a zis fetița de tîlhar și a luat un porumbel de picioare și l-a scuturat pînă cînd a început să dea din aripi.

— Sărută-l — a strigat ea către Gretchen, și a lovit-o în obraz cu porumbelul. Uite, colo sînt porumbeii sălbatici — a mai zis ea și a arătat o gaură în zid cu niște bețe înfipte în chip de gratii. Sînt doi și trebuie să-i țin închiși, că altfel zboară. Și uite ici pe Bum-bum, care mi-i foarte drag.

Și trase de coarne un ren care stătea legat într-un colț, cu o zgardă de fier la gît.

— Și pe el trebuie să-l ținem strîns, că altfel o ia la fugă. În fiecare seară, înainte de culcare, îl gîdil cu cuțitul și i-i frică grozav.

Şi fetiţa scoase un cuţit lung dintr-o crăpătură a zidului şi îl dezmierdă uşurel pe ren cu cuţitul pe gît. Bietul ren a început să dea din picioare şi fetiţa de tîlhar a rîs şi a luat-o pe Gretchen în pat cu ea.

— Tu dormi cu cuţitul în mînă ? a întrebat-o Gretchen, uitîndu-se cam îngrijorată la cuţit.

— Întotdeauna dorm cu cuţitul — a răspuns fetiţa de tîlhar. Niciodată nu ştii ce se poate întîmpla. Şi acuma, ia spune-mi din nou cum a fost cu Karl şi de ce ai plecat tu în lumea largă ?

Gretchen i-a povestit iar cum a fost şi porumbeii sălbatici uguiau în colivie şi ceilalţi porumbei dormeau. Fetiţa de tîlhar cu o mînă a luat-o de după gît pe Gretchen, iar cu cealaltă ţinea strîns cuţitul ; n-a trecut mult şi a adormit şi a început să sforăie. Gretchen însă nu putea închide ochii şi se tot gîndea : oare ce-o să se mai întîmple cu ea, au s-o omoare, au s-o lase să trăiască ? Tîlharii şedeau lîngă foc, beau şi cîntau şi tîlhăroaica se dădea de-a tumba. Era o privelişte înfricoşătoare pentru biata fetiţă.

Şi deodată, porumbeii sălbatici au început să vorbească :

— U-gu-gu, u-gu-gu ! l-am văzut pe Karl. Sania i-o trăgea o găină albă şi el şedea în trăsura Crăiesei zăpezii ; Crăiasa a trecut pe deasupra pădurii cînd eram pui şi şedeam în cuib ; a suflat înspre noi şi toţi ceilalţi au murit, numai noi am rămas. U-gu-gu, u-gu-gu !

— Ce tot vorbiţi acolo ? a strigat la ei Gretchen. Încotro se ducea Crăiasa zăpezii ? Mai ştiţi ceva despre dînsa ?

— Noi credem că s-a dus în Laponia, fiindcă acolo-i mereu zăpadă şi gheaţă. Întreabă pe renul acela care-i legat.

— Da, acolo-i zăpadă multă şi strașnic de frumos — a spus renul. Acolo poţi să alergi şi să zburzi cît îţi place ; acolo îşi are Crăiasa zăpezii cortul ei de vară, da' palatul ei e departe, tocmai către Polul Nord, pe o insulă căreia îi zice Spitzbergen.

— O, săracul Karl ! a oftat Gretchen.

— Da' mai astîmpără-te o dată — a strigat fetiţa de tîlhar — că acuşi bag cuţitul în tine !

A doua zi dimineaţa, Gretchen i-a spus tot ce vorbiseră porumbeii sălbatici.

Fetiţa de tîlhar s-a gîndit o clipă, apoi a dat din cap şi a zis :

— Totuna-i, totuna-i ! Tu ştii unde-i Laponia ? l-a întrebat ea pe ren.

— Cine să ştie dacă n-oi şti eu ? a răspuns renul şi ochii i-au scînteiat. Doar eu acolo m-am născut şi am crescut şi acolo am zburdat pe zăpadă.

— Uite ce zic eu — spuse Gretei fetiţa de tîlhar. Acum toţi ai noştri au plecat, numai mama a rămas acasă. Pe la amiază ea bea din sticla aceea mare pe care o vezi acolo, pe urmă adoarme. Şi atunci vedem noi ce-i de făcut.

Fetiţa de tîlhar a sărit din pat, a luat-o pe mamă-sa de după gît, a tras-o de barbă şi i-a spus : „Bună dimineaţa, capră bătrînă ce eşti !" Mamă-sa i-a dat cîteva bobîrnace de i s-a învineţit nasul, dar asta era la ea un semn de dragoste.

După ce mamă-sa a tras zdravăn din sticlă şi a adormit, fetiţa de tîlhar s-a dus la ren şi i-a spus :

— Îmi place grozav să te dezmierd pe gît cu cuţitul că eşti caraghios cînd te dezmierd şi zvîrli din picioare, dar acuma trebuie să-ţi dau drumul ; am să tai frînghia şi ai să pleci în Laponia. Da' să te duci drept acolo şi s-o iei pe fetiţa asta în

spate şi s-o duci la palatul în care stă Crăiasa zăpezii şi unde e prietenul fetiţei. Cred că ai auzit ce spunea, că a vorbit destul de tare şi tu ai ascultat.

Renul a sărit în sus de bucurie. Fetiţa de tîlhar a luat-o pe Gretchen şi a urcat-o pe ren, şi a legat-o de spinarea renului, şi i-a dat şi o pernuţă să şi-o puie dedesubt.

— De frig n-are să-ţi fie prea frig, că ai pantofi îmblăniţi, dar manşonul ţi-l iau eu că-mi place. Da-ţi dau, uite, mănuşile mamei. Îs mari că-ţi ajung pînă la coate, ia pune-le ! Acuma ai nişte mîini chiar ca mama.

Gretchen a început să plîngă de bucurie.

— Nu-mi place că plîngi — a spus fetiţa de tîlhar. Acuma trebuie să fii veselă. Uite, îţi dau două pîini şi o bucată de şuncă, ca să ai pe drum.

A legat de spinarea renului şunca şi pîinea, pe urmă a deschis uşa şi a chemat înăuntru dulăii, apoi a tăiat frînghia cu cuţitul ei cel bine ascuţit şi a spus renului :

— Pleacă repede şi ai grijă de fetiţă !

Gretchen a întins către ea mîinile cu mănuşile pînă la coate şi şi-a luat rămas bun, şi renul a luat-o la fugă peste rîpi şi prin ponoare, prin pădurea cea mare, pe cîmpii şi ape înghetate.

Lupii urlau şi corbii croncăneau. Şi pe cer parcă se întindeau nişte perdele luminoase.

— Asta-i aurora boreală — a spus renul ; ia uite cum străluceşte !

Şi a început s-alerge şi mai repede. Şi aşa au mers ei ziua şi noaptea fără să se oprească. Şi cînd pîinea şi cu şunca s-au isprăvit, au ajuns şi ei în Ţara Laponilor.

A ŞASEA POVESTIRE

Lapona şi finlandeza

S-au oprit la o căsuţă care era tare sărăcăcioasă ; acoperişul atîrna pînă aproape de pămînt şi uşa era aşa de joasă, că trebuia să intri şi să ieşi pe brînci. În căsuţă nu era decît o laponă bătrînă care stătea lîngă o lampă, care ardea cu untură de focă şi pe care fierbea nişte peşte. Renul i-a spus babei tot ce se întîmplase cu Gretchen, dar mai întîi a povestit ce i se întîmplase lui, pentru că asta i se părea lucru mai de seamă, iar Gretchen era aşa de îngheţată că nici nu putea vorbi.

— Vai de capul vostru ! a spus lapona. Mai aveţi o mulţime de mers. Trebuie să mai faceţi vreo sută de poşte şi să ajungeţi la Finnmarken ; acolo stă Crăiasa zăpezii şi aprinde în fiecare seară un foc bengal. Am să scriu cîteva vorbe pe un peşte uscat, că hîrtie n-am, şi am să vă dau o scrisoare către o finlandeză care locuieşte acolo. Ea are să vă spuie mai bine cum stau lucrurile.

După ce Gretchen s-a încălzit şi a mîncat, lapona a scris cîteva vorbe pe un peşte uscat, a dat Gretei peştele şi i-a spus să-l păstreze bine, a legat-o iar pe fetiţă de spinarea renului, şi renul a pornit în fugă. Toată noaptea, aurora boreală a luminat cerul cu strălucirea ei albastră. Şi aşa, după ce au mers cît au mers, au ajuns în Finlanda şi au bătut în hornul finlandezei pentru că uşă nu avea.

Înăuntru era o căldură aşa de mare, că finlandeza umbla aproape goală ; era mititică şi zbîrcită. I-a scos repede Gretei hainele, i-a scos mănuşile şi ghetuţele, că altfel i-ar fi fost fetiţei prea cald, i-a pus renului o bucată de gheaţă pe cap şi a citit

ce era scris pe peştele cel uscat. A citit de trei ori pînă a învăţat pe dinafară tot ce era scris şi a băgat peştele în oala de supă, că doar era bun de mîncat, şi finlandeza nu părăduia niciodată nimic.

Renul i-a povestit mai întîi întîmplările lui şi pe urmă pe acelea ale Gretei şi finlandeza clipea din ochii ei isteţi, dar nu zicea nimic.

— Tu eşti deşteaptă — a spus renul. Eu ştiu că poţi să înnozi cap la cap toate vînturile din lume, într-un singur ghem. Dacă corăbierul deznoadă un nod, atunci capătă un vînt prielnic, dacă deznoadă al nod, vîntul bate tare, dacă mai deznoadă unul şi încă unul, atunci bate de urneşte din loc pădurile. Dă-i şi fetiţei să bea ceva ca să capete putere cît doisprezece voinici şi să răpuie pe Crăiasa zăpezii.

— Da, să vedem ! a spus finlandeza. Doisprezece voinici ar ajunge ? şi s-a dus şi-a luat de pe o polcioară un sul mare de piele şi l-a desfăcut. Pe sul erau scrise nişte litere ciudate, şi finlandeza a început să citească şi a citit, a citit de-i curgeau sudorile.

Şi renul a rugat-o aşa de mult s-o ajute pe Gretchen şi Gretchen s-a uitat aşa de rugătoare şi cu lacrimi în ochi la finlandeză, încît aceasta iar a început să clipească din ochii ei isteţi şi l-a luat pe ren într-un colţ, i-a mai pus o bucată de gheaţă pe cap şi i-a spus în şoaptă :

— Karl e la Crăiasa zăpezii şi îi place la ea şi crede că-i mai bine acolo decît oriunde pe lume. Dar toate acestea sînt din pricină că are un ciob de sticlă în inimă şi o ţandără de sticlă în ochi ; dacă cineva îi scoate ciobul din inimă şi ţandăra din ochi, atunci se face iar om bun şi Crăiasa zăpezii nu mai are putere asupra lui.

— Da' tu nu poţi să-i dai Gretei ceva ca să capete ea o putere mai mare ?

— Nu pot să-i dau o putere mai mare decît aceea pe care o are acuma ! Nu vezi ce putere mare are ? Nu vezi cum o slujesc oamenii şi dobitoacele şi cum a pornit ea desculţă în lume şi toate îi merg bine ? Puterea ei n-o poate căpăta de la noi, puterea pe care o are e în inima ei şi stă în faptul că ea e un copil drăgălaş şi nevinovat. Dacă nu poate singură să ajungă la Crăiasa zăpezii şi să scoată cioburile din Karl, atunci noi nu putem să facem nimic. La două poşte de aici începe grădina Crăiesei zăpezii ; du-o pînă acolo pe fetiţă. Pune-o lîngă un copăcel cu poame roşii care creşte acolo în zăpadă, dar nu zăbovi şi întoarce-te repede înapoi.

Şi finlandeza a pus-o pe Gretchen călare pe ren şi acesta a pornit în goana mare.

— Vai ! Nu mi-am luat pantofii ! Nu mi-am luat pantofii ! a început să strige Gretchen, că era frig cumplit afară, dar renul nu s-a mai oprit şi a ţinut-o tot într-o fugă pînă la copăcelul cu poame roşii. A pus-o pe Gretchen jos, a sărutat-o pe frunte, şi pe obrajii lui s-au prelins cîteva lacrimi ; apoi a luat-o la fugă înapoi. Biata Gretchen a rămas aşa, fără pantofi şi fără mănuşi pe un ger cumplit.

A plecat şi ea mai departe cît putea de repede ; şi deodată au întîmpinat-o o mulţime de fulgi de zăpadă ; fulgii nu cădeau din cer ; cerul era senin şi luminat de aurora boreală. Alergau chiar pe pămînt şi cu cît se apropiau cu atîta se făceau mai mari. Gretchen şi-a adus aminte ce mari şi meşteşugiţi fuseseră fulgii cînd se uitase la ei cu lupa. Aici însă erau şi mai mari, şi mai fioroşi, erau vii, erau străjerii de la palatul Crăiesei zăpezii. Aveau chipurile cele mai ciudate, unii parcă erau nişte arici mari şi urîţi, alţii păreau nişte mănunchiuri

de şerpi încolăciţi, care îşi întindeau capetele în toate părţile, iar alţii erau ca nişte ursuleţi bondoci şi zbîrliţi ; toţi erau albi, sclipitori, erau fulgi de zăpadă vii.

Gretchen a început să se roage şi era aşa de frig că putea să-şi vadă răsuflarea ; şi aburii răsuflării s-au făcut tot mai groşi şi mai groşi şi s-au prefăcut în îngeraşi, care, cum atingeau pămîntul, se făceau tot mai mari şi fiecare avea coif, suliţă şi pavăză. Numărul lor sporea mereu şi cînd Gretchen şi-a isprăvit de spus rugăciunea, o oştire întreagă era împrejurul ei. Îngeraşii în zale împungeau cu suliţa fulgii de zăpadă şi fulgii se fărîmau în bucăţi şi Gretchen putea să meargă liniştită mai departe. Îngerii îi mîngîiau mîinile şi picioarele şi acuma nu-i mai era aşa de frig şi a putut să ajungă la palatul Crăiesei zăpezii.

Dar pînă una-alta, să vedem ce-i cu Karl. El desigur că nici nu se gîndea la Gretchen şi mai cu seamă nu se gîndea că ea era acuma chiar la poarta palatului.

A ŞAPTEA POVESTIRE

În care e vorba de palatul Crăiesei zăpezii şi despre ce s-a întîmplat acolo

Pereţii palatului erau făcuţi din zăpadă viscolită, ferestrele şi uşile din vînturi vijelioase ; erau peste o sută de încăperi, toate aşa cum le alcătuia zăpada ; cea mai mare era aşa de întinsă, că puteai să mergi cîteva ceasuri prin ea de la un capăt la altul. Toate erau luminate de aurora boreală şi

erau goale, gheţoase, reci şi sclipitoare. Aici nu era niciodată vreo petrecere, nici măcar un bal de urşi la care vijelia să cînte şi urşii albi să meargă în două picioare şi să joace, nici măcar o sindrofie cu domnişoare vulpi argintii ; în palatul Crăiesei zăpezii era pustiu şi frig. Aurora boreală se desluşea atît de bine, încît îi puteai număra perdelele de lumină. În mijlocul acestei săli nemărginite şi pustii era un lac îngheţat care se sfărîmase în mii de bucăţi, dar bucăţile semănau între ele aşa de tare, încît era o adevărată minunăţie. În mijlocul lacului şedea Crăiasa zăpezii cînd era acasă, şi atunci zicea că şade pe oglinda înţelepciunii şi că această oglindă e cea mai bună din lume.

Karl era vînăt de frig, ba chiar aproape negru, dar nu simţea că i-i frig, fiindcă Crăiasa zăpezii îi luase cu o sărutare simţul frigului şi inima lui era ca un bulgăre de gheaţă. Acuma se juca ; lua bucăţi de gheaţă netede ca nişte tăbliţe şi alcătuia cu ele tot felul de figuri, aşa cum se joacă la noi copiii cu cuburi. Jocul lui era aşa-zisul joc de gheaţă al înţelepciunii. În ochii lui figurile erau frumoase şi de foarte mare însemnătate şi asta din pricina ciobului de sticlă pe care îl avea în ochi. Aşeza bucăţile de gheaţă în aşa fel, încît să formeze un cuvînt, dar niciodată nu izbutea să formeze cuvîntul pe care îl voia şi care era „Veşnicia". Crăiasa zăpezii îi spusese aşa :

— Dacă izbuteşti să formezi cuvîntul acesta, atunci ai să fii stăpîn pe tine însuţi şi eu am să-ţi dăruiesc lumea întreagă şi pe deasupra şi o pereche de patine noi.

Dar Karl nu putea să formeze cuvîntul.

— Mă duc în ţările calde — a spus Crăiasa zăpezii. Vreau să mă uit în căldările cele negre.

Căldările cele negre erau munţii Etna şi Vezuviu care scuipă flăcări.

— Am să-i mai înălbesc puţin, şi asta nu-i rău, ba chiar e bine pentru lămîi şi struguri.

Şi Crăiasa zăpezii a plecat în zbor şi Karl a rămas singur în sala cea mare de gheaţă, întinsă cît vedeai cu ochii şi pustie. Se uita la bucăţile de gheaţă şi se tot gîndea şi îi trosnea capul de-atîta gîndire. Şi cum stătea neclintit şi ţeapăn, ai fi crezut că-i şi el un sloi de gheaţă.

În vremea asta, Gretchen a ajuns la palat şi a intrat pe poartă. Vînturi tăioase au întîmpinat-o. Ea a spus o rugăciune şi vînturile îndată au stat pe loc şi s-au culcat şi ea a intrat în sălile palatului, mari, goale şi reci. Şi deodată l-a zărit pe Karl, s-a dus repede la el, l-a luat de după gît, l-a strîns în braţe şi i-a spus :

— Karl ! Bine că te-am găsit !

Karl însă şedea nemişcat, ţeapăn şi rece. Gretchen a început să plîngă şi lacrimile ei fierbinţi au căzut pe pieptul lui, au pătruns pînă la inimă şi au topit bulgărele de gheaţă, şi au mistuit ciobul de oglindă. El s-a uitat la dînsa şi ea a început să cînte :

„Ce frumoşi sînt trandafirii
Şi cad pradă ofilirii !
Traiul nostru e mai bun,
Că-nflorim şi la Crăciun !“

Cînd a auzit cîntecul, Karl a izbucnit în plîns ; şi lacrimile cînd au curs, au luat cu ele şi aşchia de oglindă din ochi şi atunci el a cunoscut-o şi a strigat plin de bucurie :

— Gretchen ! Gretchen ! Dar unde-ai fost atîta vreme ? Şi eu unde am fost ?

Şi s-a uitat împrejurul lui.

— Vai ! Ce frig e aici ! Ce pustiu !

Şi s-a lipit de Gretchen, şi ea plîngea şi rîdea de bucurie. Era aşa de frumos, încît pînă şi bucăţile de gheaţă jucau de bucurie şi după ce s-au săturat de jucat, s-au aşezat iar jos şi au alcătuit tocmai cuvîntul de care spusese Crăiasa zăpezii că dacă are să-l formeze Karl, el are să ajungă stăpîn pe sine însuşi, iar ea are să-i dea lumea întreagă şi o pereche de patine noi.

Gretchen l-a sărutat pe obraji şi obrajii s-au făcut roşii ; l-a sărutat pe ochi şi ochii au strălucit ca şi ai ei ; i-a sărutat mîinile şi picioarele şi el s-a înzdrăvenit şi s-a înviorat. Acuma cînd Crăiasa zăpezii avea să se întoarcă acasă, avea să găsească dezlegarea lui de vrajă scrisă cu bucăţi sclipitoare de gheaţă.

Cei doi copii s-au luat de mînă şi au ieşit din palat. Au început să vorbească de bunica şi de trandafirii din streaşină ; şi pe unde mergeau ei, vînturile nu mai băteau şi ieşea soarele. Cînd au ajuns la copăcelul cu poame roşii, renul era acolo şi-i aştepta. Cu el era şi un ren mai tînăr, cu ugerul plin, şi renul acela le-a dat copiilor lapte cald şi i-a sărutat pe frunte. Şi renii i-au luat apoi în spate pe copii şi i-au dus la căsuţa finlandezei şi aici s-au încălzit bine şi pe urmă la căsuţa laponei. Lapona, în vremea asta, le făcuse hăinuţe noi şi le dresese sania.

Cei doi reni şi cu lapona i-au dus pe copii pînă la hotarele ţării. Acolo unde începea iarba, copiii şi-au luat rămas bun de la laponă şi de la reni. Păsările cîntau şi copacii erau înmuguriţi. Şi deodată au văzut în faţa lor o fetiţă călare pe un cal frumos pe care Gretchen îl cunoştea (fusese înhămat la caleaşca de aur). Fetiţa purta o căciuliţă roşie şi avea pistoale la brîu. Era fetiţa de tîlhar ; se

săturase de stat acasă şi plecase acum în lumea largă, mai întîi către miazănoapte şi după aceea avea de gînd să ajungă şi prin alte părţi ale lumii. A cunoscut-o îndată pe Gretchen şi Gretchen pe ea, şi amîndouă s-au bucurat grozav.

— Te pricepi straşnic să cutreieri lumea! i-a spus ea lui Karl. Dar oare meriţi tu să umble cineva după tine şi să te caute tocmai la capătul pămîntului?

Gretchen a bătut-o uşurel pe obraz şi a întrebat-o ce face prinţul şi prinţesa.

— Au plecat în străinătate — a răspuns fetiţa de tîlhar.

— Da' cioroiul? a întrebat Gretchen.

— Cioroiul a murit. Şi drăguţa lui cea domestică acuma e văduvă, şi-a legat o aţă neagră de picior şi plînge după el. Dar ia spune, tu ce-ai făcut şi cum l-ai găsit?

Gretchen şi cu Karl i-au povestit tot.

Fetiţa de tîlhar i-a luat pe amîndoi de mînă şi le-a spus că atunci cînd are să treacă prin oraşul lor, are să vie pe la ei şi după aceea a pornit iar în lumea largă. Şi Karl şi Gretchen au plecat şi ei mai departe, mînă-n mînă, şi pe unde ajungeau, era primăvară cu iarbă verde şi cu flori. Şi deodată au zărit turnurile unui oraş: era chiar al lor. Au intrat în oraş şi au ajuns acasă la bunica şi s-au urcat în odăiţă unde toate erau la locul lor ca altădată. Ceasornicul spunea: „tic-tac", şi arătătoarele se mişcau. Dar cînd au intrat pe uşă au văzut că acuma erau mari, oameni în toată firea. Trandafirii din streaşină erau înfloriţi, şi lîngă trandafiri erau scăunelele pe care şedeau cînd erau copii. Karl şi cu Gretchen s-au aşezat fiecare pe scăunelul lui, ţinîndu-se de mînă. Măreţia rece şi pustie din palatul Crăiesei zăpezii o uitaseră ca pe un vis apă-

sător. Bunica şedea la soare şi citea: „Dacă nu veţi fi cum sînt copiii, nu veţi vedea împărăţia cerurilor".

Karl şi cu Gretchen s-au uitat unul la altul şi deodată au înţeles cîntecul cel vechi:

„Ce frumoşi sînt trandafirii
Şi cad pradă ofilirii!
Traiul nostru e mai bun,
Că-nflorim şi la Crăciun!"

Erau acuma amîndoi oameni în toată firea şi totuşi copii, copii în inimile lor; şi acum venise vara, vara caldă şi binefăcătoare.

PRINȚESA ȘI MAZĂREA

Era odată un prinț și prințul acela voia să se însoare cu o prințesă, dar cu o prințesă adevărată. Și a cutreierat toată lumea ca să găsească una pe placul lui și tot n-a găsit. Prințese erau destule, dar el nu putea să știe dacă erau cu adevărat prințese, fiindcă tuturora le lipsea cîte ceva. Și prințul s-a întors iar acasă, și era foarte necăjit, pentru că tare ar fi vrut să găsească o prințesă adevărată.

Într-o seară, tocmai se stîrnise o furtună cumplită, tuna și fulgera și ploua cu găleata ; era o vreme îngrozitoare. Deodată s-a auzit cum bate cineva la poarta orașului și regele, tatăl prințului, s-a dus să deschidă.

La poartă era o prințesă. Vai, dar în ce hal era din pricina ploii și a vremii rele ! Apa îi curgea șiroaie din păr și din haine, îi intra în pantofi pe la vîrfuri și-i țîșnea înapoi pe la călcîie. Dar zicea că-i prințesă adevărată.

— Bine, las' că vedem noi îndată ! s-a gîndit regina, dar n-a spus nimic ; s-a dus în odaia de culcare, a luat toate saltelele din pat și a pus pe scîndurile patului o boabă de mazăre. Pe urmă

a pus peste mazăre douăzeci de saltele de lînă și pe saltele douăzeci de perne mari de puf.

Aici s-a culcat prințesa.

Dimineața au întrebat-o cum a dormit.

— Groaznic de prost ! a răspuns prințesa. Toată noaptea n-am închis ochii. Dumnezeu știe ce a fost în pat ! Am șezut pe ceva tare și acuma-s toată numai vînătăi ! Groaznic !

Și atunci au văzut cu toții că era o prințesă adevărată, dacă a simțit ea o boabă de mazăre prin douăzeci de saltele și douăzeci de perne de puf. Așa de gingașă la piele nu putea să fie decît numai o prințesă !

Și prințul a luat-o de nevastă, fiindcă acum știa hotărît că asta-i prințesă adevărată ; iar boaba de mazăre au pus-o în odaia unde erau bijuteriile coroanei, și se mai poate vedea acolo și astăzi, dacă n-o fi luat-o careva.

Și asta să știți că-i o poveste adevărată.

ZÎNA MĂRII

Departe-n largul mării apa e albastră ca albăstrelele şi limpede cum e cristalul, dar e şi foarte adîncă, atît de adîncă încît nici o ancoră nu poate ajunge pînă la fund ; ar trebui să pui o mulţime de turnuri de biserică unele peste altele ca să ajungi de la fund pînă la luciul apei.

Să nu credeţi însă că acolo nu-i decît nisip şi mîl ; nu, acolo cresc copaci ciudaţi şi ierburi ciudate, şi tulpinele şi frunzele lor sînt aşa de mlădioase, încît se clatină la cea mai mică mişcare a apei, parcă ar fi vii. Toţi peştii, mici şi mari, se strecoară printre ramuri cum se strecoară păsările prin văzduh. În locul unde-i cea mai mare adîncime e palatul împăratului mării ; zidurile sînt de mărgean şi ferestrele înalte şi arcuite sînt de chihlimbar străveziu ; acoperişul e făcut din scoici care se deschid şi se închid după cum se mişcă apa. Şi în fiecare scoică e un mărgăritar de preţ ; numai unul şi ar fi destul să împodobească măreţ coroana unui rege.

Împăratul mării era de multă vreme văduv şi casa i-o ţinea mamă-sa, bătrîna. Era o femeie înţeleaptă, dar foarte mîndră de neamul ei ; purta douăsprezece stridii pe coadă, pe cînd ceilalţi nobili

aveau numai cîte şase. Încolo, era femeie vrednică, mai ales că ţinea foarte mult la nepoatele ei, domniţele mării. Acestea erau şase la număr şi toate frumoase, dar cea mai mică era cea mai frumoasă din toate ; pielea ei era gingaşă şi moale ca o petală de trandafiri, ochii albaştri ca nişte lacuri adînci, dar ca şi celelalte, nu aveau picioare şi trupul în partea de jos avea o coadă de peşte.

Toată ziua fetele se jucau prin odăile palatului din ai cărui pereţi creşteau flori vii. Cînd deschideau ferestrele de chihlimbar intrau înăuntru peşti, aşa cum intră la noi rîndunelele cînd deschidem ferestrele. Peştii veneau pînă-n preajma domniţelor, mîncau din palmă şi se lăsau mîngîiaţi.

Afară, în faţa palatului era o grădină mare cu copaci roşii şi albaştri ; poamele străluceau ca aurul şi florile ca focul şi tulpinile şi frunzele se mişcau într-una. Pe jos era un nisip foarte fin şi albastru ca o flacără de pucioasă. Peste tot plutea un soi de lumină albastră încît ai fi crezut că eşti sus în văzduh cu cerul deasupra şi dedesubt şi nu că eşti în fundul mării. Cînd apa era liniştită se putea zări soarele ca o floare mare, roşie, din care se revărsa lumina.

Fiecare domniţă îşi avea în grădină un loc al ei în care sădea ce-i plăcea. Una dăduse stratului ei de flori formă de balenă, alteia îi plăcuse să şi-l facă pe-al ei după chipul şi asemănarea sa, iar cea mai mică îşi făcuse stratul rotund ca soarele şi sădise numai flori roşii ca şi el. Domniţa cea mai mică era o fată tăcută şi gînditoare şi în timp ce surorile ei adunau toate lucrurile ciudate care căzuseră de prin corăbii scufundate, ea, în afară de florile cele roşii, care semănau cu soarele, nu voise să aibă decît o statuie. Era un băiat frumos, sculptat din marmură albă şi pe care-l găsiseră într-o

zi prăbuşit în fundul mării. Domniţa a sădit lîngă statuie volbură trandafirie şi volbura a crescut şi ramurile ei atîrnau peste băiatul de marmură aplecîndu-se către nisipul albastru de pe jos, pe care umbra se aşternea albastră şi tremura într-una ca şi ramurile. Ai fi zis că vîrful şi cu rădăcinile se jucau împreună şi parcă tot voiau să se sărute.

Cea mai mare bucurie a ei era să vorbească despre lumea oamenilor. Bunică-sa mereu trebuia să-i spuie tot ce ştie despre corăbii şi despre oraşe, despre oameni şi despre animalele care trăiesc sus pe pămînt. Fetei i se părea mai cu seamă frumos că sus, pe pămînt, florile dau mireasmă, nu ca florile din fundul mării care n-au parfum, şi că pădurile sînt verzi, iar peştii care se zăresc printre ramurile copacilor cîntă de ţi-i mai mare dragul; bunica le zicea păsărilor peşti fiindcă altfel fetele n-ar fi priceput ce spune, că nu văzuseră niciodată păsări.

— Cînd aveţi să împliniţi cincisprezece ani — spunea bunica — o să aveţi voie să ieşiţi la faţa mării, să vă aşezaţi pe stîncă la lumina lunei şi să vedeţi corăbiile cele mari, şi o să vedeţi şi oraşe, şi păduri.

Şi iată că a venit vremea cînd sora cea mai mare a avut cincisprezece ani. Între surori era deosebire tot de cîte un an, aşa că cea mai mică era cu cinci ani mai tînără decît cea mai mare şi mai avea deci de aşteptat cinci ani pînă cînd să ajungă şi ea să se ridice din fundul mării şi să vadă cum e pe la noi pe pămînt. Cea mai mare a făgăduit celorlalte să le povestească ce a văzut şi ce lucruri frumoase a găsit; fiindcă ce le spunea bunica nu le era destul, voiau să afle mai mult decît ce povestea ea.

Niciuna nu era aşa de curioasă cum era cea mai mică, tocmai ea care avea de aşteptat mai mult

decît toate şi care era aşa de cuminte şi de gînditoare. Adeseori, noaptea, deschidea fereastra şi stătea ceasuri întregi uitîndu-se prin apa albăstrie cum peştii dădeau din coadă şi din aripioare. Putea să zărească luna şi stelele; de-acolo, din fund, se vedeau şters prin apă, însă mult mai mari decît le vedem noi. Cînd pe sub ele trecea deodată ceva care semăna cu un nour negru, ea ştia că era o balenă care trecea pe deasupra ei sau o corabie pe care erau oameni mulţi; desigur că ei nici nu se gîndeau că o fată drăgălaşă din fundul mării stă dedesubt şi îşi întinde mîinile albe către pîntecele corăbiei.

Şi aşa cum am spus, domniţa cea mai mare împlinise cincisprezece ani şi avea voie acuma să iasă la faţa mării.

Cînd s-a întors avea o sumedenie de lucruri de povestit, dar mai frumos decît toate era, zicea ea, să stai pe un grind de nisip la lumina lunei, cînd marea e liniştită, şi să te uiţi la oraşul aşezat pe coasta mării, în care strălucesc lumini ca sute de stele, să auzi muzica şi vuietul trăsurilor şi al oamenilor, să priveşti turnurile bisericilor şi să asculţi clopotele. Şi sora cea mai tînără ardea de dorinţa de-a vedea toate aceste lucruri şi asta tocmai din pricină că nu putea să se ducă să stea sus pe pămînt.

Seara s-a dus iar la fereastră şi s-a uitat prin apa albastră; se gîndea cum o fi oraşul cel zgomotos şi i se părea că aude clopotele.

Peste un an, altă soră de-a ei a căpătat învoire să se urce la faţa apei şi să înoate pe unde-o vrea. A ieşit din mare cînd asfinţea soarele şi privelişteа asta i s-a părut ei că-i cel mai frumos lucru pe care l-a văzut. Spunea că tot cerul parcă era de aur şi nourii erau aşa de minunaţi cum nici nu se putea

închipui, zburau pe cer, roşii şi albaştri, dar şi mai repede decît nourii zbura, asemenea unui văl lung şi alb, un stol de lebede către soare. Dar soarele s-a scufundat în valuri — şi curînd după aceea a pierit şi lumina trandafirie care umplea faţa mării şi nourii.

A mai trecut un an şi s-a urcat sus şi sora de-a treia. Asta era cea mai îndrăzneaţă din toate ; a intrat pe gura unui fluviu care se vărsa în mare. Pe dealuri verzi, de o parte şi de alta, erau podgorii ; printre păduri minunate se iveau case şi castele şi în copaci erau păsări care cîntau. La o cotitură a dat de-un cîrd de copii care se scăldau şi se hîrjoneau în apă ; a vrut să se joace şi ea cu dînşii dar copiii au fugit speriaţi şi deodată a venit un animal mititel şi negru ; era un cîine, dar ea nu mai văzuse cîini pînă atunci ; a început să latre la dînsa aşa de tare, că ei i-a fost frică şi s-a întors repede înapoi în mare. Şi acuma, ea zicea că niciodată n-are să uite pădurile, dealurile şi pe copiii aceia drăgălaşi care puteau să înoate, deşi nu aveau coadă.

Cea de-a patra soră nu era aşa de vitează şi a rămas în mijlocul mării. Spunea că acolo e mai frumos ; te uiţi şi vezi pînă departe de jur împrejur şi cerul deasupra e ca un clopot de sticlă. Văzuse şi corăbii, dar numai de departe tare, parcă erau nişte pescăruşi ; delfinii poznaşi se dădeau de-a tumba şi balenele cele mari împroşcau apă pe nări, parcă erau în toate părţile numai fîntîni ţîşnitoare.

Şi iată că i-a venit rîndul şi celei de-a cincea surori. Ziua ei de naştere cădea iarna, şi de aceea ea a văzut ce nu văzuseră surorile ei cînd ieşiseră la faţa apei întîia oară. Marea era verde şi în toate părţile pluteau munţi mari de gheaţă şi fiecare parcă era un mărgăritar, zicea ea, şi totuşi erau mai mari decît turnurile oamenilor. Aveau forme care de care

mai ciudate şi sclipeau ca nişte diamante. Ea s-a aşezat pe un munte de gheaţă şi corăbierii treceau speriaţi pe lîngă dînsa şi vîntul i se juca prin păr. Spre seară cerul s-a înnourat, a început să fulgere şi să tune, iar marea s-a întunecat şi a început să se zbuciume zgîlţîind munţii de gheaţă care străluceau la lumina fulgerelor. Corăbiile şi-au strîns pînzele şi pretutindeni era numai spaimă şi obidă, ea însă şedea liniştită pe muntele ei de gheaţă plutitor şi se uita cum fulgerele alunecă în cruciş şi în curmeziş pe cer.

Fiecare dintre cele cinci surori, cînd se suia întîia oară la faţa apei, era încîntată de lucrurile noi şi frumoase pe care le vedea. După aceea însă, cînd urcatul deasupra apei ajungea să fie ceva obişnuit fiindcă puteau să iasă la faţa mării cînd voiau, nu le mai plăcea aşa de tare să se urce sus ; ba chiar după o lună de zile fiecare spunea că-i mai frumos jos, la ele acasă.

Acuma, după ce toate se făcuseră mari, se luau uneori la braţ şi se urcau seara împreună deasupra apei ; surorile aveau glasuri frumoase, mai frumoase decît ale oamenilor, şi cînd era furtună şi ele se gîndeau că au să se scufunde multe corăbii, se duceau pe lîngă corăbii şi cîntau şi-n cîntecele lor spuneau ce frumos e în fundul mării. Îi rugau pe corăbieri să nu le fie teamă dacă se scufundă, dar corăbierii nu pricepeau limba lor şi credeau că vorbeşte furtuna. Şi ei nu puteau să vadă frumuseţile din fundul apei, fiindcă atunci cînd corabia se scufunda, corăbierii se înecau şi ajungeau morţi la palatul împăratului mării.

Cînd surorile celelalte se urcau deasupra mării, sora cea mai mică rămînea singurică şi se uita după ele şi mai că-i venea să plîngă, dar zînele mării n-au lacrimi şi de aceea durerea lor e şi mai mare.

— O, de-aş împlini odată cincisprezece ani ! ofta ea ; de pe acuma ştiu că lumea de pe pămînt şi oamenii au să-mi fie dragi !

În sfîrşit, a împlinit cincisprezece ani.

— Acuma eşti mare — i-a spus bunica, mama împăratului mării. Hai să te gătesc şi pe tine ca şi pe surorile tale !

Şi i-a pus în păr o cunună de crini albi, cu petalele de mărgăritar ; şi i-a mai prins de coadă opt stridii mari ca să-i însemne rangul.

— Mă doare — a zis domniţa.

— Trebuie să rabzi ; măreţia se ţine cu osteneală !

O ! ea ar fi aruncat cu plăcere toată această măreţie şi şi-ar fi scos bucuros cununa cea grea ; florile cele roşii din grădină o prindeau mai bine, dar nu avea încotro. Şi-a luat rămas bun de la bunică-sa şi s-a urcat, uşoară ca o băşicuţă de aer, prin apă.

Soarele tocmai asfinţise cînd şi-a scos capul din mare, dar norii mai străluceau roşii şi aurii şi pe cer se ivise luceafărul de seară, văzduhul era molcom şi răcoros şi marea era liniştită. Nu departe de acolo era o corabie mare, cu trei catarge şi numai cu o pînză întinsă, fiindcă vîntul nu bătea de loc ; pe funii şi pe catarge şedeau mateloţi. De pe corabie venea zvon de muzici şi de cîntec, şi deodată sute de lanterne s-au aprins ; colorate cum erau ai fi zis că fluturau în aer steagurile tuturor popoarelor. Zîna cea mică s-a dus pînă la fereastra cabinei şi s-a uitat. Înăuntru erau mai mulţi oameni îmbrăcaţi de sărbătoare ; dar cel mai frumos dintre ei era prinţul cel tînăr. Avea nişte ochi mari, negri şi nu părea să aibă mai mult de cincisprezece ani. Astăzi era ziua lui de naştere şi de aceea era petrecere pe corabie. Marinarii dansau pe punte şi cînd prinţul a ieşit şi el pe covertă, sute de rachete

au ţîşnit în aer şi au făcut o lumină ca ziua şi zîna s-a speriat şi s-a scufundat repede în apă. Dar n-a stat mult şi şi-a scos capul şi cînd s-a uitat în văzduh, parcă toate stelele cerului cădeau pe ea. Niciodată nu văzuse ea asemenea minunăţii de artificii. Sori mari se destrămau împroşcînd flăcări, peşti zburători pluteau în aer şi totul se oglindea în apa strălucitoare. Pe corabie era atît de multă lumină, încît se desluşeau bine nu numai oamenii, dar chiar şi fiecare funie. Ce frumos era prinţul ! Strîngea mîinile celorlalţi şi zîmbea, şi muzica cînta.

S-a făcut tîrziu dar zîna nu-şi mai putea dezlipi ochii de la corabie şi de la prinţul cel tînăr şi frumos. Lanternele colorate s-au stins ; nu mai zburau rachete către cer, nu se mai auzeau tunurile bubuind, însă în adîncul mării era vuiet şi zbucium. Zîna stătea la faţa apei, valurile o ridicau şi o legănau şi ea se uita pe fereastra cabinei. A început să bată vîntul şi corabia şi-a desfăcut una cîte una pînzele. Valurile se ridicau tot mai sus, cerul s-a înnourat, în zare a început să fulgere. Venea furtuna. Mateloţii au strîns pînzele. Corabia a pornit repede, legănîndu-se pe marea vînzolită, valurile se înălţau ca nişte munţi negri care parcă voiau să se rostogolească peste catarge, dar nava se cufunda ca o lebădă, apoi ieşea iar la iveală printre talazurile înalte şi se lăsa iar în jos. Zînei i se păru că-i un joc nostim al corăbiei, dar celor din corabie nu li se părea de loc că-i aşa. Nava trosnea tot mai tare, pereţii ei s-au spart de izbiturile valurilor, apa a pătruns înăuntru, catargul s-a rupt parc-ar fi fost de papură şi corabia s-a culcat pe-o parte şi apa a început s-o cuprindă. Acum de-abia zîna şi-a dat seama că cei de pe corabie erau în primejdie ; chiar şi ea trebuia să se ferească de bîrnele şi lemnele care se desfăceau din corabie şi erau împinse de

De la o vreme nu s-a mai putut ține și a spus uneia din surori ce-i sta pe inimă, și sora aceasta a spus celorlalte, dar numai lor și cîtorva zîne ale mării, care n-au vorbit de asta decît doar cu prietenele lor cele mai bune.

Una din ele știa cine-i prințul, văzuse și ea petrecerea de pe corabie și de la ea s-a aflat unde-i palatul lui.

Palatul acesta era clădit dintr-un fel de piatră galbenă, strălucitoare, cu scări mari de marmură din care una ajungea chiar pînă la marginea mării. Cupole mari de aur se ridicau deasupra palatului, și printre stîlpii care înconjurau clădirea erau statui care parcă erau vii. Pe geamurile limpezi ale ferestrelor înalte se vedeau odăi mărețe cu perdele de mătase și covoare pe jos și cu tablouri mari atîrnate de pereți. În mijlocul sălii celei mai mari era o fîntînă țîșnitoare și apa ajungea pînă sus la cupola de sticlă a tavanului. Prin cupolă pătrundea soarele luminînd apa și plantele care creșteau în havuz.

Acuma zîna știa unde stă prințul și acolo se ducea ea către seară și ședea pe apă pînă tîrziu noaptea. Se apropia de țărm mult mai mult decît s-apropiaseră celelalte, ba se ducea chiar pînă sub balconul de marmură care arunca o umbră lungă peste apă. Aici ea se oprea și se uita la tînărul prinț, care stătea pe balcon și credea că e singur în lumina lunii.

De multe ori îl vedea cum, seara, pornește pe mare pe o corabie cu stegulețe multe la catarge; pe corabie cînta muzica; ea asculta ascunsă în păpurișul verde, și cînd vîntul umfla vălurile ei lungi și albe ca argintul, cine-o vedea credea că-i o lebădă care își întinde aripile.

Noaptea, de multe ori, cînd pescarii ieșeau la pescuit cu făclii, ea auzea cum vorbeau frumos de

prinț și se bucura că-l scăpase de la moarte atunci cînd îl luase în brațe, pe jumătate mort, și-l purtase cu dînsa pe valuri; și își aducea aminte cum șezuse el cu capul pe pieptul ei, și cum ea îl sărutase; prințul nu știa de asta nimic și nici măcar nu putea s-o viseze.

Zîna cea mică îi îndrăgea tot mai tare pe oameni și tot mai tare ar fi vrut să trăiască printre dînșii, și lumea lor i se părea mult mai mare decît lumea ei din fundul mării; puteau să meargă cu corăbiile pe apă, să se urce pe munți pînă deasupra norilor și țările lor se întindeau, cu păduri și cu cîmpii, mai departe decît ajungea ea cu privirea. Erau o mulțime de lucruri pe care voia să le afle, dar surorile nu știau ce să-i spună și de aceea, într-o bună zi a întrebat-o pe bunică-sa. Bunica cunoștea bine lumea de deasupra și-i zicea țara de deasupra mării.

— Cînd oamenii nu se înecă — a întrebat-o zîna cea mică — atunci ei pot să trăiască mereu? Nu mor și ei așa cum murim noi aici?

— Ba da — a răspuns bunica — mor și ei, și viața lor e chiar mai scurtă decît a noastră. Noi putem să trăim și trei sute de ani, dar după ce am murit ne prefacem în spumă și n-avem nici măcar un mormînt aici, printre cei care ne-au fost dragi. Sufletul nostru nu-i nemuritor, nu mai înviem din morți și sîntem ca papura cea verde care dacă o tai nu mai înverzește niciodată. Oamenii însă au un suflet care trăiește mereu după ce trupul s-a făcut țărînă; sufletul lor se suie în stelele cele strălucitoare. Așa cum ne urcăm noi la fața apei și vedem țara oamenilor, așa se urcă ei pînă la un tărîm necunoscut și minunat pe care noi nu-l putem vedea niciodată.

— Dar noi de ce nu avem un suflet nemuritor ? a întrebat zîna. Aş da bucuros sutele de ani pe care le mai am de trăit ca să fiu om măcar o zi şi să pot avea şi eu parte de viaţa cerească.

— La asta nici să nu te gîndeşti — a spus bătrîna. Noi sîntem mult mai fericiţi decît oamenii.

— Va să zică am să mor şi am să mă prefac în spumă de mare, şi n-am să mai aud muzica valurilor, şi n-am să mai văd soarele ? Oare nu pot să fac nimic ca să capăt şi eu un suflet nemuritor ?

— Nu — a spus bătrîna ; s-ar putea asta numai dacă vreun om te-ar iubi mai mult decît pe tatăl şi pe mama lui şi s-ar gîndi numai la tine, şi te-ar lua de mînă, şi ţi-ar jura dragoste şi credinţă pe veşnicie ; atunci, sufletul lui ar trece şi în tine şi ai avea şi tu parte de fericirea oamenilor. Ţi-ar da suflet şi totuşi sufletul lui şi l-ar păstra ! Numai că asta nu se poate întîmpla ! Tocmai ceea ce ni se pare nouă că-i frumos, adică coada noastră de peşte, tocmai asta li se pare oamenilor urît ; acolo, la dînşii, ca să fii frumos trebuie să ai două proptele grosolane, cărora ei le zic picioare.

Zîna a oftat şi s-a uitat mîhnită la coada ei de peşte.

— Mai bine să ne bucurăm de viaţa noastră aşa cum este — a spus bătrîna. Să înotăm şi să sărim prin apă trei sute de ani cît avem de trăit, după aceea ne rămîne vreme destulă ca să ne odihnim ! Deseară avem bal la curte !

A fost o petrecere cum nu se poate vedea pe pămînt. Pereţii şi tavanul sălii de bal erau de sticlă groasă, dar străvezie. Sute de scoici uriaşe, roze şi verzi, stăteau în şiruri de o parte şi de alta, şi în fiecare ardea un foc albastru care lumina toată sala şi se vedea şi afară prin pereţi, aşa că marea era toată luminată. Se puteau vedea toţi peştii, de

tot felul, mari şi mici, cum înotau pe lîngă pereţii de sticlă ; unii aveau solzi roşii, alţii îi aveau albi ca argintul sau galbeni-strălucitori ca aurul. Prin mijlocul sălii curgea o apă largă şi pe apa asta bărbaţii şi femeile mării dansau după cîntecul pe care-l cîntau chiar ei. Oamenii de pe pămînt n-au glasuri aşa de frumoase. Zîna cea mică a cîntat mai frumos decît toţi şi toţi au bătut din palme după ce au ascultat-o şi o clipă s-a bucurat şi ea, fiindcă ştia că are cea mai frumoasă voce de pe pămînt şi din mare. După aceea însă şi-a adus aminte de lumea de deasupra ; nu putea să-l uite nici pe prinţul cel frumos şi nici părerea ei de rău că n-are şi ea un suflet nemuritor cum are el. S-a întristat aşa de tare că s-a strecurat printre ceilalţi şi a ieşit din palat şi, în timp ce toţi cîntau şi se veseleau, s-a dus în grădină şi a şezut acolo, mîhnită pînă în fundul inimii. Deodată a auzit cornul, sunetele lui pătrundeau înăbuşit prin apă pînă la dînsa. Şi ea s-a gîndit : „Acuma desigur că prinţul pleacă cu corabia pe mare ; mi-i mai drag decît tata şi decît mama şi lui aş vrea să-i încredinţez fericirea vieţii mele. Am să fac tot ce am să pot ca să capăt şi eu un suflet fără de moarte ! Surorile mele dansează în palat şi nimeni nu mă vede. Am să mă duc la vrăjitoarea mării ; întotdeauna m-am temut de ea, dar acuma mă duc la dînsa, poate că-mi dă un sfat şi mă ajută !“

Zîna ieşi din grădină şi se duse către bulboanele vuitoare, dincolo de care locuia vrăjitoarea. Nu fusese niciodată acolo. Pe unde mergea acuma nu erau flori, nici iarbă de mare, era numai nisip cenuşiu şi gol : la bulboane apa se învîrtea ca nişte roţi de moară şi tot ce lua cu ea ducea în adîncime. Zîna trebui să treacă prin aceste vîrtejuri de apă ca să ajungă la tărîmul vrăjitoarei mării, iar aici alt

drum nu era decît printr-un mîl care parcă fierbea şi de care zicea vrăjitoarea că e nămolul ei. Casa ei era în mijlocul unei păduri foarte ciudate. Copacii şi tufişurile erau polipi, pe jumătate animale, pe jumătate plante ; erau ca nişte şerpi cu sute de capete care ieşeau din pămînt ; ramurile erau braţe lungi şi vîscoase, cu degete ca nişte viermi mlădioşi, şi toate mădularele lor se mişcau mereu, de la rădăcini pînă în creştet. Tot ce puteau apuca din apă apucau şi nu mai lăsau. Zîna cea mică s-a oprit din mers, speriată ; inima îi bătea cu putere ; mai că s-ar fi întors înapoi, dar s-a gîndit la prinţ şi la sufletul oamenilor şi a căpătat curaj. Şi-a strîns părul în vîrful capului, ca să nu i-l apuce polipii, şi-a încrucişat mîinile pe piept şi s-a repezit înainte, aşa cum se reped peştii prin apă, printre polipii cei urîcioşi care îşi întindeau după ea braţele mlădioase ca s-o prindă. Vedea cum polipii tot ce apucau ţineau strîns ca-n lanţuri de fier cu sutele lor de braţe subţiri. În braţele polipilor, oamenii care se înecaseră, şi căzuseră la fund, erau ca nişte schelete albe. Strîngeau în braţele lor vîsle şi lăzi şi ciolane. Într-un loc zîna văzu cum polipii prinseseră o fată din neamul mării, ca şi ea, şi o sugrumaseră ; priveliştea asta a speriat-o mai mult decît orice.

În sfîrşit a ajuns la o poiană mlăştinoasă prin care şerpi de apă, mari şi graşi, se tîrau şi se rostogoleau şi îşi arătau pîntecele urîcios şi gălbui. În mijlocul poienii era o casă făcută din ciolane albe de oameni înecaţi ; vrăjitoarea mării şedea cinchită jos şi-i dădea din gură de mîncare unei broaşte aşa cum dau oamenii zahăr unui pui de canar. Şerpi de cei graşi şi urîcioşi i se încolăceau pe piept şi

pe umeri. Şi ea vorbea cu ei şi le spunea „puişorii mei".

— Ştiu ce vrei tu — a spus vrăjitoarea mării. E o prostie să vrei asta, dar am să-ţi fac pe plac pentru că numai necazuri ai să ai de pe urma lui, domniţă frumoasă. Ai să-ţi lepezi coada şi în locul ei ai să capeţi două proptele aşa cum au oamenii, pentru ca prinţul să se îndrăgostească de tine şi tu să capeţi un suflet nemuritor.

Şi vrăjitoarea a rîs atît de urîcios, încît broasca şi şerpii au căzut jos zvîrcolindu-se.

— Ai venit tocmai bine — a spus vrăjitoarea ; dacă veneai mîine, după răsăritul soarelui, n-aş mai fi putut să fac nimic pentru tine, decît doar de azi într-un an. Am să-ţi dau o băutură şi cu băutura asta tu trebuie să te duci la ţărmul mării pînă nu răsare soarele, să şezi acolo pe ţărm şi s-o bei. După ce-ai s-o bei coada are să ţi se schimbe în mădularele acelea cărora oamenii le zic picioare. Dar să ştii că are să te doară, ai să simţi ca un cuţit prin tot corpul. Toţi cei care au să te vadă au să spuie că eşti cea mai frumoasă fată din lume. Ai să-ţi păstrezi mersul tău legănat ; nici o dănţuitoare n-o să se mlădieze ca tine, însă la fiecare pas pe care ai să-l faci, au să te doară picioarele ca şi cum ai călca numai pe cuţite ascuţite şi ca şi cum ţi-ar curge tot sîngele. Dacă vrei să înduri toate aceste chinuri, eu îţi dau băutura.

— Da, vreau — a spus zîna cu glas tremurat şi s-a gîndit la prinţ şi la sufletul cel fără de moarte.

— Să ştii însă — i-a spus vrăjitoarea — că o dată ce-ai căpătat înfăţişare omenească, nu mai poţi să te prefaci iar în zînă a mării. Nu te mai poţi întoarce la surorile tale şi la palatul tatălui tău, iar dacă prinţul nu te iubeşte, nu uită de tatăl şi de

mama lui şi nu ţine la tine cu trup şi suflet, şi nu ajungeţi să fiţi soţ şi soţie, atunci tu nu capeţi un suflet nemuritor. În ziua în care el se însoară cu alta, inima ta se rupe şi tu te prefaci în spumă.

— Vreau ! a spus zîna şi s-a făcut galbenă ca moartea la faţă.

— Să mai ştii însă că trebuie să-mi plăteşti pentru asta — a zis vrăjitoarea — şi nu-i puţin lucru ce-ţi cer. Tu ai glas mai frumos decît au toate zînele şi fetele din fundul mării ; tu crezi că cu glasul tău ai să-l vrăjeşti, dar glasul tău trebuie să mi-l dai mie. Eu îţi dau băutura, dar tu trebuie să-mi dai mie ce ai mai bun. Pentru că şi eu trebuie să pun în băutura asta sîngele meu ; numai aşa capătă tărie, ca o sabie cu două tăişuri.

— Dar dacă-mi iei glasul, atunci ce-mi mai rămîne ? a întrebat zîna.

— Chipul tău frumos — a răspuns vrăjitoarea — mersul tău legănat şi ochii tăi care vorbesc ; cu asta poţi să farmeci o inimă omenească.

— Ei, ce zici, mai vrei ? Dacă vrei, atunci scoate limba ca s-o ţi-o tai drept plată şi îţi dau băutura.

— Da, da, vreau ! a spus zîna, şi atunci vrăjitoarea a pus cazanul pe foc ca să pregătească băutura fermecată.

— Curăţenia e lucru bun — zise ea şi şterse cazanul cu un mănunchi de şerpi.

Apoi s-a tăiat la piept şi şi-a picurat sîngele în cazan ; aburii închipuiau în aer tot felul de figuri schimonosite, că-ţi era frică să te uiţi la ele. Vrăjitoarea a mai aruncat în cazan o mulţime de alte lucruri şi cînd a început să clocotească, s-auzea din cazan parcă ar fi plîns un crocodil. În sfîrşit, băutura a fost gata ; era limpede ca apa.

— Ia-o că-i gata — a spus vrăjitoarea şi i-a tăiat zînei limba şi acuma zîna era mută, nu mai putea nici să vorbească, nici să cînte.

— Dacă polipii vor să te prindă, cînd ai să treci iar prin pădurea mea — a mai spus ea — azvîrle-n ei o picătură din băutura asta şi atunci braţele şi degetele lor se sfărîmă-n bucăţi.

Dar zîna nici n-a avut nevoie să facă aşa, pentru că polipii s-au dat înapoi speriaţi cînd au zărit băutura aceea care strălucea în mîna ei ca o stea scînteietoare. Zîna a trecut repede prin pădure, prin mîl şi prin bulboană.

Cînd a ajuns la palat, făcliile în sala de bal se stinseseră. De bună seamă că acuma dormeau cu toţii. Ea de altfel nici n-a îndrăznit să intre fiindcă nu putea să vorbească şi avea de gînd să-i părăsească pentru totdeauna. I se rupea inima de mîhnire. S-a furişat în grădină, a luat din straturile surorilor ei cîte o floare şi după ce-a trimis o mie de sărutări palatului, a pornit-o în sus prin apa întunecată.

Cînd a ajuns sus, soarele încă nu răsărise. Zîna a ieşit pe mal lîngă palatul prinţului şi s-a urcat pe scara de marmură. Luna lumina ca ziua. Zîna a băut băutura aceea tare şi iute şi cînd a băut o, parcă i-ar fi trecut un cuţit prin tot trupul şi a căzut leşinată. Cînd soarele a răsărit, s-a trezit. În faţa ei stătea prinţul şi se uita la dînsa cu ochii lui negri ; aşa de adînc se uita, că ea şi-a lăsat ochii în jos. Atunci a văzut că nu mai avea o coadă de peşte, ci două picioare albe şi gingaşe. Era goală şi, ca să-şi acopere goliciunea, s-a învăluit în părul ei lung şi des. Prinţul a întrebat-o cine-i şi cum a ajuns acolo şi ea se uita la el cu ochii ei adînci şi albaştri, dar nu putea să vorbească. Atunci el a luat-o de mînă şi a dus-o în palat. Aşa cum îi spusese vrăjitoarea,

ea la fiecare pas pe care îl făcea parcă ar fi călcat pe ace şi pe cuţite ascuţite, dar răbda asta cu bucurie ; prinţul o ţinea de mînă şi lîngă dînsul ea se simţea uşoară ca un fulg şi tuturora le plăcea mersul ei legănat şi graţios.

Au îmbrăcat-o cu haine scumpe de mătase şi muselină şi acuma era cea mai frumoasă din palat — atîta numai că era mută, nu putea nici să vorbească, nici să cînte. Roabe frumoase în haine de mătase şi aur au venit şi au cîntat în faţa prinţului şi a părinţilor lui, regele şi regina, şi cîntau una mai frumos decît cealaltă, şi prinţul bătea din palme şi zîmbea către ele. Zîna s-a întristat pentru că ştia că ea ar fi cîntat mai frumos decît toate. Şi se gîndea : „O ! dac-ar şti el că eu mi-am pierdut pe veşnicie glasul numai ca să pot ajunge pînă la dînsul !"

După aceea roabele au început să danseze. Dar iată, atunci, că zîna şi-a ridicat deasupra capului braţele ei albe şi frumoase, s-a înălţat în vîrful picioarelor şi a început şi ea să danseze aşa cum nici una nu mai dansase. Cu fiecare mişcare pe care-o făcea, frumuseţea ei ieşea şi mai mult la iveală, iar ochii vorbeau şi privirile lor mergeau la inimă mai adînc decît cîntecul roabelor.

Toţi erau fermecaţi, mai cu seamă prinţul, şi ea dansa mereu, deşi ori de cîte ori picioarele ei atingeau pămîntul parc-ar fi călcat pe vîrfuri de cuţite. Prinţul a spus că de-acum înainte ea tot pe lîngă dînsul are să stea şi i-a dat voie să doarmă la uşa lui pe-o saltea de catifea.

A pus să-i facă haine bărbăteşti ca să-l poată însoţi călare. Plecau amîndoi călare şi umblau prin păduri pline de mireasmă, şi ramurile verzi îi dezmierdau pe umeri, şi păsările cîntau printre frunze. Zîna s-a suit cu prinţul pe munţii cei înalţi, şi cu toate că picioarele ei gingaşe sîngerau şi ceilalţi

vedeau că-i sîngerează şi se speriau, ea rîdea şi mergea cu el mai departe, pînă ajungeau să vadă norii plutind dedesubtul lor ca nişte stoluri de lebede în drum spre ţări străine.

Acasă, în palatul prinţului, noaptea, cînd toţi ceilalţi dormeau, ea ieşea şi se ducea pe scara cea largă de marmură ; picioarele o usturau ; şi le băga în apa rece a mării şi se gîndea la cei din adîncime.

Odată, surorile ei au venit la braţ şi au cîntat un cîntec de jale şi ea le-a făcut semn cu mîna, şi ele au văzut-o, şi i-au spus că plecarea ei i-a îndurerat pe toţi. După aceea, au venit în fiecare noapte şi odată zîna cea mică a zărit departe în larg şi pe bunică-sa, care de ani de zile nu mai ieşise la faţa mării, şi l-a zărit şi pe tatăl ei, împăratul mării, cu coroana pe cap ; întindeau amîndoi braţele spre dînsa, dar nu îndrăzneau să vie aşa de aproape de ţărm ca surorile ei.

Cu fiecare zi care trecea, ea îi era tot mai dragă prinţului. Îi era dragă aşa cum ţi-i drag un copil cuminte şi drăgălaş, dar s-o facă regină nici prin gînd nu-i trecea ; şi ea, ca să capete un suflet nemuritor, trebuia să fie soţia lui, că dacă nu, în ziua nunţii lui, avea să se prefacă în spumă.

Cînd el o lua în braţe şi o săruta pe frunte, ochii ei parcă spuneau :

— Aşa-i că îţi sînt dargă mai mult decît orice pe lume ?

— Da, îmi eşti cea mai dragă — spunea prinţul — pentru că ai inima cea mai bună, ţii la mine mai mult decît oricine şi semeni cu o fată pe care am văzut-o cîndva şi pe care desigur că n-am s-o mai văd niciodată. Eram pe o corabie, corabia s-a scufundat, şi valurile m-au aruncat pe mal lîngă un templu în care slujeau nişte fete. Una din ele m-a

găsit pe țărm și m-a scăpat de la moarte ; abia de două ori am văzut-o ; numai pe dînsa aș putea s-o iubesc pe lumea asta ; tu semeni cu ea, chipul tău aproape că îmi alungă din minte amintirea ei ; ea e în slujbă sfîntă la templul acela și trebuie să rămîie acolo ; de aceea soarta mea cea bună mi te-a trimis pe tine și de tine n-am să mă despart niciodată.

„Vai, nu știe că eu l-am scăpat ! se gîndea zîna. L-am dus pe mare pînă la mal acolo unde-i templul. După aceea m-am ascuns pe după stînci și m-am acoperit cu spumă și m-am uitat să văd dacă vine cineva. Și a venit fata aceea pe care o iubește mai mult decît pe mine."

Și zîna numai a oftat adînc, că nu putea să plîngă. Și s-a gîndit :

„A zis că fata e în slujba templului și nu poate să plece de-acolo, așa că nu se mai pot întîlni niciodată. Dar eu stau cu el și-l văd în fiecare zi ; am să-l slujesc, am să-l iubesc și am să-mi dau și viața pentru dînsul."

Și iată că într-o bună zi s-a răspîndit vestea că prințul se însoară cu fata regelui din țara vecină și că de aceea a pus să i se pregătească o corabie măreață. Pe față se spunea numai că prințul se duce să vadă țara vecină, dar de fapt se ducea ca s-o vadă pe fata regelui și avea să fie însoțit de un alai strașnic ; zîna însă clătina din cap și zîmbea ; ea știa mai bine decît toți ce gîndește prințul. „Trebuie să plec — îi spuse el — trebuie să mă duc s-o văd pe prințesă, că așa vor părinții mei, dar n-au să mă poată sili s-o iau de soție. Nu pot s-o iubesc, că nu seamănă cu fata de la templu ; cu fata aceea semeni tu ; dacă mă însor vreodată, apoi numai cu tine mă însor, dulce și blîndă copilă cu ochi adînci și visători."

Și a sărutat-o, jucîndu-se cu părul ei lung și frumos, și și-a rezemat capul de pieptul ei ; și ea visa la fericirea oamenilor și la sufletul cel fără de moarte.

— Va să zică nu ți-e frică de mare ? a spus el, cînd au pornit amîndoi cu corabia cea măreață spre țara regelui vecin.

Și a început să-i spuie cum e marea atunci cînd e furtună și cum e atunci cînd vîntul a stat, și i-a spus că în adîncuri sînt pești ciudați și i-a povestit ce văd scafandrii cînd scoboară în fundul mării ; și ea zîmbea ascultîndu-l, că ea doar știa ce-i în fundul mării mai bine decît oricine.

Noaptea pe lună, cînd toți dormeau, afară de cîrmaciul corăbiei, ea s-a urcat pe punte, s-a uitat în apă și i s-a părut că vede în fund palatul tatălui ei ; pe acoperiș stătea bunica cu coroana de argint pe cap și se uita în sus la pîntecele corăbiei. Surorile ei au ieșit la fața apei și s-au uitat la ea cu tristețe și frîngîndu-și mîinile. Ea le-a făcut semn, le-a zîmbit și tocmai voia să le spuie că-i merge bine și că e fericită, cînd deodată un marinar s-a apropiat de dînsa și atunci surorile s-au scufundat repede în apă ; marinarul a crezut însă că trupurile lor albe fuseseră doar spuma de pe creasta unui val.

A doua zi dimineața, corabia a ajuns în portul capitalei țării vecine. Toate clopotele băteau, și din turnuri porneau mereu sunete de trîmbiță și soldații dădeau onorul, cu steaguri și cu sabia la umăr. Cîteva zile au ținut petrecerile. Balurile și sindrofiile se țineau lanț. Dar prințesa încă nu sosise. Era departe, într-un templu, unde-o duseseră ca să deprindă virtuțile regale. În sfîrșit, a sosit și ea.

Zîna era curioasă să vadă cît e de frumoasă. Și într-adevăr, a trebuit să-și spuie și ea că fată mai frumoasă decît prințesa nu văzuse. Avea o față ne-

tedă şi luminoasă, şi ochii negri şi blînzi luceau în dosul genelor lungi.

Cum a văzut-o, prinţul a spus :

— Tu m-ai scăpat de la moarte atunci pe ţărm, cînd zăceam mort.

Şi şi-a strîns în braţe logodnica, roşie la faţă de bucurie.

— O, sînt foarte fericit ! a spus el zînei. Mi s-a împlinit dorinţa mea cea mai adîncă. Ştiu că ai să te bucuri şi tu pentru că ţii la mine mai mult decît la orice.

Zîna i-a sărutat mîna, dar inima i se rupea de durere. Ştia că în ziua nunţii lui ea va muri şi se va preface în spumă pe valuri.

Clopotele băteau, crainicii umblau pe uliţi şi vesteau logodna. La toate altarele, în căţui de argint, ardea ulei parfumat. Preoţii cădelniţau şi mirele şi mireasa s-au prins de mînă şi au primit binecuvîntarea episcopului. Zîna, îmbrăcată în mătase şi fir, ţinea trena miresei, dar urechile ei nu auzeau cîntecele de sărbătoare, ochii ei nu vedeau ceremonia sfîntă, ea se gîndea la moartea ei şi la ceea ce pierduse.

Seara, prinţul şi prinţesa s-au dus pe corabie. Tunurile bubuiau, steagurile fîlfîiau şi în mijlocul corăbiei era un cort de aur şi de purpură cu perne scumpe. Aici aveau să doarmă însurăţeii.

Pînzele s-au umflat de vînt şi corabia a început să alunece domol pe marea liniştită.

Cînd s-a făcut noapte, marinarii au aprins lanterne colorate şi au dansat veseli pe punte. Zîna şi-a adus aminte cum a ieşit ea din mare întîia oară şi cum a văzut şi atunci o petrecere pe corabie. A început şi ea să danseze alunecînd parcă prin aer ca o rîndunică fugărită, şi toţi au bătut din palme văzînd-o cum dansează ; şi într-adevăr că niciodată

nu dansase aşa de frumos ca acuma. Picioarele o dureau cumplit, parcă ar fi călcat numai pe vîrfuri de cuţite, dar ea nu simţea ; inima o durea şi mai tare. Ştia că asta e cea din urmă seară cînd îl mai vedea pe prinţ, pe omul pentru care îşi lăsase şi ţara şi părinţii, pentru care îşi dăduse glasul ei cel frumos şi suferise în orice clipă chinuri sfîşietoare, fără ca el să bănuiască măcar. Era cea din urmă noapte în care mai răsufla aerul pe care-l răsufla şi el, în care mai zărea marea cea adîncă şi cerul cu stele ; o noapte veşnică, fără gînduri şi fără vise o aştepta pe ea, care nu avea suflet şi care nu putea să capete un suflet. Pe corabie veselia şi petrecerea a ţinut pînă tîrziu după miezul nopţii, şi ea tot timpul a dansat gîndindu-se numai la moarte. Prinţul şi-a sărutat soţia, jucîndu-se cu părul ei negru, şi braţ la braţ s-au dus amîndoi în cortul cel minunat.

Pe corabie era acuma linişte, numai cîrmaciul stătea la cîrmă. Zîna s-a sprijinit cu coatele de marginea corăbiei şi a stat aşa uitîndu-se către răsărit, şi aşteptînd zorii ; ştia că cea dintîi rază de soare are s-o omoare. Şi deodată şi-a văzut surorile că ies din mare, galbene la faţă ca şi ea ; şi părul lor lung şi frumos nu mai flutura în vînt : şi-l tăiaseră.

— Am dat vrăjitoarei părul nostru — au spus ele — ca să-ţi putem veni în ajutor şi să nu mori mîine dimineaţă. Vrăjitoarea ne-a dat un cuţit, uite-l ce ascuţit este ! Pînă a nu răsări soarele, tu să înfigi cuţitul în inima prinţului, şi sîngele lui cald are să-ţi stropească picioarele şi atunci picioarele au să se prefacă în coadă de peşte şi tu ai să fii iar o zînă a mării şi ai să poţi să te scobori iar la noi, şi să trăieşti trei sute de ani, şi abia după aceea să te preschimbi în spumă de valuri, sărată şi fără viaţă. Bunica e mîhnită şi ea, fiindcă şi părul ei alb a căzut ca şi al nostru, tăiat de foarfecele vrăjitoarei.

Omoară-l pe prinţ şi întoarce-te la noi ! Grăbeşte-te, că uite, la răsărit cerul s-a şi înroşit ! Acuşi răsare soarele şi tu mori !

Surorile au oftat adînc şi s-au scufundat în valuri.

Zîna cea mică a dat la o parte perdeaua de purpură a cortului. Prinţesa cea frumoasă dormea cu capul pe pieptul prinţului. Zîna s-a aplecat, l-a sărutat pe frunte şi s-a uitat apoi la cerul pe care începuseră să se întindă zorii, şi după aceea la cuţitul cel ascuţit, şi pe urmă iar la prinţ. Prinţul visa, şi în vis rostea numele prinţesei ; numai pe ea o avea în minte. Cuţitul a început să tremure în mîna zînei — şi ea deodată l-a aruncat departe, în apa cu sclipiri roşii ; şi acolo unde a căzut cuţitul, picături de sînge au ţîşnit din mare. Zîna s-a mai uitat o dată la prinţ, apoi s-a azvîrlit în apă şi deodată a simţit că i se preface trupul în spumă.

Soarele a ieşit din mare ; razele lui au căzut blînde şi calde pe spuma mării rece ca moartea ; şi zîna n-a mai simţit moartea ; vedea acuma soarele, iar sus, deasupra ei, pluteau sute de fiinţe străvezii, minunate la vedere ; zărea prin ele pînzele albe ale corăbiei, şi norii roşii de pe cer. Vorba lor era melodioasă, dar era ca vocea unor duhuri fără trup ; urechea omenească n-o putea auzi, tot aşa cum ochiul omenesc nu putea să zărească acele fiinţe ; zburau prin aer fără aripi, purtate numai de lipsa lor de greutate. Zîna deodată văzu că şi ea are un trup ca şi ele, un trup care se înălţa încet-încet, din spumă.

— Unde mă duc ? a întrebat ea, şi vocea ei suna ca vocea unei fiinţe de pe altă lume, o voce ca a unui duh şi pe care nici o muzică pămîntească n-ar putea-o rosti.

— Te duci la fiicele aerului — au răspuns acele fiinţe din văzduh. Zînele mării n-au suflet nemuritor

şi nici nu pot căpăta asemenea suflet, dacă nu dobîndesc dragostea unui om. Viaţa lor cea veşnică atîrnă de o putere străină. Fiicele aerului nici ele n-au suflet nemuritor, pot însă să-şi capete unul făcînd fapte bune. Zburăm către ţările calde şi ducem acolo răcoarea. Împrăştiem în aer mireasma florilor şi aducem mîngîiere şi înviorare. Şi după ce trei sute de ani ne-am străduit să facem tot binele pe care-l putem face, căpătăm un suflet nemuritor şi luăm parte la fericirea cea veşnică a oamenilor. Tu, biată zînă a mării, ai îndurat necazuri mari, inima ta s-a chinuit şi de aceea poţi şi tu să capeţi un suflet nemuritor după trei sute de ani de fapte bune.

Zîna cea mică şi-a ridicat braţele ei străvezii către soare şi acum, întîia dată în viaţă, ochii i s-au umplut de lacrimi. Pe corabie era iar mişcare şi viaţă. Zîna a văzut cum prinţul şi prinţesa o căutau în toate părţile ; se uitau cu mîhnire la spuma valurilor, parcă ar fi ştiut că ea se aruncase în valuri. Zîna a sărutat, nevăzută, fruntea prinţesei, a zîmbit către prinţ, apoi s-a urcat împreună cu ceilalţi copii ai aerului pe un nor trandafiriu, care plutea pe cer.

mînările s-au înălţat tot mai sus şi deodată fetiţa a văzut că nu mai erau lumînări, erau stelele sus pe cer ; una din ele a căzut lăsînd în urma ei o dîră de lumină.

— Acuma moare cineva ! a zis fetiţa.

Bunică-sa, singura fiinţă de pe lume care o iubise şi pe dînsa, şi care acuma era moartă, îi spusese odată : „Cînd cade o stea se urcă un suflet la cer".

Fetiţa a mai aprins un chibrit şi flacăra a făcut lumină jur împrejur ; şi în lumina strălucitoare s-a ivit bunica, strălucind şi ea, cu zîmbetul ei bun şi blînd.

— Bunicuţă ! a strigat fetiţa. Ia-mă, ia-mă cu tine ! Ştiu că ai să pleci şi tu cînd se stinge chibritul, tot aşa cum a plecat şi soba cea caldă, şi gîsca cea friptă, şi pomul cel frumos !

Şi repede a aprins şi celelalte chibrituri care mai erau în cutie, fiindcă voia s-o mai ţie pe bunică-sa, să nu plece. Şi chibriturile au dat o lumină aşa de mare, că se vedea mai bine decît ziua. Niciodată nu fusese mai frumoasă bunica ; a luat-o în braţe pe fetiţă şi amîndouă s-au înălţat în strălucire şi în bucurie, şi fetiţei acum nu-i mai era frig, nici frică : era în cer.

A doua zi dimineaţa, în ungherul dintre cele două case, fetiţa cu obrajii roşii şi zîmbet pe buze zăcea moartă, degerată de frig, în cea din urmă noapte a anului. Zorii Anului nou s-au ridicat deasupra trupşorului mort, lîngă care erau împrăştiate o mulţime de cutii de chibrituri, una din ele cu toate chibriturile arse. A vrut să se încălzească — ziceau oamenii. Dar nimeni nu ştia ce frumuseţi văzuse ea şi în ce strălucire intrase şi ce bucurie mare îi adusese Anul Nou !

BRADUL

Afară, în pădure, creştea un brăduţ frumos. Îşi alesese un loc bun : putea să-l mîngîie soarele, aer avea destul şi, în jurul lui, creşteau o mulţime de brazi şi molizi. Dar brăduţul dorea din suflet să se facă mare. Nu-i păsa nici de soarele cald, nici de aerul proaspăt, nu se uita nici la copiii de ţărani care se plimbau pe lîngă el şi sporovăiau ori de cîte ori ieşeau la pădure să culeagă fragi şi smeură. Veneau adeseori cu cîte un ciubăr plin şi îşi împodobeau pălăriile cu şiruri de fragi ; se aşezau apoi lîngă brăduţ şi ziceau : „Ia uitaţi-vă ce drăguţ e brăduleţul ăsta !" Dar brăduţul nici nu-i băga în seamă.

În anul următor, era mai mare cu o înnăditurâ, iar după încă unul i se mai adăugă o înnăditurâ ; căci brazilor le poţi număra anii după înnădituri.

— Ah, de-aş fi şi eu la fel de mare ca ceilalţi copaci ! suspina copăcelul. Mi-aş putea întinde ramurile de jur împrejur pînă hăt, departe, şi aş ajunge cu vîrful să privesc în lumea largă. Păsările şi-ar face cuibul în crengile mele, iar cînd ar sufla vîntul, aş putea da şi eu din cap cu tot atîta măreţie cum dau şi ceilalţi brazi !

Nu se bucura nici de raza soarelui, nici de păsări şi nici de norii purpuri, care pluteau în zori şi în amurg pe deasupra lui.

Iarna, cînd zăpada îl înconjura albă şi scînteietoare, şi cînd vreun iepure trecea săltînd pe lîngă el, fără să-l bage în seamă — vai, ce se mai necăjea brăduţul nostru !

Două ierni trecură astfel, în a treia copăcelul crescuse atît de mare, încît ierpurele nu numai că nu putea să treacă fără să-l bage în seamă, dar trebuia chiar să-l înconjoare. „Ah, să creşti, să creşti, să ajungi mare şi bătrîn, iată singurul lucru frumos pe lume", îşi zicea brăduţul.

Toamna, veneau mereu tăietorii de lemne şi doborau cîţiva din copacii cei mai mari ; asta se întîmpla în fiecare an şi tînărul nostru brad, care în răstimp crescuse binişor, se cutremura văzînd cum arborii aceia mari şi frumoşi se prăbuşeau trosnind şi pîrîind, cum li se retezau crengile, şi cum arătau apoi de golaşi, de lungi şi de subţiri ; aproape să nu-i mai recunoşti. Pe urmă erau încărcaţi în care şi caii îi duceau afară din pădure.

Unde-i duceau ? Ce soartă îi aştepta ?

Primăvara, cînd veneau rîndunelele şi berzele, bradul le întreba :

— Nu ştiţi unde i-au dus ? Nu i-aţi întîlnit ?

Rîndunelele nu ştiau nimic ; dar barza, după ce căzu o vreme pe gînduri, dădu din cap şi zise :

— Da, cred că ştiu. Am întîlnit multe corăbii, pe cînd zburam din Egipt încoace ; pe corăbii am zărit nişte catarge minunate ; îmi închipui că ei erau, arborii voştri, căci miroseau a brad ; şi v-au trimis salutări prin mine. Da, şi cum mai străluceau, cum mai străluceau !

— Ah, de m-aş face mai repede mare să pot pleca şi eu în largul mării ! Dar oare cum e marea aia, cum o fi arătînd ?

— Păi ar fi o poveste cam lungă să ţi-o descriu, zise barza şi-şi luă zborul.

„Bucură-te de tinereţe ! îl îndemnau pe brad razele soarelui. Bucură-te de verdeaţa ta proaspătă, de viaţa tînără care zvîcneşte în tine !"

Şi vîntul îi săruta crengile şi roua îşi plîngea lacrimile deasupra lui ; dar bradul nu vedea nimic din toate acestea.

Cînd se apropiau sărbătorile Crăciunului, erau doborîţi copăcei tineri de tot care, de multe ori, nu erau nici pe jumătate atît de înalţi cît bradul din povestea noastră ce nu avea astîmpăr şi voia s-o ia mereu din loc. Copăceilor acestora tineri — aleşi dintre cei mai frumoşi — nu li se tăiau niciodată crengile ; erau şi ei aşezaţi în căruţe şi caii îi trăgeau afară din pădure.

— Unde-i duc ? întreba bradul. Doar nu-s mai mari decît mine, ba am zărit unul care era cu mult mai mic. Şi de ce îşi păstrează crengile ? Încotro le e drumul ?

— Noi ştim ! Noi ştim ! ciripeau vrăbiile. I-am văzut jos, în oraş, prin fereastră. Noi ştim încotro se duc. Brăduţii ăştia ajung la o asemenea strălucire şi măreţie cum nici nu se poate închipui. I-am văzut prin fereastră cum, aşezaţi în odăi mari şi luminoase, erau împodobiţi cu cele mai frumoase lucruri : mere aurite, turtă dulce, jucării şi multe, multe lumînările.

— Şi pe urmă ? întrebă bradul, tremurînd din toate rămurelele. Şi pe urmă ? Pe urmă ce se mai întîmplă cu ei ?

— Păi mai mult n-am văzut nici noi. Dar era neasemuit de frumos !

— Îmi va fi oare şi mie dat să păşesc pe un drum atît de strălucit ? se bucura de pe-acum bradul. Asta-i

chiar mai bine decît s-o porneşti pe mare. Ah, cum mă scurmă nerăbdarea ! De-ar veni odată Crăciunul ! Acum sînt mare şi am crescut cît şi cei care au fost luaţi anul trecut. Ah, de m-aş vedea odată în căruţă ! Să mă văd în odaia aia caldă cu toată strălucirea şi măreţia aceea ! Şi pe urmă ? Da, pe urmă vine ceva şi mai bun, şi mai frumos ; altminteri pentru ce ne-ar mai împodobi ? Trebuie să urmeze ceva cum nu se poate mai măreţ, mai minunat ! Dar ce ? Vai, cît sufăr ! Mă scurmă un dor, o nerăbdare fără margini, nu mai ştiu nici eu ce-i cu mine !

„Bucură-te de noi ! îi şopteau aerul şi lumina soarelui. Bucură-te sub cerul liber de proaspăta ta tinereţe !"

Dar bradul nu se bucura de loc şi creştea şi creştea... Iarna ca şi vara stătea mohorît în straiul lui verde-închis. Oamenii se uitau la el şi spuneau : „Ce copac frumos !"

Înainte de Crăciun, pe el îl doborîră întîi. Securea îşi vîrî adînc tăişul în trunchiul bradului şi el se prăbuşi cu un geamăt la pămînt. Simţi o durere ascuţită, un leşin. Nu se mai putea gîndi la nici o fericire, era mîhnit că trebuie să se despartă de locul lui de baştină, să plece departe de pămîntul din care răsărise. Ştia doar că n-o să-i mai revadă niciodată pe vechii tovarăşi, micile tufişuri şi florile din jur, ba poate nici păsările care se avîntau în înaltul cerului. Plecarea nu era de loc plăcută.

Copacul îşi reveni abia cînd, după ce fusese descărcat în curte alături de alţi brazi, auzi pe unul din oameni zicînd : „Bradul ăsta e minunat. Numai de el aveam nevoie !"

Veniră apoi doi slujitori grozav de gătiţi şi duseră bradul într-o sală mare şi frumoasă. De jur împrejur, pe pereţi, atîrnau tablouri, şi lîngă soba de teracotă erau aşezate vase mari, chinezeşti, cu lei zugrăviţi pe

capac. Se găseau acolo jilţuri legănătoare, canapele de mătase, mese mari pline de cărţi cu poze şi de jucării care valorau de o sută de ori o sută de taleri — cel puţin aşa spuneau copiii. Iar bradul a fost pus într-un ciubăr mare umplut cu nisip ; nimeni însă nu putea vedea că e un ciubăr, deoarece era înfăşurat într-o ţesătură verde şi se afla aşezat pe un covor mare şi pestriţ. Vai, cum mai tremura bradul ! Oare ce avea să se mai întîmple cu el ?

Slujitorii şi dădacele începură să-l împodobească. Agăţau de crengile lui nişte coşuleţe mici tăiate cu foarfeca din hîrtie colorată şi umplute cu zaharicale ; merele şi nucile aurite atîrnau de rămurelele bradului ca şi cum ar fi crescut din ele, şi peste o sută de lumînările roşii, albastre şi albe fură prinse de crengi. Păpuşi care arătau aidoma oamenilor — bradul nu mai văzuse pînă atunci asemenea făpturi — se legănau în verdele frunzelor, iar sus, în vîrf, fusese prinsă o stea făcută din hîrtie aurită ; totul era măreţ şi încîntător, neobişnuit de încîntător.

— Diseară, spuneau cu toţii, diseară o să strălucească straşnic...

„Ah, suspină bradul, de-ar fi odată seară ! De-ar aprinde odată lumînările ! Şi ce-o să se-ntîmple pe urmă ? O să vină oare copacii din pădure să mă vadă ? O să zboare vrăbiile prin faţa ferestrei ? O să cresc oare aici şi o să stau iarna şi vara aşa gătit cum sînt acum ?" Nu se gîndea la nimic rău. Dar îl durea grozav scoarţa de dorul pădurii şi durerile de scoarţă sînt pentru un arbore la fel de rele ca durerile de cap pentru noi.

În fine, fură aprinse lumînările. Ce strălucire ! Ce minunăţie ! Bradul tremura din toate rămurelele, aşa că una din lumînări aprinse o creangă ; ardea în toată regula.

„Doamne ferește !“ strigară dădacele și se grăbiră să stingă flăcăruia.

Acum bradul nu mai avea voie nici să tremure. Vai, era îngrozitor ! Vai, ce frică îi era să nu piardă ceva din podoabele lui ! Era ca beat de atîta strălucire.

Deodată, canaturile ușii se dădură în lături — și o droaie de copii năvăli în încăpere, gata-gata să răstoarne bradul ; cei vîrstnici veneau agale după ei. Copiii amuțiră — dar numai pentru o clipă, apoi reîncepură să chiuie de vuia sala, încinseră o horă în jurul bradului și se porniră să culeagă din ramuri un dar după altul.

„Ce tot fac ăștia ? se întrebă copacul. Ce-o să se mai întîmple ?“

Și lumînările ardeau și se topeau aproape de tot de rămurelele verzi, și pe măsură ce se sfîrșeau, cineva le stingea ; apoi copiilor li se dădu voie să despoaie bradul. Tăbărîră asupra lui de-i trosniră crengile ; dacă n-ar fi ajuns cu vîrful și cu steaua aurită pînă în tavan, s-ar fi prăbușit.

Copiii jucară în jurul lui cu darurile lor minunate în mîini. Nimeni nu se uita la pom, afară de bătrîna dădacă, dar și ea veni de fapt să se uite prin crengi, ca să vadă dacă n-a rămas cumva uitată vreo smochină sau vreun măr.

„O poveste ! O poveste !“, începură deodată copiii să strige. Și traseră cu de-a sila lîngă pom un om scund și gras.

Crăsunul se așeză chiar sub brad, „căci astfel sîntem oarecum ca și afară, în aer liber, zise el, și, afară de asta, să se mai aleagă și pomul cu ceva de folos ascultînd ce vă spun. Dar să știți că nu vă istorisesc decît o singură poveste. Vreți s-o auziți pe aia cu N-aude-N-a-vede sau cea cu Gogoș-Cocoloș care s-a rostogolit de-a dura pe toate treptele dar pînă la urmă

a ajuns totuși la mare cinste și a căpătat o domniță de soție ?“

„N-aude-N-a-vede“, strigară unii, „Gogoș-Cocoloș“, cerură alții. Era o hărmălaie de-ți lua auzul. Numai bradul tăcea mîlc și își zicea : „Eu nu intru în joc, n-am nimic de făcut în treaba asta ?“ Fusese doar și el cineva, făcuse doar ce trebuia să facă.

Bondocul povesti despre Gogoș-Cocoloș care s-a rostogolit de-a dura de pe toate treptele și pînă la urmă a ajuns totuși la mare cinste și a căpătat de soție o domniță. Iar copiii băteau din palme și strigau : „Mai spune, mai spune ! Voiau să audă și povestea lui N-aude-N-a-vede, dar trebuiră totuși să se mulțumească numai cu povestea lui Gogoș-Cocoloș.

Bradul tăcea dus pe gînduri : nicicînd n-au istorisit păsările din pădure asemenea povești. „Gogoș-Cocoloș s-a dat de-a dura pe trepte și tot a căpătat o domniță de nevastă. Da, da, așa merg lucrurile pe lumea asta !“, își zicea bradul și credea că-i adevărat ; o povestise doar un om atît de cumsecade ! „Da, da, cine știe ? Poate că mă rostogolesc și eu pe scară și capăt o domniță.“ Și se bucura că în ziua următoare îl vor împodobi din nou cu lumînări și jucării, cu beteală și cu fructe.

„Mîine am să tremur, își zicea bradul. Vreau să mă bucur în voie de toată măreția mea. Mîine am să aud din nou povestea cu Gogoș-Cocoloș și poate și pe aceea cu N-aude-N-a-vede.“ Și rămase tăcut și îngîndurat întreaga noapte.

Dimineața sosiră servitorii și slujnica.

„Aha, au venit să mă gătească din nou !“, se bucură bradul.

Dar fu scos din încăpere, urcat sus în pod şi aşezat într-un colţ întunecos, unde nu putea pătrunde lumina zilei.

„Ce-o mai fi însemnînd şi asta ? se întreba pomul. Ce să caut eu aici ? Ce pot eu să aud în podul ăsta ?"

Se sprijini de perete şi chibzui, şi chibzui... Avea doar timp destul, căci trecură zile şi nopţi fără să mai urce nimeni la dînsul. Şi cînd, în sfîrşit, veni cineva, era pentru a aduce nişte lăzi mari pe care i le puse în faţă. Acum bradul sta ascuns cu totul vederii, astfel încît trebui să creadă că fusese uitat.

„Afară acuma e iarnă, îşi zise pomul. Pămîntul e tare şi acoperit de zăpadă. Oamenii nu mă mai pot sădi la loc. De aceea trebuie să stau aici, în adăpost, pînă la primăvară. Cît de bine orînduite sînt toate astea ! Cît de buni sînt oamenii !... Numai de n-ar fi locul atît de întunecos şi de singuratic !... Nici măcar un iepuraş cît de mic !... Şi cît de plăcut era afară, în pădure, cînd cădea zăpada şi iepurii săltau în jurul meu ! Da, chiar şi cînd treceau pe lîngă mine fără să mă vadă. Dar atunci mă necăjeam. Cît de îngrozitor de singur mă simt aici !"

„Pip, pip !", chiţcăi un şoricel şi se strecură tiptil pe lîngă pom ; apoi mai veni unul tot atît de mic. Amîndoi îşi apropiară botişorul de trunchiul bradului, îl mirosiră şi se furişă printre crengi.

— E un frig groaznic, ziseră şoriceii. Altminteri nu e rău aici. Nu-i aşa, bătrîne brad ?

— Dar nu-s bătrîn de loc ! răspunse bradul. Sînt alţii mult mai bătrîni decît mine.

— Cum de-ai ajuns aici ? îl întrebară şoarecii, curioşi la culme. Spune-ne, care-i locul cel mai frumos de pe pămînt ? Ai fost pe-acolo ? Ai fost jos, în

cămară, unde brînza stă pe o scîndură şi slănina atîrnă de tavan, unde aluneci pe lumînări de seu, în cămara în care intri slab şi din care ieşi gras ?

— Astea nu le cunosc, răspunse pomul. Dar cunosc pădurea unde străluceşte soarele şi unde cîntă păsările.

Şi se porni să-şi povestească de-a fir-a-păr copilăria, iar şoriceii, care nu mai auziseră nimic asemănător, ascultau şi se minunau :

— Nu, zău, că multe ai mai văzut ! Cît de fericit trebuie să fi fost acolo, în pădure !

— Eu ? se miră bradul cugetînd la cele povestite de dînsul. Da, la urma urmei erau vremuri destul de frumoase !

Le povesti apoi despre seara de Crăciun, cînd fusese împodobit cu turtă dulce şi cu lumînări.

— Vai ! strigară şoriceii într-un glas. Cît ai fost de fericit, bătrîne brad !

— Dar nu-s de loc bătrîn ! se împotrivi pomul. Abia în iarna asta am venit de la pădure. Am rămas numai aşa, în urmă, cu crescutul.

— Cît de frumos ştii să povesteşti ! îl lăudară şoriceii.

În noaptea următoare, aduseră cu ei alţi patru şoricei să-l audă pe brad povestind ; şi cu cît povestea el mai mult, cu atît îi veneau în minte toate cele petrecute cu dînsul. „Au fost totuşi vremuri destul de frumoase, se gîndea el. Dar poate se reîntorc ; Gogoş-Cocoloş s-a rostogolit de-a dura pe trepte şi a dat de-o domniţă ; poate capăt şi eu una !" Şi deodată bradul îşi aminti de o răsură tare drăgălaşă care creştea afară, la marginea pădurii, şi care ar fi fost pentru el o domniţă nespus de frumoasă.

— Cine-i Gogoş-Cocoloş ? întrebară şoriceii.

Şi bradul le istorisi întreaga poveste. Îşi putea aminti fiecare cuvînt şi şoriceii erau cît pe-aci să sară de plăcere pînă-n vîrful lui.

În a treia noapte se strînseră mult mai mulţi şoricei, iar duminică sosiră şi doi guzgani ; dar ăştia erau de părere că povestea n-are haz şi îi făcură şi pe şoricei să le placă şi lor mai puţin.

— Altă poveste nu mai ştii ? întrebară guzganii.

— Numai asta singură, răspunse bradul. Am auzit-o în cea mai frumoasă seară a mea ; atunci nu mi-am dat seama cît de fericit eram.

— E o poveste cum nu se poate mai jalnică. Nu ştii una despre slănină şi lumînări de seu ? O poveste cu o cămară plină de bunătăţi ?

— Nu ! recunoscu pomul.

— Atunci, să fii sănătos ! răspunseră guzganii şi se întoarseră la ei acasă.

Pînă la urmă, nici şoriceii nu mai veniră. „Era destul de plăcut cînd stăteau în jurul meu şoriceii ăia neastîmpăraţi — oftă bradul — şi ascultau ce le povesteam. Acum s-a dus şi asta ! O să mă gîndesc cu plăcere la astfel de lucruri cînd or să mă ia de-aici."

Cînd s-a întîmplat asta ? Într-o dimineaţă, cînd au venit nişte oameni şi s-au apucat să trebăluiască în pod : lăzile fură date deoparte, pomul fu înşfăcat şi trîntit, bineînţeles nu cu prea multă blîndeţe, pe podea, după care o slugă îl trase jos pe scară, la lumina zilei.

„Acuma începe iară viaţa !", se bucură bradul.

Simţi aerul proaspăt, primele raze de soare — şi iată-l afară, în curte. Totul se desfăşurase cu atîta repeziciune, încît pomul uită cu desăvîrşire să se mai gîndească la el ; erau atîtea de văzut de jur împrejur ! Ograda dădea într-o grădină unde totul înflorea. Trandafirii atîrnau proaspeţi şi înmiresmaţi dincolo de gratiile grilajului, teii dădeau în floare, iar rîndunelele săgetau văzduhul şi ciripeau : „Cip-cip-cirip, mi-a venit bărbatul !", dar nu la brad se refereau ele cînd spuneau asta !

„Abia acum încep să trăiesc !", se bucură acesta şi îşi întinse larg crăcile — dar vai ! toate erau îngălbenite şi uscate, iar el zăcea într-un colţ printre buruieni şi urzici. Steaua din hîrtie aurită îi rămăsese prinsă în creştet şi strălucea în bătaia soarelui.

În curte se jucau cîţiva din copiii care, de Crăciun, dansaseră în jurul pomului. Unul dintre cei mai mici, dădu fuga la brad şi-i smulse steaua de aur.

„Să vedem ce se mai poate găsi în bradul ăsta bătrîn şi uscat !", zise copilul şi călcă peste crengi şi le strivi sub tălpi, încît bietele rămurele pîrîiră din toate încheieturile.

Uitîndu-se la bogăţia de flori şi la frumuseţea vie a grădinii, bradul, înduioşat de propria-i soartă, îşi dorea să se vadă iar în colţul acela întunecos din podul casei ; se gîndea la tinereţea lui din pădure, la acea seară veselă de Crăciun şi la şoriceii care ascultaseră cu atîta voioşie povestea lui Gogoş-Cocoloş.

„S-a dus ! S-a dus !, suspina bietul copac. De ce nu m-am bucurat de viaţă cît timp mai puteam ? S-a dus ! S-a dus !"

Şi sluga veni şi hăcui pomul făcîndu-l surcele. Se adunase o grămăjoară întreagă. Curînd focul cuprinse fiecare părticică a bradului. Pomul gemea cumplit şi fiecare geamăt se asemuia cu o trosnitură, ceea ce îi îndemnă pe copiii care se jucau să se apropie de foc şi să strige : „Poc ! Poc !". Şi cu fiecare trosnitură regretele bradului se înteţeau : regreta pădurea, şi dimineţile răcoroase de vară, şi nopţile înstelate de iarnă,

regreta seara aceea minunată de Crăciun în care auzise povestea lui Gogoş-Cocoloş, singura poveste pe care o auzise şi pe care putea s-o istorisească — apoi bradul se preschimbă în cenuşă.

Băieţii se jucau în grădină şi cel mai mic dintre ei îşi prinsese în piept steaua de aur pe care bradul o purtase în cea mai fericită seară a lui.

Dar acum toate s-au sfîrşit şi s-a sfîrşit şi pomul şi s-a sfîrşit şi povestea. S-a sfîrşit, s-a sfîrşit — asta e doar soarta fiecărei poveşti.

POVESTEA ANULUI

Era în ultimele zile ale lui ianuarie ; se stîrnise un viscol năprasnic ; vîrtejuri de zăpadă se fugăreau pe toate drumurile şi străzile ; partea din afară a geamurilor era toată acoperită de zăpadă şi, de pe acoperişuri, omătul se prăvălea în avalanşe. Oamenii se zoreau pe cît puteau, alergau, zburau, îşi cădeau unul altuia în braţe, se ţineau strîns unul de celălalt, putîndu-şi astfel păstra, măcar pentru o clipă, echilibrul. Vehiculele şi caii erau ca presăraţi cu zahăr, vizitiii stăteau cu spatele înainte pentru a se apăra cît de cît de vînt, iar trecătorii se adăposteau în dosul trăsurilor care abia înaintau prin troienele de zăpadă.

Cînd, în sfîrşit, furtuna se mai potolise şi se croiseră poteci înguste de-a lungul caselor, oamenii încă se mai opreau locului de cîte ori se pomeneau unul în faţa celuilalt. Nici unul dintre ei nu se hotăra să facă primul pas alături, în zăpada fără fund, pentru a face loc celuilalt să treacă înainte. Stăteau aşa tăcuţi şi nemişcaţi, pînă ce fiecare dintre ei, printr-o înţelegere mută, îşi înfigea un picior în mormanul de omăt.

Către seară, se lăsă liniştea ; cerul părea ca măturat şi parcă mai înalt şi mai străveziu, stelele pă-

reau nou-nouţe şi unele sclipeau albastru şi limpede. Dar geruia de trosnea zăpada. Pătura de deasupra se întărise într-atît încît a doua zi dimineaţa vrăbiile puteau ţopăi în sus şi în jos pe locurile unde se lopătase, dar prea multă hrană, fireşte, că nu se găsea şi mai era şi un frig cumplit.

— Cip-cirip ! zise o vrabie către alta. Ăsta cică-i an nou ! E cu mult mai rău decît cel care a trecut ! Puteam foarte bine rămîne cu ăl vechi. Sînt supărată şi am şi de ce !

— Păi da, oamenii alergau care încotro şi-şi făceau daruri de Anul nou ! ciripi o vrăbiuţă pe jumătate degerată. Ciocneau şi spărgeau pahare şi îşi ieşeau din fire de bucurie că anul vechi a trecut. Mă bucuram şi eu, fiindcă mă aşteptam să vină zilele calde, dar nu m-am ales cu nimic. Geruieşte mai cumplit ca înainte ! Se vede că oamenii s-au înşelat în socotirea timpului.

— Să ştii că da ! zise o a treia vrabie, bătrînă şi aproape încărunţită. Au ei un nu-ştiu-ce căruia îi zic calendar, o născocire de a lor, şi ar vrea ca totul să meargă după cum scrie acolo, dar nu se întîmplă nimic. Cînd vine primăvara începe anul, aşa e mersul firii şi după el mă iau eu !

— Da, dar cînd vine primăvara ? întrebară celelalte.

— Cînd soseşte barza, dar pe asta nu te poţi bizui. Aici, la oraş, nu se află nimeni care să se priceapă la asta ; ăia de la ţară o ştiu mai bine. N-aţi vrea să zburăm într-acolo şi să aşteptăm ? La ţară primăvara e mai aproape.

— De, nu zic nu ! răspunse o altă vrabie care pînă atunci ţopăise şi ciripise fără a spune însă nimic. Dar eu am aici, în oraş, unele foloase de care mă tem că ar trebui să mă lipsesc la ţară. De partea astalaltă a străzii locuieşte o familie de oameni care

a avut buna idee să aşeze trei sau patru ghivece de flori la perete, cu deschizătura cea mare înăuntru şi cu fundul în afară. Şi în fund este loc destul, aşa că eu şi bărbatu-meu ne-am făcut acolo cuib de unde şi-au luat zborul toţi puii noştri. De bună seamă că familia aceea de oameni a făcut toate astea anume pentru a avea plăcerea să se uite la noi, altminteri nu cred că le-ar fi făcut. Presară acolo fărîmituri de pîine tot numai pentru plăcerea lor şi astfel căpătăm şi noi hrană ; ai zice că au grijă de noi ; şi de aceea socot să rămîn acolo şi eu şi bărbatu-meu ; deşi sîntem nemulţumiţi — totuşi vom rămîne !

— Iar noi zburăm la ţară, să vedem dacă nu vine primăvara !

Şi-şi luară zborul.

Afară, la cîmp, domnea cel mai năprasnic ger al iernii, ba era chiar cu cîteva grade mai frig decît la oraş. Un vînt aspru sufla peste ogoarele înzăpezite. Ţăranul şedea în sanie cu mîinile în mănuşi groase şi-şi lovea palmele de trup pentru a se mai încălzi cît de cît. Ţinea biciul în poală, caii slăbănogi alergau de ieşea abur din ei, zăpada scîrţîia şi vrăbiile ţupăiau în urma săniei şi tremurau de frig.

— Cip-cirip ! Cînd vine odată primăvara ? Mult se mai lasă aşteptată !

— Muuult ! răsună din înălţimile acoperite de zăpadă peste întinderile nămeţite. Putea să fie ecoul, dar tot atît de bine s-ar fi putut să fie vocea ciudatului bătrîn care, în vînt şi în viscol, stătea în vîrful unui munte de zăpadă. Era alb cu desăvîrşire, ca un ţăran în sarică de oaie, cu chică sură şi cu barbă de omăt, cu obrazul veşted şi cu ochi mari şi limpezi.

— Cine e bătrînul de colo ? întrebară vrăbiile.

— Eu ştiu cine e! răspunse un corb în vîrstă, cocoţat pe un par, destul de mărinimos pentru a recunoaşte că, în faţa firii, toţi, fără nici o excepţie, nu preţuim mai mult decît bietele vrăbii, aşa încît catadixi să stea de vorbă cu ele şi să le lămurească. Eu ştiu cine e bătrînul! E Moş Iarnă, unchiaşul de anul trecut; nu e mort, cum susţine calendarul, nu; el e cel care-l creşte pe micul prinţ Primăvară. Da, Moş Iarnă e stăpîn aici. Vai, micuţelor, dar cum mai tremuraţi de frig...

— Păi da, oare nu-i acelaşi lucru cu ceea ce susţin eu? zise vrăbiuţa cea mai mică. Calendarul nu-i decît o născocire a oamenilor şi n-are cu natura nici în clin, nici în mînecă. Oamenii ar trebui să lase asta în seama noastră, căci noi sîntem făpturi mai simţitoare decît ei!

Mai trecu o săptămînă, apoi încă una. Pădurea era neagră; lacul îngheţat stătea în nemişcare şi arăta ca o întindere de plumb sleit. Norii — adică nu, ăştia nu erau nori, ci o negură umedă şi rece care atîrna deasupra ţinutului. Ciori mari şi negre zburau în stoluri fără a croncăni; era de parcă totul ar fi fost cufundat în somn.

Dar iată că o rază de soare alunecă peste lac făcîndu-l să scînteieze asemenea cositorului topit. Pătura de zăpadă de pe cîmp şi de pe coline nu mai sclipea ca înainte; numai făptura aceea albă, Moş Iarnă, se afla tot acolo cu privirea îndreptată spre miazăzi. Nu-şi dădea seama că stratul de zăpadă părea să se scufunde în pămînt şi că, ici şi colo, ieşea la iveală cîte un petec verde pe care mişunau vrăbiile.

— Cip-cirip! Oare vine primăvara?

— Primăvara! răsuna peste ogoare şi poieni şi prin pădurile cafenii, unde muşchiul verde şi proaspăt strălucea la rădăcina copacilor.

Dinspre miazăzi se arătară în zbor primele două berze. Fiecare din ele ducea în spate cîte un prunc frumos, un băiat şi o fetiţă. Cei doi copii sărutară pămîntul în chip de bun-găsit şi, unde îşi puneau ei piciorul, răsăreau din zăpadă flori albe. Mînă-n mînă, se apropiară de bătrînul om de zăpadă, de Moş Iarnă, se alipiră de pieptul lui pentru a-l saluta şi, în aceeaşi clipă, dispărură tustrei împreună cu întreaga privelişte iernatică; o ceaţă deasă şi umedă, compactă şi grea, învălui totul. Se iscă, treptat, un curent de aer, vîntul trecu în salturi şi alungă ceaţa, soarele se arătă cald; iarna însăşi dispăruse, frumoşii copii ai primăverii se înscăunară în tronul anului.

— Ăsta zic şi eu an nou! ciripeau vrăbiile. Acum o să căpătăm şi noi tainul ce ni se cuvine şi cîteva grăuţe în plus pentru asprimea iernii viitoare.

Oriîncotro se îndreptau cei doi copii, muguri verzi răzbeau din tufişuri şi arbori, iarba se înălţa şi semănăturile deveneau tot mai verzi şi mai îmbelşugate. Şi fata cea mică răspîndea în jurul ei o mulţime de flori; în zelul ei, presăra o adevărată ninsoare de flori peste ramurile merilor şi caişilor, astfel că pomii se aflau în plină splendoare, încă înainte de a înfrunzi.

Şi fetiţa bătea din palme şi băiatul la fel, şi păsările zburau în preajma lor — nici nu se mai ştia de unde vin — şi ciripeau şi cîntau: „A sosit primăvara!“ Îţi era mai mare dragul să le priveşti.

Cîte o mătuşică bătrînă ieşea în prag la căldura soarelui, trăgea adînc în piept aerul îmbălsămat şi se uita la florile galbene care acopereau poienile, aidoma ca în zilele tinereţii ei, căci lumea reîntinerise. „E o zi minunată astăzi!“, ziceau cu toţii.

Pădurea era încă de un verde-închis, mugur lîngă mugur, dar asprişoara, fragedă şi mirositoare, se şi

afla acolo, viorelele erau în plină floare, floarea vîntului şi păpădia îşi desfăşurau corolele, prin fiecare fir de iarbă urca seva şi viaţa ; era cu adevărat un covor minunat care te îmbia la odihnă şi visare ; şi, pe acest covor, şedeau cei doi copii ai primăverii şi se ţineau de mînă şi cîntau şi surîdeau şi creşteau văzînd cu ochii.

O ploaie lină cobora din cer asupra lor, dar ei n-o luau în seamă, picăturile de ploaie şi lacrimile de bucurie se contopeau în unul şi acelaşi strop. Mire şi mireasă se sărutau şi, într-o clipă, arborii înmuguriră în pădure. Cînd răsări soarele, toate pădurile înverziră.

Şi, mînă-n mînă, logodnicii păşiră sub baldachinul de frunziş proaspăt în care razele soarelui şi petele de umbră împrumutau mereu alte nuanţe verdelui pădurii. O puritate feciorelnică şi o mireasmă înviorătoare stăruiau în frunzele gingaşe ; rîuri şi pîrîuri susurau limpede şi săltau sprinten printre trestiile de catifea verde şi peste pietrele împestriţate.

„Mereu şi veşnic viaţa învinge totul !“, rostea întreaga fire. Şi cucul cînta şi ciocîrlia scotea triluri : minunata primăvară sosise. Totuşi sălciile mai purtau mănuşile lor groase cu un singur deget peste florile lor ; erau pasămite grozav de prevăzătoare, şi asta-i cît se poate de plicticos !

Trecură astfel zile şi săptămîni, căldura se întindea apăsătoare peste întreaga fire ; valuri fierbinţi de aer treceau peste lanuri, îngălbenindu-le tot mai mult. Nuferii albi de miazănoapte îşi desfăceau pe oglinda lacurilor frunzele lor mari şi verzi şi peştii se adăposteau la umbra lor. În partea ferită de vînt a pădurii, acolo unde soarele dogorea pe zidurile casei pădurarului şi încălzea cum se cuvine trandafirii înfloriţi, acolo unde cireşul îşi pleacă ramurile

încărcate cu cireşe zămoase, roşii şi negre, fierbinţi de dogoarea soarelui, stătea frumoasa soţie a lui Cireşar, copiliţă pe care o adusese în pragul primăverii barza. Se uita la norii întunecoşi ce umpleau zarea, care se asemuiau cînd cu nişte talazuri uriaşe, cînd cu nişte munţi albaştri aproape negri, înălţîndu-se mereu şi mereu. Ca o mare răsturnată şi împietrită, norii coborau tot mai mult către pădure unde, ca sub puterea unui vrăjitor, totul amuţise. Fiecare adiere se oprise în loc, fiecare pasăre tăcea, o aşteptare gravă se lăsase peste întreaga fire. Pe drumuri şi poteci oamenii, în căruţe, călări sau pe jos, zoreau să ajungă mai repede la adăpost.

Deodată, de parcă soarele ar fi străpuns norii, fulgeră o lumină orbitoare gata să aprindă totul, dar, sub prăbuşirea asurzitoare a tunetului, totul se învălui din nou în întuneric. Apa se abătu în torente deasupra pămîntului, ba se făcea noapte, ba se făcea iar zi, tunetele şi răpăiala ploii umpleau pe rînd tăcerea. Papura tînără împodobită cu un penet castaniu se vălurea încoace şi încolo deasupra mlaştinii, crengile pădurii se încovoiau sub apăsarea grea de ploaie, şi iar se fugăreau întunericul şi lumina, tăcerea şi tunetul. Iarba şi grîul zăceau ca doborîte de potop, ca şi cum nu s-ar mai fi putut ridica niciciînd.

Deodată, ploaia se făcu din ce în ce mai rară, soarele reapăru şi, pe firele de iarbă şi pe frunze, picăturile de apă străluceau ca mărgelele, păsările cîntau, peştii se săltau deasupra lacului, gîzele roiau şi afară, pe-o stîncă ieşită din apa mării sărate şi biciuite de furtună, stătea însuşi Cireşar, bărbatul viguros, cu mădulare puternice, cu părul leoarcă de ploaie, stătea acolo întinerit de baia înviorătoare, sub raza caldă a sorelui. Întreaga fire era la fel de

întinerită, totul era îmbelşugat, puternic şi plin de frumuseţe ; venise minunata vară, calda vară.

Îmbătătoare şi dulce era mireasma adiind dinspre fîneaţă, acolo unde zumzăie albinele în jurul străvechiului lor loc de adunare ; vrejii murelor îşi întorceau faţa spre jertfelnic care, spălat de ploaie, lucea în raza soarelui ; şi într-acolo zbura regina albinelor cu roiul ei pentru a depune ceara şi mierea. Nimeni n-o vedea în afară de Cireşar şi de voinica lui soţie ; pentru regina albinelor era pregătit jertfelnicul cu prinosurile dăruite de natură.

Cerul serii strălucea ca aurul — nici o cupolă de biserică nu poate fi atît de bogat împodobită — şi luna apăru între purpura serii şi trandafirul aurorii. Vara era în toi.

Şi iar trecură zile şi săptămîni. Tăişul secerilor lucii fulgera în lanurile de grîne, crengile mărului se încovoiau sub povara roadelor pîrguite ; hameiul răspîndea un miros suav şi, sub tufişurile de alun unde alunele atîrnau în mănunchiuri grele, se odihneau cei doi soţi — Cireşar şi nevasta lui, acum în toamna vieţii lor.

— Ce de bogăţii ! zicea dînsa. De jur împrejur nimic alt decît belşug, măreţie şi bunătate, şi totuşi, nici eu nu ştiu bine, parcă mi-e dor de... tihnă ! Tihnă ! Nu găsesc alt cuvînt... Iată-i pe oameni arînd din nou ogoarele ! Vor să dobîndească mai mult, tot mai mult ! Uite : berzele se adună în stoluri şi zboară la oarecare depărtare după plugari, aceleaşi păsări ale Egiptului care ne-au purtat prin văzduh şi pe noi. Îţi aminteşti cum, copii încă, am sosit amîndoi pe aceste meleaguri ale nordului ? Aduceam cu noi flori, raza caldă a soarelui şi pădurile înverzite ; numai că vîntul le-a pricinuit destule necazuri, au devenit cafenii şi întunecoase ca şi arborii din miazăzi.

— Vrei să revezi pădurile ? întrebă el. Bucură-te, căci le vei revedea !

Şi, la aceste cuvinte, ridică braţul şi frunzele pădurii se colorară deodată în roşu şi auriu ; o adevărată bogăţie de culori se revărsă asupra pădurilor. În tufele de trandafiri ardeau măceşii purpurii, de crengile mălinilor atîrnau boabe mari, grele, de culoare brună, castanele sălbatice se dezghiocau de învelişul lor verde şi se rostogoleau la pămînt, iar în pădure viorele înfloreau pentru a doua oară.

Regina anului, însă, devenea tot mai tăcută şi mai palidă. „Bate un vînt rece, zise ea, noaptea va aduce o ceaţă umedă ! Mi-e dor de... mi-e dor de ţara copilăriei mele !“

Urmărea din ochi zborul fiecărei berze în parte şi întindea mîinile după ele. Se uita sus, la cuiburile lor, acuma goale, şi acolo într-unul creştea albăstreaua cu lujerul lunguieţ şi într-altul păpădia gălbuie, ca şi cum lor le-ar fi fost hărăzit adăpostul acesta ; pînă şi vrăbiile se înghesuiau curioase înăuntru.

— Cip ! Unde s-au dus stăpînii cuiburilor ? Pesemne că nu mai pot îndura bătaia vîntului rece şi au luat-o din loc ! Drum bun ! Drum bun !

Şi frunzele codrului se colorau tot mai mult în galben, frunzele cădeau una după alta, furtunile toamnei se abăteau tot mai des ; anul se îndrepta spre sfîrşitul lui. Pe întinderea ofilită a cîmpului stătea regina anului şi îşi înălţa ochii ei blajini spre stelele scînteietoare, şi bărbatul ei stătea lîngă ea. O pală de vînt învîrteji frunzişul şi, după ce-l doborî, regina anului pieri ; o pasăre văratică, cea din urmă din acel an, săgetă aerul rece.

Veniră acum ceţurile umede, vînturile reci şi nopţile lungi şi întunecoase. Stăpînul anului, cu părul alb ca neaua, mai domnea şi acum, fără să ştie

că-ncărunţise, punea asta pe seama fulgilor de zăpadă care căzuseră din nori peste el. Un strat greu de omăt se aşezase acuma peste cîmpiile altădată verzi.

Şi clopotele bisericilor vesteau sărbătoarea Crăciunului.

— Sună clopotele dinaintea naşterii viitorului an ! zise regele anului. În curînd se vor naşte noii stăpîni ai anului care vine, iar eu voi trece să mă odihnesc, alături de soţia mea, printre stelele strălucitoare.

În pădurea proaspătă şi verde de brazi, acoperită de zăpadă, un molift bătrîn învăţa brăduţii tineri cum trebuie să se poarte în vederea sărbătorilor de iarnă.

— Să aduceţi cu crengile voastre verzi bucurie în casele oamenilor ! le spunea bătrînul rege al anului care, în ultimele săptămîni, ajunsese un moşneag cu părul şi cu barba albe ca neaua. Timpul trecerii mele la odihnă se apropie, tînăra pereche a anului ce vine capătă acum cununa şi sceptrul domniei.

— Şi totuşi puterea îţi aparţine încă ţie ! zise moliftul cel vîrstnic. Puterea, dar odihna încă nu ! Lasă omătul să încălzească semănăturile de astătoamnă !

— Cînd vine primăvara ? întrebă Moş Iarnă.

— Vine o dată cu barza.

Cu părul şi barba albe-colilie Moş Iarnă sta pe cuşma de omăt a colinei, bătrîn şi încovoiat, dar puternic ca viscolul şi tare ca apa îngheţată, stătea şi se uita spre miazăzi, aşa cum înaintaşul lui de anul trecut şezuse şi privise tot într-acolo.

Gheaţa trosnea, zăpada scrîşnea, patinatorii se avîntau pe suprafaţa lucie a lacurilor, ciorile şi corbii se desluşeau viu pe fundalul imaculat al zăpezii şi nici un suflu de vînt nu se simţea. În tăcerea nemărginită a văzduhului, Moş Iarnă îşi împreună mîinile şi gheaţa se prefăcu într-o punte puternică între ţări.

Şi iată că iar sosiră vrăbiile de la oraş şi întrebară : „Cine e bătrînul de colo ?". Şi corbul cel vîrstnic, sau poate fiul său, ceea ce e totuna, era iar acolo şi le răspundea : „Ăsta e Moş Iarnă ! Unchiaşul de anul trecut ! N-a murit, cum spune calendarul, e doar tutorele primăverii care va veni în curînd !"

„Dar cînd vine primăvara ? stăruiau vrăbiile. Vom căpăta atunci vreme bună şi o stăpînire mai bună. Asta veche nu e bună de nimic !"

Cufundat în gînduri, Moş Iarnă făcea semn din cap pădurilor întunecate şi despuiate de frunze, unde fiecare arbore îşi arcuia mlădios crengile ; şi, în timp ce iarna se înstăpînea şi negura rece a norilor se lăsa peste întreaga priveliştе, stăpînul anului visa la vremea tinereţii lui ; la ivirea zorilor, întreaga pădure se înveşmîntase într-o mantie de promoroacă.

— Cînd vine primăvara ? întrebară din nou vrăbiile.

— Primăvara ! răsuna ca un ecou de pe toate colinele înzăpezite. Şi soarele devenea tot mai arzător, zăpada se topea şi păsările ciripeau :

— Vine primăvara !

Iar sus, prin văzduh, veni prima barză urmată de a doua. Cîte un prunc frumos se afla în spinarea fiecăreia dintre ele şi berzele se lăsară deasupra cîmpului deschis, sărutară pămîntul şi-l sărutară şi pe moşneagul tăcut care dispărea încet, purtat de un nor ceţos.

Povestea anului se sfîrşise.

— Aşa se şi cuvine ! spuneau vrăbiile. Şi e o poveste foarte frumoasă, numai că nu se potriveşte cu calendarul, şi de aceea nu e adevărată !

PASĂREA CÎNTECULUI POPULAR

E iarnă ; pămîntul e acoperit de o pătură de zăpadă semănînd cu un singur bloc de marmură tăiat din stîncă. Aerul e luminos şi limpede, vîntul e ascuţit ca o sabie cu două tăişuri, copacii aduc a mărgean alb, a crengi de migdal înflorit, totul e proaspăt ca pe înălţimile Alpilor. Spendidă e noaptea în aurora boreală sub nenumăratele stele scînteietoare.

Vijeliile se abat, norii se adună şi scutură fulgi de lebădă pe pămînt ; sînt fulgi de zăpadă care se învîrtejesc, acoperă strungile şi casele, cîmpul deschis şi străzile înguste. Noi, însă, şedem în odaia caldă, lîngă focul care pîlpîie în sobă, discutăm despre vremuri apuse şi ascultăm o veche legendă :

În mijlocul mării se afla un monument funerar şi din el, cînd venea miezul nopţii, apărea fantoma unui erou îngropat acolo. Fusese un rege. În jurul frunţii îi strălucea un cerc de aur, părul îi fîlfîia în vînt şi era îmbrăcat în oţel şi fier. Copleşit de durere, îşi ţinea capul plecat şi suspina din adînc ca un duh apăsat de nenoroc.

O corabie trecu pe acolo. Oamenii coborîră ancora şi debarcară pe ţărm. Un bard se afla printre ei ; se îndreptă spre rege şi îl întrebă :

— De ce jeleşti şi suferi ?

Mortul răspunse :

— Nimeni n-a cîntat faptele mele ; sînt moarte şi uitate ; cîntecul nu le-a purtat peste ţări şi nu le-a săpat în inimile oamenilor ; de aceea nu am pace, nici odihnă.

Şi povesti despre faptele lui mari şi vitejeşti pe care le-au ştiut, dar nu le-au proslăvit cei din vremea lui, deoarece printre ei nu se afla nici un scald [1].

Atunci bătrînul bard atinse strunele harfei sale, şi cîntă viaţa eroului, curajul tinereţii, puterea maturităţii şi măreţia faptelor sale.

Chipul celui mort se lumină ca tivul norilor în lumina lunii. Voios şi fericit se înălţă în strălucire şi nimb, care păleau treptat ca razele aurorei boreale. Nu se mai zărea decît o movilă acoperită de verdeaţă şi pietrele fără inscripţii ; dar dincolo de ele, la ultima vibrare a strunelor, ca şi cînd s-ar fi desprins din harfă, zbură o pasăre mică, cea mai frumoasă pasăre cîntătoare, cu viersul răsunător al sturzului, cu ritmul însufleţit al inimii oamenilor, cu ecoul duios al patriei, aşa cum îl aude pasărea călătoare. Şi pasărea cîntătoare zbură peste stînci şi văi, peste cîmpii şi păduri : era pasărea cîntecului popular, care nu moare niciodată.

Ascultăm cîntecul ; pătrunde pînă aici, în odaie, în această seară de iarnă, în timp ce afară roiesc albinele albe şi vijelia trece vîjîind. Pasărea cîntă, dar nu numai bătăliile viteazului, cîntă cîntece duioase, dulci, de dragoste, cîntă inima credincioasă a

[1] Rapsod popular scandinav.

Nordului. Adieri şi miresme de basm străbat din trilurile cîntecului ei.

În epoca păgînă, în vremea vikingilor, cuibul păsării stătea agăţat de harfa bardului. În zilele mîndrelor cetăţi feudale, cînd pumnul ţinea cumpăna dreptăţii, cînd forţa prima dreptul, cînd ţăranul şi cîinele aveau aceeaşi valoare, unde putea găsi o pasăre cîntătoare un loc de refugiu şi ocrotire? Cruzimea şi lăcomia nu se gîndeau la ea. În foişorul semeţului castel seniorial, unde castelana şedea în faţa pergamentelor şi aşternea în cîntece şi legende vechile amintiri, pe pajiştea unde măicuţa bătrînă din colibă şi marchitanul pribeag şedeau pe o bancă şi sporovăiau, acolo se vedea fluturînd şi zburînd, ciripind şi cîntînd pasărea care nu moare niciodată, cît timp se mai găseşte pe pămînt un locşor pentru picioarele ei, pasărea cîntecului popular.

Acuma ea cîntă pentru noi aici, în odaie. Afară e viscol şi noapte; dar viersul pasării ne înduioşează şi recunoaştem meleagurile patriei noastre. Vechile amintiri se ivesc în faţa noastră şi culorile şterse dobîndesc o nouă strălucire care înalţă inima şi cugetul, legenda şi cîntecul se contopesc într-un extaz al binecuvîntării, astfel încît seara e transformată în sărbătoare. Afară viscoleşte, gheaţa trosneşte, vijelia vuieşte, a ei e puterea, ea e stăpîna, dar nu şi stăpîna noastră.

E iarnă, vîntul e tăios ca o sabie ascuţită; zăpada se spulberă învîrtejită — şi s-ar zice că de zile şi săptămîni e tot aşa — peste întregul oraş se aşază un munte uriaş de omăt ca un vis apăsător într-o nesfîrşită noapte de iarnă. În lung şi-n lat totul e învăluit, dispărut, numai crucea de aur a

bisericii, simbolul credinţei, se ridică deasupra mormîntului de zăpadă şi străluceşte în văzduhul albastru în raza limpede a soarelui.

Pe deasupra oraşului înzăpezit zboară păsările cerului, mici şi mari; ciripesc şi cîntă cît pot mai bine, fiecare după cum o duce pliscul.

Mai întîi vine stolul vrăbiilor; piuiesc despre multe şi mărunte petrecute pe străzi şi uliţe, în cuiburi şi în case; ştiu să istorisească întîmplări petrecute în locuinţele arătoase, cît şi în cele dosnice. „Cunoaştem noi oraşul îngropat sub zăpadă, zic ele, tot ce-i viu în el piuie şi face pips, pips, pips!"

Ciorile şi corbii negri zboară pe deasupra omătului alb. „Croiţi, croiţi poteci! cîrîie ei. Acolo jos mai e ceva de căpătat, ceva de mîncare, asta-i cel mai important lucru. Asta-i şi părerea celor mai mulţi de-acolo de jos şi părerea lor e gro-gro-grozavă!"

Vin şi lebedele sălbatice purtate de aripi vîjîitoare şi cîntă despre tot ce-i frumos şi mare, despre ceea ce încolţeşte în mintea şi inimile oamenilor dinlăuntrul oraşului care dormitează sub pătura de zăpadă.

Nu moartea domneşte acolo, ci viaţa care izvorăşte de pretutindeni; o resimţim prin sunetele ce răzbat pînă la noi ca nişte acorduri de orgă, ca nişte melodii de pe colina silfidelor, ca nişte cîntece ale lui Ossian [1], ca bătăile de aripi ale Walkiriilor [2]. Cîtă armonie! Pasărea cîntecului popular pe care

[1] Erou legendar celt, fiu al regelui Fingal, care, în cîntecele sale de bard, a preamărit faptele părintelui său.

[2] Zeiţe care conduc în panteonul nordic, Walhalla, pe vitejii morţi în bătălii.

o auzim acum vorbeşte inimilor noastre, ne înalţă spiritul ; simţim cum adie de sus, din tării, un suflu cald care topeşte muntele de omăt, soarele ne trimite razele lui, primăvara vine, păsările vin, păsări de alt soi, dar cu aceleaşi sunete, sunetele patriei noastre. Puterea viscolului, noaptea de iarnă a viselor apăsătoare, totul, totul se destinde, totul se înalţă în cîntecul minunat al pasării cîntecului popular care nu moare niciodată.

PRINŢUL CEL RĂU

— O legendă —

A fost odată un prinţ rău şi trufaş, al cărui unic gînd era să cucerească toate ţările pămîntului şi numele lui să insufle spaimă pretutindeni. Străbătea lumea trecînd-o prin foc şi sabie, oştile lui călcau în picioare bucatele cîmpului şi dădeau foc casei ţăranului, astfel că văpăile mistuiau frunzele pomilor şi prefăceau în tăciune roadele care atîrnau de crengile înnegrite. Cîte o biată mamă se ascundea cu sugarul ei despuiat îndărătul zidurilor fumegînde. Dar năvălitorii nu ştiau ce e mila, scotoceau prin toate colţurile pînă o găseau cu copilul ei şi atunci abia se dezlănţuiau poftele lor drăceşti. Nici duhurile rele n-ar fi bîntuit cu mai multă furie.

Prinţul era de părere că nu se poate altfel. Puterea lui creştea zi de zi, numele lui era temut de fiecare şi norocul îl însoţea în toate isprăvile. Căra cu el din toate oraşele cucerite aur şi comori ; adunase în cetatea de scaun o bogăţie ce nu-şi mai găsea asemănare.

Puse apoi să se clădească palate măreţe, biserici şi arcade impunătoare, şi toţi cei ce le vedeau spuneau : „Mare prinţ !“. Nu se gîndeau la restriştea pe care o abătuse el asupra altor ţări, nu auzeau

gemetele şi vaietele care se ridicau din oraşele în ruină.

Prinţul se desfăta la vederea aurului său, a clădirilor sale măreţe şi îşi spunea, ca şi mulţimea aceea: „Mare prinţ mai sînt! Dar trebuie să am şi mai mult, mult mai mult! Nici o putere să nu se poată asemui cu a mea, necum s-o întreacă!"

Şi năvălea în toate ţările vecine şi le cotropea. Iar pe regii înfrînţi îi fereca în cătuşe de aur şi, cînd străbătea străzile, îi tîra în lanţuri după trăsura lui. Cînd stătea la masă, regii trebuiau să zacă la picioarele lui şi ale curtenilor lui şi să se mulţumească doar cu fărîmiturile ce li se aruncau.

Apoi prinţul porunci să i se ridice statui în pieţe şi în castelele regeşti, ba ceru chiar să fie puse şi în biserici şi în faţa altarelor. Dar preoţimea se împotrivi:

— Eşti tu mare, prinţe, dar noi îl slujim pe Dumnezeu, care e mai mare decît tine, aşa că nu cutezăm să-ţi urmăm porunca.

— Bine! răspunse prinţul cel rău. Atunci îl voi învinge şi pe Dumnezeul vostru!

În trufia şi orbirea inimii lui, prinţul porunci să i se construiască o corabie cu care să poată zbura prin văzduh. Era pestriţă ca o coadă de păun şi părea să aibă o mie de ochi, dar fiecare ochi nu era decît ţeava unei puşti. Prinţul şedea în mijlocul corăbiei şi era de-ajuns să apese pe un arc pentru ca o mie de gloanţe să pornească spre ţintele lor, iar puştile să se încarce imediat la loc.

O sută de vulturi erau înhămaţi la corabie şi, la un semn, se înălţară către soare. Pămîntul rămase dedesubt; la început, se zăriră munţii şi pădurile ca un ogor nearat, unde verdeaţa se iţeşte printre brazdele nerăsturnate de plug; apoi pămîntul se

asemui cu o hartă netedă şi, pînă la urmă, totul se învălui în negură şi-n nouri.

Vulturii zburară din ce în ce mai sus. Atunci Dumnezeu trimise pe unul din nenumăraţii lui îngeri şi prinţul slobozi mia lui de gloanţe asupra solului ceresc. Numai că ele se împrăştiară ca grindina cînd atinseră aripile luminoase ale îngerului şi doar o picătură de sînge, una singură, se scurse dintr-o pană albă a aripii; căzînd pe corabia prinţului, aceasta se aprinse arzînd cu o pară arzătoare, împovără corabia şi o făcu să se prăbuşească fulgerător. Aripile puternice ale vulturilor fură zdrobite, vîntul vuia deasupra capului prinţului, şi norii din jur, îngroşaţi şi de fumul oraşelor pîrjolite, alcătuiau făpturi ameninţătoare: cînd semănau cu nişte raci uriaşi, care-şi întindeau foarfecii lor tăioşi către dînsul, cînd arătau ca nişte bucăţi mari de stîncă în rostogolire sau ca nişte balauri care scuipă foc. Prinţul zăcea, pe jumătate mort, în corabia care, în cele din urmă, rămase agăţată printre crăcile dese ale unei păduri.

— Vreau să-l învinge pe Dumnezeu! strigă el. Am jurat s-o fac şi împlinească-se voia mea!

Şapte ani de-a rîndul se strădui să construiască maşini dibace de zburat şi să făurească fulgere din oţelul cel mai tare, căci voia să dărîme fortăreţele cerului. Din toate ţările lui adună mari oşti de războinici care, aşezate om lîngă om în şiruri dese, acopereau o întindere de mai multe mile în jur.

Erau gata să se îmbarce în corăbiile lor zburătoare, prinţul însuşi se apropia de a lui, cînd deodată Dumnezeu trimise împotriva lui un roi de ţînţari, un singur roi mic de ţînţari. Zburau în jurul prinţului înţepîndu-i faţa şi mîinile. Plin de mînie, acesta trase spada, lovi în dreapta şi în stînga, dar spada izbea în gol, ţînţarii neputînd fi atinşi. Prin-

ţul porunci atunci să i se aducă din palat covoarele lui de preţ, se înfăşură în ele şi nici un ţînţar nu mai putea ajunge pînă la dînsul. Numai că un singur ţînţar tot izbuti să se strecoare în partea dinăuntru a covorului, intră în urechea prinţului şi îl înţepă. Arzînd ca focul, otrava pătrunse în creierul lui ; prinţul azvîrli deoparte covoarele, îşi sfîşie hainele de pe dînsul şi, despuiat cum era, începu să joace în faţa soldaţilor lui, cruzi şi sălbatici, care acum îşi băteau joc de prinţul înnebunit, cel care voise să ia cu asalt cerul, dar care fusese răpus de un biet ţînţar.

PĂSTORIŢA ŞI HORNARUL

Ai mai văzut vreodată un dulap vechi de lemn, afumat de vreme de sus pînă jos şi împodobit cu crestături întortocheate şi cu frunze ? Un astfel de dulap se afla într-o odaie de locuit ; rămăsese moştenire de la străbunica şi era pe de-a întregul acoperit de trandafiri şi de lalele sculptate. Se putea vedea pe el cele mai năstruşnice împletituri din care se iţeau capete de cerbi cu coarne rămuroase. În mijlocul dulapului, însă, era crestat un bărbat ; fireşte că era caraghios la vedere şi mai şi rînjea, că numai rîs nu se putea numi strîmbătura de pe chipul lui ; avea picioare de ţap, nişte coarne mici şi o barbă lungă. Copiii îl botezaseră Piciordeţapsubsergentmajorcomandantgeneraldefront ; era un nume greu de pronunţat şi nu sînt mulţi oameni pe lume care să merite un asemenea titlu, darmite să-i mai şi sculptezi chipul.

Dar fapt este că se găsea acolo. Stătea tot timpul cu ochii aţintiţi asupra mesuţei de sub oglindă, unde era aşezată o mică şi gingaşă păstoriţă de porţelan. Purta ghetuţe aurite, rochia îi era împodobită cu un trandafir roşu şi mai avea şi o pălărie de aur şi un toiag ciobănesc ; într-un cuvînt — era minunat de frumoasă.

În apropierea ei se afla un hornar, negru ca tăciunele, dar altminteri tot de porţelan ; era la fel de fin şi de curat ca oricare alt bibelou ; că era hornar, asta se datora doar închipuirii lui ; meşterul care-l făurise putea la fel de bine să facă din el un fecior de domn, dacă ar fi vrut.

Stătea deci acolo, nostim cum era, cu scara lui şi cu un obraz tot atît de alb şi de trandafiriu ca al unei fete ; de fapt, aceasta era o greşeală, căci obrazul lui trebuia să fie ceva mai negru.

Era aşezat aproape de păstoriţă ; se găseau deci amîndoi acolo unde fuseseră puşi ; şi, cum tot se găseau alături, s-au logodit ; erau tineri, se trăgeau din acelaşi porţelan şi erau la fel de fragili.

Nu departe de ei, se mai afla încă o statuetă, de trei ori mai mare, înfăţişînd un chinez bătrîn care ştia să dea din cap. Era şi el de porţelan şi se lăuda că e bunicul micii păstoriţe, lucru pe care însă nu-l putea dovedi. Susţinea că are drepturi asupra ei şi de aceea dăduse din cap cu încuviinţare către Piciordeţapsubsergentmajorcomandantgeneraldefront, care o ceruse de nevastă.

— Uite, ai să capeţi un soţ, zise bătrînul chinez, un soţ care zău că-mi vine să cred că-i din lemn de mahon ; el te poate face doamna Piciordeţapsubsergentmajorcomandantgeneraldefront ; are dulapul plin de argintărie, pe care o păstrează în sertare secrete.

— Nu vreau să intru în dulapul acela întunecat ! se împotrivi mica păstoriţă. Am auzit spunîndu-se că are unsprezece neveste de porţelan înăuntru.

— Atunci, tu ai să fii a douăsprezecea ! hotărî chinezul. Chiar în noaptea asta, de îndată ce va trosni înlăuntrul dulapului, o să vă cununaţi, pe cinstea mea de chinez !

Dar mica păstoriţă se porni pe plîns, îndreptîndu-şi privirile înlăcrimate spre multiubitul ei, hornarul de porţelan.

— Vreau să te rog, îi zise ea, să pleci cu mine în lumea largă ; aici nu putem rămîne.

— Tot ce vrei tu vreau şi eu ! răspunse micul hornar. Să plecăm chiar acum ! Cu meseria mea, am să cîştig îndeajuns ca să te pot întreţine.

— Dacă am putea numai ajunge cu bine jos de pe masă ! zise ea. N-o să-mi recapăt liniştea pînă nu ne-om vedea afară, în lumea largă.

Dar hornarul o îmbărbătă şi îi arătă cum trebuie să-şi pună pantofiorul pe colţurile ieşite în afară şi pe frunzele aurite ale piciorului mesei. Se folosiră şi de scara lui şi iată-i pe amîndoi pe podea ! În aceeaşi clipă, în vechiul dulap se iscă o zarvă de nedescris ; toţi cerbii crestaţi într-însul îşi înălţară capetele, îşi ridicară coarnele şi îşi suciră gîturile, iar Piciordeţapsubsergentmajorcomandantgeneraldefront sări în sus şi-i strigă chinezului :

— Uite-i că fug ! Uite-i că fug !

Cei doi se speriară şi săriră repede în lada de sub pragul ferestrei.

Acolo zăceau aruncate trei pînă la patru pachete de cărţi de joc desperecheate şi un mic teatru de păpuşi, înjghebat şi el de bine, de rău din plăci de carton. Se juca o comedie şi toate damele de roşu şi de verde, de tobă şi de ghindă şedeau în rîndul întîi şi-şi făceau vînt cu lalelele lor ; în spatele acestora stăteau toţi valeţii şi arătau că sînt oameni cu cap, atît deasupra cît şi dedesubt, aşa cum au toate figurile de pe cărţile de joc. În comedie era vorba de o pereche de îndrăgostiţi care nu izbuteau să se căsătorească şi păstoriţa începu să plîngă de milă, căci povestea de pe scenă era propria ei poveste.

— E peste puterile mele ! strigă ea. Hai să ieşim din lada asta !

Cînd ajunseră din nou pe podea şi îşi aruncară ochii spre masa lor, îl zăriră pe bătrînul chinez care se trezise şi care bîţîia din tot trupul ; din partea de sus, bineînţeles, căci cea de jos îi era ca un butuc.

— Uite că vine bătrînul chinez după noi ! strigă mica păstoriţă şi de tulburată ce era căzu în genunchii ei de porţelan.

— Mă bate un gînd ! zise hornarul. Ce-ar fi să ne furişăm în vaza aceea din colţ ? Acolo o să ne tupilăm printre trandafiri şi levănţică şi o să-i putem arunca nisip în ochi !

— N-o să folosească la nimic ! îl preveni păstoriţa. Afară de asta, ştiu că bătrînul chinez şi vaza aia chinezească au fost logodiţi şi mai stăruie întotdeauna o rămăşiţă de prietenie cînd ai fost atît de legat de cineva. Nu, nu ne mai rămîne de făcut decît să ieşim în lumea largă !

— Chiar cutezi cu adevărat să porneşti cu mine în lumea largă ? întrebă hornarul. Te-ai gîndit cît e ea de mare şi că n-o să ne mai putem întoarce niciodată ?

— Da, m-am gîndit, rosti păstoriţa.

Atunci hornarul, uitîndu-se drept în ochii ei, îi spuse :

— Drumul meu duce prin horn. Ai curajul să te caţeri cu mine pe pereţii căminului şi apoi pe burlane ? Greul e să ajungem în horn, că de acolo ştiu eu cum s-o luăm din loc. Ne vom căţăra atît de sus, încît n-o să ne mai poată ajunge nimeni din urmă ; sus de tot este o gaură care răspunde în lumea largă.

Şi o duse la gura căminului.

— Mi se face negru înaintea ochilor ! zise păstoriţa, dar îl urmă pe micul hornar mai întîi în sobă, apoi prin burlane, unde domnea un întuneric de smoală.

— Iată-ne ajunşi în horn ! se bucură hornarul. Şi uite ! Uite ! Acolo sus luceşte cea mai frumoasă stea !

Era chiar o stea adevărată sus pe cer, care le surîdea luminos, ca şi cînd ar fi vrut să le arate drumul. Iar ei se căţărau şi se tîrau. Era un drum întunecos, nesfîrşit de lung şi de greu de urcat ; dar micul hornar o ridica şi îi ajuta să se urce, o sprijinea şi îi arăta locul cel mai bun pe care să-şi pună picioruşele ei de porţelan ; şi, tot aşa, pînă atinseră marginea hornului pe care se aşezară, căci erau tare osteniţi şi aveau şi de ce să fie.

Cerul, cu toate stelele lui, se întindea sus deasupra capetelor lor şi toate acoperişurile oraşului se aflau jos, sub ei, iar de jur împrejurul lor se întindea lumea largă. Sărmana păstoriţă nu şi-o închipuise astfel ; îşi sprijini căpşorul de pieptul dragului ei hornar şi, plină de obidă, începu să plîngă ; trupşorul i se zguduia atît de amarnic, încît cingătoarea ei de aur plesni.

— Asta-i prea mult ! se văita ea. Nu pot să îndur atît ! Prea e mare lumea ! De m-aş putea vedea iar pe măsuţa de sub oglindă ! Nu mă liniştesc pînă nu mă văd din nou acolo ! Te-am urmat, cum ai vrut, afară, în lumea largă, dar acum, dacă mă iubeşti cu-adevărat, du-mă îndărăt !

Şi hornarul îi aminti de bătrînul chinez şi de Piciordeţapsubsergentulmajorcomandantgeneraldefront dar ea, plîngînd cu sughiţuri, începu să-l sărute, astfel că lui nu-i mai rămase altceva de făcut decît să se supună, oricît de nesăbuit i se părea acest lucru.

Se tîrîră, cu mare osteneală, pe horn în jos, prin burlanele negre şi prin soba plină cu funingine ; nu era o plimbare prea frumoasă ! Se opriră apoi la gura căminului şi traseră cu urechea să audă ce se petrece dincolo. Dar nu se auzea nimic ; priviră în odaie — vai ! jos, în mijlocul podelei, zăcea bătrînul chinez. Căzuse de pe masă cînd voise să se repeadă după ei şi acum se împrăştiase, spart, în trei bucăţi : spatele într-o parte, un braţ în alta, iar capul i se rostogolise într-un colţ al odăii. Piciordeţapsubsergentulmajorcomandantgeneraldefront se afla la locul lui dintotdeauna şi chibzuia.

— E îngrozitor ! suspină mica păstoriţă. Bătrînul bunic s-a spart în bucăţi şi de vină sîntem numai noi ! N-am să-i supravieţuiesc.

Şi-şi frîngea mînuţele ei de porţelan.

— Mai poate fi nituit, o linişti hornarul. Mai poate fi nituit. Nu te mai frămînta atît ! Dacă i se chituieşte spatele şi i se vîră un nit zdravăn în grumaz, are să fie ca nou şi o să ne mai poată ocărî încă multă vreme, cum ştie el !

— Crezi ? se mai linişti puţin păstoriţa.

Se căţărară apoi sus, pe masă, unde stătuseră şi înainte.

— Mare ispravă am mai făcut ! grăi micul hornar. Ne-am fi putut cruţa de toată osteneala asta !

— De l-am vedea odată nituit pe bătrînul bunic ! zise păstoriţa. Costă mult aşa ceva ?

Şi l-au nituit. Familia a pus să i se chituiască spatele şi să i se vîre un nit zdravăn în grumaz. Era ca nou, doar că nu mai putea da din cap.

— Dar trufaş te-ai mai făcut de cînd ai sărit jos în ţăndări ! îl dojeni Piciordeţapsubsergentulmajorcomandantgeneraldefront. Socot că n-ai nici un temei să faci astfel pe grozavul. Ei, mi-o dai de nevastă pe păstoriţă, sau nu ?

Hornarul şi mica păstoriţă se uitau la chinez cu sufletul la gură ; se temeau să nu înceapă a da din cap. Dar asta chinezul n-o mai putea face ; şi îi venea greu să mărturisească unui străin că poartă un nit în grumaz.

Şi uite-aşa, perechea de porţelan rămase nedespărţită ; binecuvîntînd nitul bunicului — se iubiră pînă căzură jos şi se sparseră.

FLUTURELE

Fluturele voia să-şi găsească o logodnică, aşa că se apucă să caute printre flori, una, firește, pe placul lui. În acest scop, aruncă o privire scrutătoare peste întreaga mulţime de flori ; fiecare stătea cuminte şi la locul ei pe tulpină, aşa cum se cuvine unei fecioare cînd nu e logodită. Numai că erau prea multe şi alegerea părea să fie anevoioasă. Această osteneală nu-i plăcea fluturelui ; de aceea zbură să-l vadă pe bănuţel. Acestei flori francezii îi zic „margaretă" ; ei mai ştiu că margareta e şi prezicătoare, mai ales pentru îndrăgostiţii care, precum se întîmplă adeseori, îi smulg petală după petală, punînd cîte o întrebare fiecăreia dintre ele : „Mă iubeşte ? — Mă doreşte ? — Din inimă ? — Mult ? Puţin ? — De loc ?" şi altele de acest fel. Fiecare pe limba lui. Fluturele veni şi el s-o întrebe pe margaretă ; dar nu-i smulse petalele, ci i le sărută pe rînd, fiindcă socotea că o scoţi mai uşor la capăt cu binele decît cu răul.

— Dragă margaretă-bănuţea, îi vorbi el. Eşti cea mai deşteaptă femeie dintre flori, ştii să prezici, te rog mult, spune-mi cum să-mi găsesc şi eu o nevastă ? Cu care să mă logodesc ? La care să zbor să-i cer mîna ?

Dar margareta nu-i răspunse ; o supărașe că fluturele îi spusese „femeie", cînd ea, de fapt, era „domnişoară", ceea ce nu-i totuna ! Fluturele o întrebă a doua şi a treia oară, dar cum ea rămase mută şi nu-l cinsti cu nici un cuvînt, pînă la urmă nu mai întrebă nimic, ci zbură de-a dreptul în peţit.

Era în cele dintîi zile ale primăverii, de jur împrejur înfloreau ghioceii şi viorelele.

„Astea sînt tare drăgălaşe, gîndea fluturele, dar prea aduc a şcolăriţe şi a fetişcane !" Ca oricărui băiat tînăr, îi plăceau fetele mai măricele.

După aceea, zbură spre floarea de dediţel, dar i se păru cam aspră la înfăţişare ; micşunelele prea visătoare, lalelele prea îngîmfate şi cu familie prea numeroasă, narcisele prea tîrgoveţe şi florile de tei prea mici ; florile mărului — ce-i drept — semănau ele cu trandafirii, dar astăzi înfloresc pentru ca mîine să cadă, şi o asemenea căsnicie ar fi, cum s-ar zice, de florile mărului. Cel mai mult îi plăcea floarea mazărei, fiindcă era roşie şi albă, pură şi delicată, ca acele fete, care, deşi frumoase, se pricep totuşi şi la gospodărie.

Era tocmai gata să-şi declare dragostea, cînd zări lîngă ea o păstaie în vîrful căreia atîrna o floare ofilită.

— Dar asta cine-o mai fi ? întrebă fluturele.

— E sora mea, răspunse floarea de mazăre.

— Aşa ? Atunci mai tîrziu ai să arăţi şi tu ca ea ! socoti fluturele şi zbură de-acolo, îngrozit.

Sînjeniţa atîrna înflorită peste gard, dar semăna cu acele dudui galbene la faţă şi cu obrazul lungăreţ — nu, soiul acesta nu-i plăcea chiar de loc.

Atunci care i-ar fi plăcut ? Să-l întrebăm pe el... Primăvara trecuse, vara era pe sfîrşite. Sosi şi toamna, dar fluturele tot nu se hotărîse.

Florile apăreau acum în cele mai minunate veşminte ale lor, dar degeaba ! — le lipsea acea tinereţe proaspătă, înmiresmată, după care jinduieşte inima cînd nici ea nu mai e tînără şi asta n-o găsea nici la gherghine şi nici la macii sălbatici. Aşa că fluturele ajunse pînă la urmă să se coboare în izmacreaţă.

„Asta nu are flori de loc, în schimb e numai mireasmă de sus şi pînă jos. Pe asta o iau !“ hotărî fluturele. Şi-i ceru mîna.

Dar izma se ţinea băţoasă şi-l ascultă tăcută pînă la capăt ; în cele din urmă îi răspunse :

— Prietenie da ! Însă nimic mai mult ! Eu sînt bătrînă, dumneata la fel ; putem foarte bine trăi unul pentru celălalt, dar să ne căsătorim, asta nu ! Să nu ne facem de rîs la bătrîneţe !

Şi aşa se făcu că fluturele nu-şi găsi nevastă. Fusese prea năzuros în alegere şi nu e bine aşa.

Era toamnă tîrzie, ploaie şi vreme urîtă. Vîntul sufla rece în coastele bătrînelor sălcii care trosneau din toate încheieturile. Nu mai era vreme acum de zburat în straie de vară. Din întîmplare însă, fluturele se afla la adăpost, unde se făcea foc în sobă şi unde era o căldură ca vara ; putea deci să trăiască, dar „numai să trăieşti nu e de-ajuns, spunea el. Soare, libertate şi o mică floricică, iată ce-ţi trebuie !“

Şi se avîntă spre fereastră, dar în aceeaşi clipă cei din casă îl zăriră, îl admirară, apoi îl înţepară cu un ac şi-l băgară în insectarul de fluturi rari ; mai mult nu se putea face pentru el.

„Acum arăt ca florile pe tulpină ! îşi zise fluturele. Prea plăcut, firește că nu-i ! Cam aşa trebuie să fie şi cînd eşti însurat : prins de-a binelea !“

Cu aceasta, se mai mîngîie oarecum.

— Slabă mîngîiere ! ziseră florile din glastre.

„Da, gîndi fluturele, dar acestor plante de interior nu trebuie să le dai crezare, că prea au de-a face cu oamenii !“

GULERUL

A fost odată un cavaler bogat, al cărui întreg echipament consta dintr-un trăgător de cizme şi o perie de cap; dar avea cel mai frumos guler din lume, şi despre acest guler e vorba în povestea de faţă.

Gulerul ăsta ajunsese atît de bătrîn, încît se gîndea să se însoare. Astfel, se nimeri să ajungă la spălătorie în acelaşi timp cu o jartieră.

— Măi să fie! exclamă gulerul. Nicicînd n-am văzut o făptură mai aleasă şi mai zveltă, mai gingaşă şi mai drăgălaşă! Pot să vă întreb cum vă numiţi?

— Asta n-o spun! i-o tăie jartiera.

— Unde locuiţi? continuă gulerul s-o întrebe.

Dar jartiera era cam sfioasă din fire şi îi venea greu să răspundă.

— Sînteţi, de bună seamă, o centură? stărui gulerul. O centură de purtat pe dedesubt, nu-i aşa? Îmi dau seama, mica mea duduie, că slujiţi şi de podoabă şi de lucru folositor.

— Vă rog să nu-mi vorbiţi! îl repezi din nou jartiera. Doar nu v-am dat nici un prilej să intraţi în vorbă cu mine.

— Vai, cînd sînteţi atît de frumoasă, zise gulerul, ăsta nu-i destul prilej?

— Plecaţi, vă rog, nu vă apropiaţi de mine! strigă jartiera. Prea arătaţi a făptură bărbătească!

— E drept, sînt chiar un foarte distins cavaler! se făli gulerul. Am şi un trăgător de cizme, ba chiar şi o perie de cap.

Nu era de loc adevărat. Stăpînul lui era cel care avea aceste lucruri. Dar gulerul era un lăudăros.

— Nu vă tot apropiaţi de mine! se împotrivi jartiera. Nu sînt obişnuită cu astfel de purtări.

— Fandosito! îi strigă supărat gulerul.

După ce ieşi de la spălat, gulerul se îmbăie în scroabeală, se uscă apoi la soare pe speteaza unui scaun, după care se pomeni pe scîndura din călcătorie. Pe urmă, gata încinsă, sosi maşina de călcat.

— Coană vădană, i se adresă gulerul, iubită coană vădană! Mi-e tare cald! Parcă nu mai sînt eu. Toate cutele mi se-ntind. Mă pîrleşti! Uf! Fii mai cu băgare de seamă — şi uite, zău, sînt gata să-ţi cer mîna.

— Haimana! îl apostrofă maşina de călcat, apăsîndu-l cu şi mai multă putere. Pasămite era şi ea fudulă, îşi închipuia că e locomotivă, că goneşte pe şine şi că trage după ea vagoane.

— Haimana! repetă ea furioasă.

Gulerul era cam scămoşat pe margini, aşa că fu chemată foarfeca, să-i reteze destrămăturile.

— O! se bucură de cunoştinţă gulerul. Sînteţi desigur o primă balerină. Cît de bine vă pricepeţi să vă arătaţi picioarele! Ceva mai fermecător nu mi-a fost dat să văd. Nici un om n-ar putea să vă imite.

— Cred şi eu! răspunse foarfeca tăios.

— Aţi merita să fiţi contesă! o linguşi gulerul. Păcat că toată averea mea se compune dintr-un distins cavaler, un trăgător de cizme şi o perie de cap. De-aş avea un comitat, v-aş cere mîna.

— Ce? Vrei să mă iei de nevastă? Pîrlitule!

Şi îi trase o tăietură zdravănă, încît gulerul nu mai era bun de-acum încolo decît de reformă.

„Nu-mi rămîne altceva decît să mă-nsor cu peria de cap", îşi zise el. Apoi, cu glas tare :

— E formidabil ce păr frumos aveţi, scumpă domnişoară. Nu v-aţi gîndit niciodată să vă logodiţi ?

— Ba bine că nu ! răspunse peria de cap. Sînt doar logodită cu trăgătorul de cizme.

— Logodită ? se tîngui gulerul, căci nu mai avea pe nimeni în jur cu care să se însoţească şi de aceea începu să dispreţuiască însurătoarea.

Trecu mult timp, după care gulerul se pomeni în sacul fabricantului de hîrtie. Acolo era o întreagă societate de zdrenţe : cele fine de-o parte, cele grosolane de alta, mă rog, cum se întîmplă în orice societate. Toate aveau cîte ceva de povestit, dar cel mai vorbăreţ era gulerul nostru, precum ştiţi, un lăudăros fără pereche.

— Ehei, cîte aventuri de dragoste n-am avut ! începu el. Nu eram lăsat de loc în pace. E drept că eram un cavaler distins şi tare scrobit. Aveam şi un trăgător de cizme şi o perie de cap de care nu mă foloseam niciodată. Să mă fi văzut atunci, ah, să mă fi văzut înclinat într-o parte ! Niciodată n-am să uit prima mea iubire ! Era o centură de piele, şi ce fină, ce moale, ce gingaşă era la pipăit ! Din cauza mea, prima mea iubire s-a înecat într-un cazan de rufe. Mai era şi o vădană, ardea de dragoste pentru mine, iar cînd am părăsit-o, s-a înnegrit toată de mînie. Apoi a fost o balerină ; de la ea mi se trage rana a cărei cicatrice o vedeţi, căci era tare supărăcioasă. Propria mea perie de haine se îndrăgostise de mine, şi, de durere că nu i-am împărtăşit iubirea, şi-a pierdut tot părul. Da, am trecut prin multe ; dar cel mai mult tînjesc după jartiera — vreau să spun după

centura care s-a aruncat în cazanul de rufe. Am multe pe conştiinţă. E timpul să mă prefac în hîrtie !

Şi chiar aşa şi ajunse gulerul : hîrtie. Hîrtia pe care o vedeţi aci şi pe care s-a tipărit povestea de faţă. Şi asta numai pentru că se lăuda atît de neruşinat cu lucruri care nici măcar nu erau adevărate.

Să ţinem minte toate astea ca să nu păţim şi noi la fel ; căci, de fapt, nu putem şti dacă nu vom ajunge şi noi în sacul cu zdrenţe ca să fim prefăcuţi în hîrtie pe care să fie tipărită întreaga noastră poveste, pînă şi lucrurile cele mai tainice, ca să ne ştie toţi ca pe gulerul din povestea noastră.

CINCI DINTR-O PĂSTAIE

Au fost odată cinci boabe de mazăre într-o păstaie ; ele erau verzi, păstaia era verde, aşa că-şi închipuiau că lumea întreagă e verde — şi era firesc să fie aşa ! Păstaia crescu, boabele de mazăre aşijderea, rînduindu-se după împrejurări într-un singur şir.

Soarele lucea şi încălzea păstaia, iar ploaia o limpezea şi o făcea străvezie ; totul era lin şi plăcut, lumină ziua şi întuneric noaptea, aşa cum trebuie să fie. Boabele de mazăre, aşa cum se găseau acolo, deveneau tot mai mari şi mai duse pe gînduri ; căci ceva trebuiau să facă.

— Ne este oare dat să rămînem veşnic închise aici ? întrebă unul dintre ele. Numai să nu ne uscăm de atîta stat pe loc. Mi-e frică totuşi că o dată afară să nu păţim ceva, am eu o presimţire.

Trecură săptămîni ; boabele de mazăre se făcuseră galbene şi păstaia îngălbenise şi ea : „Toată lumea se face galbenă !", ziceau boabele ; şi era firesc să spună asta.

Deodată simţiră o smucitură ; o mînă smulsese păstaia de pe vrej şi o vîrîse în buzunarul unui surtuc, alături de alte păstăi pline.

— Acum o să ni se dea drumul ! ziseră boabele, şi nici nu aşteptau altceva.

— Tare-aş vrea să ştiu, grăi cel mai mic din cele cinci boabe, care din noi o să ajungă mai departe ! Nu peste mult o să vedem...

— Fie ce-o fi ! rosti cel mai mare.

— Poc ! păstaia plesni şi toate cele cinci boabe de mazăre se rostogoliră în plină lumină a soarelui. Şi iată-le în mîna unui copil : un băieţaş le ţinea strîns şi îşi zicea că boabele sînt destul de frumoase pentru puşcociul lui şi pe loc şi încărcă un bob, pe care îl slobozi dintr-o împuşcătură.

— Acum zbor afară, în lumea largă ! Prinde-mă dacă poţi !

Şi cu asta, bobul dispăru în vînt.

— Eu — zise al doilea — zbor de-a dreptul în soare ; soarele e o păstaie foarte arătoasă şi e tocmai ceea ce mi se potriveşte !

Şi dispăru şi el.

— Mergem la culcare oriunde vom ajunge ! ziseră următoarele două boabe. Pe urmă ne rostogolim mai departe.

Se rostogoliră, ce e drept, şi căzură la pămînt, înainte de a intra pe ţeava puşcociului, dar pînă la urmă tot acolo ajunseră.

„Fie ce-o fi !" îşi zise şi ultimul bob, în timp ce pornea „glonţ" din gura puşcociului.

Zbură înspre vechea scîndură de sub ferestruica podului şi nimeri într-o crăpătură umplută cu muşchi şi cu pămînt moale ; muşchiul cuprinse bobul în sînul lui — şi iată-l, nu e vorbă, captiv, dar nu şi uitat de bunul Dumnezeu.

— Fie ce-o fi ! repetă el, împăcat cu soarta.

Sus, în cămăruţa din pod, locuia o femeie sărmană care, în timpul zilei, se ducea să cureţe sobe, să spargă surcele şi să îndeplinească tot felul de treburi asemănătoare, căci era, pe cît de voinică, pe atît de harnică, numai că tot săracă rămînea. Acasă, în că-

măruța ei, zăcea unica ei fiică, o copilă abia, tare ginsă și slăbuță ; bolea de un an la pat și se părea că nu se îndură nici să trăiască și nici să moară.

— Se duce la sora ei mai mică ! obișnuia femeia să zică. N-am avut parte decît de acești doi copii și n-a fost treabă ușoară să îngrijesc de amîndoi ; dar bunul Dumnezeu mi-a ajutat și pe unul l-a luat la dînsul. Acum aș fi bucuroasă să păstrez fetița care mi-a mai rămas, dar se vede că Preasfîntul nu vrea s-o despartă de sora ei și copila mea bolnavă o să se ducă sus, la ea.

Totuși fetița suferindă rămînea la locul ei. Zăcea răbdătoare și tăcută cît era ziua de mare, timp în care maică-sa se străduia din greu pentru a dobîndi o bucățică de pîine.

Veni iar vremea caldă ; într-o bună dimineață, cînd soarele blînd și prietenos își răspîndea razele pe dușumeaua încăperii și cînd mama tocmai se pregătea să se ducă la muncă, fetița cea bolnavă își îndreptă privirea spre gemulețul de jos.

— Ce-o fi oare firicelul acela verde care se ițește pe fereastră ? Parcă s-ar mișca în bătaia vîntului...

Mama se apropie de fereastră și o deschise pe jumătate.

— Eh ! zise ea, să știi că-i un bob de mazăre care a încolțit aici și și-a scos frunzele verzi. Dar cum de-a ajuns în crăpătura asta ? Iată o grădiniță cu care ai să te poți desfăta.

Patul fu împins aproape de fereastră, ca fetița să poată vedea mazărea încolțită, iar mama se duse la lucru.

— Mamă, cred că mă fac iar bine ! vorbi fetița bolnavă în seara aceea. Soarele m-a încălzit și m-a luminat azi toată ziua. Mazărei îi prieste de minune și să vezi că și mie o să-mi meargă mai bine și că o să mă dau jos din pat, ca să ies în curte, la soare.

— Dea Domnul ! răspunse mama.

Dar nu prea îi venea să creadă. Totuși, pentru ca vîntul să n-o frîngă, sprijini cu o surcea planta încolțită care-i insuflase copilului atîtea gînduri voioase despre viață ; o legă apoi cu o sforicică de prichiciul ferestrei și de partea de sus a pervazului, pentru ca vrejul să aibă pe ce se încolăci cînd o fi să se cațere în sus. Ceea ce mazărea și făcu, căci creștea în fiecare zi văzînd cu ochii.

— Ia te uită ! O să dea în floare ! strigă femeia într-o dimineață.

De astă dată o cuprinse și pe ea nădejdea și credința că fiica ei bolnavă se va însănătoși ; îi veni în minte că, în timpul din urmă, copila vorbea cu mult mai multă vioiciune, că de cîteva zile încoace se ridica dimineața în capul oaselor și rămînea așezată în pat, uitîndu-se cu ochii strălucitori la mica ei grădiniță de mazăre răsărită dintr-un singur bob.

După o săptămînă, bolnava stătu pentru prima oară un ceas întreg în picioare, lăsîndu-se, fericită, în voia razelor calde ale soarelui. Fereastra stătea larg deschisă și, în fața ei, se legănau în plină înflorire petalele albe-roșii ale plantei.

Fetița bolnavă se aplecă peste marginea ferestrei și sărută cu duioșie foile firave. Era o zi aidoma unei sărbători.

— Însuși bunul Dumnezeu a însămînțat-o și a făcut-o să înflorească, scumpă copilă, spre bucuria și nădejdea mea ! rosti fericită mama și zîmbi către floare de parcă ar fi fost un duh picat din ceruri.

Să ne întoarcem acum la celelalte boabe de mazăre ! Da, ăla care a zburat în lumea largă și a strigat : „Prinde-mă dacă poți !“ a nimerit într-un jgheab și a ajuns în stomacul unei porumbițe unde a zăcut

ca profetul Ionas în burta balenei din legendă. Celelalte două boabe leneşe au păţit la fel, înghiţite şi ele de porumbiţe, şi asta înseamnă că tot au fost de folos la ceva. Cel de al patrulea, care a vrut să ajungă în soare — a căzut în şanţul drumului şi a stat aşa, în apa murdară zile şi săptămîni pînă s-a umflat de tot.

„Ce frumos mă îngraş ! îşi zicea el. Mai-mai să plesnesc şi cred că nici un bob de mazăre n-a ajuns atît de departe ca mine şi nici n-o să ajungă vreodată. Eu sînt cel mai de ispravă dintre cele cinci boabe din păstaie."

Dar numai şanţul îi dădu dreptate.

La fereastra cămăruţei din pod, fetiţa, cu ochi strălucitori, cu lumina trandafirie a sănătăţii în obraji, cu mîinile ei gingaşe împreunate deasupra florii de mazăre, îi mulţumea Domnului pentru darul ce i-l făcuse.

— Eu însă, zise şanţul de scurgere, ţin la bobul meu de mazăre...

CHIOCELUL

Era vreme de iarnă, aerul rece, vîntul tăios, dar în casă era cald şi plăcut ; ascunsă în bulbul ei, floarea moţăia sub pămînt şi zăpadă.

Într-o zi ploua ; stropii pătrunseră prin pătura de zăpadă, în pămînt, udară bulbul, aducîndu-i veşti despre lumea de lumină de la suprafaţă. Curînd după aceea, soarele se arătă, cald, şi o rază sfredelind zăpada pătrunse pînă la bulb.

— Vino înăuntru ! zise floarea.

— Nu pot, răspunse raza de soare. Nu am încă destulă tărie să deschid singură uşa. Abia la vară voi fi în putere.

— Cînd e vară ? întrebă floarea şi repeta întrebarea de cîte ori o nouă rază de soare pătrundea pînă la ea.

Dar pînă la vară mai era vreme, nu glumă ; stratul de zăpadă încă nu se topise şi în fiecare noapte apa de deasupra lui îngheţa la loc.

— Ce mult mai durează ! Ce mult mai durează ! se plîngea floarea. Mă gîdilă şi mă furnică prin tot trupul, trebuie să-mi întind mădularele, trebuie să mă lungesc, trebuie să deschid uşa, trebuie să ies la lumină şi să-i fac semn soarelui cu capul în chip de bună dimineaţa; oh, se face vreme frumoasă !

Şi floarea se întindea şi se răsucea înăuntrul pojghiţei subţiri pe care apa o uda şi raza de soare o încălzea. Încolţea sub zăpadă un boboc alb-verzui, ale cărei frunze, înguste şi groase, aveau menirea să alcătuiască un fel de umbrelă ocrotitoare în jurul florii. Zăpada era rece, dar raza caldă a soarelui o străpungea cu mult mai multă putere decît înainte.

— Bine te-am găsit, bine te-am găsit! spuneau razele.

Şi iată că floarea se înălţa deasupra zăpezii spre lumea de lumină. Razele soarelui o mîngîiară şi o sărutară, astfel că floarea se deschise toată, albă ca neaua, împodobită cu dungi verzi, şi înclinîndu-şi cu sfiiciune capul.

— Floare frumoasă! şopteau razele de soare. Cît de proaspătă şi de luminoasă eşti! Eşti prima, eşti singura, eşti unica noastră dragoste! Tu tragi clopotele pentru a vesti sosirea verii, pretutindeni, la ţară şi la oraş. Toate zăpezile se vor topi, vînturile reci vor fi izgonite! Noi vom domni, vom încălzi pămîntul şi totul va înverzi! Vor apărea albăstrele şi bănuţei! Şi, mai apoi, trandafiri, dar tu eşti prima, cea mai gingaşă, cea mai luminoasă!

Era veselie mare. Era de parcă văzduhul ar fi cîntat, de parcă razele de lumină s-ar fi înghesuit în frunzele şi tija ghiocelului. Floarea stătea atît de suplă şi de fragilă şi totuşi atît de viguroasă, în tînăra ei frumuseţe! Stătea, în veşmînt alb cu panglici verzi, şi preamărea vara. Numai că pînă la venirea verii, mai era încă mult. norii învăluiau soarele, vînturi aspre vîjîiau deasupra ghiocelului.

— Ai venit cam prea devreme! ziceau vîntul şi furtuna. Puterea e încă a noastră, trebuie să te facem s-o simţi şi să te deprinzi cu ea! Ar fi fost mai bine să rămîi la casa ta, nu s-ar fi cuvenit să ieşi de-acolo pentru a te făli; nu e încă timpul.

Era un frig tăios. Zilele următoare nu aduseră nici o rază de soare. Pentru o floare atît de mică şi de fragilă era o vreme să mori de frig, nu alta. Dar ghiocelul avea în el mai multă putere decît ştia el însuşi; îl întăreau bucuria de a trăi şi încrederea în vara care trebuia să vină şi care-şi vestise sosirea prin razele calde ale soarelui. De aceea floarea stătea atît de senină în veşmîntul ei alb, în zăpada adîncă, înclinîndu-şi capul cînd fulgii de nea se lăsau deşi şi grei deasupra ei şi cînd vîntul îngheţat sufla în juru-i.

— Ai să te frîngi! îi spunea el. Ofileşte-te, îngheaţă! Ce-ai căutat afară? De ce te-ai lăsat ademenită? Te-a păcălit raza de soare? Iată cu ce te-ai ales, zănatic al verii [1] ce eşti!

— Zănaticul verii! răsună ecoul în dimineaţa aceea rece.

— Zănaticul verii! chiuiră cîţiva copii care se jucau în grădină. Uitaţi-vă, unul! Vai cît e de drăgălaş şi de frumos!

Aceste cuvinte îl bucurară pe ghiocel tot atît de mult cît şi razele calde ale soarelui. În bucuria ei, floarea nici nu simţi că fusese culeasă. Se afla în mîini de copil, era sărutată de buze de copil, adusă în odaia încălzită, privită de ochi blînzi şi pusă în apă. Era atît de întăritor şi de înviorător! Ghiocelului i se păru deodată că se află în toiul verii.

Fiica cea mai mare era o copilă atrăgătoare, care trecuse de treisprezece ani. Avea un prieten drag ce se pregătea pentru cariera funcţionărească. „El să-mi fie «zănatic al verii!»", zise ea, apoi luă floarea delicată şi o înfăşură într-o foaie de hîrtie parfumată, pe care erau scrise versuri, versuri despre flori care începeau cu zănaticul verii şi se încheiau tot cu zăna-

[1] Ghiocelul poartă, în limba daneză, numele sugestiv de „zănatic al verii".

ticul verii. Hîrtia fu împăturită ca o scrisoare, cu floarea înăuntru. Era întuneric în jurul ghiocelului, ca pe vremea cînd se afla încă în bulb. În călătorie, floarea înghesuită într-un plic era apăsată şi împinsă din toate părţile, lucru care nu era de loc plăcut. Dar se sfîrşi şi asta.

Ajunseră la capătul călătoriei, scrisoarea fu deschisă şi citită de prietenul drag al fetei. Era atît de fericit şi de voios, încît sărută floarea. După aceea, ghiocelul, împreună cu versurile, încăpură într-un sertar unde se aflau mai multe scrisori frumoase, dar nici una cu flori ; ghiocelul era prima floare, singura, aşa cum de altfel i-o spuseseră şi primele raze de soare, lucru care-l făcuse să resimtă multă bucurie.

Vara trecu, trecu şi lunga iarnă, şi cînd se făcu din nou cald, ghiocelul ieşi iarăşi la iveală. Numai că tînărul, acum, nu mai era bucuros ; înşfăcînd hîrtiile cu ciudă, le azvîrli cît colo, aşa că floarea căzu şi ea pe podea. Era presată şi uscată, dar pentru atîta lucru n-ar fi trebuit să fie aruncată pe jos. Fireşte că tot era mai bine aşa decît să fie azvîrlită în foc, unde versurile şi scrisorile se mistuiau în pară. Oare ce se întîmplase ? Ceea ce, din păcate, se întîmplă adeseori. Fata îl uitase şi se împrietenise cu alt băiat.

Dimineaţa, soarele învălui în razele lui pe micul şi uscatul zănatic al verii, care arăta de parcă ar fi fost zugrăvit pe podea. Fata care mătura încăperea îl ridică de pe jos şi îl puse într-una din cărţile ce se aflau pe masă, crezînd că floarea căzuse dintre file în timp ce ea dereticase şi aranjase cărţile.

Şi floarea stătea din nou între versuri, versuri tipărite, şi ele sînt mult mai de preţ decît cele scrise de mînă, cel puţin pentru că au costat mai mult.

Trecură anii... Într-o zi cartea fu scoasă din raft, deschisă şi citită. Era o carte bună, o carte de versuri şi cîntece ale unui poet cu renume. Bărbatul care citea cartea întoarse pagina.

— Uite o floare ! zise el. Un ghiocel ! Cu siguranţă că a fost pus aici din întîmplare. Rămîi ca semn de carte ; fără îndoială că de tine sînt legate amintiri frumoase !

După care zănaticul verii fu pus la loc, în carte ; se simţea foarte onorat şi era bucuros să ştie că va servi ca semn de carte în acel frumos volum de versuri şi cîntece.

Aceasta este, dragi copii, povestea ghiocelului, a micului zănatic al verii.

INUL

Inul era în floare ; se împodobise cu floricele albastre, gingaşe ca aripile gîzelor, ba chiar şi mai străvezii. Soarele îşi arunca razele blînde asupra lui şi norii de ploaie îl udau ; şi asta îi pria tot atît de mult cît îi prieşte copilului sărutul mamei ; copiii devin astfel mai frumoşi — şi inul de asemenea.

— Oamenii sînt de părere, zise inul, că îmi merge foarte bine şi că m-am înălţat destul de mult, că o să iasă din mine o bucată de pînză trainică. Ah, cît mă bucur ! Fără îndoială că-s cel mai fericit in din lume. Cît de bine mă simt ! Mi-e dat şi mie să ajung ceva pe lume ! Cît de plăcut mă alintă soarele şi cît de înviorătoare-i ploaia ! Sînt nespus de fericit, cel mai fericit in din lume !

— Da, da, da ! îi răspunse parul gardului. Voi nu cunoaşteţi lumea, noi însă da, căci am trecut prin multe şi de aia sîntem atît de noduroşi !

Apoi se porni să pîrîie jalnic :

„Frînt, sucit, bătut, udat,
În război vei fi băgat,
Şi în pînză preschimbat...
Şi cu asta, s-a sfîrşit,
Viaţa ta s-a isprăvit !...“

— Nu ! Nu s-a sfîrşit ! zise inul. Miine ne alintă din nou soarele şi ne înviorează din nou ploaia. Simt cum cresc ! Simt cum înfloresc ! Sînt cel mai fericit in din lume !

Dar într-o zi veniră oamenii, înşfăcară inul de chică şi-l smulseră din pămînt cu rădăcină cu tot ; îl băgară apoi în apă de parcă ar fi vrut să-l înece, îl ţinură deasupra unei flăcări de parcă ar fi vrut să-l frigă — era îngrozitor !

„N-o poţi duce întotdeauna bine ! se îmbărbăta inul. Trebuie să mai treci şi prin încercări, numai atunci mai afli şi tu cîte ceva !“

După ce l-au muiat în apă şi l-au pîrlit la para focului, *frînt* şi *dărăcit* — de unde să ştie el cum le zicea la toate astea ?, îl traseră apoi pe roata de tors ; sfîrr, sfîrr ! Acum nu mai era chip să-şi adune gîndurile.

„Am fost atît de fericit ! îşi zicea el în toiul chinurilor. Trebuie să fiu mulţumit că măcar m-am putut bucura cîndva de fericire ! Mulţumit ! Mulţumit ! Ah !“

Şi tot aşa gîndea şi cînd s-a pomenit în războiul de ţesut. Şi astfel a ajuns să fie o bucată mare şi frumoasă de pînză. Întregul in, cu lujer cu tot, intrase în această singură bucată.

„Dar asta e ceva nemaipomenit ! De necrezut ! Nu, zău, norocul se ţine de mine ! Parul gardului ştia el ce ştia cînd spunea :

«Frînt, sucit, bătut, udat,
În război vei fi băgat,
Şi în pînză preschimbat...
Şi cu asta, s-a sfîrşit,
Viaţa ta s-a isprăvit !...»

Ba nu s-a isprăvit de loc. Dimpotrivă, de-abia acum începe ! E nemaipomenit ! Chiar dacă am trecut prin unele încercări, uite ce pînză frumoasă a ieşit

din mine ! Sînt cel mai fericit în din lume ! Cît sînt de tare şi de subţire, de alb şi de lung ! Asta-i cu totul altceva decît să fii o biată plantă, chiar dacă te împodobesc florile ; nu te îngrijeşte nimeni şi apă capeţi numai cînd plouă. Acum sînt îngrijit şi răsfăţat, slujnica mă împătureşte în fiece dimineaţă şi, în fiece seară, capăt din stropitoare o baie de ploaie. Ba coana preoteasă însăşi a ţinut o cuvîntare despre mine şi a spus că sînt cea mai bună bucată de pînză din întreaga parohie. Mai fericit decît aşa nici că se poate !"

După aceea pînza fu luată în casă şi tăiată cu foarfeca. Vai, cum o mai tăiau şi o sfîşiau, cum o mai înţepau cu acele ! Din pînză ieşiră douăsprezece bucăţi de albituri din acelea cărora te fereşti să le spui pe nume, dar pe care trebuie să le poarte oricine : o întreagă duzină ieşise din pînza de in.

„Ia uitaţi-vă ! Acum abia am devenit şi eu ceva ca lumea ! Aşadar, acesta mi-a fost destinul ! O adevărată binecuvîntare ! Acum sînt şi eu de folos pe lume şi asta e o adevărată desfătare ! Vom fi noi douăsprezece bucăţi, dar toate sîntem de fapt unul şi acelaşi lucru : tocmai o duzină în cap ! Nu e ăsta un noroc fără asemuire ?"

Trecură ani — şi albiturile nu mai aveau de trăit multă vreme.

„Odată şi-odată trebuia să se sfîrşească ! îşi spuneau ele. Ne-ar fi plăcut să mai ţinem un timp, dar să nu cerem ce nu e cu putinţă !"

Acum deveniseră nişte biete cîrpe, aşa că fură sfîşiate. Credeau că s-a zis cu ele, căci le-au tocat, înmuiat şi fiert, nici ele nu mai ştiau prin cîte trebuiseră să treacă... şi, în sfîrşit, deveniră hîrtie albă şi frumoasă.

„Asta zic şi eu surpriză, şi încă una din cele mai minunate !. se bucură hîrtia. Acum sînt mai fină decît

am fost şi se va scrie pe mine. E într-adevăr un noroc nemaipomenit !"

Şi chiar aşa s-a întîmplat : s-au scris pe ea cele mai frumoase poveşti şi cele mai înaripate stihuri şi doar o singură pată a căzut din nebăgare de seamă pe faţa ei ; acesta era fără îndoială un noroc deosebit ! Şi oamenii ascultau cele scrise pe hîrtie ; erau lucruri înţelepte şi drepte, şi oamenii, citindu-le, deveneau şi ei mai înţelepţi şi mai drepţi ; era mult har în cuvintele aşternute pe această hîrtie.

„Asta întrece cel mai frumos vis al meu încă de pe vremea cînd eram doar o floricică albastră de cîmp ! Cum mi-ar fi putut trece pe atunci prin minte că-mi va fi dat să dăruiesc oamenilor atîta bucurie şi atîtea cunoştinţe ? Aproape că nu-mi vine să cred, dar e totuşi adevărat ! Unul Dumnezeu ştie că eu singur n-am făcut nimic altceva decît ceea ce slabele mele puteri îmi îngăduiau să fac pentru a trăi ; şi totuşi îmi este sortit să trec dintr-o bucurie într-alta şi din cinste în cinste. De cîte ori cred că acum, gata, s-a sfîrşit cu mine, mă văd trecut într-o nouă viaţă, mai frumoasă şi mai bună. Acum, de bună seamă că mă aşteaptă o călătorie în lumea largă, ca să mă poată citi toţi oamenii. Altcum nici că-i cu putinţă ! Este singurul viitor care mă aşteaptă ! Am idei nepreţuite, tot atîtea cîte flori aveam pe vremuri. Sînt cea mai fericită făptură !"

Dar hîrtia nu plecă în călătorie, ci fu trimisă tipografului ; şi, în mîinile lui, tot ce fusese scris de mînă se tipări şi deveni carte, ba chiar sute de cărţi, deoarece în felul acesta hîrtia putea folosi şi produce desfătare mult mai multor oameni decît dacă hîrtia ar fi hoinărit singură prin lume, irosindu-se la jumătatea drumului.

„Da, firește, ăsta e cel mai cuminte lucru ! îşi zicea hîrtia scrisă. E drept că eu nu m-am gîndit la asta.

Eu rămîn acasă şi am să fiu venerată ca un bunic bătrîn, şi, de fapt, chiar şi sînt bunicul tuturor cărţilor ăstora noi ! Aşa cum sînt, n-aş fi putut hoinări prin lumea întreagă. Cel care a scris însă toate acestea a ţinut seama numai şi numai de mine. Fiecare slovă, fiecare cuvînt s-au scurs din condei de-a dreptul în mine. Sînt nespus de fericită !"

Pe urmă, hîrtia, strînsă laolaltă cu alte hîrţoage, fu aruncată într-o găleată care se afla în spălătorie.

„După ce ţi-ai făcut datoria, odihna e binevenită ! cugeta hîrtia. E foarte înţelept lucru să te reculegi şi să te gîndeşti la ce te frămîntă. Dar oare ce-o să se mai întîmple cu mine de-aci încolo ? Fără îndoială că lucrurile nu stau pe loc ; se merge înainte, mereu înainte, asta am aflat-o din propria mea experienţă !"

Şi într-o zi toate hîrtiile fură scoase de-acolo şi puse pe foc. „E mai bine să fie arse decît vîndute precupeţului care să înfăşoare în ele untul sau zahărul", spuneau oamenii. Şi toţi copiii casei se strînseră în jur, căci celor mici le place să vadă hîrtii arzînd : vîlvătaia se înalţă plină de măreţie, după care copiii putură vedea puzderie de scîntei mişunînd prin cenuşă şi stingîndu-se una după alta, ca luate de vînt. „Asta, spuneau copiii, seamănă cu întoarcerea noastră de la şcoală ; scînteia care rămîne la urmă e învăţătorul." Da, ei ştiau că aşa se petrec lucrurile cu ei, la şcoală, numai că ar fi trebuit să mai ştie şi ce se petrecea în sufletul hîrtiilor. După ce toate hîrţoagele fură aruncate în flăcări, se aprinseră dintr-o dată. „Uf ! făcu hîrtia noastră, în timp ce o cuprindea pălălaia. Uf ! Nu e plăcut de loc." Dar cînd flacăra luminoasă crescu mîndră spre cer, la o înălţime la care inul n-ar fi izbutit niciodată să-şi ridice florile lui albastre, hîrtia fu cît se poate de mîndră. „Acum mă-nalţ de-a dreptul către soare !" îşi spuse ea şi

parcă mii de glasuri ar fi grăit la fel. Dar mai gingaşe decît flăcările fură acele mici făpturi, nezărite de ochiul omenesc, la fel de multe ca şi florile albastre ale inului. Erau mai uşoare decît flacăra ce le dăduse naştere ; şi cînd ea se stinse şi din hîrtie nu mai rămase decît un pumn de cenuşă neagră, făpturile acelea mici mai jucară o vreme pe deasupra ei şi, în locul unde o atingeau, scăpărau scîntei. Numai copiii n-au niciodată habar de nimic ; sărind în jurul grămăjoarei de cenuşă, cîntau cît îi ţinea gura :

Frînt, sucit, bătut, udat,
În război vei fi băgat,
Şi în pînză preschimbat...
Şi cu asta, s-a sfîrşit.
Viaţa ta s-a isprăvit...

Dar micile făpturi nevăzute care zburau pe deasupra cenuşii spuneau în cor : „Nu, nu s-a sfîrşit ! Viaţa nu se sfîrşeşte niciodată ! Şi într-asta e tot ce are ea mai frumos. Noi ştim asta şi de aceea sîntem atît de fericite !"

Dar aceasta, copiii n-o puteau auzi şi, chiar de-ar fi auzit-o, n-ar fi putut-o înţelege, şi de fapt nici nu era nevoie să înţeleagă, căci nu e bine să ştie copiii chiar totul.

SILFUL[1] DIN TRANDAFIR

În mijlocul unei grădini creştea un tufan încărcat de nenumăraţi trandafiri. Într-unul din ei, mai frumos decît toţi ceilalţi, locuia un silf. Era atît de mititel, că nici un ochi de om nu-l putea zări. Avea cîte un iatac în dosul fiecărei petale. Era frumuşel şi bine făcut, pe cît poate fi un copil, şi, de la umăr pînă la călcîi, îi atîrnau nişte aripioare. Ah, ce de miresme pluteau în odăile lui şi cît de străvezii şi de colorate îi erau pereţii! Erau doar petale de culoare trandafirie!

Cît era ziua de mare, silful se desfăta cu razele calde ale soarelui, zbura din floare-n floare, se zbenguia pe aripile fluturilor şi număra cîţi paşi avea de făcut pentru a străbate toate şoselele şi potecile cîte sînt pe o singură frunză de tei. Ce numim noi nervurile frunzei, pentru el erau şosele şi poteci. Da, ele i se păreau drumuri fără de sfîrşit. Într-o zi, pînă să ajungă la capătul lor, apuse soarele. E drept că şi pornise tîrziu la drum.

Pe-nserate, se răcori de-a binelea, începu să cadă roua şi să sufle vîntul; cel mai cuminte lucru era

[1] Spiriduş.

deci să se întoarcă acasă. Zori pe cît putu, dar întîrziase şi trandafirul se închisese, aşa că nu mai putu să intre. Nici un trandafir nu mai era deschis.

Bietul, micuţul silf se sperie foarte. Pînă atunci nu-l mai apucase noaptea afară, ci dormise întotdeauna, uşor şi dulce, în sînul petalelor calde şi aromitoare. Vai, acum de bună seamă că se va prăpădi!

Ştia că la celălalt capăt al grădinii se afla un umbrar cu nişte stînjenei de toată frumuseţea. Florile semănau cu nişte cornete mari, zugrăvite; se gîndea să se adăpostească într-una din ele şi să mîie acolo peste noapte.

Zbură deci într-acolo. Tăcere! Înăuntru se găseau două făpturi omeneşti: un bărbat tînăr, chipeş, şi o fată frumoasă. Şedeau strîns îmbrăţişaţi şi doreau să nu se mai despartă niciodată.

— Şi totuşi trebuie să ne despărţim! zicea tînărul. Fratele tău nu mă poate suferi, de aceea mă trimite cu o treabă pînă hăt, departe, peste munţi şi văi. Rămîi cu bine, dulcea mea logodnică.

Apoi se sărutară; fata plîngea şi îi dărui tînărului un trandafir. Dar înainte de a i-l întinde, depuse o sărutare atît de caldă şi de duioasă pe petalele lui, încît acesta se deschise. Atunci micul silf zbură înăuntru şi-şi sprijini capul de petalele gingaşe şi înmiresmate; acum putea asculta în linişte cuvintele de despărţire ale celor doi! Simţi apoi cum trandafirul fu aşezat la pieptul tînărului. Vai, cum îi mai bătea inima flăcăului! Zvîcnea atît de tare, încît silful nu putea adormi.

Dar trandafirul nu zăbovi mult la pieptul lui. Tînărul îl desprinse de la cheutoare şi, în timp ce se depărta, însingurat, prin pădurea întunecoasă, sărută floarea cu atîta foc şi o strînse cu atîta putere, încît micul silf era gata să se înnăbuşe. Putea simţi prin

petală buzele tînărului, care erau atît de fierbinți, încît trandafirul se deschise ca sub cel mai cald soare de amiază.

Dar iată că se ivi un alt bărbat, întunecat și crud : era fratele rău al fetei celei frumoase. Trase de sub haină un cuțit ascuțit și, în timp ce tînărul săruta trandafirul, îl înjunghie de moarte, îi reteză capul și îngropă, cap și trup, în pămîntul moale de sub tei.

„Acum e dus și uitat ! murmură fratele cel rău. Nu se va mai întoarce în veci de veci ! Trebuia să facă o călătorie lungă, peste munți și văi ; pe asemenea meleaguri depărtate îți poți ușor pierde viața — și iată că și-a și pierdut-o. Nu mai vine niciodată înapoi, așa că sora mea poate să întrebe de el cît îi place !"

Adună apoi cu piciorul frunziș uscat și-l îngrămădi peste pămîntul moale, după care porni în noaptea întunecoasă înapoi, spre casa lui. Dar nu era singur, cum credea el ; îl însoțea micul silf. Zăcea într-o frunză de tei făcută sul, care căzuse în părul omului celui rău în timp ce săpa groapa. Omul își pusese pălăria deasupra, sub pălărie domnea un întuneric de nepătruns și silful tremura de frică și de mînie pentru fapta cea nelegiuită.

Către dimineață, omul cel rău ajunse acasă ; își scoase pălăria și intră în iatacul unde dormea sora lui. Frumoasa, înfloritoarea fată zăcea în patul ei și-l visa pe tînărul pe care-l iubea din toată inima și pe care-l credea acum dus peste munți și văi. Fratele cel rău se plecă deasupra ei și rîse cu cruzime, așa cum numai un diavol poate rîde. În clipa aceea, frunza de tei din părul lui căzu peste plapumă ; dar el nu băgă de seamă și ieși pentru a mai apuca cîteva ore de somn în primele ceasuri ale zorilor.

Silful se săltă afară din frunză, se strecură în urechea fetei adormite și îi povesti, în chip de vis, omorul acela înspăimîntător, îi descrise locul unde fratele ei i-a ucis iubitul și unde i-a îngropat leșul ; îi descrise teiul în floare care se afla acolo și îi șopti : „Ca să nu crezi că e numai vis tot ce ți-am povestit, vei găsi, cînd te vei deștepta, o frunză de tei pe patul tău !" Și, într-adevăr, cînd fata se trezi, primul lucru pe care-l zări fu frunza.

Ah, cu ce lacrimi amare plînse biata fată ! Cum fereastra iatacului ei era deschisă toată ziua, micul silf putu să ajungă ușor la trandafirii lui și la celelalte flori din grădină. Dar nu se îndură s-o lase pe fată singură cu mîhnirea ei. Așezat într-o tufă de roze bengaleze, care creștea chiar sub fereastra ei, silful se uita cu milă la biata fată.

Fratele ei intra adeseori în odaie și, cu toată fapta sa, părea mereu voios, în timp ce fata nu cuteza să spună un cuvînt despre durerea inimii ei.

De cum se lăsă noaptea, fata se strecură afară din casă și se duse în pădure spre locul unde se afla teiul, mătură frunzele uscate de pe groapă, scurmă pămîntul și dădu de leșul celui ucis. Vai, cum mai plîngea nefericita și cum îl mai ruga pe Dumnezeu să-i ia viața și ei cît mai curînd !

Ar fi vrut să ia cu dînsa trupul celui drag și să-l ducă acasă, dar asta n-o putea face. Luă numai capul palid cu ochii închiși, sărută buzele reci și scuturâ țărîna de pe părul lui frumos. „Îl voi păstra", își zise ea ; și după ce acoperi din nou, cu pămînt și cu frunze, trupul celui mort, luă cu dînsa capul și o mică rămurea dintr-o tufă de iasomie care înflorea în pădure, chiar pe locul unde-i fusese ucis iubitul.

De îndată ce ajunse în iatacul ei, puse într-o glastră mare pentru flori, sub un strat adînc de pămînt, capul celui mort, iar deasupra răsădi crenguța de iasomie.

„Rămîi cu bine ! Rămîi cu bine !", șopti micul silf. Nu mai putea îndura să vadă toată această sfîșietoare durere, așa că-și luă zborul spre trandafirul lui din grădină. Numai că acesta între timp se veștejise ; pe tulpina verde mai atîrnau doar cîteva frunze ofilite.

„Vai, cît de repede se trece tot ce e frumos și bun !", oftă silful. Pînă la urmă, găsi un alt trandafir, care-i dete găzduire ; putea să se adăpostească liniștit între petalele lui gingașe și înmiresmate.

În fiecare dimineață, silful zbura spre fereastra bietei fete, care stătea lîngă glastra de flori și plîngea. Lacrimi amare cădeau pe crenguța de iasomie. Pe zi ce trecea fata devenea tot mai palidă, iar crenguța strălucea tot mai proaspătă și mai verde. O mlădiță încolțea după alta, boboceii albi înfloreau și fata îi săruta.

Fratele cel rău își ocăra într-una sora, întrebînd-o dacă nu cumva se smintise. Nu putea suferi s-o vadă stînd lîngă glastra de flori și nu înțelegea de ce plînge. N-avea de unde ști ce ochi zac îngropați acolo și nici ce buze roșii ascundea acel pămînt.

Într-o zi, pe cînd fata aținise cu capul rezemat de vază, micul silf din trandafir i se furișă în ureche și îi vorbi despre seara aceea de sub umbrar, despre mirosul trandafirului dăruit de ea iubitului și despre dragostea silfilor și silfidelor. Iar fata se lăsă în voia unui vis minunat și, în timp ce visa, viața i se stinse. În aceeași clipă florile de iasomie își deschiseră clopotele lor mari și albe, răspîndind o mireasmă negrăit de dulce.

După ce se uită îndelung la planta înflorită, fratele cel rău luă glastra în stăpînire și o așeză în dormitorul lui, chiar lîngă pat, căci iasomia era negrăit de frumoasă și mirosul ei nespus de îmbătător.

Zburînd din floare în floare, micul silf din trandafir povestea cum fusese ucis fostul iubit al fetei, cum ajunsese capul în ghiveci, sub stratul de pămînt, și cum înflorise iasomia.

— Știm astea ! răspundeau florile iasomiei. N-am răsărit noi, oare, din ochii aceia stinși și din buzele acelea amuțite pe veci ? Știm toate astea ! Știm toate astea !

Și dădeau apoi din cap într-un chip cu totul ciudat.

Silful din trandafir nu putea pricepe cum de pot fi ele atît de liniștite și zbură afară de-a dreptul la prisacă, unde albinele strîngeau mierea, și le istorisi și lor isprava fratelui celui rău. Albinele o povestiră mai departe reginei lor, care le porunci să-l omoare a doua zi pe ucigaș.

Dar cu o noapte înainte — era întîia noapte care a urmat morții nefericitei surori — pe cînd fratele dormea adînc, alături de iasomia înflorită, fiecare cupă de floare se deschise și, pe nevăzute, dar cu ghimpi veninoși, sufletele florilor ieșiră la iveală și intrară în urechea lui și îi povestiră vise urîte, zburară apoi pe deasupra buzelor lui și îi înfipseră în limbă ghimpii lor veninoși. „L-am răzbunat pe cel mort !", ziseră ele și zburară înapoi, în clopotele albe ale iasomiei.

Cînd se făcu dimineață și fereastra odăii de dormit se deschise, silful din trandafir cu regina și cu tot roiul albinelor pătrunseră în încăpere, pentru a-l ucide pe nelegiuit. Dar îl găsiră mort. Se strînsese lume în jurul patului său și fiecare zicea : „L-a ucis mireasma iasomiei !"

Abia atunci înțelese silful din trandafir răzbunarea florilor și o împărtăși reginei albinelor, și ea, cu întregul roi, începu să zumzăie în jurul glastrei cu flori. Era cu neputință să alungi albinele. Unul din cei de

față apucă glastra ca s-o îndepărteze de lîngă pat ; dar o albină îl înțepă în mînă, și omul scăpă glastra, care se sparse.

Cu groază zăriră oamenii capul palid al celui ucis și aflară că mortul din pat era un ucigaș.

Regina albinelor zumzăia prin aer, povestind în limba ei despre răzbunarea florilor și despre silful din trandafir și despre faptul că sub fiecare frunză, cît de neînsemnată, se află cineva care poate da pe față o nelegiuire.

PICĂTURA DE APĂ

Ai văzut vreodată o sticlă măritoare, o sticlă rotundă ca de ochelar, care face ca lucrurile să pară de o sută de ori mai mari decît sînt ele aievea ? Dacă te uiți prin ea la o picătură de apă din balta de afară, zărești mai mult de o mie de făpturi ciudate pe care altminteri nu le-ai putea vedea în apă, dar care se află totuși acolo. Ai zice că-i un taler plin cu crabi care se tîrăsc de-a valma unii deasupra celorlalți și care sînt atît de mîncăcioși, încît își smulg unul altuia brațele și picioarele, capetele și cozile, și totuși sînt în felul lor voioși și ageri.

Acum, a fost odată un om căruia toată lumea îi spunea Foilă-Fojgăilă, căci așa-l chema. Voia să aibă de la fiecare tot ce-i mai bun și, dacă nu se putea altfel, își lua ce-și dorea prin vrăjitorie.

Într-o zi ședea așa, cu sticla măritoare la ochi, și se tot uita la un strop de apă pe care-l luase din șanțul străzii. Ah, cum mai foia și fojgăia înlăuntrul picăturii ! Toate miile acelea de vietăți se zvîrcoleau, săltau și țopăiau, se smuceau și mușcau una din trupul celeilalte.

— Dar asta-i prea dezgustător ! strigă bătrînul Foilă-Fojgăilă. Oare nimeni nu-i poate face să trăiască

în liniște și pace, laolaltă, și să-și vadă fiecare de treburile lui.

Se gîndea și chibzuia ce-ar fi de făcut și, cum nu găsea nimic, se hotărî să se folosească de farmece.

— Ar trebui să-i colorez ca să poată fi mai ușor văzuți !, zise el, după care picură în stropul de apă un pic, cît o gămălie de ac, dintr-o licoare asemănătoare vinului roșu, dar care de fapt era sînge de vrăjitoare din cel mai bun soi, cumpărat cu un gologan.

Și atunci toate acele vietăți mici și ciudate căpătară trupuri trandafirii ; totul acum semăna cu un oraș pe ale cărui uliți mișunau niște oameni sălbatici și goi.

— Ce-ai aici ? întrebă un alt bătrîn vrăjitor care n-avea nume, dar tocmai asta era ceea ce avea el mai interesant.

— Dacă ghicești ce e, răspunse Foilă-Fojgăilă, ți-l dăruiesc ; dar nu-i ușor să afli dacă nu știi.

Vrăjitorul care n-avea nume se uită prin sticla măritoare. Se vedea chiar ca un oraș întreg în care lumea alerga de colo-colo în pielea goală ! Era înfiorător, dar și mai cutremurător era să-i vezi cum se înghiontеau și se împingeau unul pe altul, cum se-mpungeau și se ciupeau, cum se mușcau și se mîncau între ei. Ăi de jos voiau să ajungă sus, ăi de sus voiau să fie jos. „Ia uită-te ! Piciorul lui e mai lung decît al meu !", zicea unul. Și, hap ! S-a dus ! Iată unul care are un neg după ureche, un neg mic și nevinovat, dar îl doare și de aceea trebuie făcut ceva ca să nu-l mai doară. Atunci ceilalți tăbărîră asupra lui, îl îmbucătățiră și-l mîncară, și totul numai din pricina negului aceluia neînsemnat. Mai încolo, stătea unul cuminte ca o fată mare și nu dorea decît să fie lăsat în pace. Dar l-au tras cu de-a sila afară din colțul lui, l-au sfîșiat și l-au mîncat.

— Mare bazaconie mai e și asta ! se minună vrăjitorul.

— Da, dar ce crezi tu că e ? întrebă Foilă-Fojgăilă. Poți ghici ?

— Păi se vede limpede ! răspunse celălalt. Trebuie să fie Copenhaga sau vreun alt oraș mare, că doar toate seamănă între ele, ca o picătură de apă...

— Aș, e o picătură de lături ! îl lămuri Foilă-Fojgăilă.

SPOROVĂIALĂ DE COPII

În locuinţa toptangiului [1] se adunaseră odată mai mulţi copii, copii de oameni bogaţi şi copii de oameni aleşi. Toptangiul stătea bine şi era un om cu carte. Urmase cursurile universitare la care îl îndemnase tatăl său, un om cumsecade, care la început nu fusese decît negustor de vite, dar cinstit şi vrednic. Cîştigase bani mulţi şi acestei împrejurări îşi datora toptangiul prosperitatea. Avea şi pricepere, ba chiar şi inimă, dar despre asta se vorbea mai puţin decît despre banii lui mulţi.

Veneau şi plecau de la el oameni distinşi, unii distinşi prin obîrşie, alţii prin noblețea sufletului lor, alţii care erau şi de neam nobil şi aveau şi suflet nobil, dar care nu se făleau cu nici una din aceste însuşiri.

Acum nu se aflau aici decît copii, căci avea loc o petrecere de copii. şi copiii vorbesc, se ştie, întotdeauna cum le vine, pe şleau. Printre ei se afla şi o fetiţă încîntătoare, dar grozav de îngîmfată. O făcuseră să fie astfel servitorii cu pupăturile şi alintăturile lor şi nicidecum părinţii care erau oameni de treabă.

[1] Negustor de mărfuri *en-gros*.

Tatăl ei era un înalt slujbaş la curte, ceea ce în ochii fetiţei trecea drept un lucru fără seamăn de mare.

— Eu sînt născută într-un palat, spunea ea plină de ifose. Putea să se fi născut şi într-o cocioabă, că tot n-avea nici un merit. Se făiea deci, faţă de ceilalţi copii, că e „de neam" şi sublinia că, dacă nu eşti „de neam", nu poţi ajunge nimic. Oricît de silitor ar fi cineva, oricît de deştept, dacă nu-i „de neam", n-ajunge nimic...

— După cum nimic nu se alege din cei al căror nume se termină cu „e" sau „er" sau „en", ca Schulze, Müller şi Petersen ! mai zise ea. Trebuie să-ţi propteşti bine mîinile-n şolduri pentru a-i ţine departe de tine pe toţi aceşti „e" şi „er" şi „en".

Şi spunînd acestea, fetiţa îşi arcui braţele ei firave cu coate mititele, pentru a arăta cum trebuie făcut pentru a-i ţine departe pe oamenii de rînd ; şi micile ei braţe erau atît de gingaşe şi ea atît de dulce !

Auzind acestea, fiica mezină a toptangiului, al cărui nume se termina în „e", se supără foc, aşa că răspunse, cît putu de înţepat :

— De, dar tatăl meu îmi poate cumpăra, fără multă vorbă, bomboane de o sută de taleri ! Al tău poate asta ?

— Tatăl meu — o întrerupse fetiţa unui scriitor — poate să scrie la gazetă şi despre tatăl tău, şi despre toţi taţii ! Toţi oamenii se tem de el, zice mama, fiindcă tatăl meu e la gazetă, mare şi tare !

Şi, spunînd acestea, fetiţa se înălţă umflîndu-se în pene întocmai ca o prinţesă.

Afară, în faţa uşii întredeschise, stătea un băiat sărac şi se uita înăuntru. Copilul era atît de dispreţuit, încît nu-i era îngăduit nici măcar să treacă pragul odăii aceleia. Ajutase la bucătărie învîrtind frigarea şi după ce isprăvise i se dăduse voie să stea în dosul

uşii şi să se uite la copiii aceia gătiţi care se jucau veseli înăuntru, ceea ce pentru un băieţaş ca el era o mare favoare.

„O, ce n-aş da să fac şi eu parte dintre ei!" gîndea el. Dar auzind ce sporovăiau copiii aceia, avu destule motive să se simtă tulburat. Părinţii lui nu aveau acasă nici măcar un gologan pe fundul cufărului, n-aveau cu ce să cumpere o gazetă, necum s-o mai şi scrie, şi, ce era mai neliniştitor, e că numele lui taică-său, şi deci şi al lui, avea un „en" în coadă, aşa că nu se putea alege nimic de el pe lumea asta. E drept, de născut se născuse şi el, însă nu într-un palat, iar părinţii lui erau oameni simpli ca oricare alţii. Vedeţi, asta a fost în seara aceea.

Trecură ani de-atunci şi, în acest răstimp, copiii ajunseră oameni în toată firea.

O casă de toată frumuseţea se înalţa acum în oraş, o casă plină de splendori, şi toţi se înghesuiau s-o vadă. Ei, care dintre copiii din seara aceea credeţi că era proprietarul acestei case? Da, aţi ghicit... Aşa e... Casa aparţinea băieţaşului celui sărac de pe vremuri; se alesese totuşi ceva din el, cu toate că numele lui, Thorwaldsen [1], avea un „en" în coadă.

Dar ceilalţi trei copii nobili şi înstăriţi? Nici unul dintre ei n-a înfăptuit ceva atît de măreţ încît să merite să fie pomenit, nici unul nu i-a întrecut pe ceilalţi. Totuşi ceva bun şi destoinic tot ieşise din ei, căci fondul lor nu era rău. Tot ce-au gîndit şi au spus atunci n-a fost decît sporovăială de copii.

[1] *Bertel Thorwaldsen* (1768—1844), renumit sculptor danez.

FLORILE MICUŢEI IDA

— Bietele mele flori! S-au ofilit de tot! le compătimi micuţa Ida. Aseară erau atît de frumoase, şi acum sînt toate veştede! De ce asta?

Întrebarea era adresată studentului care şedea pe canapea. Ida ţinea mult la el, căci ştia cele mai minunate poveşti şi decupa din hîrtie figuri cum nu se poate mai nostime: inimioare cu fetiţe înăuntru, care dansau; flori şi castele mari cu uşi care se deschideau; da, era un student amuzant!

— De ce sînt astăzi florile atît de decolorate? întrebă ea din nou şi îi arătă un buchet întreg cu totul ofilit.

— Ştii de ce? zise studentul. Florile au fost azinoapte la bal, şi de aceea le e capul greu.

— Dar florile nici nu ştiu să danseze! replică micuţa Ida.

— Ba da! susţinu studentul. De cum se înnoptează, şi noi, ceilalţi, dormim, florile încep să salte vesele în jur; au bal aproape în fiecare noapte.

— Dar copiii nu pot merge şi ei la bal?

— Cum să nu! răspunse studentul. Micii bănuţei şi drăgălaşele mărgăritărele.

— Dar unde se duc florile astea frumoase să danseze? se interesă mai departe micuţa Ida.

— N-ai fost tu de atîtea ori la poarta marelui castel unde locuieşte vara regele şi unde-i grădina aceea frumoasă cu multe flori ? N-ai văzut şi lebedele care înoată spre tine ori de cîte ori le arunci fărîmituri de pîine ? Ei bine, acolo are loc balul !

— Chiar ieri am fost cu mămica în grădina aceea, zise Ida. Dar toate frunzele de pe copaci au căzut, şi în parc nu mai era nici o floare. Unde sînt ? Astăvară am văzut o mulţime !

— Sînt înăuntru, în castel, o lămuri studentul. Trebuie să ştii că, de îndată ce regele şi toţi cei de la curte se mută în oraş, florile aleargă îndată din grădină în castel şi acolo zburdă vesele. Asta merită s-o vezi ! Doi trandafiri, din cei mai fermecători, se aşază pe tron şi se joacă de-a regele şi regina. Gladiolele cele mari se aşază de-o parte şi de alta a tronului, stau drepţi sau se înclină. Ele sînt camerierii. Vin apoi florile cele mai delicate şi balul începe. Viorelele albastre se înfăţişează ca elevi ai şcolii de marină şi dansează cu zambilele şi cu florile de şofran cărora le spun : „domnişoară". Lalelele şi crinii roşii fac pe gazdele şi veghează ca să se danseze frumos şi ca totul să se desfăşoare în ordine.

— Dar, obiectă micuţa Ida, nu e nimeni acolo să pedepsească florile că dansează în castelul regelui ?

— Nu, nu e nimeni acolo care să ştie ceva despre ce se petrece în castel. Fireşte că, din cînd în cînd, vine noaptea intendentul castelului, care supraveghează totul. Dar de îndată ce florile aud zornăind legătura lui mare de chei, se ascund liniştite în dosul perdelelor lungi şi îşi scot numai capul. „După miros, s-ar zice că sînt flori aici, în sală !", spune el, dar de văzut nu le poate vedea.

— Asta-i bună ! se bucură micuţa Ida şi bătu din palme. Dar oare nici eu n-aş putea să le văd ?

— Ba da ! o asigură studentul. Numai că trebuie să nu uiţi cînd ieşi din încăpere să arunci o privire prin fereastră şi atunci le vezi cu siguranţă. Aşa am făcut eu astăzi şi am zărit pe canapea o narcisă lungă cum se întindea să se dezmorţească ; era o doamnă de onoare.

— Se duc oare şi florile din Grădina Botanică acolo, afară ? Pot face drumul pînă la castel ?

— Sigur că da ! răspunse studentul. De îndată ce vor, ele pot zbura. N-ai văzut fluturii aceia minunaţi, roşii, galbeni şi albi ? Arată aproape ca nişte flori şi chiar au fost flori la început. Au sărit de pe tijă, în aer, şi au început să dea din petale ca din nişte aripi, şi apoi şi-au luat zborul. Deoarece s-au purtat bine, au avut voie să zboare şi în timpul zilei, n-au trebuit deci să se mai întoarcă acasă şi să se aşeze pe tije, şi astfel petalele lor s-au prefăcut, pînă la urmă, în aripi adevărate. Asta ai văzut şi tu doar. S-ar mai putea totuşi ca florile din Grădina Botanică să nu fi fost încă niciodată în castelul regelui, sau chiar nici să nu ştie că noaptea e petrecere acolo. Şi acum vreau să-ţi spun ceva ce l-ar uimi grozav pe profesorul de botanică care locuieşte alături — îl cunoşti, nu ? Cînd te vei duce în grădina lui, să şopteşti unuia din flori că la castel e mare bal. Ea o s-o spună şi celorlalte şi o să zboare cu toatele de-acolo. Cînd profesorul o să iasă apoi în grădină, n-o să mai găsească nici o singură floare şi n-o să poată pricepe ce s-a întîmplat cu ele.

— Dar cum poate floarea s-o spună celorlalte ? Florile doar nu ştiu să vorbească.

— Nu, de vorbit în adevăratul înţeles al cuvîntului sigur că nu ştiu, o lămuri studentul, dar se înţeleg prin semne. N-ai văzut că, de cum adie un vînticel oricît de lin, ele se pleacă una spre alta şi îşi mişcă frunzele verzi ? Aşa îşi vorbesc ele...

— Dar profesorul înțelege limba asta, a semnelor ? întrebă Ida.

— Fără îndoială ! Într-o dimineață, profesorul s-a dus jos, în grădina lui, și a observat cum o urzică făcea semne, din frunze, unei minunate garoafe roșii, zicîndu-i : „Ești tare drăgălașă și te iubesc din toată inima !“ Dar așa ceva profesorul nu putea îngădui cu nici un chip. De aceea i-a dat urzicii una peste frunze, căci astea sînt degetele ei, dar l-a usturat atît de tare, că de-atunci nu se mai atinge de urzici !

— Asta-i bună ! strigă Ida și izbucni în rîs.

— Cum se pot îndruga asemenea palavre unui copil ? se indignă posacul consilier ministerial, care venise în vizită și ședea pe canapea. Nu-l putea de loc suferi pe student și bombănea de cîte ori îl vedea decupînd acele chipuri caraghioase și amuzante ; ba un om agățat într-o spînzurătoare, ținînd o inimă în mînă, căci ăsta fura inimile fetelor ; ba o bătrînă vrăjitoare, călărind pe o mătură și ținîndu-și bărbatul călare pe vîrful nasului ei. Asta, consilierul ministerial n-o putea suferi și spunea mereu cum zisese și mai înainte : „Cum se pot îndruga asemenea palavre unui copil ? Astea-s prostii !“

Dar micuței Ida i se păruse tare nostim ce-i povestise studentul despre florile ei și se gîndea tot timpul la vorbele lui. Florile aveau capul greu fiindcă erau obosite de dansul din timpul nopții ; cu siguranță că nu se simțeau bine.

Se duse deci cu florile la jucăriile ei așezate pe o măsuță frumoasă, cu sertarele pline de podoabe și îmbrăcăminte pentru păpuși. Păpușii Sofia, care dormea în pătucul ei, Ida îi spuse : „Îmi pare rău, Sofia, dar trebuie să te scoli și să te mulțumești să dormi în noaptea asta în sertar ; florile, săracele de ele, sînt bolnave și trebuie să le culc în patul tău ; poate că se înviorează și se fac bine !“ Zicînd acestea, luă din

pat păpușa care, deși foarte necăjită că nu-și poate păstra patul, nu scoase totuși nici un cuvînt.

Apoi Ida culcă florile în pătucul păpușii, le acoperi cu pătura mică a Sofiei și le spuse să stea frumușel liniștite pînă le fierbe ea un ceai care să le înviorezе și să le însănătoșească, pentru ca mîine să se poată scula din pat. Trase perdelușele în jurul pătucului ca să nu le intre florilor soarele în ochi.

În tot timpul serii nu-și putuse lua gîndul de la cele ce-i povestise studentul. Înainte de culcare, se strecură mai întîi după perdelele ferestrelor unde stăteau minunatele flori ale mamei, zambile și lalele, și le șopti încet de tot : „Acuma știu că vă duceți în noaptea asta la bal !“ Dar florile se prefăcură a nu înțelege și nu mișcară o singură petală, numai că micuța Ida știa ea ce știa.

După ce se duse la culcare, mai stătu încă multă vreme trează, gîndindu-se ce frumos trebuie să fie să vezi cum dansează florile acelea minunate în castelul regelui. „Să fi fost oare și florile mele acolo ?“ După care o cuprinse somnul.

Noaptea, se trezi din nou. Visase despre flori și despre studentul pe care consilierul îl certase, spunîndu-i că înșiră verzi și uscate. În dormitorul în care se afla Ida, era liniște adîncă ; lămpița de noapte ardea pe masă, tata și mama dormeau.

„Oare florile mele dorm în pătucul Sofiei ? se întrebă Ida. Grozav aș vrea să mă încredințez de treaba asta !“

Se ridică în capul oaselor și se uită la ușă. Era întredeschisă și dincolo se aflau florile și toate jucăriile ei. Trase cu urechea și i se păru că aude din odaia cealaltă sunete de pian, dar atît de line și de frumoase cum nu mai auzise niciodată pînă atunci.

„Desigur că florile dansează dincolo ! își zise ea. Cît de mult aș vrea să le văd dansînd !“

Dar n-avea voie să se dea jos din pat, căci şi-ar fi trezit părinţii.

„De-ar vrea florile să vină încoace !", îşi dori Ida. Dar florile nu veneau. Şi cum muzica aceea frumoasă nu înceta, fetiţa nu se mai putu abţine, căci prea era totul atrăgător. Coborî tiptil din pătuţ, se duse în vîrful picioarelor la uşă şi aruncă o privire în încăperea alăturată. Ei nu, că tare avea haz ceea ce vedea ea acolo !

Nu ardea în încăpere nici o lămpiţă de noapte, dar era lumină destulă ; luna îşi arunca razele prin fereastră de-a dreptul pe podea, aşa că se vedea totul ca în plină zi. Zambilele şi lalelele stăteau pe două şiruri lungi în mijlocul odăii, în fereastră nemairămînînd decît glastrele goale. Florile dansau pline de graţie pe podea, învîrtindu-se una în jurul alteia, alcătuind ghirlande şi ţinîndu-se de frunzele verzi şi lungi de cîte ori se învîrteau în dans. La pian şedea un crin mare de culoarea focului, pe care Ida era sigură că îl văzuse astă-vară şi despre care îşi amintea că studentul spusese : „Ia uitaţi-vă cum seamănă crinul ăsta cu domnişoara Lina !" Atunci au rîs de el, dar acum i se părea şi Idei că floarea seamănă într-adevăr cu domnişoara Lina. Aşa cum şedea la pian, era aidoma ea ; îşi înclina obrazul lunguieţ cînd într-o parte, cînd într-alta, şi dădea din cap în tactul frumosului cîntec. Ida stătea acolo cu totul neobservată. Zări apoi un bănuţel mare şi albastru sărind în mijlocul mesei pe care se aflau jucăriile drept în pătucul păpuşii, trăgînd perdeluţele la o parte. Acolo zăceau florile bolnave, dar cînd îl văzură se ridicară de îndată şi făcură semn florilor de pe podea că ar vrea şi ele să danseze. Bătrînul domn de pe măsuţa de fumat, căruia i se frînsese buza de jos, se ridică şi el şi se înclină în faţa gingaşelor flori, care nu mai păreau

bolnave, ci, dimpotrivă, foarte bine dispuse ţopăiau jos, pe podea, împreună cu celelalte.

Ascultă ! Căzuse ceva de pe masă ? Ida se uită într-acolo şi văzu că era nuiaua de carnaval care sărise jos. Părea să facă de asemenea parte dintre flori. Era şi dînsa tare nostimă ; în vîrf avea o păpuşică de ceară care purta pe cap o pălărie la fel de mare ca aceea pe care o purta consilierul. Nuiaua sălta printre flori pe cele trei picioruşe de lemn roşu ale ei şi, fiindcă dansa mazurca, tropăia tare, făcînd să răsune podeaua. Celelalte flori nu cunoşteau acest dans, căci prea erau uşoare şi nu puteau tropăi.

Păpuşica de ceară din vîrful nuielei se mări şi se lungi deodată, se avîntă în sus peste florile de hîrtie şi strigă tare : „Cum se pot îndruga asemenea palavre unui copil ? Astea-s prostii !", şi acum păpuşa de ceară semăna ca două picături de apă cu consilierul cu pălărie mare ; arăta la fel de gălbejită şi de posacă. Dar florile de hîrtie o loviră peste picioarele slăbănoage şi atunci păpuşa de ceară se chirci şi se făcu la loc mică. Era nemaipomenit de caraghios ! Micuţa Ida nu-şi putu ţine rîsul. Nuiaua nu se mai oprea din dans, şi consilierul, neavînd încotro, trebui să danseze şi el, nu-i ajuta la nimic dacă se făcea mare şi lung sau dacă redevenea păpuşica galbenă de ceară cu pălărie neagră de la început. Dar florile intervenire pentru consilier, mai ales cele care dormiseră în pătucul Sofiei, şi atunci nuiaua îl lăsă, în sfîrşit, în pace. În clipa aceea se auzi foarte desluşit o bătaie înlăuntrul sertarului în care păpuşa Idei, Sofia, zăcea împreună cu celelalte jucării. Omuleţul de pe măsuţa de fumat dădu fuga pînă la marginea mesei, se întinse cît era de lung, pe burtă, şi începu să tragă sertarul în afară. Atunci Sofia se ridică în picioare şi se uită mirată împrejur.

— Păi aicea e bal ! zise ea. De ce nu mi-a spus nimeni nimic ?

— Vrei să dansezi cu mine ? o întrebă omuleţul.

— Adevărat ! Asta mi-ar mai lipsi, să dansez cu tine ! răspunse ea şi îi întoarse spatele.

După care se aşează pe sertar, gîndindu-se că poate una sau alta dintre flori o va invita la dans, dar nu veni nici una. Începu să tuşească, hm ! hm ! hm !, dar tot nu veni nimeni. Omuleţul de pe măsuţa de fumat dansa de unul singur şi nu-i şedea rău de loc.

Dar cum nici una dintre flori nu părea s-o observe, Sofia se lăsă să alunece de pe sertar de-a dreptul pe podea, aşa că se stîrni o larmă mare. Toate florile o înconjurară de îndată şi o întrebară dacă nu şi-a făcut vreun rău ; se purtau foarte frumos cu ea, mai ales florile care zăcuseră în patul ei. Dar Sofia nu păţise nimic şi toate florile Idei îi mulţumiră pentru pat, arătîndu-i multă afecţiune. O traseră pînă în mijlocul podelei unde lumina luna, dansară cu ea, şi toate celelalte flori făcură cerc în jurul ei. Acum Sofia era bucuroasă şi le spuse că pot rămîne în pătucul ei cît vor vrea, ea simţindu-se la fel de bine şi în sertar.

Dar florile îi răspunseră :

— Îţi mulţumim din toată inima, dar noi nu mai avem mult de trăit. Mîine vom fi moarte, spune-i tu micuţei Ida să ne îngroape afară, în grădină, acolo unde a înmormîntat canarul. La vară vom căpăta din nou viaţă şi vom fi şi mai frumoase !

— Nu, nu trebuie să muriţi ! le răspunse Sofia şi le sărută pe rînd.

În clipa aceea, uşa se dădu în lături şi o mare mulţime de flori minunate pătrunse dansînd înăuntru. Ida nu se putea dumiri de unde veneau ; erau, de bună seamă, florile din grădina castelului regelui. În fruntea lor păşeau doi trandafiri splendizi şi purtau coroane mici de aur : erau un rege şi o regină. Urmau

cele mai drăgălaşe micşunele şi garoafe, care salutau în dreapta şi în stînga. Aduceau cu ele şi muzică : nişte maci şi bujori care suflau în păstăi de mazăre cu atîta putere, încît li se înroşiseră obrajii. Clopoţeii albaştri şi micuţii ghiocei albi sunau de parcă ar fi purtat zurgălăi. Era o muzică tare hazlie. Veneau apoi multe alte flori, şi toate, fără excepţie, dansau, viorelele albastre cu primulele purpurii, bănuţeii cu lăcrămioarele. Şi toate florile se sărutau între ele de-ţi era mai mare dragul să le vezi.

În sfîrşit, florile îşi urară noapte bună. Atunci Ida se strecură iute în pătuţul ei, şi visă toate cele povestite.

De cum se deşteptă în dimineaţa următoare, dădu fuga la măsuţă să vadă dacă florile mai erau acolo. Trase perdeluţa pătucului la o parte — da, erau toate acolo, dar cu totul veştejite, mai mult chiar decît în ajun. Sofia zăcea în sertar, acolo unde o culcase Ida ; arăta foarte somnoroasă.

— Îţi mai poţi aminti ce aveai să-mi spui ? o întrebă Ida.

Dar Sofia o făcea pe proasta şi nu răspundea.

— Nu eşti de loc cuminte ! o certă Ida. Şi doar toate florile au dansat cu tine !

Luă după aceea o cutie de carton, pe capacul căreia se vedeau nişte păsări frumos colorate, o deschise şi culcă într-însa florile moarte.

— Asta o să fie pentru voi un sicriu destul de drăguţ ! zise Ida. Şi, mai tîrziu, cînd vor veni verii mei din nord, vor lua şi ei parte la înmormîntarea voastră, afară, în grădină. Iar voi o să puteţi creşte la vară din nou ca să fiţi şi mai frumoase !

„Verii din nord" erau doi băieţi voioşi ; se numeau Ionas şi Adolf. Tatăl lor le dăruise două arcuri noi pe care le luaseră cu dînşii ca să le arate Idei.

Fata le povesti despre bietele flori care muriseră şi care acum trebuiau îngropate. Băieţii porniră înainte cu arcurile pe umeri şi mica Ida îi urma, ducînd în braţe cutia aceea frumoasă cu florile moarte înăuntru.

Săpară în grădină o groapă mică. După ce mai sărută o dată florile, Ida aşeză cutia cu florile în pămînt, Ianos şi Adolf sloboziră săgeţi deasupra mormîntului proaspăt, căci nu aveau la ei nici puşti şi nici tunuri.

CASA CEA VECHE

Acolo jos, în stradă, se afla o casă veche, veche de tot. Avea aproape trei sute de ani ; cel puţin aşa scria pe grinda pe care, printre lalele şi vrejuri sculptate, fusese crestat anul zidirii ei. Se mai puteau citi acolo stihuri scrise în felul vremurilor de altădată, iar deasupra ferestrelor erau săpate în grindă chipuri de oameni care se strîmbau fiecare în alt fel. Un cat se înălţa peste celălalt, iar sus, sub acoperiş, se afla un uluc de plumb cu cap de zmeu. Apa de ploaie trebuia să se scurgă prin gîtlejul zmeului, dar se scurgea prin burta lui, deoarece ulucul avea o gaură.

Toate celelalte case de pe stradă, în rînd cu ea, erau încă noi şi arătoase, cu geamuri mari şi pereţi netezi. Se vedeau limpede din felul în care se ţineau că nu voiau să aibă nimic de-a face cu casa cea veche. Se vedea că-şi spuneau : „Cît o să mai stea vechitura asta, spre ruşinea noastră, a tuturor, aici, pe stradă ? Ciubucele îi sînt atît de ieşite în afară, că de la ferestrele noastre nu poate nimeni vedea ce se petrece în partea cealaltă ! Are şi nişte trepte largi ca ale unui castel, şi atît de înalte de parcă ar duce la clopotniţa bisericii. Gardul de fier, după ce că sea-

mănă cu poarta unui cavou, mai are şi clanţe de alamă — ceea ce-i curată neghiobie !"

Peste drum se aflau de asemenea case noi şi arătoase care gîndeau la fel cu celelalte ; dar aici, la fereastră, şedea un băieţaş cu obraji rumeni şi fragezi, cu ochi limpezi şi strălucitori, şi lui îi plăcea nespus de mult casa cea veche, atît în lumina soarelui, cît în cea a lunii. Şi cînd se uita la zidul din faţă, acolo unde tencuiala era căzută, putea născoci înfăţişările cele mai năstruşnice, aşa cum trebuie să fi arătat strada pe vremuri, cu scări şi terase, cu ciubuce şi cu frontoane ascuţite ; i se părea că vede ostaşi cu halebarde, şi jgheaburi şerpuind ca zmeii şi ca balaurii.

Era, prin urmare, o casă la care făcea să te uiţi ; şi în ea locuia un bătrîn care umbla în pantaloni pescăreşti de piele, purta un surtuc cu nasturi mari de alamă şi avea pe cap o perucă ce se vedea cît de colo că era o perucă adevărată.

În fiecare dimineaţă la casa cea veche venea un alt bătrîn care făcea curăţenie şi care se ducea apoi după cumpărături. Altminteri, bătrînul în pantaloni scurţi era singur cuc în toată casa. Din cînd în cînd se apropia de fereastră şi se uita afară, iar băieţaşul îi făcea semne cu mîna şi bătrînul îi răspundea la fel ; şi astfel făcură cunoştinţă şi se împrieteniră, deşi nu vorbiseră niciodată unul cu altul. De altfel, nici nu era nevoie.

Băiatul îşi auzise părinţii zicînd : „Bătrînul de peste drum n-o duce rău de loc ; păcat că e atît de singur !"

Duminica următoare, băieţaşul înfăşură ceva într-o hîrtie, ieşi în poartă şi îl chemă pe cel care bătea drumurile pentru bătrîn :

— Ascultă, n-ai vrea să-i dai stăpînului asta din partea mea ? Eu am doi soldaţi de plumb, aşa că-i dau şi lui unul, ca să nu mai fie atît de singur.

Îngrijitorul se arătă foarte mulţumit şi duse soldatul în casa de peste drum. Se întoarse apoi ca să-i spună să poftească şi el în casa stăpînului său. Părinţii îi îngăduiră băiatului să-l viziteze pe bătrîn, aşa că acesta pătrunse în casa cea veche.

Clanţele de alamă de la intrare luceau mult mai viu decît de obicei ; s-ar fi zis că fuseseră lustruite dinadins în cinstea oaspetelui. Şi era de parcă gorniştii ciopliţi — căci pe uşă erau ciopliţi nişte gornişti aşezaţi în cupa lalelelor — ar fi suflat din străfundul bojocilor : obrajii lor păreau mult mai umflaţi decît altădată. Da, chiar suflau în trîmbiţele lor : „Tamtaratara ! Vine băieţaşul ! Tamtaratara !"

Apoi se deschise uşa. Săliţa de la intrare era plină de tablouri înfăţişînd cavaleri în platoşe şi doamne în rochii de mătase ; şi platoşele zornăiau şi rochiile de mătase fîşîiau.

Apoi venea o scară ale cărei trepte urcau, apoi coborau puţin, după care ajungeai într-un balcon care firește că era tare şubred, cu găuri şi spărturi mai peste tot, prin care creştea iarba, căci atît balconul cît şi curtea şi zidul erau năpădite de buruieni, astfel că te puteai crede într-o grădină. Se găseau aici vechi ghivece cu flori, pe care se vedeau nişte feţe cu urechi de măgar ; iar florile creşteau în voie, cum le plăcea. Într-unul din ghivece răsăreau din toate părţile garoafe, frunzele laolaltă cu mlădiţele ; şi fiecare din ele vorbea destul de desluşit : „Zefirul m-a mîngîiat, soarele m-a sărutat şi mi-au făgăduit pentru duminică o floricică, o floricică pentru duminică !"

Intrară apoi într-o odaie cu pereţii căptuşiţi cu piele de porc, şi pe piele erau încrustate flori de aur.

„Poleiala-i trecătoare,
Însă pielea e mai tare!"

ziceau pereţii.

Şi se găseau acolo scaune cu spătare înalte, cu încrustaţii şi cu răzămătoare pentru braţe de ambele părţi. „Luaţi loc! ziceau ele. Uf, ce-mi mai trosnesc oasele! Să ştii că o să capăt şi eu gută, ca vechiul dulap! Gută la şale! Uf!"

Apoi băieţaşul ajunse în odaia în care se afla bătrînul.

— Îţi mulţumesc pentru soldatul de plumb! îl întîmpină unchiaşul. Şi-ţi mulţumesc că ai venit la mine, micul meu prieten drag!

„Drag, drag!" sau „Cric-crac!" trosneau toate mobilele. Erau atît de multe, încît aproape că dădeau unele peste altele, în dorinţa lor de a-l vedea pe băiat mai îndeaproape.

Iar la mijloc, pe perete, era un portret înfăţişînd o doamnă tînără, frumoasă şi surîzătoare, dar îmbrăcată ca în zilele de altădată: părul pudrat şi rochia înfoiată şi scrobită. Nu spunea nici „drag", şi nici „cric-crac", dar se uita la copil cu ochi atît de blînzi, încît acesta se simţi îndemnat să-l întrebe pe bătrîn:

— De unde o ai?

— De la anticarul de peste drum, răspunse el. Acolo se află o mulţime de tablouri şi de portrete; dar nimeni nu le cunoaşte şi nimănui nu-i pasă de ele, fiindcă toţi cei pe care îi înfăţişează zac în mormînt. Pe cucoana asta, de aici, am cunoscut-o cu mulţi ani în urmă; acum însă e moartă şi dusă de mai bine de o jumătate de veac.

În josul cadrei, sub sticlă, se vedea un mănunchi de flori ofilite; trebuie să fi avut şi ele vîrsta de o

jumătate de veac, cel puţin aşa arătau. Şi pendulul orologiului din perete se legăna încoace şi încolo, şi arătătoarele se mişcau încet şi totul în încăpere îmbătrînise deodată; dar nimeni nu băgă de seamă.

— Zic ai mei de-acasă, rosti băieţaşul, că eşti tot timpul singur.

— O, răspunse bătrînul, vechile gînduri vin întotdeauna să mă vadă; şi de-acum încolo ai să vii şi tu! Sînt cît se poate de mulţumit.

După aceea coborî din raft o carte cu poze; erau acolo alaiuri, caretele cele mai măreţe, aşa cum astăzi nu se mai văd; soldaţi ca valeţii de treflă şi cetăţeni purtînd steaguri care fîlfîiau în vînt. Breasla croitorilor ducea un steag cu o foarfecă mare pe care o ţineau în gheare doi lei, iar cizmarii aveau un drapel cu un vultur cu două capete, căci la cizmari trebuie să fie toate astfel încît ei să poată zice: „Asta-i o pereche!" Da, asta zic şi eu carte!

Bătrînul trecu în odaia alăturată pentru a aduce dulceaţă, mere şi nuci. Era cu-adevărat plăcut în casa cea veche.

— Nu mai pot îndura! vorbi de pe un scrin soldatul de plumb dăruit de băiat bătrînului. Aici prea e totul însingurat şi mohorît! Nu, cînd ai cunoscut viaţa de familie, nu te poţi obişnui cu cea de aici. Nu mai pot îndura! Ziua ţine prea mult şi seara e şi mai lungă; aici nu e de loc aşa cum e dincolo, la tine, unde tatăl tău şi mama ta vorbesc atît de frumos şi unde voi, drăguţii mei copii, stîrniţi o larmă atît de voioasă. Aici, la omul ăsta bătrîn, te simţi atît de singur! Crezi oare că pe el îl sărută vreodată cineva? Crezi cumva că i se dăruiesc priviri iubitoare sau vreun pom de Crăciun? N-o să capete nimic decît o groapă! Nu, nu mai pot îndura!

— Nu trebuie să vezi lucrurile atît de în negru! îl îmbărbătă băiatul. Mie, toate astea îmi par nespus de

frumoase, şi, afară de asta, mai vin pe-aici vechile gînduri care aduc cu ele o mulţime de lucruri noi.

— Da, dar pe astea nu le văd şi nu le ştiu ! se împotrivi soldatul de plumb. Nu mai pot îndura !

— Trebuie să poţi ! stărui băiatul.

Bătrînul sosi cu cel mai prietenos surîs, aducîndu-i dulceaţă făcută din cele mai gustoase fructe, şi mere şi nuci. Atunci copilul nu se mai gîndi la soldatul de plumb.

Fericit şi încîntat, băiatul se întoarse acasă ; şi aşa trecură zile şi săptămîni în care se schimbară semne înspre şi dinspre casa cea veche ; apoi băiatul se duse din nou dincolo.

Gorniştii de pe uşă sunară din nou : „Tamtaratara ! Uite băieţaşul ! Tamtaratara !“ Săbiile şi platoşele bătrînelor portrete de cavaleri zornăiră şi rochiile de mătase fîşîiră ; pielea tapetelor sporovăi şi vechile scaune simţiră iarăşi junghiuri în şale : „Au !“ Era întocmai ca şi întîiaşi dată, fiindcă dincolo, în casa cea veche, fiecare zi era aidoma celeilalte şi fiecare oră la fel cu cele următoare.

— Nu mai pot îndura ! se jelui soldatul de plumb. Am plîns lacrimi grele de cositor. Prea e trist aici ! Mai bine lasă-mă să mă duc la război, să-mi pierd braţele şi picioarele ! Ar fi, oricum, o schimbare. Nu mai pot îndura ! Acum ştiu ce înseamnă să-ţi vină în vizită vechile gînduri şi ştiu şi ce aduc cu ele. M-au cercetat propriile mele gînduri şi te rog să mă crezi că n-a fost de loc plăcut. Eram cît pe-aci să sar de pe scrin. Vă vedeam pe toţi cei de dincolo, de-acasă, atît de desluşit, de parcă aţi fi fost chiar aici. Se făcea că e iar duminică dimineaţa şi voi, copiii, stăteaţi în jurul mesei şi cîntaţi cîntecul vostru obişnuit. Stăteaţi aşa, plini de pioşenie, şi tatăl şi mama voastră aveau înfăţişarea lor sărbătorească de totdeauna. Deodată, uşa se deschise şi se ivi surioara voastră, Maria,

care n-a împlinit nici doi ani şi care, de cîte ori aude muzică sau cîntece, de orice fel ar fi ele, se porneşte pe danţ. E drept că n-ar fi trebuit, dar începuse şi de astă dată să joace, numai că nu izbutea să ţină tactul, fiindcă sunetele erau prea lungi, aşa că se oprise mai întîi într-un picior şi îşi ţinea capul sus, dar numai atîta nu ajungea. Stăteaţi cu toţii foarte serioşi, deşi vă venea greu să vă ţineţi rîsul ; dar eu rîdeam în sinea mea — şi de aceea m-am pomenit jos, pe podea, şi am căpătat un cucui pe care, uite, îl am şi acum : vezi că n-a fost frumos din partea mea că am rîs. Toate prin cîte am trecut şi toate cîte le-am văzut se perindă mereu prin mintea mea şi astea sînt, fără îndoială, vechile gînduri. Spune-mi : mai cîntaţi duminica ? Povesteşte-mi ceva despre Maria, mititica de ea ! Dar camaradului meu, celălalt soldat de plumb, cum îi mai merge ? Da, firește, el a avut noroc ! Nu mai pot îndura !

— Eu te-am dăruit, răspunse băiatul. Trebuie să rămîi aici. De ce nu vrei să înţelegi ?

Dar iată că se ivi stăpînul casei ducînd cu el o lădiţă în care se aflau tot felul de lucruri : cutii cu sulimanuri şi cu alifii aromate, şi nişte cărţi de joc vechi, atît de mari şi de poleite pe margini cum astăzi nu se mai văd.

Deschise şi alte lădiţe şi chiar pianul cu coadă ; pe capacul lui, în partea dinăuntru, erau zugrăvite privelişti, dar cînd bătrînul atinse clapele, pianul se dovedi tare răguşit ; gazda încetă să mai cînte şi făcu un semn cu capul către portretul pe care-l cumpărase de la anticar, în timp ce ochii lui căpătară un licăr neobişnuit.

— Vreau la război ! Vreau la război ! strigă soldatul de plumb cît putu de tare ; apoi se prăbuşi pe podea.

— Ei, unde-o fi ? se miră bătrînul. Şi începu să-l caute împreună cu băiatul, dar soldatul ia-l de unde nu-i ! „Lasă, că-l găsesc eu", zise stăpînul casei. Dar nu-l mai putu găsi : podeaua fiind căscată şi găurită pe-alocuri, soldatul de plumb căzuse într-o crăpătură şi acum zăcea acolo ca într-o groapă.

Ziua era pe sfîrşite şi băiatul se duse acasă.

Mai trecuseră aşa cîteva săptămîni. Ferestrele erau îngheţate şi băiatul îşi rotunjea gura ca să sufle pe geam şi să-şi facă un ochiuleţ prin care să se uite la casa cea veche. Toate împletiturile şi stihurile cele vechi erau acoperite de zăpadă şi scările dispăruseră sub nămeţi, ca şi cînd n-ar fi fost nimeni acasă. Şi chiar că nu mai era nimeni acasă : bătrînul ei stăpîn murise !

Seara, o trăsură se opri în faţa intrării şi în ea fu aşezat sicriul : îl duceau pe bătrîn la ţară pentru a se odihni în cavoul familiei sale. Într-acolo era dus, dar nimeni nu mergea după sicriu ; căci prietenii lui muriseră de mult. Numai băiatul cel mic trimise cîteva sărutări în urma sicriului care se îndepărta.

După cîteva zile, casa cea veche fu scoasă la mezat şi băiatul văzu, de la fereastra lui, cum erau ridicate şi duse de acolo cadrele cu vechii cavaleri şi vechile doamne, ghivecele de flori cu urechi lungi, scaunele şi dulapurile. Unele erau duse într-o parte, altele într-alta ; portretul cel cumpărat de la anticar se reîntoarse la prăvălia de vechituri, unde rămase agăţat pe un perete, căci nimănuia nu-i păsa de el.

În primăvară începu dărîmarea casei. „E o şandrama", spuneau oamenii. Se putea vedea din stradă de-a dreptul în încăperea cu tapetele de piele, acum zdrenţuite şi ele, ca şi verdeaţa din balcon, care atîrna sălbăticită în jurul balustradei gata să se prăbuşească. Apoi fură îndepărtate dărîmăturile.

„Acum e bine !", se bucurau casele învecinate.

După puţin, se ridică în locul casei celei vechi o clădire arătoasă, cu ferestre mari şi cu ziduri albe şi netede, iar în faţa locului unde fusese casa cea veche sădiră o grădiniţă şi pe zidul vecin începu să se caţăre iedera ; în jurul grădinii era acum un gard de fier cu porţi de fier ; totul era impunător. Oamenii se opreau şi se uitau printre gratii, iar vrăbiile se strîngeau cu duzinele în crengile iederii şi sporovăiau cît le ţinea pliscul ; dar nu pomeneau nici măcar cu un ciripit despre casa cea veche, căci nu-şi mai puteau aminti de ea ; trecuseră doar mulţi ani de atunci — atît de mulţi, încît băiatul se făcuse bărbat în toată firea, ba chiar un bărbat destoinic care făcea bucuria părinţilor lui. Se căsătorise şi se mutase cu soţia sa în casa cea nouă cu grădiniţă în faţă ; acum stăteau acolo amîndoi alături unul de altul, iar ea sădea o floare de cîmp pe care o găsea foarte frumoasă ; o sădea cu mîna ei, şi cu degetele-i gingaşe apăsa pămîntul în jur.

— Au ! Ce-a fost asta ?

Se înţepase. Din pămîntul moale se iţea ceva ascuţit. Era — închipuieşte-ţi ! — era vechiul soldat de plumb, acelaşi care se pierduse sus, la bătrînul stăpîn al casei celei vechi, şi care, amestecat cu aşchii de lemn şi cu moloz, zăcuse ani îndelungaţi în pămînt.

Tînăra femeie ridică soldatul de plumb, îl şterse mai întîi de ţărînă cu ajutorul unei frunze, apoi cu batista ei fină care mirosea atît de frumos ! Şi soldatul de plumb se simţea de parcă se deşteptase dintr-un lung leşin.

— Arată-mi-l şi mie ! ceru tînărul, apoi zîmbi şi clătină din cap. Da, fireşte că nu poate fi acelaşi, dar îmi aminteşte o poveste cu un soldat de plumb cu care mă jucam cînd eram copil.

Şi apoi istorisi soţiei sale toată întîmplarea cu casa cea veche, cu bătrînul ei stăpîn, cu soldatul de plumb pe care i-l trimisese el ca să nu mai fie atît de singur,

astfel că pe tînăra lui soţie o podidiră lacrimile cu gîndul la casa cea veche şi la bătrînul ei stăpîn.

— E totuşi cu putinţă ca soldatul ăsta de plumb să fie acelaşi ! zise ea. Vreau să-l păstrez şi să-mi amintesc de ceea ce mi-ai povestit. Dar mormîntul bătrînului trebuie să mi-l arăţi !

— Da, dar vezi că nici eu nu ştiu unde e, răspunse el. Eram pe atunci doar copil.

— Vai, cît trebuie să fi fost de singur, bietul om ! suspină ea.

— Da, tare singur ! grăi soldatul de plumb. Dar ce minunat lucru e să nu fii uitat !

— Minunat ! rosti o voce în apropiere ; dar nimeni, afară de soldatul de plumb, nu ştia că vocea aceea era a unui petec din tapetul de piele, acum despuiat de orice poleială. Deşi arăta ca pămîntul jilav, îşi păstra părerea lui de la început :

„Poleiala-i trecătoare,
Însă pielea e mai tare !"

Numai că soldatul de plumb nu-i dădu crezare.

OMUL DE ZĂPADĂ

„E un ger atît de straşnic, încît îmi trosneşte tot trupul se bucura omul de zăpadă. E drept că vîntul ăsta îţi arde sufletul. Şi cum se mai zgîieşte învăpăiatul ăla de colo ! (Vorbea de soare care tocmai asfinţea.) Pe mine să nu mă facă să clipesc, că-mi feresc eu bine cioburile din cap."

Vezi că, în loc de ochi, omul de zăpadă avea în cap două cioburi mari, în trei colţuri, dintr-un olan de pe acoperiş ; gura îi era alcătuită dintr-o greblă veche, aşa că avea şi dinţi.

Se născuse în ţipetele de bucurie ale băieţilor, venirea lui pe lume fusese sărbătorită în sunetele zurgălăilor şi pocnetelor de bice ale săniilor.

Soarele apusese, luna plină răsărise rotundă şi mare, limpede şi mîndră în aerul albastru.

„Uite-l că se iveşte acum din partea astălaltă !", se minuna omul de zăpadă. Voia să spună cu asta că soarele se arată din nou. „Văd că l-am dezobişnuit să se mai zgîiască aşa ! N-are decît să stea agăţat acolo şi să dea lumină, să mă pot vedea şi eu cum sînt. De-aş şti numai cum să fac s-o iau din loc ! Mult mi-ar plăcea să fac puţină mişcare ! Dacă aş putea, m-aş duce acolo, jos, să mă dau pe gheaţă, cum fac băieţii ; numai că nu mă pricep la treaba asta, nu ştiu cum se patinează."

— Hai ! Hai ! lătra bătrînul zăvod prins în lanţ ; era cam răguşit şi nu mai putea rosti bine : „Ham ! Ham !“.

Răguşeala i se trăgea încă de pe cînd era cîine de ţinut în casă şi zăcea tot timpul la căldură, sub vatră.

— Lasă, reluă dulăul, că te-nvaţă el soarele să alergi ! Am văzut ce-a păţit înaintaşul tău de anul trecut şi chiar cei dinaintea lui, în alţi ani. Hai ! Hai ! S-au dus cu toţii...

— Nu te-nţeleg, prietene, răspunse omul de zăpadă. Ăla de colo, de sus, să mă-nveţe să alerg ? (Vorbea de lună, pe care el o credea tot soare.) Mai adineauri, cînd m-am încruntat la el, a şters-o, dar acum văd că a apărut în partea cealaltă.

— Habar n-ai de nimic ! zise dulăul. E drept că abia te-ai înfiripat şi că de aceea nu ştii nimic. Aia pe care o vezi acum e luna ; ăla de mai înainte a fost soarele ; vine mîine iarăşi şi te-nvaţă el cum s-o iei în jos, de-a lungul şanţului. Se schimbă vremea în curînd ; simt asta în laba mea stîngă dindărăt ; mă-nţeapă şi mă doare : să ştii că se schimbă vremea !

„Nu-l înţeleg, şi pace ! îşi zicea omul de zăpadă. Dar parcă simt ceva neplăcut auzindu-l cum vorbeşte. Va să zică, ăla care se zgîia aşa la mine şi a luat-o din loc, soarele, cum îi zice cîinele, nu mi-e prieten.“

„Hai ! Hai !“ lătră zăvodul, se învîrti de trei ori în jurul cozii şi apoi se vîrî în cuşca lui, să mai tragă un pui de somn.

Într-adevăr, vremea se schimbă. Către dimineaţă, se lăsă o ceaţă deasă şi umedă peste întreaga împrejurime ; mai tîrziu, se stîrni un vînt îngheţat ;

gerul te strîngea în chingi ; dar cînd se ridică soarele, ce minunăţie ! Arborii şi tufele se înveşmîntară în chiciură, aducînd a pădure de mărgean, şi toate crengile străluceau ca năpădite de flori albe. Rămurelele gingaşe, fără număr, care, în timpul verii, sînt tăinuite de puzderia de frunze, ieşeau acum la iveală. Totul părea o horbotă strălucitor de albă ; din fiecare rămurea ţîşnea o rază orbitoare. Mesteacănul se legăna în vînt ; era plin de viaţă cum numai vara sînt copacii : era negrăit de frumos ! Şi cînd soarele strălucea, ah, cum sclipea şi scînteia totul de parcă s-ar fi presărat praf de diamante peste toate şi ar fi licărit peste covorul de zăpadă de pe pămînt nestemate mari, sau puteai să-ţi închipui că s-au aprins mii şi mii de lumînări care ardeau cu o flacără mai albă decît zăpada însăşi !

— E minunat ! se bucură o tînără fată care, însoţită de un tînăr, intrase în grădină.

Se opriseră amîndoi în aproiperea omului de zăpadă şi se desfătau la vederea arborilor sclipitori.

— O privelişte mai frumoasă ca asta nu se poate dărui vara ! grăi fata şi ochii îi luceau.

— Şi nici un voinic ca ăsta de-aici ! răspunse tînărul, arătînd spre omul de zăpadă. E straşnic !

Fata rîse, făcu omului de zăpadă un semn şi se porni să se joace cu prietenul ei, făcînd să trosnească şi să şuiere zăpada sub paşii lor, de parcă ar fi călcat pe coji de nuci.

— Cine erau ăştia doi ? îl întrebă omul de zăpadă pe dulău după ce tinerii plecară. Eşti de mai multă vreme în curtea asta ; îi ştii ?

— Cum să nu ! răspunse cîinele. Ea m-a mîngîiat pe blană şi el mi-a aruncat un os. Pe ăştia doi nu-i muşc !

— Dar oare ce înfăţişează ei ? dori să ştie mai departe omul de zăpadă.

— Nişte îndrăgostiţi, răspunse zăvodul. O să se mute şi ei într-o cuşcă şi o să roadă împreună oase. Hai ! Hai !

— Te pomeneşti că or fi nişte făpturi ca tine şi ca mine ! se miră omul de zăpadă.

— Nu, ei fac parte dintre stăpîni, îl lămuri cîinele. Fireşte, cînd de-abia ieri ai venit pe lume, nu prea ştii mare lucru. Văd asta la tine. Pe cînd eu, deh, am şi vîrsta şi experienţa necesară ; îi cunosc pe toţi de-aici din casă şi am mai apucat şi o vreme cînd nu stăteam aşa în frig şi legat în lanţ. Hai ! Hai !

— Frigul e minunat ! găsi omul de zăpadă. Povesteşte, povesteşte-mi mai departe ! Numai nu tot zăngăni din lanţ, că-mi trosneşte tot trupul !

— Hai ! Hai ! lătră dulăul. Eram un pui atît de mic, mic şi drăgălaş, ziceau ei ; pe atunci mă ghemuiam colo sus, în casa boierească, într-un jilţ acoperit cu pluş, sau mă răsfăţam în poala stăpînei ; mă pupau în bot, îmi ştergeau lăbuţele cu batista brodată şi îmi ziceau : „Bubi, dragă Bubi, dulce Bubi !“ Dar, după un timp, mă făcusem prea mare pentru a mă mai ţine sus, aşa că m-au dăruit portăresei. Am ajuns în locuinţa de la subsol. Poţi privi înlăuntrul ei chiar de acolo de unde te afli ; poţi vedea şi odaia în care fusesem boier, căci asta am fost în ochii portăresei. E drept că locul era mai strîmt decît în odăile de sus, dar era mai tihnit, copiii nu mă tot tîrau şi smuceau într-una, cum făceau ăi de sus. Căpătam hrană la fel de bună ca înainte, ba chiar mai bună. Îmi aveam perna mea şi era acolo şi o sobă ; pe-o vreme ca asta e tot ce poate fi mai frumos pe lume ! Mă furişam sub sobă şi mă cuibăream acolo după plac. Ah, mai visez şi acum soba aia ! Hai ! Hai !

— Să fie oare o sobă chiar atît de frumoasă ? întrebă omul de zăpadă. Seamănă cu mine ?

— E tocmai opusul tău ! E ca un corb de neagră şi are un gît lung cu inele de alamă. Mănîncă la lemne de-i ţîşnesc flăcări pe gură. Trebuie să te ţii cît mai aproape de ea, şi dacă te vîri cu totul sub ea, să ştii că e foarte plăcut. Dacă te uiţi pe fereastra aia, o poţi vedea chiar de acolo de unde stai tu.

Şi omul de zăpadă se uită într-acolo şi zări o namilă lucioasă, cu gît lung şi cercuri de alamă, pe care o lumina de jos focul. Un simţămînt ciudat îl încercă pe omul de zăpadă, o nelinişte pe care nici el n-o înţelegea şi nici n-o putea tîlcui ; o nelinişte pe care o cunosc însă toţi oamenii care nu sînt de zăpadă.

— Dar de ce ai părăsit-o ? întrebă omul de zăpadă. Simţea, nu ştiu cum, că soba trebuie să fie de neam femeiesc. Şi nu pricep mai ales de ce ai plecat de-acolo.

— N-aveam încotro, îl lămuri cîinele. M-au dat pe uşă afară şi m-au pus aici în lanţ. Îl muşcasem de picior pe boierul cel tînăr fiindcă mi-a luat osul pe care-l rodeam ; os pentru os, aşa cred eu că e drept ! Asta, ei mi-au luat-o în nume de rău şi de-atunci m-au pus în lanţ şi mi-am pierdut şi glasul ; auzi şi tu ce răguşit sînt : Hai ! Hai ! Nu mai pot vorbi pe limba celorlalţi cîini. Hai ! Hai ! Şi aşa s-a terminat povestea !

Dar omul de zăpadă nu-l mai asculta ; se uita ţintă prin fereastra de la subsol în locuinţa portăresei, unde, în mijlocul odăii, stătea pe cele patru picioare de fier soba, soba care părea să fie de înălţimea omului de zăpadă.

„Cît de ciudat trosneşte totul în mine ! gîndi el. N-am să pot oare niciodată pătrunde acolo înăuntru ?

E o dorinţă cît se poate de nevinovată şi doar toate dorinţele noastre nevinovate se împlinesc ! Trebuie să intru în odaia de colo, să mă reazăm de sobă, chiar de-ar fi să sparg geamul şi să intru pe fereastră !"

— N-ajungi tu acolo, înăuntru, cît e lumea ! vorbi cîinele. Şi dacă te apropii cumva de sobă, apoi te-ai dus ! Hai ! Hai !

— Cred că m-am dus şi aşa ! răspunse omul de zăpadă. Parcă mă prăbuşesc.

Omul de zăpadă stătu toată ziua cu privirile aţintite, prin fereastră, în încăperea de la subsol ; soba răspîndea o lumină blîndă, nici ca a lunii, nici ca a soarelui ; nu, doar atît cît poate lumina o sobă dacă are ce mistui. De cîte ori se deschidea uşa odăii, soba îşi scotea limba de foc — ăsta era obiceiul ei ; atunci văpaia se încingea roşie, luminînd faţa albă a omului de zăpadă, împurpurîndu-i întreaga făptură !

— Nu mai pot ! zicea el. Ce bine-i stă sobei cînd scoate aşa limba la mine !

Noaptea era lungă ; dar omului de zăpadă nu i se părea tot aşa ; stătea acolo, cufundat în frumoasele lui gînduri care, de atîta ger şi frămîntare, îngheţau de trosneau.

Dimineaţa, geamurile locuinţei de la subsol fură acoperite de cele mai minunate flori de gheaţă din cîte şi-ar fi dorit vreodată omul de zăpadă, numai că ele îl împiedicară să mai vadă soba pe care şi-o închipuia ca pe-o făptură femeiască încîntătoare. În jurul lui totul începu să trosnească şi să pîrîie ; era un ger cumplit, din acelea care fac bucuria unui om de zăpadă. Al nostru însă nu se bucura — cum ar fi putut să se simtă fericit, cînd el suferea din pricina sobei ?

— Asta-i o boală grea pentru un om de zăpadă, zise cîinele. Am suferit şi eu de ea, dar m-am vindecat. Hai ! Hai ! lătră el şi urmă : Se schimbă vremea !

Vremea se schimbă într-adevăr ; sosise dezgheţul. Moina creştea ; omul de zăpadă scădea. Nu spunea nimic, nu se văita şi tocmai asta era nenorocirea.

Într-o dimineaţă se prăbuşi cu totul. Şi iată, în locul unde stătuse el, se iţi ceva care aducea a coadă de mătură : slujise de sprijin copiilor care ridicaseră omul de zăpadă.

„Abia acuma înţeleg de ce se sfîrşea el atît de dorul sobei ! îşi zise cîinele. Uite aici un fier de curăţat sobe, pe care omul de zăpadă îl avea înfipt în trupul lui ! Asta-i ceea ce-l scurma, dar acuma i-a trecut. Hai ! Hai !"

Puţin după aceea trecu şi iarna...

„Hai ! Hai ! lătra dulăul cel răguşit, iar fetele din casă cîntau :

„Salcie, scoate-ţi mănuşa de lînă,
Tu, asprişoară, ieşi din ţărînă !
Cucule, cîntă ! Şi tu, ciocîrlie !
Căci primăvara-i gata să vie.
«Cucu» şi-apoi «cip-cirip» cînt şi eu,
Soare iubit, dă-ne raze mereu !"

Şi nimeni nu se mai gîndea la omul de zăpadă.

„CEVA"

— Vreau să ajung ceva ! zise primul dintre cei cinci fraţi. Vreau să fiu de folos pe lume. Oricît de neînsemnată ar fi slujba ce-aş îndeplini-o, dacă fac un lucru bun, încă e ceva. Vreau să fac cărămizi, de ele doar nu te poţi lipsi, şi astfel tot înfăptuiesc ceva !

— Da, dar e ceva prea neînsemnat ! zise al doilea frate. Ce vrei să faci tu e ca şi nimic. O treabă de salahor pe care o poate îndeplini şi o maşină. Mai bine e să fii zidar, asta da, e ceva, şi asta vreau să ajung eu. Ca zidar faci parte dintr-o breaslă, ai un steag, dreptul de a lua parte la întruniri, dreptul la un cămin... Iar dacă îmi merge bine, pot să ţin şi calfe care să-mi zică „meşter", iar nevestei mele „meşteriţă". E totuşi ceva !

— Ba nu-i nimic, zise al treilea ; crezi că-i mare scofală să fii zidar cînd mai sînt atîtea alte meserii mai presus decît asta ? Poţi să fii un om oricît de cumsecade, ca zidar, tot un „necioplit" rămîi. Eu am în vedere ceva mai bun. Vreau să mă fac arhitect, să îmbrăţişez cariera artistică, să mă ridic pe culmile înalte ale spiritului. E drept că va trebui să încep de jos, da, trebuie s-o spun pe şleau, trebuie să încep ca ucenic la un dulgher, trebuie să umblu cu şapcă — deşi sînt deprins să port pălărie de mătase, trebuie să mă duc după bere şi după rachiu pentru calfele de rînd şi să-i las să mă tutuiască, lucru cam jignitor, dar ce să-i faci ? O să-mi închipui că totul e o mascaradă şi că pentru o bucată de vreme trebuie să port mască. De îndată însă ce ajung calfă — îmi văd de drum şi nu-mi mai pasă de ceilalţi. Frecventez academia, învăţ să desenez, capăt titlul de „arhitect" — asta e ceva, nu ? E chiar foarte mult ! Pot ajunge să mi se spună „distinsul şi preastimatul domn", ba poate şi mai mult.

— De un astfel de „ceva", mă lipsesc ! zise al patrulea frate. Nu vreau să calc pe urmele altora, să-i imit, vreau să devin un geniu, să fiu mai destoinic decît voi toţi laolaltă ! Creez un nou stil arhitectonic, elaborez ideea unei construcţii corespunzătoare climei şi materialului ţării, specificului naţional şi epocii, şi adaog construcţiilor mele încă un etaj pentru a-mi dovedi geniul !

— Dar dacă nici clima, nici materialul nu se potrivesc ? întreabă al cincilea. Va fi cu atît mai rău cu cît construcţia se va resimţi de pe urma acestor lipsuri. Noţiunea de naţionalitate poate fi şi ea extinsă pînă la exagerare, evoluţia epocii poate merge pînă la depăşire, aşa cum se întîmplă şi cu tinereţea. Văd că nici unul dintre voi nu va ajunge la ceva, cel puţin nu în felul în care vă închipuiţi voi. Dar la urma urmei faceţi cum vreţi ; eu n-o să vă imit, nici n-o să mă amestec în treburile voastre ; vreau, dimpotrivă, să reflectez pe îndelete asupra propunerilor voastre şi fiindcă orice lucru îşi are opusul lui, ideea aceasta vreau s-o analizez îndeaproape. Asta înseamnă într-adevăr ceva !

Şi asta chiar şi făcea, iar oamenii spuneau despre el: „Cu ăsta e ceva în neregulă! Are, e adevărat, un cap bun, dar nu face nimic!" Or, pentru el tocmai asta înseamnă ceva.

Vedeţi, povestea e scurtă, dar ţine de cînd lumea şi pămîntul.

Oare s-o fi ales ceva din cei cinci fraţi?

Ascultaţi mai departe...

Fratele cel mare, care făcea cărămizi, văzu că din fiecare bucată, de cum era gata, îi pica un gologan, e drept că numai de aramă, dar gologanii ăştia puşi unul peste altul se prefac într-un taler, şi oriunde baţi cu el, fie la uşa brutarului, fie la cea a măcelarului sau a croitorului, ţi se deschide şi capeţi ce-ţi trebuie. Vedeţi, aceasta o datora cărămizilor; unele, nu e vorbă, se fărîmiţau sau se frîngeau, dar chiar şi acestea îşi găsiră întrebuinţare.

În sat mătuşa Margareta, femeie săracă, tocmai voia să-şi clădească o căsuţă; i se dăruiră deci toate aceste cărămizi sparte, şi pe deasupra şi cîteva întregi, căci fratele cel mare avea inimă bună, chiar dacă nu era decît un cărămidar. Biata femeie îşi ridică ea singură căsuţa; era strîmtă, o fereastră stătea cam strîmb, uşa era prea joasă şi acoperişul de paie putea fi aşezat mai bine, dar adăpost şi ocrotire tot îi dădea, iar pe deasupra mai putea fi văzută şi de departe, dinspre marea care se izbea cu putere de zăgaz. Picăturile ei sărate împroşcară această casă încă multă vreme după ce bătrîna murise, şi asta s-a datorat numai şi numai tăriei cărămizilor.

Al doilea frate se pricepea să clădească altfel decît femeia cea săracă, învăţase doar meseria.

După ce şi-a dat examenul de calfă, şi-a strîns boarfele într-o legăturică şi a început să cînte:

„Cît sînt tînăr, nici nu-mi pasă,
Merg din loc în loc mereu
Şi-nalţ casă după casă,
E doar meşteşugul meu.
Şi acasă mă-ntorc iară,
Unde stă iubita mea.
Meseria e-o comoară!
Meşter vreau s-ajung cîndva!"

Ceea ce şi făcu. După ce se întoarse în oraşul lui, ajunse meşter şi clădi casă lîngă casă, o stradă întreagă. După ce termină şi dădu astfel oraşului o înfăţişare frumoasă, casele îi dăruiră şi lui o căsuţă. Dar cum puteau casele să clădească? N-ai decît să le întrebi, că ele tot nu-ţi vor răspunde; oamenii, în schimb, îţi vor spune: „Bineînţeles că strada i-a construit casa!" Era mică şi cu lut pe jos, dar cînd s-a pornit să danseze cu mireasa lui, lutul căpătă luciu de parcă ar fi fost ceruit, din fiecare cărămidă a pereţilor răsări cîte o floare dîndu-le înfăţişarea celor mai scumpe tapete. Era o casă de-ţi era mai mare dragul să te uiţi la ea, şi ei alcătuiau o pereche deosebit de fericită. Afară flutura drapelul breslei, iar calfele şi ucenicii strigau: „Ura!" Da, asta era într-adevăr ceva, apoi el a murit, dar asta e de acum altceva.

Vine acum la rînd arhitectul, al treilea frate, care fusese la început ucenic la un dulgher, purtase şapcă şi ţinuse loc de slugă; după ce isprăvi academia, deveni arhitect, apoi, „distinsul şi preastimatul domn", care ticluise zeci de planuri de case, dintre care multe şi pe strada unde locuia fratele său zidarul, aşa că strada căpătă numele lui, iar cea mai arătoasă clădire de pe această stradă deveni proprie-

tatea lui, ceea ce era într-adevăr ceva — şi încă un „ceva" cu titluri în cap şi în coadă. Copiii lui erau copiii unui om cu vază şi, cînd muri, văduva lui fu o văduvă de rang mare. Numele lui se citea tot timpul în capul străzii, şi asta, vezi, era într-adevăr ceva !

Iată-l acum şi pe cel de al patrulea frate, cel care voia să născocească ceva aparte şi cu încă un etaj pe deasupra ; numai că etajul s-a prăbuşit împreună cu dînsul ; în cădere şi-a frînt şi el gîtul — dar asta n-are nici o importanţă din moment ce-a avut parte de o înmormîntare impunătoare, cu drapelele corporaţiei şi cu muzică militară, cu elogii în ziare şi cu flori azvîrlite pe pavajul străzilor. Trei cuvîntări funebre s-au rostit despre el, una mai lungă decît cealaltă, şi fără îndoială că s-ar fi bucurat şi el să le poată auzi, căci îi plăcea să audă vorbindu-se despre el. Pe mormîntul lui se înalţă un monument, e drept că numai cît un singur etaj, dar oricum, era ceva !

Murise deci şi al patrulea frate, ca şi ceilalţi trei ; doar ultimul, cel care le găsea nod în papură la toţi şi la toate, le-a supravieţuit, şi aşa şi trebuia să fie, căci el avea doar întotdeauna de spus un ultim cuvînt : era foarte important pentru el să aibă întotdeauna ultimul cuvînt, căci, după cum spuneau unii, era grozav de deştept. Venindu-i şi lui, în sfîrşit, ceasul, muri şi sosi la poarta cerului. Acolo oamenii se înfăţişează întotdeauna doi cîte doi. Stătea deci în faţa intrării alături de încă un suflet care se nimeri să fie tocmai cel al mătuşii Margareta din casa de lîngă stăvilar.

„Probabil că din cauza contradicţiilor existente în lume trebuie să mă înfăţişez aici în acelaşi timp cu acest jalnic suflet !", îşi zise marele critic. Apoi, cu glas tare :

— Hei, mătuşică, dumneata cine eşti ? Vrei să intri şi dumneata ?

Bătrîna se înclină pe cît o ţineau şalele, închipuindu-şi că are de-a face cu sfîntul Petru însuşi şi răspunse :

— Sînt o femeie proastă şi sărmană, fără nici o rudă pe pămînt, sînt bătrîna Margareta din casa de lîngă stăvilar.

— Şi jos, pe pămînt, ce ispravă ai făcut ?

— N-am făcut, păcatele mele, nici o ispravă pe lumea asta ca să mi se poată deschide uşa aci. O să fie o adevărată pomană pentru mine să fiu lăsată să intru.

— În ce fel ai părăsit lumea asta ? întrebă el ca să nu tacă, fiindcă se plictisea aşteptînd.

— De, cum am părăsit-o, asta nu mai ştiu ! Eram în anii din urmă beteagă şi nevolnică, aşa că nu mă puteam hotărî să mă dau jos din pat şi să fiu pradă umezelii şi gerului de-afară. Fusese doar o iarnă aspră, dar acum, har Domnului, am biruit toate cele. Zilele astea n-a suflat nici un vînticel, dar era un frig cumplit, cum ştie şi sfinţia-ta. Gheaţa se întinsese cît vedeai cu ochii de la ţărm pînă hăt în mare ; venise lume de la oraş să se dea pe gheaţă şi se adunaseră oamenii la patinaj şi la danţ, cred că aşa le zice. Cînta peste tot muzică şi se puseseră şi maghernițe cu răcoritoare. Zgomotul pătrundea pînă în căsuţa sărăcăcioasă unde zăceam. Către seară — luna răsărise, dar răspîndea o lumină slabă — mă uitam din patul meu, pe fereastră, către ţărm. Taman în locul unde cerul se îmbina cu marea, zării deodată un nor alb şi ciudat. Zăceam şi îl priveam, mă uitam mai ales la o pată neagră din mijlocul lui, cum creştea şi se mărea din ce în ce mai mult. Atunci abia îi pricepui tîlcul. Sînt bătrînă şi am apucat multe în viaţă, deşi

semnul acela nu se arată prea des. Îl recunoscui şi mă simţii cuprinsă de groază. De două ori de cînd mă ştiu am zărit lucrul acela şi ştiam că o să se dezlănţuie un uragan înspăimîntător, cu mari revărsări de ape şi o să-i înghită pe bieţii oameni de afară care acum se veseleau dîndu-se fără grijă pe gheaţă. Tînăr şi bătrîn, tot oraşul se afla acolo. Cine să-i vestească de ceea ce nimeni nu vedea, de ceea ce recunoscusem eu ? O spaimă fără seamăn mă cuprinse, dar spaima asta mi-a dăruit parcă o nouă putere de viaţă cum nu mai simţisem de multă vreme. Izbutii să mă ridic din pat şi să mă tîrăsc pînă la fereastră, dar mai departe nu mă mai ţinură puterile. Putui doar să deschid fereastra. Îi vedeam pe cei de-afară dîndu-se pe gheaţă şi veselindu-se, vedeam steagul cum flutură, auzeam cum strigau copiii „Ura !" şi cum cîntau şi rîdeau fetele şi băieţii. Se veseleau cu toţii, dar norul cel alb cu punga cea neagră în mijloc se înălţa tot mai mult. Strigam pe cît puteam de tare, dar nimeni nu mă auzea, căci eram prea departe. Furtuna trebuia să izbucnească îndată, să spargă gheaţa şi să înece, fără putinţă de scăpare, pe toţi cei de-afară. Să mă audă nu se putea, să ajung pînă la ei nu eram în stare. Mă frămîntam să găsesc ceva pentru a-i aduce pe uscat. Şi atunci bunul Dumnezeu mi-a dat în gînd să dau foc patului, să ardă mai bine căsuţa mea decît să las să piară atît de jalnic mulţimea aceea de oameni. Am izbutit să aprind focul, şi cînd văzui flacăra înteţindu-se, alergai afară să scap de pîrjol, dar nu mă mai putui ţine multă vreme pe picioare. Pălălaia se ţinea după mine ; cum părăsii casa, cuprinse acoperişul şi răzbătu afară prin fereastră. Mulţimea, văzînd focul, alergă cît putu de repede să mă ajute pe mine, o biată oloagă, crezînd că ard de vie. Nu era unul care să nu fi dat

fuga încoace. Îi auzeam venind, dar auzeam şi cum vîjîia uraganul în văzduh, cum tuna de parcă s-ar fi tras cu tunuri grele, cum revărsarea de ape împinge gheaţa pe care o şi sparse curînd în mii de bucăţi. Dar mulţimea ajunsese de acuma la stăvilar, unde scînteile zburau deasupra capului meu ; îi pusesem pe toţi la adăpost. Numai că eu pesemne n-am putut îndura frigul şi spaima, şi uite aşa am ajuns la poarta cerului. Poate că o să se deschidă şi în faţa unei biete făpturi ca mine ; mai ales că acum nu mai am nici căsuţa mea de lîngă stăvilar, unde să mă adăpostesc...

Şi iată că poarta se deschise şi un înger duse femeia înăuntru. Căzuse din straiele bătrînei un fir de pai din aşternutul pe care zăcuse şi căruia îi dăduse foc pentru a salva mulţimea de oameni. Paiul se prefăcu în aur curat, dar într-un aur care crescu şi se împleti în cele mai frumoase podoabe.

— Vezi, asta a făcut biata femeie ! zise îngerul. Dar tu, tu ce ispravă ai făcut ? Te întreb, deşi ştiu că n-ai înfăptuit nimic, n-ai ars nici măcar o cărămidă. De te-ai putea întoarce pe pămînt să aduci şi tu măcar atîta cît valorează o cărămidă ! N-ar fi cine ştie ce mare lucru, dar dacă ai fi făcut-o cu intenţii bune, tot ar fi fost ceva. Din păcate însă nu te mai poţi întoarce acolo şi eu nu mai pot face nimic pentru tine.

Atunci, acel suflet sărman, bătrînica din casa de lîngă stăvilar, se rugă pentru el :

— Fratele lui, cărămidarul, mi-a dăruit bucăţile de cărămidă din care mi-am făcut sărăcăcioasa mea căsuţă ; pentru o femeie sărmană ca mine, asta a însemnat foarte mult. N-aţi putea să adunaţi toate aceste fărîme şi bucăţele şi să i le socotiţi lui drept o cărămidă întreagă ? Ar fi o faptă de milostenie. Are nevoie de ea şi aici e doar împărăţia milei !

— Fratele tău, pe care tu îl nesocoteai, rosti îngerul, cărămidarul a cărui îndeletnicire cinstită o disprețuiai ca fiind cea mai de jos, îți dăruiește obolul său. Nu vei fi izgonit, ți se va îngădui să stai aici, afară, să privești și să cugeți cum ți-ai fi putut trăi mai cu folos viața, pe pămînt ; de intrat nu vei putea decît atunci cînd vei fi săvîrșit și tu măcar o singură faptă bună... măcar „ceva".

„Fraza asta puteam s-o rostesc mult mai frumos decît el", gîndi marele critic, dar n-o spuse cu glas tare — și lucrul acesta încă a fost... „ceva".

ION NĂTÎNGUL

Afară, la țară, se afla un vechi conac boieresc și în el locuia un moșier ; avea doi fii care erau atît de isteți, încît le-ar fi fost de-ajuns și jumătate din istețimea lor. Se pregăteau să ceară mîna fetei regelui, deoarece domnița făcuse cunoscut că va lua de bărbat pe acela care se va dovedi — stînd de vorbă cu ea — cel mai dibaci și mai deștept.

Cei doi se pregătiră deci opt zile-n șir ; era cel mai lung răgaz ce le fusese acordat, dar era îndestulător fiindcă aveau cunoștințe mulțumitoare, și astea sînt întotdeauna de folos omului. Unul știa pe dinafară întregul lexicon latin și trei colecții anuale ale gazetei orășenești, atît de la cap la coadă, cît și de la coadă la cap. Celălalt se familiarizase cu toate paragrafele tuturor legilor breslelor și cu ceea ce trebuie să știe fiecare meșter breslaș. În felul acesta, credea el, poate discuta despre orice problemă de stat sau culturală. Afară de asta, se pricepea să brodeze centuri, căci avea și talent și îndemînare.

„Eu o s-o capăt pe fata regelui !", se lăuda fiecare dintre ei, fapt pentru care tatăl lor le dărui cîte un cal frumos : cel care știa pe dinafară lexiconul și ziarele căpătă un murg, ca tăciunele, iar cel care știa să brodeze și să se poarte ca un adevărat breslaș că-

pătă un cal alb ca laptele, după care își unseră colțurile gurii cu untură de pește ca să le vină mai ușor la vorbit. Toți servitorii se adunaseră jos în curte, să-i vadă încălecînd.

În clipa aceea apăru al treilea frate, căci erau trei, numai că nimeni nu-l socotea și pe acesta ca făcînd parte din familie, fiindcă nu avea aceeași uluitoare isteține ca frații lui, și toată lumea îi spunea numai Ion Nătîngul.

— Încotro o luați de v-ați înțolit în straie de zile mari ? îșî întrebă el frații.

— La curte, să tăifăsuim cu fata regelui ! N-ai auzit despre ce s-a bătut toba în toată țara ?

Și-i spuseră și lui totul de-a fir-a-păr.

— Măi să fie ! Păi la treaba asta trebuie să fiu și eu ! zise Ion Nătîngul, și ceilalți doi frați rîseră de el și porniră în galop.

— Tată, dă-mi un cal ! strigă Ion Nătîngul. Grozav mi s-a mai făcut de însurătoare ! Dacă mă ia, apoi sînt bun luat, iar dacă nu mă ia ea, o iau eu !

— Ce tot îndrugi acolo ? ! răspunse tatăl. Ție nu-ți dau nici un cal. Nici să vorbești nu știi. Frații tăi — da, cu ei e altceva, așa flăcăi, mai rar !

— Dacă nu-mi dai un cal, zise Ion Nătîngul, iau țapul, că tot e al meu și o fi el în stare să mă ducă !

Și, zicînd acestea, încălecă țapul, își înfipse călcîiele în coastele lui și se repezi de-a lungul șoselei. Phiii, cum mai alerga ! „Viu și eu !", chiuia Ion Nătîngul și cînta de răsuna ținutul.

Dar frații călăreau înainte fără să-i dea atenție ; nu scoteau un singur cuvînt, tot chibzuind asupra celor ce aveau să discute cu prințesa.

— Hei ! Hei ! le strigă din urmă Ion Nătîngul. Iaca viu și eu ! Ia uitați-vă ce-am găsit pe șosea !

Și, zicînd acestea, le arătă o cioară moartă, pe care o ridicase de pe drum.

— Nătîngule ! se răstiră ei. Ce vrei să faci cu asta ?

— Vreau s-o dăruiesc fetei regelui !

— Da, dăruiește-i-o ! îl îndemnară frații, rîzînd, și călăriră mai departe.

— Hei, hei ! Iaca viu și eu ! Ia uitați-vă ce-am mai găsit ! Așa ceva nu se găsește în fiecare zi pe șosea !

Frații întoarseră din nou capul, să vadă și ei comoara aceea rară.

— Nătîngule ! se răstiră ei. Ăsta-i doar un papuc vechi de lemn, cu partea de sus tocită. Nu cumva vrei să-i dai și pe ăsta fetei regelui ?

— Ba bine că nu ! răspunse Ion Nătîngul, și frații rîseră, călăriră mai departe și i-o luară o bună bucată înainte.

— Hei, hei ! Iaca viu și eu ! strigă Ion Nătîngul. Nu, că asta e și mai și ! Hei, hei ! Asta zău că n-are asemănare !

— Ce-ai mai găsit ? îl întrebară frații.

— O ! răspunse Ion Nătîngul. De fapt, nu merită să vorbim despre asta. Dar cum o să se mai bucure fata regelui !

— Ptiu ! Păi ăsta-i nămol care se scoate din șanțuri.

— E-adevărat ! răspunse Ion Nătîngul. Dar e din soiul cel mai fin, încît nici nu-l poți ține-n mînă !

Și-și umplu buzunarul cu nămol.

Dar frații călăreau de zor, așa că i-o luară din nou înainte, de astă dată cu un ceas întreg. Nu se opriră decît la porțile orașului, unde pretendenții la mîna fetei regelui erau așezați, în ordinea sosirii, pe rînduri de cîte șase, dar atît de înghesuiți, încît nici nu-și puteau mișca brațele. Și era foarte bine așa, căci altminteri ar fi trebuit să-și rupă unul altuia îmbrăcămintea.

Toţi ceilalţi locuitori se îngrămădiseră în jurul castelului, pînă sus, în dreptul ferestrelor, să vadă şi ei cum îi primea pe pretendenţi fata regelui.

Dar, ciudat! De cum unul dintre ei trecea pragul odăii unde se afla prinţesa, îl şi părăsea talentul oratoric.

— Nu e bun de nimic! zicea fiica regelui. Afară cu el!

Veni în sfîrşit şi rîndul fratelui care ştia pe dinafară lexiconul, numai că, stînd atîta vreme la coadă, îl uitase cu desăvîrşire. Pe lîngă asta, mai scîrţîia şi duşumeaua, iar plafonul era din oglinzi, astfel că se vedea pe sine stînd în cap, şi unde mai pui că la fiecare fereastră se aflau cîte trei secretari şi un decan al oraşului, care notau tot ceea ce se vorbea, pentru a fi publicat imediat în ziar şi vîndut la fiecare colţ de stradă pe doi gologani. Era îngrozitor, era înspăimîntător! Şi, colac peste pupăză, se făcuse atîta foc în sobă de se înroşise parâ.

— E-o căldură apăsătoare aici! începu pretendentul conversaţia.

— Asta vine de-acolo că tatăl meu frige astăzi nişte cocoşei, răspunse fiica regelui.

Tronc! Flăcăul rămase cu gura căscată. La un asemenea răspuns nu se aştepta. Nu ştia să mai spună nici un cuvînt, fiindcă îşi închipuia că părerea rostită mai înainte fusese grozav de plină de tîlc. Tronc!

— Nu-i bun de nimic! rosti fiica regelui. Afară cu el!

Aşa că trebui să-şi vadă de drum.

Se înfăţişă şi al doilea frate.

— Aici e o căldură îngrozitoare! zise el.

— Da, frigem astăzi nişte cocoşei! îi răspunse fata regelui.

— Cum spu...? începu el să întrebe şi secretarii notară: „Cum spu...?"

— Nu-i bun de nimic! zise fata regelui. Afară cu el!

Apoi intră şi Ion Nătîngul călare pe ţapul lui, de-a dreptul în mijlocul odăii.

— Păi aici e-o căldură de te topeşti! zise el.

— Asta se trage din aceea că m-am hotărît să frig astăzi nişte cocoşei! răspunse fiica regelui.

— Asta ar fi grozav! se bucură Ion Nătîngul. Atunci poate că o să capăt şi eu o cioară friptă!

— Hatîrul ăsta sînt gata să ţi-l fac cu plăcere! se învoi ea. Dar ai adus ceva în care să poată fi friptă? Fiindcă n-am aici nici oală şi nici tigaie.

— Am eu! răspunse bucuros Ion Nătîngul. Uite-aici un vas straşnic de bucătărie!

Şi, scoţînd papucul vechi de lemn, puse cioara înăuntrul lui.

— Asta ajunge pentru un prînz întreg! fu de părere fiica regelui. Dar de unde luăm sosul?

— Pe ăsta îl am în buzunar! răspunse mucalit Ion Nătîngul. Am atîta că pot risipi cît îmi place!

Şi, spunînd aceasta, scoase un pic de nămol din buzunar.

— Ăsta e pe placul meu! rosti fata regelui. Ştie să răspundă şi să vorbească, aşa că-l voi înălţa la rangul de soţ! Dar ştii tu oare că fiecare cuvînt pe care l-am spus şi îl spunem e notat şi apare mîine în gazetă? La fiecare fereastră poţi vedea trei secretari şi un decan al oraşului, şi decanul e cel mai afurisit dintre ei, căci e cam fudul de-o ureche!

Asta o spusese doar aşa, ca să-l înfricoşeze. Şi toţi secretarii se porniră pe rîs şi picurară o pată de cerneală pe podea.

— De domnii ăştia de sus e vorba ? întrebă Ion Nătîngul. Atunci trebuie să-i dăruiesc decanului tot ce am mai bun !

Şi, întorcîndu-şi buzunarele pe dos, împroşcă tot nămolul cules din şanţ drept în obrazul unchiaşului.

— Aici ai ştiut să te descurci ! grăi fata regelui. Asta n-aş fi fost în stare s-o fac ! Dar mai am timp s-o învăţ !

Şi aşa ajunse Ion Nătîngul rege, căpătă o soţie şi o coroană şi fu aşezat pe un tron — şi toate astea aflaţi că le-am scos din gazeta decanului, dar firește că nu te poţi încrede cu totul în ea.

PANTOFIORII ROŞII

A fost odată o fetiţă, tare gingaşă şi drăguţă, numai că trebuia să umble vara desculţă, căci era săracă, şi iarna în galenţi grei şi butucănoşi, încît gleznele picioruşelor ei se înroşeau de ţi se rupea inima.

În mijlocul satului locuia bătrîna mătuşă pantofăreasă. Şedea şi cosea, cît de bine se putea, o pereche de pantofiori din nişte resturi vechi de postav roşu. Era o încălţăminte destul de grosolan lucrată, dar totuşi bătrîna avusese cele mai bune intenţii cînd se apucase să facă pantofiorii pentru fetiţa cea săracă, pe nume Karen.

Căpătase pantofiorii roşii tocmai în ziua înmormîntării mamei ei, aşa că-i încălţase atunci pentru întîia oară. Firește că nu era chiar cea mai potrivită încălţăminte de doliu, dar alta fata nu avea, aşa că, încălţîndu-i de-a dreptul pe picioarele goale, fără ciorapi, păşi în urma sărăcăciosului dric.

Deodată apăru o caretă mare, de modă veche, în care se afla o doamnă înaltă şi bătrînă. Zări fetiţa şi o cuprinse mila. Se adresă deci preotului :

— Ascultă-mă, daţi-mi mie fetiţa asta şi am să am grijă de ea ca de ochii din cap.

Karen îşi închipuia că toate astea se datorau pantofiorilor ei roşii, dar bătrîna doamnă spuse că sînt îngrozitor de urîţi şi le dădu foc.

Fetiţa căpătă haine curate şi bine croite, începu să meargă la şcoală şi învăţă să coase, oamenii spuneau despre ea că e drăguţă, dar oglinda îi şoptea: „Eşti mai mult decît drăguţă, eşti frumoasă!"

Şi iată că regina porni odată în călătorie prin ţară împreună cu fiica ei, prinţesa. Lumea se îngrămădi în faţa castelului şi Karen se afla şi ea acolo. Mica prinţesă, îmbrăcată toată în alb, stătea în uşa balconului şi se lăsa admirată de mulţime; trenă sau coroană de aur nu purta, dar purta nişte pantofiori minunaţi din saftian roşu, care, firește, că erau cu mult mai eleganţi decît cei pe care-i cususe pentru Karen mătuşa pantofăreasă din sat. Nimic pe lumea asta nu se poate compara cu o pereche de pantofi roşii!

Şi iat-o pe Karen ajunsă la vîrsta primei împărtăşanii; căpătase o rochie nouă şi urma să i se aducă şi încălţăminte nouă. Cel mai mare pantofar al oraşului îi luă măsura piciorului. Asta se întîmpla acasă la dînsul, în propriul lui atelier, unde, în vitrine cu geamuri mari, se puteau vedea cei mai minunaţi pantofi şi cele mai frumoase cizme de lac. Era o privelişte încîntătoare, dar bătrîna doamnă, care o însoţise pe Karen, nu avea vederea prea bună, aşa că nu simţi nici o plăcere.

Printre încălţările din vitrină se afla şi o pereche de pantofi roşii, aidoma cu cea pe care o purtase prinţesa; ce frumoşi pantofi! Meşterul spunea că fuseseră comandaţi pentru copila unui conte, dar că nu-i veneau pe măsură.

— Sînt oare de lac? întrebă bătrîna doamnă. Ah, cum mai lucesc!

— Da, chiar că lucesc! zise Karen.

Şi, cum i se potriveau, îi fură cumpăraţi, numai că bătrîna doamnă nu ştia că sînt roşii, căci altminteri nu i-ar fi îngăduit cu nici un chip lui Karen să se înfăţişeze la împărtăşanie încălţată cu pantofi roşii, ceea ce totuşi se întîmplă.

Cînd trecu pragul bisericii, pentru a se îndrepta spre strană, toţi cei de faţă se uitară la picioarele ei. Ba, lui Karen i se păru că pînă şi vechile portrete de pe pietrele funerare, precum şi cele ale foştilor predicatori, cu gulere înalte şi sutane lungi, negre, ca şi cele ale soţiilor lor, îşi aţinteau privirea asupra pantofilor ei roşii; şi numai la ei se gîndea ea, în timp ce pastorul, punîndu-i mîna pe cap, îi vorbi despre taina împărtăşaniei, despre comportarea ei viitoare. Orga vibra sărbătoreşte, corul copiilor suna ca o alinare şi bătrînul cantor cînta frumos, dar Karen, cu gîndul numai la pantofii ei roşii, n-auzea nimic din toate acestea.

În după-amiaza aceleiaşi zile, bătrîna doamnă află din toate părţile că fata purtase la biserică pantofi roşii şi găsi că a fost urît din partea ei, că nu s-ar fi cuvenit să facă aşa ceva şi că, de-aci încolo, să meargă la biserică încălţată în pantofi negri, oricît ar fi ei de purtaţi.

Duminica următoare avea loc prima cină solemnă a noilor împărtăşiţi. Înainte de a se duce, Karen se uită mai întîi la pantofii ei negri, apoi la cei roşii — apoi iar la cei roşii pe care în cele din urmă îi şi încălţă.

Era un soare de toată frumuseţea. Karen şi bătrîna doamnă tăiară drumul, luînd-o pe o potecă îngustă şi cam prăfuită.

La uşa bisericii stătea un ostaş în vîrstă, sprijinit într-o cîrjă. Avea o barbă neobişnuit de lungă, mai mult roşie decît căruntă, ba era chiar roşie de-a bi-

nelea. Invalidul se plecă pînă la pămînt, întrebînd-o pe doamna cea bătrînă dacă n-ar vrea să-i şteargă cumva ghetele de praf. Karen îşi întinse şi ea picioruşele.

— Grozavi pantofi de dans ! rosti bătrînul soldat. Vă urez să vă ţină bine cînd o să dansaţi !

Şi, zicînd aceasta, ologul atinse pantofii cu mîna.

Bătrîna doamnă întinse milogului un ban şi intră cu fata în biserică.

Toţi oamenii dinăuntru se uitară la pantofii roşii ai lui Karen şi toate portretele se uitară la ei, şi, cînd fata îngenunche în faţa altarului şi duse la buze potirul de aur, gîndul ei era tot la pantofii cei roşii. I se păru că-i vede în fundul potirului, aşa că uită să cînte şi ea împreună cu ceilalţi şi uită chiar să spună şi *Tatăl nostru.*

Lumea părăsi apoi biserica, şi bătrîna doamnă se urcă în caleaşca ei. Karen era şi ea gata să pună piciorul pe scara trăsurii, cînd soldatul cel olog, care se afla în apropiere, zise încă o dată : „Grozavi pantofi de dans !"

Karen nu se putu stăpîni şi schiţă cîţiva paşi de dans, dar, de cum se porni, îi fu cu neputinţă să se mai oprească. Era de parcă pantofii ar fi pus stăpînire pe voinţa ei. Începu să joace după colţul bisericii, căci nu mai putea sta locului. Vizitiul trebui să coboare de pe capră, să alerge după Karen şi s-o prindă ca s-o urce în trăsură ; dar şi înăuntrul caleştii picioarele ei continuau să danseze fără întrerupere, călcînd-o pe bătrîna doamnă. Abia cînd îşi scoase pantofii, picioarele i se liniştiră.

Acasă, puseră pantofii într-un dulap, dar Karen nu se mai sătura privindu-i.

La scurtă vreme după aceea, bătrîna doamnă căzu bolnavă şi, după cum se zvonea, viaţa îi era primejduită. Avea nevoie de îngrijire şi de tratament şi nimeni nu-i era mai aproape decît Karen. Dar în oraş se dădea un mare bal la care fusese invitată şi fata. Se uită la bătrîna doamnă care şi aşa era pierdută, fără putinţă de scăpare, se uită la pantofii ei cei roşii şi i se păru că n-ar făptui nici un păcat dacă s-ar duce la bal. Îşi puse deci pantofii cei roşii, asta la urma urmei putea s-o facă — dar se duse şi la bal şi începu să danseze, şi asta n-ar mai fi trebuit s-o facă. La bal însă, o păţi...

Cînd voia s-o ia la dreapta, pantofii o făceau să apuce la stînga, dacă încerca s-o ia în susul sălii, pantofii o duceau în jos şi tot aşa, mereu, pînă cînd o scoaseră pe Karen pe străzi lăturalnice, la poarta oraşului. De acolo tot ţopăind, se trezi într-o pădure întunecoasă.

Zărind o lumină printre copaci, crezu că-i luna, căci aducea a chip de om, dar cînd colo era bătrînul soldat, cel cu barba roşie ; şedea acolo, făcea semn din cap şi zicea : „Grozavi pantofi de dans !"

Pe Karen o prinse frica şi încercă să-şi lepede pantofii, dar se ţineau ca lipiţi de picioarele ei ; aşa că trebui să joace înainte, să joace pe cîmp şi în poieni, pe ploaie şi pe timp frumos, ziua şi noaptea ; noaptea însă se chinuia cel mai mult.

Se pomeni dansînd pînă şi la cimitir. Degeaba voi Karen să se aşeze o clipă pe mormîntul sărmanului, unde crescuse buruieni amare : pentru ea nu exista nici popas, şi nici răgaz ; tot dansînd, se pomeni în uşa capelei cimitirului, unde zări o năluca în haine lungi, albe, cu aripi care-i porneau din umeri şi care-i ajungeau pînă la pămînt ; trăsăturile feţei îi erau aspre şi necruţătoare şi, în mînă, ţinea o spadă lată şi fulgerătoare.

— Să dansezi ! rosti năluca. Să dansezi în pantofii tăi roşii pînă ce te vei sfîrşi, pînă ce pielea ta nu va mai învălui decît un maldăr de oase ! Să

dansezi din uşă-n uşă şi să baţi acolo unde locuiesc copiii înfumuraţi şi trufaşi, să baţi la uşa lor ca ei să te audă şi să se teamă de tine! Să dansezi, să dansezi...

— Îndurare! strigă Karen, dar nu mai auzi răspunsul, deoarece pantofii o scoseseră în cîmp, peste drumuri şi poteci de-a lungul cărora ea trebuia să danseze tot timpul.

Într-o dimineaţă se pomeni dansînd în faţa unei uşi care-i era bine cunoscută. Dinăuntrul se auzeau imnuri bisericeşti şi un sicriu acoperit de coroane fu scos afară. Atunci Karen află că bătrîna doamnă murise, şi o copleşi o durere crîncenă.

Pantofii o purtară mai departe peste mărăcini şi cioturi de copaci, îi răniră picioarele pînă la sînge, dar nu se opriră decît atunci cînd ajunseră la uşa unei căsuţe însingurate. Într-însa locuia — şi Karen ştia lucrul acesta — călăul; fata bătu cu degetul în fereastră:

— Vino afară! Vino afară! Eu nu pot intra fiindcă trebuie să dansez.

— Se vede că nu ştii cine sînt! răspunse călăul. Eu sînt cel care taie capetele oamenilor răi şi aud în clipa asta cum mă cheamă securea.

— Nu-mi tăia capul! se rugă Karen. Altminteri nu m-aş mai putea căi pentru greşeala mea! Taie-mi picioarele cu pantofii ăştia roşii!

Apoi îşi mărturisi greaua ei vină şi călăul îi reteză picioarele cu pantofii cei roşii, dar pantofii continuară să danseze pînă cînd se mistuiră peste cîmp, în adîncul pădurii.

Călăul îi meşteri o pereche de picioare de lemn şi nişte cîrji, o învăţă un cîntec pe care-l îngînă osîndiţii, iar Karen sărută mîna care ţinuse securea şi se tîrî printre buruieni.

„Am pătimit destul de dragul pantofilor, îşi zise ea. Acum vreau să mă duc la biserică, să fiu văzută!“

Se îndreptă grăbită într-acolo, dar, cînd se apropie de uşa bisericii, pantofii cei roşii îi apărură în faţă şi Karen, speriată, se întoarse din drum.

Toată săptămîna se frămîntă mîhnită şi vărsă lacrimi fierbinţi, dar cînd sosi duminica, îşi zise: „Acum într-adevăr că am pătimit şi m-am chinuit destul! Îmi vine a crede că sînt tot atît de bună ca mulţi dintre aceia care stau în biserică şi se uită cu dispreţ, de sus în jos, la ceilalţi.“

Luîndu-şi inima-n dinţi, porni la drum; dar nu ajunse nici pînă la uşă că zări deodată pantofii cei roşii dansînd în faţa ei. Se sperie, se întoarse din drum şi se căi din toată inima pentru fapta ei.

Se duse la locuinţa preotului şi se rugă să fie primită slujnică; făgădui să fie harnică şi să facă tot ce-i va sta în putere pentru a-şi mulţumi stăpînii; nu cerea simbrie, nu dorea decît să capete din nou un adăpost şi să trăiască printre oameni.

Preotesei i se făcu milă de ea şi o primi. Karen se dovedi vrednică şi se ţinea retrasă. Asculta tăcută cînd pastorul citea seara cu voce tare din *Biblie*. Toţi copiii casei o îndrăgiseră, dar de îndată ce aceştia începeau să vorbească de găteli şi de lux şi spuneau cît de frumoasă trebuie să fie viaţa cînd eşti prinţesă, Karen dădea din cap a îndoială.

În duminica următoare familia preotului se pregăti să meargă la biserică şi Karen fu întrebată dacă n-ar vrea să-i însoţească, dar fata stătea mîhnită şi cu lacrimi în ochi privea la cîrjile ei; ceilalţi plecară, iar ea se retrase în odăiţa ei în care de abia încăpeau un pat şi un scaun. Aici, cu o carte de rugăciuni în mînă, începu să se căiască amarnic

de uşurinţa de care dăduse dovadă în legătură cu pantofii ei cei roşii.

Atunci, deodată, se ivi soarele luminos şi limpede şi drept în faţa ei apăru năluca în straie albe, pe care o văzuse în noaptea aceea blestemată cînd îşi pierduse picioarele ; năluca ţinea în mînă o minunată ramură verde încărcată de trandafiri. Atinse cu ea tavanul, şi acesta se înălţă sus, tot mai sus, pînă cînd se zări lumina unei stele de aur. Apoi se auziră acordurile minunate ale orgei şi zări în juru-i chipuri cunoscute, care îşi îndreptară privirile către ea, surîzîndu-i.

— Am fost iertată ! murmură fata.

Şi orga răsună şi mai tare, şi corul vocilor de copii se auzea lin şi dulce. Raza caldă a soarelui surîdea prin fereastră, luminînd jilţul în care şedea Karen, umplîndu-i inima de soare, de pace şi de bucurie.

FATA CARE A CĂLCAT PÎINEA ÎN PICIOARE

Ai auzit, desigur, de fata care a călcat pe pîine pentru a-şi feri ghetele de noroi şi ai auzit şi cît de rău i-a mers după aceea. Povestea ei a fost scrisă şi chiar tipărită.

Era o copilă săracă, dar mîndră şi îngîmfată ; dovedise de timpuriu apucături urîte. Pe cînd era fetiţă mică, îi plăcea să prindă muşte, să le smulgă aripile şi să le lase apoi să se tîrască. Prindea cărăbuşi şi bondari, le înfigea cîte un ac în spinare, îi punea apoi în faţa unei frunze verzi sau a unei bucăţi de hîrtie, şi biata gînganie se prindea cu picioruşele de marginea lor şi se învîrtea şi se sucea, încercînd să se descotorosească de ac.

— Uite cum fuge cărăbuşul ! zicea mica Inge. Uite cum dă tîrcoale frunzei !

Cu cît creştea, în loc să se facă mai bună devenea şi mai rea ; era însă tare frumoasă, şi asta spre nenorocul ei, căci altminteri lumea ar fi fost mai severă cu dînsa.

— E nevoie să se ia împotriva ta măsuri aspre de bună creştere, zicea propria ei mamă. Cînd erai mică şi te jucai în poala mea, îmi făceai adeseori rău ; cînd ai să fii mare, mă tem că o să mă doară inima din pricina ta !

Şi, din păcate, aşa s-a şi întîmplat.

Căpătase o slujbă la ţară, într-o familie de neam bun ; se purtau cu ea ca şi cum ar fi fost un copil al lor, o îmbrăcau frumos şi trufia ei creştea.

Cînd se împlini anul, stăpîna îi spuse :

— Ar trebui, dragă Inge, să te duci şi tu o dată să-ţi vezi părinţii !

Fata se duse, dar numai pentru ca să vadă şi ei cît de grozavă devenise. Cînd ajunse însă la intrarea în sat şi văzu fetele şi băieţii pălăvrăgind pe malul iazului, iar mai încolo, pe mama ei cu o legătură de lemne de foc, pe care le adunase din pădure, şezînd pe un pietroi şi odihnindu-se, Inge făcu iute calea întoarsă ; se ruşina că ea, atît de frumos îmbrăcată, are ca mamă o biată cerşetoare, care îşi aduna singură lemnele pentru foc. Nu resimţea nici o părere de rău că se întorcea din drum, ci era doar îmbufnată că venise degeaba.

Şi mai trecu astfel încă o jumătate de an.

— Ar trebui totuşi, dragă Inge, să te duci într-o zi acasă, să vezi ce-ţi fac părinţii ! îi spuse stăpîna. Uite, ai aici o pîine mare, de făină albă, să o iei cu tine ; ai tăi or să se bucure cînd te vor vedea...

Inge îşi puse cea mai bună rochie a ei şi se încălţă cu ghetele cele noi ; îşi sumese fustele ei frumoase şi călca cu grijă mare ca nu cumva să-şi murdărească încălţările, fapt pentru care nu merita nici un fel de dojană, ba dimpotrivă... Cînd ajunse însă la potecuţa care tăia peste mlaştină şi care era în parte acoperită de apă, aruncă pîinea în noroi, pentru ca, păşind peste ea, să ajungă dincolo cu tălpile uscate. Dar, pe cînd se sprijinea cu un picior de pîine, pregătindu-se să-l pună şi pe celălalt, pîinea se cufundă în nămol, şi pieri, cu fată cu tot, lăsînd în urmă doar un smîrc negru cu bulboane.

Aşa sună povestea...

Ei, dar unde ajunsese fata ? La iazma mlaştinii, care tocmai îngrijea de fiertură. Iazma mlaştinii este mătuşa ielelor ; pe iele le cunoaştem, au fost şi cîntate şi zugrăvite, dar despre iazma mlaştinii oamenii nu ştiu decît că pune fiertura la foc vara, de îndată ce poienile încep să aburească. Tocmai în fiertura ei căzuse Inge şi asta nu se poate îndura mult timp. Un ochi de nămol este pe jumătate o încăpere de lux faţă de cazanul iazmei. Fiecare din butoaiele ei miroase atît de urît, încît oamenii leşină doar cînd le simt duhoarea ; butoaiele erau îngrămădite unul peste altul şi dacă printre ele se ivea cîte un locşor pe unde te-ai fi putut strecura, te împiedecai de broaşte rîioase şi umede şi de melci graşi care zăceau acolo într-un ghemotoc dezgustător.

Iată unde nimerise mica Inge ; în acest furnicar respingător şi viu era atît de frig, încît îi înţepeniseră mădularele. Cu toate sforţările ce le făcea, fata rămînea strîns lipită de pîinea care o trăgea tot mai afund, aşa cum o fărîmă de hîrtie e atrasă de chilimbar.

Iazma mlaştinii era acasă şi tocmai în ziua aceea diavolul şi bunică-sa vizitau fierbătoarea. Era bunica asta o zgripţoroaică bătrînă şi veninoasă, care nu trîndăvea niciodată. Nu pleca de-acasă fără să-şi ia lucrul de mînă ; şi-l adusese şi aici. Împletea tot felul de iţe pentru a-i încurca pe oameni în ele, pentru a le răpi liniştea şi pacea ; broda minciuni şi tricota cuvinte nechibzuite care cădeau laolaltă pe pămînt spre paguba şi pierzania oamenilor. Da, bătrîna cotoroanţă ştia să coasă, să brodeze şi să tricoteze !

Zărind-o pe Inge, îşi puse ochelarii şi o măsură de sus pînă jos.

— Asta-i o fată cu anumite înclinări! zise ea. Dă-mi-o mie ca amintire a vizitei mele aici! Ar fi bună pe piedestal în vestibulul nepotului meu.

Şi iazma i-o dete. Aşa a ajuns mica Inge în iad. Oamenii nu apucă de-a dreptul acolo, dar pot ajunge printr-un drum ocolit, dacă au defectele necesare.

Era un coridor nesfîrşit de lung; te apuca ameţeala, fie că te uitai înainte, fie înapoi. O gloată mare de oameni, aproape sfîrşiţi, aşteptau aici să li se deschidă uşa mîntuirii. Putea să aştepte mult şi bine! Păianjeni mari şi graşi le încolăceau picioarele în pînzele lor vechi de mii de ani, le strîngeau ca într-o menghină, ca în nişte cătuşe de fier, stîrnind în fiecare suflet o nelinişte chinuitoare. Aşa de pildă zgîrcitul era încuiat în propria sa casă de bani, a cărei cheie rămăsese acasă. Ar fi să mergem însă prea departe înşiruind toate chinurile şi torturile prin care se trecea aici. Inge resimţea o suferinţă groaznică să stea şi să ţină loc de piedestal; era ca legată fedeleş cu picioarele de pîinea cu care se cufundase în mocirlă.

„Aşa păţeşti cînd vrei să-ţi păstrezi încălţările curate! îşi zicea ea. Ah, cum se zgîiesc cu toţii la mine!"

Da, da, cu toţii se uitau la ea; ochii le luceau de poftă urîcioase şi grăiau fără ca ei să-şi mişte buzele; erau înfricoşători la vedere.

„Pesemne că le place să mă privească! gîndea mica Inge. Obrazul mi-e frumos şi sînt bine îmbrăcată!"

Şi îşi întoarse ochii în altă parte, căci îi cam înţepenise gîtul. Vai, cum se mai murdărise în fierbătoarea iazmei mlaştinii! La asta nu se gîndise. Îmbrăcămintea îi era acoperită de o crustă uriaşă de noroi; un melc i se agăţase de păr şi-i ciocănea mereu ceafa, iar din fiecare cută a rochiei se holba la ea

cîte o broască-rîioasă, care lătra ca un mops astmatic. Era cît se poate de neplăcut. „Dar şi ceilalţi de aicea, de jos, arată la fel de groaznic!" îşi zise ea în chip de mîngîiere.

Mai rău decît orice era însă foamea aceea neîndurătoare care o chinuia; nu s-ar putea oare apleca să rupă o bucată din pîinea pe care stătea? Nu, căci spatele îi înţepenise, braţele şi mîinile îi erau de asemenea ţepene, întregul ei trup era ca un stîlp de piatră, numai ochii şi-i putea roti de jur împrejur, astfel încît putea privi şi îndărăt. Apoi se năpustiră muştele care i se căţărară pe ochi; clipea mereu, dar muştele nu zburau de acolo fiindcă nu puteau, deoarece aripile le fuseseră smulse şi nu se mişcau decît tîrîndu-se. Ce chin mai era şi ăsta şi pe deasupra şi foamea aceea! Da, pînă la urmă i se părea că înseşi măruntaiele se mîncaseră între ele, atît se simţea de goală pe dinăuntru, atît de înspăimîntător de goală!

„Dacă mai ţine mult, nu mai pot îndura!" îşi zicea fata, dar cum nu avea încotro trebuia să îndure tortura aceea.

Şi iată că o lacrimă fierbinte îi pică pe creştet, i se rostogoli pe obraz şi pe piept şi căzu jos, pe pîine; apoi mai căzu o lacrimă, şi încă una... Cine plîngea oare pentru mica Inge? Nu avea şi ea pe pămînt o mamă? Numai că lacrimile de durere, pe care le varsă o mamă pentru copilul ei, ajung la dînsul, dar nu-l mîntuiesc, ci-l ard şi fac să-i crească chinul şi mai mult. Şi acum, această foame fără sfîrşit şi pîinea de care nu te poţi atinge şi pe care ea o călcase în picioare! Avea simţămîntul că totul se mistuie într-însa, i se părea că este un lujer gol, de stuf, care absoarbe în el orice sunet. Auzea desluşit totul, auzea cum este judecată sus, pe pămînt, şi mai ales asprimea cu care era judecată. Mama ei

vărsa într-adevăr lacrimi sincere, pornite din inima ei adînc mîhnită, dar nu contenea să spună: „Trufia sfîrşeşte rău! Aceasta a fost, Inge, nenorocirea ta! Cît de mult ţi-ai îndurerat mama!"

Mama ei şi toţi ceilalţi ştiau de păcatul ei, ştiau că a călcat pîinea în picioare, că s-a cufundat şi că a pierit. Le-o povestise văcarul care văzuse totul de pe-o movilă.

— Cît de mult m-ai îndurerat, Inge! zicea mama ei. Deşi m-am aşteptat la una ca asta!

„Ah, dacă nu mă născusem, gîndea Inge, mi-ar fi fost mult mai bine! Nu pot s-o ajut cu nimic pe mama, deşi văd că i se frînge inima."

Auzea cum stăpînii ei, oamenii aceia cumsecade, care fuseseră pentru ea ca nişte părinţi, spuneau: „Era un copil cu înclinări rele. Dispreţuia darurile vieţii şi le călca în picioare; cu greu i se va deschide uşa iertării!"

„Trebuiau să mă ţină mai strîns în frîu! gîndea Inge. Poate că m-ar fi lecuit de apucăturile mele urîte!"

Auzea cum oamenii îi scorniseră, în bătaie de joc, chiar un cîntec. Cîntecului îi spunea: „Fata cea îngîmfată care-a călcat pe pîine ca să-şi păstreze ghetele curate", şi cîntecul acesta făcea ocolul întregului ţinut. „Vai, cît trebuie să suferi pentru o greşeală pe care ai săvîrşit-o, gîndea Inge. Să fie oare şi ceilalţi la fel de pedepsiţi pentru greşelile lor? O, dar atunci ar fi din cale-afară de multe de pedepsit. Vai, cum mă chinuiesc! Cum să devii mai bun într-o adunătură ca asta? Şi la urma urmei eu nici nu vreau să devin mai bună! Uită-te cum se zgîiesc ăştia la mine!"

Şi inima ei se umplu de mînie împotriva tuturor oamenilor.

„Acum, ăia de sus, ştiu că au despre ce vorbi! Vai, cît sînt de chinuită!"

Auzea cum povestea ei era zilnic istorisită copiilor şi cum aceştia o numea Inge cea nelegiuită. „Tare mai era rea! spuneau ei. Atît de urîcioasă, încît merită să fie chinuită fără milă!"

Numai cuvinte grele rosteau copiii despre ea...

Totuşi, într-o zi, cînd necazul şi foamea îi erau mai cumplite ca de obicei, cînd abia de mai putea răsufla de vlăguită ce era, auzi un copil, o fetiţă mică şi nevinovată, plîngînd cu lacrimi amare de mila ei.

— Şi cum, mămico, Inge n-o să se mai întoarcă niciodată aicea, sus? întreba printre lacrimi fetiţa.

— Niciodată! i se răspunse.

— Dar dacă-şi cere iertare şi făgăduieşte să nu mai fie rea?

— Dar ea nu vrea să ceară iertare!

— Vai, cum aş dori s-o facă! stărui copila. Uite! mi-aş da bucuroasă pînă şi odăiţa mea de păpuşi, numai să i se îngăduie să vină iar sus. Cît de înfiorător trebuie să fie locul acela pentru biata Inge!

Aceste cuvinte, care pătrunseră în inima lui Inge, îi făcură nespus de bine. Era pentru întîia oară că se găsise cineva care să spună „biata Inge!" fără s-o mai ocărască şi fără să-şi mai rîdă de ea. Un copil mic şi nevinovat plîngea şi se ruga pentru dînsa; trecea printr-o stare ciudată, îi venea şi ei să plîngă, dar nu putea şi asta îi mărea şi mai mult chinul.

Sus, pe pămînt, anii treceau, şi fata auzea din ce în ce mai rar vorbindu-se despre ea. Îşi mai auzea din cînd în cînd numele pomenit de buna ei mamă, care într-o zi îşi dete sufletul, şi de stăpînii ei de odinioară care se întrebau — şi pe bună dreptate

— dacă le va fi dat s-o mai vadă vreodată pe Inge cea îngîmfată.

...Şi aşa mai trecu un răstimp, lung şi amar.

Deodată Inge îşi auzi din nou pomenit numele şi în aceeaşi clipă, văzu deasupra capului scînteind parcă două stele luminoase. Erau doi ochi duioşi care se închideau pe pămînt. Trecuseră atît de mulţi ani de cînd fetiţa cea mică o plînsese pe „biata Inge", încît copila de atunci ajunsese acum o femeie bătrînă, căreia îi sunase ceasul şi tocmai cînd gîndurile ei se desfăceau de amintirile vieţii şi îşi luau zborul spre nemărginire, îi veni în minte clipa în care plînsese cu lacrimi amare la auzul poveştii fetei ce o resimţise atunci i se înfăţişară bătrînei acum, în ceasul morţii, atît de vii, umplîndu-i sufletul, încît începu să se roage cu voce tare: „Mi s-a întîmplat şi mie, ca şi lui Inge, să nu preţuiesc darurile vieţii, am fost şi eu trufaşă, ca şi ea, numai că pe mine m-au îndrumat din vreme pe calea cea bună!"

Pleoapele bătrînei se închiseră, dar ochii sufletului i se deschiseră largi spre tot ceea ce era tăinuit, şi cum Inge îi umpluse ultimele-i gînduri, văzu cît de rău ajunsese fata, aşa că bătrîna izbucni în lacrimi, şi se pomeni din nou copil, plîngînd de mila Ingei.

Plînsetele ei răsunau ca un ecou în pustietatea trupului care adăpostea sufletul acela încătuşat şi chinuit; Inge se simţea copleşită de o dragoste pe care n-o bănuise niciodată şi care i se arăta pe neaşteptate: un om plîngea din nou de mila ei. Sufletul ei torturat revedea fiecare faptă rea pe care o săvîrşise şi, ca niciodată, izbucni într-un plîns cu sughiţuri. Cumplit de îndurerată, fata simţea o căinţă adîncă pentru tot ceea ce făcuse; pentru răutatea şi trufia de care dăduse dovadă, pentru egoismul şi

nepăsarea ei, într-un cuvînt pentru toate purtările ei rele de odinioară. Şi iată că o rază de lumină coborî deodată în bezna aceea mocirloasă şi aşa cum soarele topeşte omul de omăt, aşa cum răsuflarea caldă a unui copil topeşte fulgul de zăpadă, topi raza aceea de lumină făptura împietrită a Ingei prefăcînd-o într-un abur uşor. În aceiaşi clipă o pasăre mică se înălţă ca o săgeată în zbor spre lumea oamenilor; temătoare şi sfioasă, ruşinîndu-se de ea însăşi şi de toate celelalte vietăţi, îşi căută în grabă o ascunzătoare într-o scobitură întunecoasă dintr-un zid căzut în ruină. Acolo şedea ea ghemuită şi tremurînd din tot trupul; nu putea scoate nici un sunet fiindcă îi lipsea graiul.

Stătu acolo vreme îndelungată pînă să poată privi în linişte toată măreţia de afară. Da, era înconjurată de o măreţie fără seamăn. Aerul era atît de proaspăt, luna lumina atît de limpede, arborii şi tufişurile răspîndeau o mireasmă atît de dulce! Şi apoi era totul atît de tihnit şi de plăcut acolo unde se afla ea, penele îi erau atît de curate şi de gingaşe!

Toate aceste simţăminte care stăruiau în inima păsării căutau să răzbată în cîntec, numai că pasărea nu avea glas. Dar iată că bunul Dumnezeu, care aude pînă şi cîntecul de slavă al viermelui, auzi şi trilurile mute ale păsării, închegate în armonii de recunoştinţă, triluri care trebuiau să izbucnească o dată cu prima bătaie de aripi a unei fapte bune, căci altminteri nu ar fi fost cu putinţă să se facă auzite.

Se apropiau sărbătorile Crăciunului. Un ţăran aşeză lîngă zid un par şi prinse în vîrful acestuia un snop de ovăz netreierat, să aibă şi păsările sărbători vesele şi să se bucure de o hrană îmbelşugată în acea zi.

Răsărind, soarele scăldă în razele sale snopul de ovăz şi toate păsările zburară ciripind în jurul pa-

rului unde se afla snopul. Atunci se auzi din ascunzătoarea din zid: „Cip, cirip!“; ciripitul firav era un imn al bucuriei, gîndul unei fapte bune care se născuse în inima păsării aceleia stinghere, care, veselă şi sglobie, ieşi afară din ascunzătoare.

Iarna se dovedi aspră, apele îngheţară bocnă, păsările şi vieţuitoarele pădurii găseau cu greu un pic de hrană. Pasărea zbura însă neobosită pe deasupra şoselei, căuta şi găsea pînă şi în urmele săniilor cîte un grăunte; pe locurile de deshămat găsi o dată cîteva fărîmituri de pîine din care însă nu ciuguli decît puţine, în schimb chemă de îndată toate vrăbiile flămînde să se ospăteze. Zbura peste sate şi oraşe, căuta peste tot şi, oriunde o mînă iubitoare presăra fărîmituri de pîine, le chema îndată şi pe celelalte zburătoare să se înfrupte din belşugul ei.

Cît ţinu iarna pasărea strînse şi împărţi atîtea fărîmituri de pîine, încît, adunate laolaltă, cîntăreau tot atît cît şi pîinea pe care mica Inge o călcase odinioară în picioare ca să nu-şi murdărească ghetele; şi cînd ultima fărîmă de pîine fu culeasă şi dăruită, aripile cenuşii ale păsării, întinzîndu-se largi, se făcură albe ca zăpada.

„Uite un pescăruş zburînd pe deasupra mării!“ strigară copiii de cum zăriră pasărea cea albă; ba se lăsa pe cîte o creastă de val ba se înălţa în lumina soarelui. Sclipea atît de tare, încît era cu neputinţă să vezi încotro se îndrepta. Copiii ziceau că zburase de-a dreptul în soare.

SPIRIDUŞUL ŞI FEMEIA

Pe spiriduş îl cunoşti tu, dar pe femeie, pe soţia grădinarului, o ştii? Era citită, ştia versuri pe dinafară, putea chiar compune şi poezii şi încă cu destulă uşurinţă; numai rimele, „clinchetul“, cum le numea ea, îi căşunau oarecare greutăţi. Era înzestrată cu talente scriitoriceşti şi cu talente oratorice, ar fi putut fi un pastor destul de bun sau măcar soţie de pastor.

„Pămîntu-i graţios în haina lui duminicală!“ spuse ea şi îmbrăcă această „înaltă“ cugetare în cuvinte frumoase, prevăzute cu respectivul „clinchet“, pe scurt, o transformă într-un cîntec frumos, înălţător şi lung.

Domnul seminarist Kisserup, de altfel numele n-are aici nici o legătură, era vărul ei şi se afla tocmai în vizită la familia grădinarului. Auzi poezia şi o găsi bună, excelentă chiar.

— Aveţi spirit, doamnă! spuse el.

— Ce rost au bazaconiile astea? se împotrivi grădinarul. Nu-i mai băga şi dumneata în cap asemenea prostii! O femeie n-are nevoie de spirit, trebuie să fie sănătoasă la trup şi destoinică la

treabă, şi să-şi vadă de cratiţă, să nu i se ardă rîntaşul !

— Unei mîncări arse mă pricep eu să-i redau gustul, îi răspunse soţia, iar ţie ţi-o îndulcesc şi cu un sărut. S-ar putea crede că nu te gîndeşti decît la varză şi cartofi şi totuşi îţi sînt dragi florile ! urmă ea şi îl sărută.

— Tu să-ţi vezi de cratiţă, îi răspunse el şi se duse în grădină, căci grădina era „cratiţa" de care trebuia el să aibă grijă.

Seminaristul, care se aşezase între timp lîngă stimata doamnă, începu să discute cu ea despre frumoasele cuvinte : „Pămîntu-i graţios", despre care ţinu o adevărată predică :

— Pămîntu-i graţios, supuneţi-l, s-a spus, şi noi i-am devenit stăpîni. Unul îl stăpîneşte prin spirit, altul prin trup, unul a fost adus pe lume ca să-şi exprime admiraţia, altul dimpotrivă, aşa că ne putem întreba şi, pe bună dreptate, de ce s-a mai deranjat să vină...Unul ajunge episcop, altul un biet seminarist, dar totul e orînduit cu înţelepciune. Pămîntu-i graţios şi întotdeauna în veşmînt de duminică. Poemul dumneavoastră invită la meditaţie, e plin de simţire.

— Dumneavoastră aveţi spirit, domnule Kisserup ! răspunse, măgulită, femeia, şi încă mult, vă pot asigura ! Lucrurile îmi devin mie însămi mai limpezi cînd vorbesc cu dumneavoastră.

Şi discutară aşa, mult şi bine. Dar afară, în bucătărie, se afla de asemenea cineva care vorbea : era spiriduşul, micul spiriduş în haine cenuşii şi cu scufie roşie. Îl ştii doar... Stătea în bucătărie şi-şi băga nasul în oale ; vorbea, dar nimeni nu-l asculta, afară de mîţa aceea mare şi neagră, „hoaţa smîntînii", cum îi zicea stăpîna.

Spiriduşul era foc supărat pe stăpînă, deoarece „doamna", cum îi spunea el, nu credea în existenţa lui. E drept că nu-l văzuse niciodată, dar, după cît de mult citise, ar fi trebuit totuşi să ştie că el exista, şi deci să nu-i refuze cîte o mică atenţie. Nicicînd nu-i venise în minte să-i pună şi lui deoparte, în seara de Crăciun, de pildă, măcar o lingură de papară, aşa cum căpătaseră toţi strămoşii lui, de la doamnele cărora nu le lipsiseră nici învăţătura, şi nici lecturile. Papara era grozavă, căci pur şi simplu înota în unt şi în untură. Pisicii îi lăsa gura apă numai cît auzea pe cineva pomenindu-i numele.

— Mă numeşte „concepţie", bodogănea spiriduşul. Asta depăşeşte toate concepţiile mele ! Mă contestă ! Asta am mai auzit-o şi o aud acuma din nou. Stă acolo şi ciripeşte cu dascălul, cu seminaristul ăla. Mai că-mi vine să-i zic şi eu ca bărbatu-său : „Vezi-ţi de cratiţă !" Dar ea, nu ! Las' pe mine, că-i dau eu mîncarea-n foc !

Şi spiriduşul suflă în foc pînă îl înteţi de trosnea. „Sfîrr-sfîrr-fîş !" şi mîncarea dădu în foc.

„Acum mă duc dincolo să-i găuresc ciorapii lui bărbatu-său ! urmă spiriduşul. Fac o gaură mare în dreptul degetului gros şi destram partea călcîiului. O să aibă ea ce cîrpi dacă nu i-o veni cumva să facă poezii. Aşa, cucoană : în loc să cîrpăceşti versuri, cîrpeşte mai bine ciorapii bărbatului !

Pisica încuviinţă, dînd din cap şi strănutînd. Răcise, deşi umbla tot timpul cu blană groasă.

— Am deschis uşa de la cămară, zise spiriduşul. E acolo o smîntînă gustoasă, să-ţi lingi degetele, nu alta. Dacă nu te înfrupţi tu din ea, apoi o mănînc eu.

— Adică să cadă vina pe mine şi să încasez eu papara ! zise mîţa. Dar oricum, merită...

— Dacă te mănîncă spinarea, atunci poftește de mănîncă smîntîna ! glumi spiriduşul. Eu mă duc în odaia seminaristului, să-i atîrn bretelele de oglindă şi să-i ascund ciorapii în lighean. O să-şi închipuie c-a băut prea mult şi s-a îmbătat... Ştii, astă-noapte şedeam pe stiva de lemne de foc de lîngă cuşca dulăului ; îmi face o plăcere deosebită să-l necăjesc. Îmi bălăbăneam picioarele încoace şi-ncolo şi oricît de sus sărea cîinele, nu putea să mă ajungă. Asta îl întărîta şi el lătra într-una. O privelişte de să mori de rîs, nu alta. Lătratul l-a trezit pe seminarist, care s-a sculat de trei ori din pat ca să se uite afară, dar nu m-a observat, deşi avea ochelarii pe nas ; pînă şi în somn poartă ochelari.

— Fă „miau" cînd vine stăpîna ! îl întrerupse pisica. Nu prea aud bine astăzi, sînt cam bolnavă.

— Eşti bolnavă de lăcomie ! îi răspunse spiriduşul. Lingi din oală, scapi de boală ! Dar ai grijă să-ţi lingi şi mustăţile, să nu-ţi rămînă smîntîna în ele. Acum du-te, că stau eu la pîndă.

Şi spiriduşul se aşează la uşă ; uşa era crăpată şi, în afară de soţia grădinarului şi de seminarist, nu mai era nimeni în odaie.

— Domnule Kisserup, reîncepu femeia, vreau cu acest prilej să vă arăt ceva ce n-am arătat încă nimănui şi cu atît mai puţin unui bărbat : încercările mele poetice, micile mele versuri ; pe unele, ce-i drept, cam lungi, le-am denumit *Stihurile unei femei de treabă ;* pun doar atîta preţ pe aceste vechi cuvinte din limba noastră !

— Aşa şi trebuie ! răspunse seminaristul. Cuvintele străine trebuie stîrpite din graiul nostru.

— Asta fac şi eu ! replică femeia. Nu spun niciodată „muşchi de vacă", ci numai „biftec".

După care scoase dintr-un sertar un caiet cu o copertă verde, lucitoare, şi cu două mari pete de cerneală.

— O, cîtă simţire zace în acest caiet ! rosti ea. Am preferinţă pentru sentimentul melancoliei. Veţi găsi în manuscris titluri ca : *Suspin în noapte, Amurgul meu,* şi *Cînd mi se strînge inima,* adică atunci cînd m-am măritat. *Îndatoririle unei mame de familie* e bucata mea cea mai bună ; toate, foarte triste, căci tristeţea e doar însuşirea mea de căpetenie. Numai una din ele are un caracter glumeţ, apar într-însa cîteva idei mai vesele, aşa cum îi vin uneori omului, gînduri despre valoarea unei poete. O încredinţez numai sertarului meu şi dumneavoastră, domnule Kisserup. Iubesc poezia, mă subjugă, mă domină, mă conduce. Mi-am exprimat aceste simţăminte în poezia *Spiriduşul.* Cunoaşteţi, desigur, vechea credinţă populară despre spiriduşul care-şi rîde de tot ce e în casa omului. Mi-am închipuit că eu însămi sînt casa, iar sentimentele mele ar fi spiriduşul. Puterea şi măreţia lor am cîntat-o în *Spiriduşul,* dar trebuie să-mi făgăduiţi pe ce aveţi mai scump că n-o să vorbiţi despre asta nici soţului meu, nici nimănui altcuiva. Citiţi tare, să văd dacă puteţi descifra scrisul meu...

Şi seminaristul începu să citească, doamna s-asculte, iar spiriduşul să tragă cu urechea.

— De mine-i vorba ! zise el. Ce-o fi scris ea despre mine ? O, am s-o chinuiesc, am să-i sparg toate ouăle din coteţul de păsări, am să-i ciupesc toţi puii de găină, am să-i gonesc viţelul pus la îngrăşat pînă o să-i piară toată grăsimea de pe coaste ! Ai să mă ţii minte, cucoană !

Şi ascultă bosumflat şi cu urechile pleoşite ; dar cu cît auzea mai multe despre măreţia şi puterea lui, despre domnia lui asupra femeii — şi ştii doar că

ea se referea de fapt la arta poetică şi nu la spiriduş — gura acestuia, care habar n-avea de sensul adevărat al poeziei, se lărgea într-un zîmbet, ochii îi străluceau de bucurie, faţa îi căpătase o expresie de noblеţe. Era pe deplin încîntat de tot ce se spunea, chipurile, despre el.

— Zău că e o femeie deşteaptă ! Cît de nedrept am fost cu ea ! M-a nemurit în versurile ei, care or să fie tipărite şi citite. De-acum încolo n-am să mai las mîţa să-i mănînce smîntîna, treaba asta am s-o fac eu singur. Unul consumă mai puţin decît doi şi e, oricît, o economie !

— Ia te uită, cum s-a schimbat spiriduşul, zise bătrîna pisică. A fost de-ajuns un mieunat dulce din partea stăpînei, un singur mieunat despre dînsul, ca să-şi schimbe pe loc părerea.

Dacă nu poţi pricepe tîlcul poveştii ăştia, întreabă şi tu pe cineva, dar firеşte că n-ai să te duci s-o întrebi nici pe soţia grădinarului şi nici pe spiriduş.

„FIECARE LA LOCUL LUI"

Sînt peste o sută de ani de-atunci.

În spatele pădurii, lîngă marele lac, se înălţa un vechi castel, înconjurat din toate părţile de şanţuri adînci în care creşteau stuful şi papura. Aproape de podişca legată în scripete se afla o salcie bătrînă cu crengile aplecate deasupra păpurişului.

De dincolo de strungă se auzeau sunetele cornului de vînătoare şi tropăitul cailor şi de aceea mica păzitoare de gîşte se grăbi să-şi mîne cîrdul de cealaltă parte a podeţului, pentru a-l feri de vînătorii care soseau în galop. Se apropiară atît de repede, încît fata trebui să sară pe un bolovan de lîngă punte, pentru a nu fi călcată în picioare. Era o copilă, firavă şi gingaşă, dar chipul ei minunat, cu ochi luminoşi, avea o înfăţişare de nespusă duioşie. Astea însă seniorul nu le luă în seamă ; în toiul galopului său nebunesc, din simpla plăcere de-a face rău, împinse cu mînerul cravaşei pe biata fată în piept cu atîta putere, încît o azvîrli cît colo.

— Fiecare la locul lui ! strigă el. La gunoi cu tine !

Şi se porni pe rîs, căci socotea că făcuse o glumă bună, iar ceilalţi se înveseliră şi ei. Întreaga societate

făcea o larmă nemaipomenită şi cîinii de vînătoare lătrau. Era, cum zice cîntecul:

„Păsări bogate sosesc în zbor!"

Unul Dumnezeu ştie cît de bogat mai era pe-atunci seniorul.

Biata păzitoare de gîşte se apucă în cădere de o creangă a salciei. Se ţinea de ea asupra băltoacei de nămol şi, de îndată ce domnii împreună cu cîinii dispăruseră dincolo de poartă, încercă să se ridice, dar creanga se frînse şi fata căzu grămadă în puriş; în aceeaşi clipă însă, se simţi apucată de o mînă puternică. Era un marchidan, un biet negustor de mărunţişuri, care, de la oarecare depărtare, văzuse totul şi se grăbise să sară în ajutorul fetei.

— Fiecare la locul lui! se strîmbă el în batjocură după senior şi o scoase la mal; încercă să pună la loc craca frîntă, dar „fiecare la locul lui" nu se potriveşte, din păcate, întotdeauna.

Se mulţumi deci să înfigă craca în pămîntul reavăn.

— Să creşti, dacă poţi, zise el, şi să-i înveţi minte pe cei din castel!

Le dorea senioriului şi alor săi o porţie bună de vergi la spate.

Se duse după aceea la castel, dar nu sus, în sala de festivităţi; pentru asta era prea neînsemnat. Avea acces numai în încăperile slugilor unde îi era cercetată marfa şi unde se tocmeau cu el.

De la ospăţul de sus răzbăteau pînă jos ţipete şi zbierete care se voiau, chipurile, cîntece; altfel nu se pricepeau ei să se distreze. Răzbăteau deci de acolo răcnete şi strigăte, rîsete şi lătrat de cîine; cheful şi petrecerea deşănţată erau în toi. Vinul şi berea curgeau în valuri, paharele şi ulcelele erau golite mereu şi cîinii luau şi ei parte la dezmăţ. Cîte unul din

dulăi era sărutat de comeseni, după ce i se ştergea botul cu urechile lui lungi.

Îl chemară pe marchidan să vină sus cu marfa lui, dar numai ca să-l ia în rîs. Vinul intrase în ei şi mintea ieşise din ei. Îi turnară deci bere într-un ciorap ca s-o bea, dar repede de tot; era o idee grozav de deşteaptă, să mori de rîs!

Cirezi întregi de vite, ţărani şi gospodării ţărăneşti erau mizate pe o carte şi pierdute la joc.

— Fiecare la locul lui! îşi zise marchidanul, după ce se văzu scăpat teafăr din această Sodomă şi Gomoră, cum o numea el. Şoseaua întinsă, acolo mi-e locul; aici sus nu m-am simţit în apele mele!

Şi mica păzitoare de gîşte îi făcu semn de drumbun din tufişul unde se afla.

Şi aşa trecură zile şi trecură săptămîni şi se vădi că ramura aceea de salcie, pe care marchidanul o înfipsese lîngă baltă în pămînt, rămînea mereu proaspătă şi verde, ba începuse chiar să dea şi mlădiţe. Fata văzu că ramura prinsese rădăcină şi asta o bucură nespus, căci i se părea ca şi cum ar fi un copac al ei.

Da, creanga de salcie mergea înainte; dar cu cei de pe moşie, datorită băuturii şi jocului de cărţi, lucrurile mergeau de-a-ndoaselea. Aceste două patimi te fac uşor să aluneci.

Nu trecuseră nici şase ani şi seniorul o porni ca un cerşetor cu traista-n băţ afară din castelul care fusese cumpărat de un mare negustor ambulant; era tocmai acel marchidan care fusese prilej de rîs şi batjocură cînd i se turnase berea într-un ciorap. Cinstea şi hărnicia te îndrumă bine — şi acum marchidanul de altă dată era stăpîn pe moşie. Din ceasul acela nu se mai jucă acolo cărţi. „Asemenea cărţi nu sînt bune de citit, spunea el. Asta e isprava diavolului care, văzînd pentru întîia oară *Biblia*, a

vrut să facă din ea o caricatură care să-i semene, şi atunci a născocit jocul de cărţi !"

Noul moşier se căsători, şi cu cine credeţi ? Cu fata aceea care păştea gîştele şi care fusese mereu bună, cinstită şi cuviincioasă ; şi în hainele ei noi arăta atît de frumoasă şi de zveltă, încît s-ar fi zis că era din născare o fecioară de neam ales. Dar cum s-a întîmplat acest lucru ? De, în vremile noastre atît de pline de treburi, ar fi să pierdem prea mult timp s-o povestim, dar fapt este că aşa s-a întîmplat şi ceea ce este important vine abia de-aci încolo.

Minunat de frumos era la bătrîna moşie : mama avea grijă de-ale gospodăriei, iar tatăl de treburile din afară. Parcă tot belşugul s-ar fi revărsat asupra lor ; şi unde e bună-stare, domneşte în casă şi fericirea.

Vechiul castel fusese reînnoit şi înfrumuseţat, şanţurile erau acum curăţate de smîrc şi se plantaseră acolo pomi fructiferi ; înăuntru era plăcut şi primitor şi totul strălucea de curăţenie. În sala cea mare, în serile lungi de iarnă, gospodina şi ajutoarele ei stăteau la gura sobei şi depănau lînă şi cînepă. În fiecare seară de duminică, consilierul comercial — căci marchidanul de odinioară dobîndise către sfîrşitul vieţii acest rang — citea cu glas tare alor săi. Copiii creşteau — se născuseră între timp mai mulţi — şi învăţau bine, dar, firește, nu toţi aveau cap la fel de bun, aşa cum se întîmplă de obicei în mai toate familiile.

Creanga de salcie devenise între timp un copac de toată frumuseţea şi stătea acolo liber şi neatins de foarfecă sau de ferăstrău. „Este arborele nostru de familie !", spuneau cei doi bătrîni — căci, firește că îmbătrîniseră şi ei — şi salcia era ţinută în mare cinste şi era arătată cu mîndrie copiilor, chiar şi celor care nu aveau un cap atît de bun.

Şi uite că au trecut de-atunci o sută de ani !

Era în vremile noastre ; lacul se prefăcuse într-o mlaştină şi vechea casă boierească era ca şi ştearsă de pe suprafaţa pămîntului ; un iaz lunguieţ, cu ruinele unui rest de zid într-o parte, erau singurele rămăşiţe ale şanţului adînc de altădată ; se mai vedea aici şi un copac bătrîn şi înfrunzit ce-şi legăna crengile : era acel „arbore de familie". Bineînţeles că trunchiul îi era crăpat de la rădăcină şi pînă-n vîrf, furtuna cam aplecase copacul într-o rînă, dar trăia şi, în fiecare crăpătură unde vîntul şi vremea rea depuseseră pămînt roditor, creşteau flori şi iarbă ; mai cu seamă sus de tot, unde se ramifică marile crengi, crescuse o adevărată grădiniţă plutitoare cu smeură şi pomuşoară, ba chiar şi cu un sorb mic şi drăgălaş care prinsese acolo rădăcină şi care se înălţa mlădios sus de tot, în inima bătrînei salcii, ce-şi oglindea crengile în apa neagră ori de cîte ori vîntul alunga într-o parte lintiţa verde de baltă.

Pe culmea colinei, aproape de pădure, într-o privelişte minunată, se înălţa mare şi impunător noul castel, ale cărui geamuri nici nu se vedeau, atît erau de străvezii. Scara mare din faţa portarului părea un chioşc alcătuit din trandafiri şi din plante cu frunze late. Pajiştile erau curate şi verzi ca şi cum fiecare firişor de iarbă ar fi fost îngrijit şi dimineaţa şi seara. Înăuntru, în sala cea mare, atîrnau tablouri preţioase şi, de jur împrejur, se aflau aşezate fotolii şi canapele îmbrăcate în catifea şi mătase şi erau atît de moi, încît aproape că te înfundai în ele. Mese cu tăblii de marmură lucioasă şi cărţi legate în piele cu marginile aurite... da, cei care locuiau acolo erau oameni cu adevărat bogaţi, erau persoane distinse, erau baroni.

Toate lucrurile se potriveau între ele. „Fiecare la locul lui", spuneau şi dînşii, şi de aceea toate ta-

blourile, care împodobiseră odinioară vechiul castel, atîrnau acum în coridoarele care duceau spre odăile slugilor. Erau niște adevărate vechituri, mai ales cele două portrete, primul înfățișînd un bărbat în frac trandafiriu și cu o perucă uriașă, al doilea o doamnă cu păr pudrat și aranjat în formă de turn, ținînd în mînă un trandafir roșu, amîndouă înconjurate de o imensă coroană împletită din crengi de salcie. Pe ambele pînze se vedeau o mulțime de găuri mici și rotunde provenite din săgețile pe care tinerii baroni le trăseseră în glumă în cei doi bătrîni. Portretele înfățișau pe consilierul comercial și pe doamna consilier comercial, cei din care se trăgea întreaga spiță.

Dar ăștia nu țin pe deplin de familia noastră! spuse unul dintre micii baroni. El era un negustor ambulant și ea păștea gîștele. Nu erau ca *papà* și *maman!*

Portretele nu erau decît niște vechituri și „Fiecare la locul lui!", se spunea în casă, așa că străbunicul și străbunica ajunseseră în coridorul care ducea spre odăile slugilor.

Fiul preotului era pedagog la castel. Într-o zi, se plimba cu baronii cei tineri și cu sora lor mai mare, care primise de curînd prima împărtășanie, pe potecuța care ducea la bătrîna salcie; pe drum, fata împletise un buchețel din flori de cîmp: „fiecare la locul lui", și, în mîinile ei, florile se prefăcură într-o operă de artă de o rară frumusețe. Deși ocupată cu aranjatul florilor, asculta tot ce se vorbea, fără să piardă un cuvînt, și îi făcea plăcere să asculte ce spunea feciorul preotului despre forțele naturii și ce povestea despre oamenii mari și despre femeile celebre ale istoriei. Fata era o fire veselă și prietenoasă, și o fire nobilă și plină de suflet, înzestrată cu darul de a îndrăgi tot ce crease natura.

Se opriră lîngă bătrîna salcie; cel mai tînăr dintre baroni ceru să i se facă un fluier din lemnul ei, așa cum mai căpătase și din alte sălcii, așa că pedagogul rupse o cracă.

— Ah, nu face asta! se rugă tînăra baroneasă, dar era prea tîrziu. E doar bătrînul, faimosul nostru copac! Mi-e atît de drag! De aceea și rîd de mine cei de-acasă, dar mi-e tot una. Salcia asta își are legenda ei...

Și începu să povestească tot ce auzise despre copac, despre vechiul castel, despre păzitoarea de gîște și despre acel marchidan care s-au întîlnit aici pentru întîia oară și au devenit apoi strămoșii nobilei lor familii și deci și ai tinerei baronese.

— Bătrînii, oameni de treabă, n-au vrut să fie înmobilați, urmă ea. Zicala lor preferată era: „Fiecare la locul lui!" și ei nu credeau că-i potrivit să ajungă nobili grație banilor. Abia fiul lor, bunicul meu, a devenit baron; se pare că era foarte instruit, cît se poate de bine văzut și de agreat de prinți și prințese și că lua parte la toate recepțiile lor. Pe el îl prețuiesc îndeosebi cei de-acasă, dar eu, nu știu de ce, mă simt mult mai legată de acea pereche bătrînă; intim și plăcut, tihnit și patriarhal trebuie să fi fost în vechiul castel, unde străbunica împreună cu fetele ei depăna lînă, iar străbunicul le citea cu glas tare, din cărți!

— Au fost oameni plini de înțelepciune! întregi fiul preotului.

Și deodată se pomeniră discutînd despre nobilime și despre burghezie și aproape că pedagogul părea să nu aparțină burgheziei, atît de mult lăuda avantajele de a fi nobil.

— E un noroc să faci parte dintr-o spiță care s-a distins și să simți și tu îndemnul de a progresa în tot ce e valoros. E minunat să porți un nume ilustru

care să-ţi deschidă uşile familiilor cele mai sus-puse. Nobilime înseamnă noblețe, înseamnă moneda de aur care-şi afirmă valoarea imprimată pe ea. E în spiritul vremii să afirmi, şi mulţi scriitori, fireşte, că sînt de acord, că tot ce purcede de la nobilime trebuie să fie rău şi nesăbuit şi că, dimpotrivă, la săraci totul străluceşte şi străluceşte cu atît mai puternic cu cît te cobori mai jos. Dar eu nu împărtăşesc această părere, ea fiind cu desăvîrşire greşită, cu totul falsă. În clasele superioare întîlneşti cîte un gest frumos şi emoţionant ; mama mea mi-a povestit un asemenea caz şi i-aş mai putea adăoga şi altele. Se afla în vizită la oraş, într-o familie distinsă ; cred că bunica mea o alăptase şi o crescuse pe doamna, stăpîna casei. Mama mea stătea în cameră lîngă venerabilul nobil ; deodată domnia-sa zări cum o femeie bătrînă, în cîrji, care şchiopăta prin curte ; venea în fiecare duminică şi căpăta un gologan. „Iat-o pe biata infirmă ! zise domnul. Îi vine din ce în ce mai greu să umble !“ şi, înainte ca mama să-i ghicească intenţia, ieşise pe uşă şi, coborînd scările, excelenţa-sa însăşi se duse în întîmpinarea femeii sărmane, să-i dea pomana şi să-i cruţe astfel oboseala de a urca scările. Fireşte că nu-i decît un gest mărunt, dar care, asemenea obolului văduvei din parabolă, are răsunet în adîncul inimii, un răsunet din străfundul firii omeneşti. Despre asemenea gesturi să vorbească astăzi scriitorul, tocmai în vremea noastră să le cînte poetul, asta e un îndemn la bunătate, îmblînzeşte şi împacă. Dar dacă se întîmplă ca un vlăstar de viţă nobilă cu genealogie ilustră, asemenea unui cal arab de rasă care se cabrează şi neîncheză în mijlocul străzii, să intre în odaie şi să strîmbe din nas : „Aici au fost oameni de pe stradă !“ fiindcă un burghez le-a călcat pragul, înseamnă că acolo nobilimea a intrat în putrefacţie,

că a decăzut la una din acele măşti de batjocură, cum şi le punea atenianul Thespis [1], şi se rîde de persoana aceea şi ea devine obiect de satiră.

Aşa grăi feciorul de popă ; era o cuvîntare cam lungă, dar între timp şi fluierul fusese terminat.

La castel era zarvă mare. Veniseră oaspeţi mulţi de prin împrejurimi şi din capitală, doamnele erau gătite cu mai mult sau mai puţin gust. Într-un colţ stăteau laolaltă feţele bisericeşti ale locului, ţinîndu-se respectuos deoparte şi dînd impresia că au venit la o îngropăciune ; dar, de fapt, era o petrecere, numai că nu era încă în toi.

Urma să aibă loc un mare concert şi baronul cel tînăr îşi adusese fluierul lui din lemn de salcie, dar, în pofida tuturor încercărilor făcute de el şi de tatăl său, nu ieşea din el nici un sunet, aşa că fluierul nu putea fi folosit.

Se cînta şi din instrumente şi din gură, fiecare după cum avea plăcere ; era, în definitiv, o muzică destul de suportabilă.

— Dar dumneavoastră sînteţi un virtuoz ! spuse un cavaler tînărului pedagog. Cîntaţi din fluier şi tot dumneavoastră îl şi faceţi ! Nu-i aşa că o să ne delectaţi şi pe noi cu acest mic instrument ?

Şi, zicînd aceasta, întinse pedagogului fluierul tăiat din salcia de lîngă mlaştină, anunţînd cu voce tare, în auzul tuturor, că pedagogul le va face cinstea de a cînta din fluier.

Voiau să-şi bată joc de el, lucrul era uşor de înţeles, şi de aceea pedagogul nu prea vroia să cînte, deşi avea multă îndemînare, dar atîta stăruiră încît pînă la urmă luă fluierul şi îl duse la gură. Numai că fluierul nu era un fluier obişnuit, ci unul de a dreptul

[1] Poet antic grec considerat drept „părintele tragediei“ (sec. VI î.e.n.).

uluitor, căci de îndată ce tînărul suflă în el scoase un sunet strident, ca un şuierat de locomotivă, ba poate chiar şi mai puternic, care, străbătînd curtea, se auzi pînă dincolo de parc ba chiar şi de pădure. Şi, o dată cu sunetul, se stîrni şi vîntul care vuia: „Fiecare la locul său!", „Fiecare la locul său!" şi iată-l pe baronul-tată, zburînd, ca dus de vînt, afară din castel, tocmai în casa grăjdarului, iar pe grăjdar zburînd nu sus, în sala cea mare, că doar acolo nu putea ajunge, ci în odaia slugilor, drept în mijlocul valeţilor „distinşi" care umblau de colo-colo în pantaloni scurţi şi ciorapi de mătase, şi cărora li se înţepeniră, pur şi simplu, mădularele de indignare văzînd o persoană atît de neînsemnată stînd cu ei la masă.

Sus, în sala de festivităţi, baroneasa cea tînără zbură la capătul celălalt al mesei unde merita să stea, iar lîngă ea se aşeză feciorul popii de parcă ar fi fost o pereche de logodnici. Un conte bătrîn, de cea mai veche viţă a ţării, rămase neclintit la locul lui de onoare, căci fluierul era drept şi cinstit. Cavalerul cel glumeţ, care ceruse să se cînte din fluier, zbură cu capul înainte drept în coteţul găinilor şi nu numai el singur.

Pe întinderi de kilometri răsuna acum fluierul şi, de pretutindeni, soseau ştiri despre întîmplări care de care mai ciudate. O familie bogată a unui mare negustor, care se plimba într-o trăsură cu patru cai, fu cu totul măturată de vînt afară din caleaşcă şi nu mai căpătă loc nici chiar în spate. Doi ţărani chiaburi, care-şi întinseseră stăpînirea şi pe ogoarele altora, fură aruncaţi de vînt într-un şanţ mlăştinos. Da, fluierul era într-adevăr un fluier primejdios! Din fericire, plesni după primul sunet şi bine că s-a întîmplat aşa, căci reintră în buzunar: „Fiecare la locul său!"

A doua zi nu se mai vorbea de întîmplarea cu pricina, şi de aci ieşi vorba: „A băgat fluierul în buzunar", în înţelesul că i-a închis gura.

De altfel, totul reintrase în vechea ordine, afară de cele două portrete vechi, al marchidanului şi al păzitoarei de gîşte, care acum atîrnau sus, în sala de festivităţi, unde le aruncase vîntul; şi cînd un adevărat cunoscător de artă afirmă că fuseseră pictate de o mînă de maestru, nu le mai clinti nimeni de la locul lor, au rămas acolo la mare cinste, fiindcă pînă atunci nimeni nu-şi închipuise că ele ar avea vreo valoare.

Portretele atîrnă şi azi în acel loc, căci „fiecare trebuie să stea la locul său".

Veşnicia e lungă, mai lungă decît povestea.

PIATRA FILOZOFALĂ

Ştii doar povestea despre Holger, danezul? Nu vrem să ţi-o istorisim, ci doar să te întrebăm dacă îţi aminteşti că „Holger, danezul, a cucerit marea ţară a Indiei de la răsărit spre capătul pămîntului, pînă la copacul denumit Arborele Soarelui", aşa cum povesteşte Christen Pedersen[1]. Dar pe Christen Pedersen îl cunoşti? N-are importanţă dacă îl cunoşti sau nu. Holger, danezul, a conferit acolo pastorului Jon puterea şi coroana regală peste întreaga Indie. Pe pastorul Jon îl ştii? O, nu face nimic dacă nu-l cunoşti, căci în povestea noastră el nici nu apare. Aici vei auzi vorbindu-se de Arborele Soarelui „din India de la răsărit, spre capătul pămîntului", cum credeau odată cei care n-au învăţat geografie cum am învăţat noi. Dar şi acest lucru ne e indiferent.

Arborele Soarelui era un pom minunat cum n-am văzut noi niciodată şi cum sigur că nici tu n-ai să vezi. Coroana lui se întindea pe mai mulţi kilometri în jur şi alcătuia de fapt o pădure întreagă, căci cea mai mică rămurică a sa era ea însăşi un pom. Se găseau acolo palmieri, fagi, coconari, platani

[1] Scriitor danez (1480—1554).

— ei da, toate soiurile de arbori din întreaga lume creşteau în coroana Arborelui Soarelui, ca nişte crengi mici ale marelui pom şi erau atît de întortocheate, încît puteau fi lesne asemuite cu nişte văi şi cu nişte dealuri învesmîntate în verde catifelat şi gemînd sub puzderia de flori. Fiecare creangă era ca o poiană întinsă şi înflorită sau ca o grădină încîntătoare. Soarele îşi arunca razele arzătoare asupra arborelui — căci arborele acesta, după cum aţi mai auzit, era doar al soarelui.

Se adunau aci păsările din toate colţurile lumii, păsările din pădurile seculare ale îndepărtatei Americi, din grădinile de trandafiri ale Damascului, din junglele Africii tropicale, unde elefantul şi leul îşi închipuie că ei singuri sînt stăpînii lumii. Veneau aici pînă şi pescăruşii, iar cocorul şi rîndunica fireşte că poposeau şi ele în crengile acestui arbore.

Dar păsările nu erau singurele vietăţi care se adunau aici. Cerbul, veverita, antilopa şi sute de alte animale, sprintene şi frumoase, se simţeau aici la ele acasă.

Coroana arborelui era doar o imensă grădină înmiresmată şi într-însa, acolo unde crengile cele mai mari se întindeau ca nişte coline înverzite, se afla un castel de cristal cu vederea spre toate ţările lumii. Fiecare turn se înălţa asemenea unui crin, prin lujerul căruia te puteai urca pînă sus, pe treptele în spirală dinlăuntrul lui.

Îţi vei închipui deci uşor că puteai păşi afară pe cîte o frunză întocmai ca pe o terasă.

În vîrful cel mai înalt al crinului se găsea cea mai frumoasă şi mai strălucitoare sală de festivităţi care avea drept acoperiş cerul albastru cu soare şi stele. În părţile de jos ale castelului, sălile vaste erau la fel de măreţe, dar în alt chip. În pereţii acestor încăperi se oglindea întreaga lume înconjurătoare; se putea

vedea acolo tot ce se petrecea, aşa că nu mai era nevoie să citeşti ziarele şi, afară de asta, nici nu se găseau ziare pe aici. Totul se vedea în imagini vii, numai să fi fost în stare să te uiţi la ele, căci ce-i prea mult strică, strică pînă şi omului cel mai înţelept, şi aici locuia chiar cel mai înţelept om din lume. Numele lui era atît de complicat încît tu nici nu l-ai putea pronunţa, aşa că ce ţi-l mai spun degeaba ? Ştia tot ce putea şti cel mai destoinic, mai citit şi mai înţelept om de pe acest pămînt. Cunoştea fiecare invenţie care a fost sau urma să fie născocită; înţeleptul rege Solomon, care nu pe degeaba fusese numit „înţelept", era numai pe jumătate atît de deştept pe cît era acest om ; şi regele Solomon stăpînea forţele naturii şi duhurile atotputernice, ba pînă şi moartea i se supunea. Dar regele Solomon a trebuit şi el să moară, şi acesta era gîndul care deseori îl frămînta pe puternicul stăpîn al castelului din Arborele Soarelui. Chiar şi el, oricît de mult i-ar fi întrecut în înţelepciune pe toţi oamenii, trebuia cîndva să moară, după cum şi copiii lui trebuiau să moară ; ştia de asemenea că frunzişul pădurii urma să se ofilească şi să se prefacă în scrum. Vedea cum o generaţie de oameni se spulberă în vînt ca frunzele unui pom şi cum o nouă generaţie înfloreşte. Dar frunzele o dată căzute nu mai creşteau la loc, se prefăceau în pulbere, în alte părticele de plante.

Ce se întîmplă cu omul cînd soseşte îngerul morţii ? Ce sens are moartea ? Trupul se descompune, dar sufletul ? Da, ce e sufletul ? Ce devine el ? Unde se duce ? „A trecut în viaţa veşnică", spune religia, pentru a ne consola. Dar cum s-a făcut trecerea ? Unde şi cum continui să trăieşti ? „Sus în cer ! ", spun evlavioşii. „Ne înălţăm, va să zică, sus ! Sus !", repeta înţeleptul şi îşi ridica privirea spre soare şi stele, „Sus ! " şi vedea din forma sferică a pămîntului că de fapt sus şi jos e unul şi acelaşi lucru, şi că ele depind doar de punctul în care te-ai plasat pe sfera plutitoare. Dacă te urci sus, atît de sus cît îşi înalţă vîrfurile cei mai înalţi munţi ai pămîntului, văzduhul limpede şi străveziu pe care-l numim aici „cerul pur" se transformă într-o beznă neagră ca tăciunele, asemenea unei pături imense, şi soarele apare ca un glob incandescent, fără raze, iar pămîntul se învăluie într-o ceaţă gălbuie. Aici este limita pînă unde poate ajunge ochiul nostru fizic, aici se pune stavilă şi cercetării spiritului omenesc ! Cît de săracă este ştiinţa noastră ! Pînă şi cel mai înţelept dintre înţelepţi nu ştie decît foarte puţin din ceea ce, pentru noi, este atît de important.

Într-o cămăruţă a castelului se afla cea mai bogată comoară a pămîntului : Cartea Adevărului. Înţeleptul o citea filă cu filă. Este o carte pe care orice om o poate citi, dar numai în parte : în ochii unora scrisul pare că tremură, astfel că nu-s în stare să descifreze cuvintele. Pe unele pagini scrisul arată atît de şters, aproape invizibil, încît ţi se pare că ai în faţă o foaie nescrisă. Cu cît eşti mai înţelept, cu atît mai multe poţi citi, şi cel mai înţelept citeşte cel mai mult. Înţeleptul din palatul său de cristal se mai pricepea, pe deasupra, să strîngă lumina stelelor şi razele soarelui, strălucirea forţelor tainice şi flacăra spiritului. Cu ajutorul acestor lumini amplificate, îndreptate asupra filelor cărţii, izbutea să citească tot mai multe din cele scrise în carte, dar la acel capitol care purta titlul „Viaţa după moarte", nu mai putea desluşi nici un punctuleţ. Această constatare îl neliniştea : să nu fie el în stare să găsească pe lumea asta o lumină care să înlesnească ochiului să citească ce scria acolo, în Cartea Adevărului ?

La fel cu înţeleptul rege Solomon, pricepea şi el graiul făpturilor necuvîntătoare, le auzea cîntecele

şi discuţiile, dar prin aceasta nu devenea, cel puţin în acel punct, mai deştept. Descoperi forţele ascunse ale plantelor şi metalelor, forţe capabile să îndepărteze bolile, să îndepărteze moartea, dar nu s-o şi desfiinţeze. În tot ce s-a creat şi la care putea ajunge el, căuta să descopere lumina care să dezlege taina vieţii veşnice, dar nu o găsea, şi Cartea Adevărului stătea în faţa lui de parcă n-ar fi cuprins decît pagini nescrise. Creştinismul îi indica în *Biblie* cuvîntul de mîngîiere despre o viaţă eternă, dar ar fi vrut să-l afle în propria lui carte şi în ea nu se vedea nimic.

Avea cinci copii, patru fii, instruiţi aşa cum îşi poate învăţa copiii cel mai înţelept om, şi o fiică, frumoasă, blajină şi deşteaptă, dar oarbă, ceea ce totuşi părea să n-o supere prea mult. Tatăl şi fraţii ei îi ţineau loc de ochi, dragostea lor o înconjura cu atîta gingăşie, încît i se părea că vede totul cu propriii ei ochi.

Niciodată nu s-au îndepărtat feciorii înţeleptului de încăperile palatului mai mult decît se întindeau crengile arborelui, şi sora lor şi mai puţin chiar decît ei. Erau fericiţi în locul unde copilăriseră, în înmiresmatul, minunatul Arbore al Soarelui. Ca şi altor copii, le plăcea să audă povestindu-li-se, şi tatăl le istorisea lucruri din care alţi copii n-ar fi înţeles nimic, dar ei erau de pe-acum mai deştepţi decît unii oameni maturi de la noi. Tatăl le explica ce se vedea în imaginile vii de pe pereţii castelului, creaţiile oamenilor şi mersul evenimentelor în toate ţările de pe pămînt. De multe ori feciorii ar fi dorit să se afle în lumea de afară şi să ia parte la toate acele fapte mari. Tatăl le spunea atunci că în lumea oamenilor totul e nespus de greu şi de amarnic de îndurat, că lucrurile nu-s chiar aşa cum le văd ei din lumea copilăriei lor. Le vorbea despre Adevăr, Frumos şi Bine şi le spunea că aceste trei elemente

ar forma consistenţa lumii şi că, sub influenţa lor, lumea s-ar putea preschimba într-o piatră preţioasă mai limpede decît apa diamantului. Strălucirea ei ar avea puteri divine, ar radia peste toate şi ar fi de fapt ceea ce se numeşte „piatra filozofală". Le spunea că, aşa cum prin creaţie s-ar ajunge la conştiinţa fiinţei supreme, ar putea şi oamenii să aibă certitudinea existenţei unei asemenea pietre preţioase ; mai mult, însă, nu le poate spune, deoarece nici el nu ştie mai mult.

Această povestire ar fi greu de înţeles pentru alţi copii, dar ei o înţelegeau.

Îi puseră părintelui lor şi alte întrebări cu privire la Frumos, Adevăr şi Bine şi el le explica şi le spunea o mulţime de lucruri, le spuse chiar că Dumnezeu, cînd îl crease pe om din ţărînă, i-a dăruit cinci săruturi, săruturi de foc, săruturi din inimă, cinci săruturi divine şi că ele ar fi ceea ce noi numim cele cinci simţuri. Cu ajutorul lor sînt văzute, înţelese şi percepute Frumosul, Adevărul şi Binele, prin ele sînt preţuite, ocrotite şi răspîndite.

La aceasta se gîndeau acum copiii tot timpul, ziua şi noaptea. Atunci, cel mai în vîrstă dintre fraţi avu un vis minunat şi, lucru destul de ciudat, al doilea frate avu şi el acelaşi vis ; îl visă şi al treilea şi al patrulea ; fiecare dintre ei avusese unul şi acelaşi vis. Se făcea că cel mare plecase în lume şi găsise piatra filozofală. Strălucea ca o flacără luminoasă pe fruntea lui ; pe cînd el se întorcea în zori, pe calul său iute ca săgeata, trecînd în galop peste poienile de catifea verde ale casei părinteşti, spre castel, nestemata răspîndea o astfel de lumină şi o asemenea strălucire peste filele cărţii, încît devenise citeţ tot ce scria acolo despre viaţa de dincolo de mormînt. Sora lor nu visase nimic cu privire la o

călătorie în lumea largă, lumea ei fiind casa părintească.

— Plec în lumea largă ! zise cel mai mare dintre fraţi. Trebuie să ştiu cum stau lucrurile şi să mă aflu printre oameni. Nu vreau să întîlnesc decît Binele şi Adevărul, prin ele voi şti să apăr Frumosul. Multe se vor schimba cînd voi păşi în viaţă !

Da, avea gînduri îndrăzneţe şi mari, cum are fiecare dintre noi cînd stăm acasă la gura sobei înainte de a ieşi în lume şi a afla ce e ploaia şi ce e înţepătura spinului.

Cele cinci simţuri erau la el, ca de altfel şi la fraţii săi, foarte bine dezvoltate, dar fiecare dintre ei avea mai ales unul din simţuri care le întrecea pe toate celelalte în putere şi desăvîrşire. La cel mai vîrstnic era mai cu seamă văzul pe care se putea bizui. Avea, după cum spunea, ochi pentru toate timpurile, ochi pentru toate popoarele, ochi care puteau zări tot atît de bine comorile pitite adînc, în sînul pămîntului, ca şi cele dinlăuntrul pieptului omenesc, ca şi cînd s-ar fi aflat sub sticlă străvezie, adică el vedea mai mult decît putem noi ghici într-un obraz care roşeşte sau păleşte şi într-un ochi care surîde sau plînge.

Cerbi şi gazele îl însoţiră pînă la graniţa de apus şi acolo sosiră lebedele sălbatice şi zburară către miazănoapte-apus. Merse pe urmele lor şi ajunse, în sfîrşit, în lumea largă, departe de ţara părintească ce se întindea „de la răsărit pînă spre capătul pămîntului".

Vai, ce ochi mari făcea ! Erau multe de văzut şi e întotdeauna altceva să vezi locurile şi lucrurile cu ochii tăi, decît să le contempli în imagini oricît de bune ar fi ele, şi erau chiar extraordinar de bune imaginile de-acasă, din castelul părintelui său. Nu lipsi mult să-şi piardă chiar ochii de atîta uimire

faţă de simfonia de culori şi de luxul carnavalului plin de zgomot şi de frumuseţe, dar nu şi-i pierdu, pentru că avea ceva mai bun de făcut cu ei.

Dorea să pornească temeinic şi cinstit în căutarea Frumosului, Adevărului şi Binelui, dar lucrurile stăteau tocmai de-a-ndoaselea. Vedea cum Urîtul primea coroana cuvenită Frumosului, cum Binele trecea deseori neobservat şi, dimpotrivă, Mediocritatea era aplaudată. Se ţinea seama de nume şi nu de talent, de haină şi nu de om, de profesiune şi nu de vocaţie. Dar se vede că altfel nu se putea.

„Da, îşi zicea el, aici trebuie să intervin energic !" Şi interveni ; dar pe cînd mergea în căutarea Adevărului, sosi diavolul, care este părintele minciunii ba chiar minciuna însăşi. Ar fi preferat să-i scoată clarvăzătorului amîndoi ochii deodată, dar ăsta ar fi fost un fel de a proceda cam grosolan. Ori, diavolul procedează cu mai multă fineţe ; îl lăsă deci să caute Adevărul şi să afle Binele, dar, în timp ce tînărul se uita atent în jur, diavolul îi suflă o aşchie în ochi, în amîndoi ochii deodată cîte o aşchie. Ori, treaba asta vă închipuiţi că nu putea de loc să-i facă bine. Diavolul umflă apoi aşchiile pînă deveniră bîrne şi gata ! s-a zis cu ochii băiatului ! Acum clarvăzătorul stătea ca un orbete în lumea largă şi nu mai avea nici o încredere în ea. Toate gîndurile bune pe care le nutrise el despre lume şi despre sine însuşi le părăsise, şi cînd renunţi la lume şi la tine însuţi, atunci eşti pierdut !

„Pierdut !" cîntau lebedele sălbatice în timp ce zburau peste ocean, către răsărit. „Pierdut !" repetau rîndunelele zburînd şi ele tot spre răsărit, către Arborele Soarelui şi, pentru cei de-acasă, acestea numai veşti bune nu erau !

— Clarvăzătorului i-a mers, ce e drept, rău ! zise al doilea frate. Dar celui-care-aude-totul îi va merge poate mai bine.

Simţul auzului era la el cel mai ascuţit, putea auzi chiar cum creşte iarba, atît de departe ajunsese...

Îşi luă un cordial rămas-bun de la cei de-acasă şi porni de acolo înarmat cu însuşiri rare şi cu intenţii bune. Rîndunelele îl însoţiră şi el însoţi rîndunelele şi iată-l departe de patrie, afară, în lumea largă.

Ce-i prea mult nu-i sănătos, chiar dacă e un lucru bun ; de acest adevăr avea să se convingă şi el în curînd. Auzul îi era puternic, auzea cum creşte iarba, dar auzea totodată bătaia fiecărei inimi omeneşti la bucurie şi la durere. Îi era de parcă lumea ar fi fost un singur şi imens atelier de ceasornicărie în care ceasurile mergeau „tic-tac“ şi toate orologiile din turnuri băteau „bing-bang“. Nu, era ceva insuportabil ! Ciulea totuşi urechile pe cît putea. Pînă la urmă, toate aceste zgomote şi toată gălăgia deveniră pentru un singur om din cale-afară de puternice.

Sosiră apoi haimanale în vîrstă de şaizeci de ani, etatea nu contează. Strigară şi făcură o larmă de nedescris ; asta poate că ar fi iscat zîmbete, dar lor li se alăturară bîrfelile şoptite prin toate colţurile caselor, pe toate străzile şi şoselele, pînă afară, la cîmp. Minciuna se făcea cel mai tare auzită şi se erija în rol de stăpînă, zurgălăul măscăriciului suna şi se pretindea clopot de biserică, pe scurt, cel-care-auzea-totul credea că înnebuneşte şi îşi vîrî adînc degetele în urechi, dar tot mai auzea cîntecul fals şi sunetul supărător. Trăncăneală şi palavre, afirmaţii susţinute cu încăpăţînare şi care nu valorau o ceapă degerată se rostogoleau de pe limbă pînă o făceau să pocnească şi să se frîngă de atîta nesfîrşită mişcare. Era o gălăgie şi o hărmălaie de-ţi venea să

înnebuneşti, nu alta ! Băiatul îşi vîrî şi mai adînc degetele în urechi, tot mai adînc, pînă îi plesniră timpanele, astfel că acum nu mai auzea nimic, nici măcar Frumosul, Adevărul şi Binele. Deveni tăcut şi bănuitor, nu mai avea încredere nici în sine însuşi, şi asta e o grea pacoste. Nu izbuti să găsească miraculosul nestemat şi să-l ia cu el acasă şi renunţă atît la preţioasa piatră cît şi la dînsul chiar, şi asta era tot ce putea fi mai rău.

Păsările care zburau spre răsărit răspîndiră această veste pînă ce ajunse şi la castelul părintesc din Arborele Soarelui ; scrisori nu soseau acolo, de altfel nici nu exista poştă.

— Acum vreau să-mi încerc şi eu norocul ! zise al treilea frate. Am un nas bun !

E drept că nu se exprimase prea frumos, dar aşa vorbea el şi deci trebuie să-l luăm aşa cum era. Mereu bine dispus, mai era pe lîngă toate şi poet, un poet adevărat. Tot ce nu putea exprima în cuvinte, cînta în versuri. În ce priveşte lumea ideilor, îi întrecea cu mult pe ceilalţi. „Adulmec orice urmă !“, obişnuia el să spună şi avea dreptate, căci simţul mirosului, pe care-l avea dezvoltat în cel mai înalt grad, îi oferea un vast teritoriu de investigaţii în domeniul Frumosului. „Unuia îi place mireasma mărului, altuia mirosul grajdului ! spunea el. Fiecare sector din împărăţia Frumosului, cu mirosul lui specific, îşi are amatorii lui. Unii se simt ca acasă în atmosfera de cîrciumă şi în fumul lumînărilor de seu, unde duhoarea de rachiu se amestecă cu mirosul de tutun prost ; alţii preferă parfumul respingător de iasomie şi se masează cu cel mai tare ulei de cuişoare cu miros greu de suportat. Unii caută aerul proaspăt al mării cu briză sănătoasă, sau urcă piscurile înalte ale munţilor ridicîndu-se astfel deasupra îndeletnicirilor vieţii cotidiene !“ Da, aşa vorbea el ; o

făcea de parcă ar mai fi fost cîndva afară, în lume, ar mai fi trăit printre oameni şi i-ar cunoaşte, dar nu era decît propria-i înţelepciune, darul lui poetic pe care i-l hărăziseră ursitoarele încă din leagăn.

Îşi luă deci rămas-bun de la castelul părintesc din Arborele Soarelui, străbătu frumoasele plaiuri ale patriei şi, o dată dincolo, se urcă în spinarea unui struţ care aleargă mai iute decît calul, şi cînd zări, mai tîrziu, lebedele sălbatice, se avîntă între aripile celei mai puternice. Îi plăcea variaţia şi de aceea zbură către meleagurile străine de dincolo de ocean, cu imensele lor păduri, lacuri adînci, munţi masivi şi oraşe mîndre şi, pe unde trecea, se părea că o rază de soare pluteşte deasupra şesului. Fiecare floare, fiecare tufă răspîndea un miros mai puternic decît de obicei, simţind că în apropiere, se află un prieten, un ocrotitor care le apără şi le înţelege, ba pînă şi pipernicitul tufan de trandafiri îşi înălţa crengile, îşi desfăşura frunzele şi îmbobocea. Oricine putea să-i admire florile ; chiar şi melcul negru şi umed al pădurii îi observase splendoarea.

— Vreau să-mi las amprenta pe această floare ! zise melcul. Am s-o scuip ca să n-o deochi. Altceva nu pot face !

— Din păcate, asta-i soarta frumuseţii ! rosti poetul şi compuse un cîntec pe această temă, îl îngînă în felul lui, dar nimeni nu-l luă în seamă.

Tocmi atunci un toboşar, îi dădu doi gologani şi o pană de păun şi acesta aranjă cîntecul pentru tobă şi îl cîntă prin oraş, pe toate străzile şi uliţele, trezind atenţia oamenilor care îl ascultară şi afirmară că-i înţeleg tîlcul adînc.

Acum poetul putea compune liniştit cîntece în care să proslăvească Frumosul, Adevărul, şi Binele, şi oamenii îl ascultau prin cîrciumi unde fumegau lumînările de seu, îl ascultau în trifoiştea îmbelşugată din pădure, ca şi în largul mării. Se părea că acest al treilea frate era mult mai norocos decît ceilalţi doi fraţi mai mari.

Dar diavolul nu putea îngădui aceasta şi de aceea se înfăţişă imediat cu cădelniţele regeşti şi bisericeşti şi cu toate tămîierile lumeşti care se află pe lume şi la prepararea cărora diavolul se pricepe atît de bine. Întrebuinţă deci cele mai pătrunzătoare soiuri de tămîie care ameţesc cumplit, astfel că şi un înger şi-ar fi pierdut capul, darmite un biet poet. Ştie el, Necuratul, cum să-i ia pe oameni ! Pusese stăpînire pe întreaga fiinţă a poetului cu ajutorul tămîierilor, pînă ce acesta se pierdu cu firea, uită de misiunea lui, de casa părintească, într-un cuvînt uită totul, chiar şi de sine însuşi, pierzîndu-se în fumuri şi în tămîieri.

Toate păsărelele se întristară foarte la auzul acestei ştiri şi nu mai cîntară trei zile în şir. Melcul negru de pădure se înnegrise şi mai tare, dar nu de mîhnire, ci de invidie. „Eu, zise el, se cuvine să fiu cel tămîiat, căci eu i-am inspirat cel mai renumit cîntec al său, cîntecul la tobă, eu am fost acela care am scuipat trandafirul ca să nu se deoache. Pot aduce şi martori !“

Dar acasă, în India, încă nu se aflase nimic, căci păsărelele erau toate în doliu şi timp de trei zile n-au scos nici măcar un singur sunet, iar după ce timpul de doliu a trecut, atît de adîncă le fusese mîhnirea, încît uitaseră pe cine jeliseră. Aşa merg lucrurile !

— Acum e rîndul meu să plec în lume şi să rămîn acolo ca şi ceilalţi ! zise cel de-al patrulea frate.

Era, ca şi fratele său mai mare, mereu în toane bune, numai că nu era poet şi tocmai de aceea avea toate motivele să nu-şi strice buna dispoziţie.

Amîndoi răspîndiseră voioşia şi voia-bună în castel, dar acum pierise orice veselie dinlăuntrul lui. Văzul şi auzul sînt dintotdeauna socotite de oameni drept cele mai importante simţuri, pe care şi le doresc să fie cît mai ascuţite, celelalte trei fiind mai puţin preţuite. Numai că aceasta nu era de loc părerea celui de-al patrulea flăcău ; el avea un foarte dezvoltat simţ al gustului în toate sensurile în care acest cuvînt poate fi interpretat, şi acest simţ domină peste tot. El stăpîneşte atît ceea ce trece prin gură, cît şi ce răzbate prin spirit ; de aceea tînărul aprecia tot ce se afla sub frunte ca şi în cratiţă, în sticlă ca şi în strachină.

— Poate mie îmi va surîde norocul mai mult decît fraţilor mei ! zise el. Plec, dar ce mijloc de locomoţie să aleg ? S-au inventat oare baloanele ? îl întrebă el pe tatăl său, care cunoştea toate invenţiile de pînă atunci ca şi pe cele ce urmau să fie născocite ; dar baloanele nu fuseseră încă inventate, nici vapoarele cu aburi şi nici căile ferate.

— Nu face nimic ! urmă el. Am să plec cu balonul, tatăl meu ştie cum să-l construiască şi o să-mi arate şi cum trebuie condus. Nimeni pînă acum nu cunoaşte această invenţie şi de aceea se va crede că e un fenomen ceresc. După ce voi ajunge, voi da foc balonului, în care scop tata îmi va da cîteva beţişoare din acea invenţie viitoare care se va numi „chibritul chimic".

Căpătă toate acestea, şi îşi luă zborul, iar păsările îl însoţiră mai departe decît pe ceilalţi fraţi. Voiau şi ele să vadă cum decurge călătoria, şi se adunau în zbor din ce în ce mai multe, căci erau tare curioase să vadă şi ele ce soi de pasăre zboară acolo. Se formase o suită impunătoare. Văzduhul se înnegrise de păsări, veneau ca un nor uriaş, ca un roi

de lăcuste deasupra Egiptului, şi aşa ajunse şi cel de-al patrulea frate în lumea largă.

— Am avut un prieten bun şi un ajutor destoinic în vîntul de răsărit ! zise el.

— În vîntul de răsărit şi în cel de apus vrei să spui ! adăugară cele două vînturi. Amîndouă te-am însoţit cu schimbul, altminteri nu te-ai fi putut îndrepta spre nord-vest.

Numai că el nu auzea ce spun vînturile ; de la o vreme nici păsările nu-l mai însoţiră. Se săturaseră de atîta călătorie şi apoi se gîndeau că balonul o să-şi cam ia lumea în cap dacă vede că i se dă prea multă atenţie.

Balonul se lăsă deasupra unuia din cele mai mari oraşe, unde cel de-al patrulea frate se aşeză o clipă să se odihnească în vîrful unei turle de biserică. Dar, în acelaşi timp, balonul se reînălţă în văzduh, ceea ce n-ar fi trebuit să facă. Unde s-a oprit şi ce-a devenit, e greu de spus, de altfel e şi de prisos pentru că tot nu fusese încă inventat.

Tînărul stătea acum sus de tot, în vîrful turlei, singur-singurel ; păsările nu mai zburau pe lîngă el căci erau sătule de dînsul, după cum şi dînsul era sătul de ele.

Toate hornurile din oraş fumegau şi răspîndeau în aer miros de fum.

— Astea sînt altare ridicate în cinstea ta ! îi spuse vîntul, dorind să-i facă plăcere.

Cutezător, tînărul stătea acolo sus şi se uita în jos, la lumea de pe stradă. Unul păşea fudul de sacul lui cu bani, altul fudul de cheia care-i atîrna în coada fracului, deşi nu avea ce descuia cu ea. Unul era mîndru de haina ce-o purta, deşi era mîn-

cată de molii, iar un altul se fălea cu trupul lui din care însă de pe-acum rodeau viermii.

— O, deşertăciune! Trebuie să cobor, să mai umblu prin oale şi să gust din ele! zise el. Dar deocamdată mai stau un pic aicea sus, unde vîntul suflă atît de plăcut.

Numai că se aşezase pe girueta care se învîrtea şi se tot învîrtea, aşa că el, convins că vîntul continuă să sufle, ramase acolo ca să-şi guste în linişte tihna.

După ce fraţii plecară unul după altul, castelul din Arborele Soarelui rămase pustiu şi tăcut.

— Nu le merge bine feciorilor mei! gîndi tatăl. Nu-mi vor aduce ei în vecii vecilor miraculoasa piatră preţioasă.

Şi se aplecă deasupra Cărţii Adevărului şi scrută fila din care voia să afle ce scrie acolo despre viaţa de după moarte, dar pentru el nu era nimic de văzut şi de aflat.

Fiica oarbă era mîngîierea şi bucuria lui; se apropiase de bătrîn cu duioşie şi gingăşie. Pentru bucuria, pentru fericirea lui, ar fi dorit ca preţiosul giuvaer să fie găsit şi adus acasă. Se gîndea cînd cu mîhnire, cînd cu bucurie la fraţii ei. Unde se aflau? Mai trăiau oare? Dorea din toată inima să-i poată cel puţin visa, dar, lucru destul de ciudat, nici măcar în vis nu se putea întîlni cu ei. In sfîrşit, visă într-o noapte că ei o strigau, o implorau să-i cheme din lumea largă şi se făcea că ea trebuia să plece departe, departe de tot, şi iar era de parcă s-ar fi aflat încă în casa părintelui ei; nu-şi găsise fraţii, dar simţea arzîndu-i ceva, ca un foc, în palmă; găsise piatra preţioasă şi o aducea acum tatălui ei.

Cînd se deşteptă, i se păru că încă mai strînge în pumn talismanul acela, dar nu era decît furca ei de tors. In noaptea nesfîrşită de care era înconjurată, torsese aproape neîntrerupt; firul de pe fus era mai subţire decît pînza de păianjen. Ochiul omenesc nici n-ar fi putut să-l zărească; udat cu lacrimile ei, firul acesta negrăit de subţire devenise tot atît de trainic ca frînghia unei corăbii.

Ridicîndu-se din pat îşi zise că visul acesta trebuia să se împlinească.

Era noapte, tatăl ei dormea, ea îi sărută mîna, îşi luă fusul şi legă strîns capătul firului de casa părintească, căci altminteri biata oarbă n-ar mai fi putut găsi drumul înapoi, spre casă. Firul acesta urma să-i fie călăuză, pe el se bizuia, nu pe ea însăşi şi nici pe ceilalţi. Culese patru frunze din Arborele Soarelui şi le încredinţă vîntului şi furtunii ca să le predea fraţilor ei în semn de salut, dacă ar fi ca să nu-i mai poată găsi în lumea largă.

Oare ce avea să i se mai întîmple şi ei, sărmanei copile oarbe? Noroc că avea cu ea firul acela invizibil de care să se poată ţine, şi noroc că avea şi un simţ al pipăitului atît de ascuţit, încît ai fi zis că are şi ochi şi urechi în vîrfurile degetelor.

Şi plecă şi ea în lumea largă, în zgomotoasa, agitata, ciudata lume şi, pe unde trecea, cerul se înseninа şi ea simţea mîngîierea caldă a soarelui şi raza binecuvîntată a curcubeului care se arcuia către văzduhul albastru. Auzea cîntecul păsărilor, respira mireasma grădinilor de portocali, atît de puternică, încît i se părea că şi simte gustul fructelor coapte. Sunete line şi cîntece suave ajungeau la urechea ei unde larma şi ţipetele şi gălăgia nu puteau pătrun-

de. In străfundul inimii ei se făceau auzite toate cîntecele pornite în pieptul oamenilor, şi cele triste :

„Doar lacrimi ne sînt date-n viaţă,
Un vis în care plîngem !“,

ca şi cele vesele :

„Cununi de roze ne răsfaţă,
Voioşi cînd noi ne strîngem !“

Apoi din nou cele triste :

„Creşeşte tînăr şi bătrîn,
Iubindu-se pe sine !“

şi iarăşi altele vesele :

„Iubirea-i în al firii sîn
Ca lumea s-o-nsenine.“

În jur, cîntecul părea acum un cor :

„Să rîzi de toate, să-ţi baţi joc,
Ca lupii să urli-tare !“

Dar străfundul inimii fetei cele oarbe răsuna :

„De crezi în viaţă, ai noroc
Chiar şi în clipe-amare !“

Oriunde apărea dînsa, printre bărbaţi şi femei, printre tineri şi bătrîni, răsărea deodată în suflete recunoaşterea Adevărului, Binelui şi Frumosului. Oriunde se ivea, în atelierul artistului, în bogatele săli festive sau în fabrici unde uruiau roţile maşinilor grele, pretutindeni era ca şi cînd s-ar fi ivit o rază de soare, ca şi cînd s-ar fi auzit vibrînd strunele unei harfe, ca şi cînd s-ar fi simţit mireasma florilor şi ar fi picurat pe frunza lîncedă stropi înviorători de rouă.

Numai că diavolul nu se putea împăca cu aşa ceva ; şi pentru că avea mai multă minte decît zece mii de bărbaţi la un loc, scorni un mijloc ca să-i vină de hac fetei. Se duse la marginea mlaştinii, luă cîţiva clăbuci din apa stătută şi făcu să se rostogolească deasupra lor de şapte ori ecoul cuvîntului Minciună. Pisă versuri omagiale plătite şi discursuri funebre ipocrite şi le puse la fiert în lacrimi de invidie. Presără deasupra suliman de pe obrajii unei dudui palide şi plămădi din toate acestea o fată atît de asemănătoare fetei celei oarbe, încît oamenii nu mai ştiau care din ele era cea adevărată.

„De crezi în viaţă, ai noroc
Chiar şi în clipe-amare !“,

cînta încrezătoare fata cea adevărată.

Lăsase în seama vîntului şi a furtunilor cele patru frunze verzi pe care le luase din Arborele Soarelui pentru a fi trimise fraţilor ei în chip de salut şi nu se îndoia că dorinţa ei va fi îndeplinită, după cum nu se îndoia că talismanul va fi găsit şi că în curînd îşi va trimite strălucirea pînă la casa părintelui ei.

„Casa părintelui meu !“ repetă ea. Da, am tot mai mult convingerea că pămîntul e lăcaşul acestei pietre preţioase, căreia aproape că-i simt jarul în căuşul palmei mele. Am păstrat fiecare grăunte de Adevăr, luat şi dus de cînt, şi l-am lăsat să se pătrundă de mireasma Frumosului pe care-o simte chiar şi-un orb. Am luat sunetul bătăii de inimă a omului în faţa Binelui şi l-am adăogat grăuntelui. Tot ce aduc nu-i decît un fir de praf, dar totuşi praf din multcăutata piatră preţioasă ; mi-e mîna plină

de el!“ Şi zicînd acestea întinse mîna spre tatăl ei. Se afla acasă, revenise cu iuţeala gîndului, fiindcă nu lăsase nici o clipă din mînă firul nevăzut care o lega de casa părintească.

Dar în aceeaşi clipă forţele rele năvăliră cu vîjîit de uragan asupra Arborelui Soarelui şi, repezindu-se prin poarta deschisă, deteră buzna drept în cămăruţa unde se afla Cartea cea mare a Adevărului.

— Se apropie sfîrşitul! strigă tatăl, apucînd strîns mîna fiicei sale.

— Nu! răspunse aceasta în deplină cunoştinţă. Sfîrşitul nu se poate apropia, căci simt raza care îmi încălzeşte sufletul!

Şi tatăl zări deodată flacăra luminoasă, scînteietorul grăunte de praf din mîna fetei care parcurgea filele albe ale cărţii, file ce aveau să confirme existenţa vieţii veşnice. Şi iată că în luciul lor orbitor se ivi un cuvînt, doar un singur cuvînt vizibil, şi acest unic cuvînt era:

Încredere.

Acum se aflau din nou împreună cu cei patru fraţi pe care îi cuprinsese dorul de patrie de îndată ce frunza cea verde se lăsase pe umărul lor. Sosiseră şi, o dată cu ei, sosiseră şi păsările călătoare care îi urmaseră şi cerbii şi gazelele şi toate vietăţile pădurii. Voiau să ia şi ele parte la bucuria lor, şi de ce nu s-ar bucura şi animalele dacă acest lucru e cu putinţă?

Şi, aşa acum se întîmplă cînd pătrunde o rază de soare într-o odaie plină de praf, unde face să se

rotească o coloană luminoasă de pulbere, aşa s-a întîmplat şi acum cu singura deosebire că pulberea aceasta era atît de strălucitoare, că pînă şi culorile vii ale curcubeului păreau mult prea şterse în comparaţie cu ea. Iar din filele cărţii, din luminosul cuvînt „Încredere“, fiecare grăunte de adevăr, dublat de strălucirea Frumosului şi de ecoul Binelui, lumina mai puternic decît o coloană de foc. Din acest cuvînt s-a înălţat puntea speranţei spre iubirea veşnică şi atotputernică.

PENIȚĂ ȘI CĂLIMARĂ

În odaia de lucru a unui poet, pe a cărui masă se afla și o călimară, se auzi o voce :

— E nemaipomenit cîte pot ieși dintr-o călimară ! Oare ce va mai urma ? E cu-adevărat nemaipomenit !

— Firește că da ! grăi călimara adresîndu-se peniței și celorlalte obiecte de pe masă. E de neînțeles ! Asta spun și eu tot timpul. E nemaipomenit cîte pot ieși din mine. Da, e aproape de necrezut ! Nici eu nu mai știu ce o să urmeze cînd omul se va porni din nou să scoată cerneală din mine. O picătură de-a mea ajunge pentru o jumătate de coală de hîrtie, și cîte nu cuprinde ea ! Sînt într-adevăr ceva ce nu s-a mai pomenit ! De la mine pornesc toate operele poetului, toți acei oameni vii care-și închipuie că ei cunosc lumea, toate acelea simțăminte duioase, acel umor, acele descrieri atrăgătoare ale naturii ; nici eu nu înțeleg cum, deoarece nu cunosc natura, dar toate astea zac în mine și pace ! De la mine au pornit și pornesc mulțimile de fete vaporoase și grațioase, de cavaleri viteji pe cai sforăitori, de orbi și de ologi și de mai știu eu ce. Vă pot asigura însă că eu nu-mi bat capul de fel.

— Aici ai dreptate ! răspunse penița. Nu-ți bați capul fiindcă nu gîndești de loc, căci dacă ai face-o

ți-ai da seama că tu nu contribui decît cu cerneala pentru ca eu să pot pune pe hîrtie tot ce sălășluiește în mine, să se poată citi ceea ce scriu. Căci penița este cea care scrie ! Nici un om nu se îndoiește de asta și cei mai mulți dintre oameni se pricep la poezie atît cît se pricepe și o călimară.

— Ai prea puțină experiență ! răspunse călimara. Ești numai de o săptămînă în serviciu și te-ai și tocit pe jumătate. Scoate-ți din cap că ești poet ! Nu ești decît o slugă și, înainte de venirea dumitale, am avut multe ca de-alde dumneata, atît din familia gîștei, cît și de fabricație englezească, cunosc așadar și pana de gîscă și penița de oțel. Am avut multe în serviciul meu și o să mai am, de îndată ce o să vină omul care se mișcă în locul meu și așterne pe hîrtie tot ce scoate dinlăuntrul meu. Tare aș vrea să știu ce urmează să extragă acum din mine.

— Cerneală ! o înțepă penița.

Seara, tîrziu, sosi acasă poetul ; fusese la un concert, auzise cîntînd un violonist cu renume și era copleșit și încîntat de minunata artă a acestuia. Violonistul scosese din instrumentul lui un torent uluitor de sunete ; cînd sunau ca un clipocit de ape, ca niște perle care se rostogoleau, cînd ca un ciripit de păsări în cor ; apoi vuiau ca vîntul prin codru ; i se părea că aude propria lui inimă plîngînd, dar în melodii cum numai o voce tînără de femeie le-ar putea reda. Era de parcă nu numai corzile viorii ar fi cîntat, ci și scăunașul, cheile și cutia de rezonanță însăși. Fusese extraordinar ! Și era o partitură grea, dar pentru artist părea o jucărie, ca și cînd arcușul s-ar fi plimbat pe strune încoace și încolo ; ai fi zis că oricine ar putea face la fel. Vioara răsuna de la sine, arcușul cînta de la sine, numai maestrul, care le mînuia și le insufla viață și sentiment, era uitat ; as-

cultătorii îl uitaseră pe maestru, numai poetul îşi amintea de el şi îşi aşternea gîndurile pe hîrtie :

„Cîtă nesăbuire ! Cît de semeţ se purtau vioara şi arcuşul ! Şi noi, oamenii, ne purtăm de multe ori la fel, poetul, artistul, inventatorul din domeniul ştiinţei, căpetenia de oşti, toţi aceştia — nu sîntem decît instrumentele pe care cîntă inspiraţia divină. Onoare ei ! Noi nu avem cu ce ne mîndri !"

Da, aşa scrise poetul, în gen de parabolă, şi o intitulă : *Maestrul şi instrumentele.*

— Poftim, cucoană ! zise peniţa, de îndată ce rămase iar singură cu călimara. Ai căpătat lecţia ce ţi se cuvine ! L-ai auzit doar citind ce a scris.

— Da, ceea ce l-am făcut eu să scrie ! răspunse călimara. Asta loveşte în dumneata, pentru aroganţa de care dai dovadă. Cum de nu înţelegi că te iau în rîs ? Ţi-am dat o lovitură directă. Îmi cunosc doar causticitatea.

— Hîrb cu cerneală ! rosti peniţa.

— Scîrţîitor pe hîrtie ! i-o întoarse călimara.

Şi fiecare dintre ele avea convingerea că răspunsese bine, şi, ştiţi, face mult să fii convins că ai răspuns bine ; cînd crezi acest lucru, te poţi culca pe o ureche. Ceea ce şi făcură adormind de îndată.

Numai poetul nu dormea. Ideile ţîşneau dintr-însul ca sunetele din vioară, se rostogoleau ca perlele, vuiau ca furtuna prin codri, simţindu-şi inima pulsînd în aceste gînduri străbătute de fulgerarea inspiraţiei divine.

Onoarea, dragii mei, îi revine numai ei !

PROBA DE SĂRITURI

Puricele, lăcusta şi capra de tăiat lemne au vrut odată să vadă care din ei poate sări mai sus şi, în acest scop, au invitat toată lumea, pe oricine voia să vină, ca să asiste la această performanţă artistică. Trei săritori verificaţi, asta trebuie s-o recunoaştem, se adunaseră deci acolo, în odaie.

— Voi da pe fiica mea de soţie aceluia care va sări mai sus ! zise regele. Ar fi cu adevărat prea meschin ca aceste persoane să sară degeaba !

Puricele se înfăţişă primul ; îşi dovedi buna lui creştere salutînd în dreapta şi în stînga, ceea ce nu-i de mirare, căci în vinele lui curge sînge de domnişoară şi, ceea ce contează şi mai mult, avea obişnuinţa contactului cu oamenii.

Se prezentă apoi lăcusta ; era, oricum mai mare în greutate decît puricele, dar avea talia zveltă şi purta o uniformă verde, cu care, de altfel, se şi născuse ; afară de asta, se fălea că se trage dintr-o străveche familie din ţara Egiptului care s-ar fi aflat, cică, în mare cinste. Fusese adusă de pe cîmp şi găzduită într-un castel din cărţi de joc, cu trei caturi, alcătuite numai din figuri şi cu partea ilustrată înăuntru. Uşile şi ferestrele se deschideau, toate, în inima damelor de cupă.

— Eu ştiu să cînt atît de frumos, se lăudă lăcusta, încît şaisprezece greieri, care ştiau încă din copilărie să fluiere şi care totuşi n-au căpătat un castel din cărţi de joc, la auzul cîntecului meu s-au subţiat cu totul de necaz.

Ambii concurenţi, puricele şi lăcusta, îşi dovedeau astfel fiecare însuşirile sale, crezîndu-se la fel de îndreptăţiţi să dobîndească mîna principesei.

Capra de lemn nu zicea nimic, dar se spunea despre ea că, cu cît tace, cu atît gîndeşte mai mult ; de altfel cîinele curţii, care o şi mirosise, garanta că e soi bun. Bătrînul consilier, de trei ori decorat pentru statornica lui tăcere, susţinea că ştie precis despre capra de lemn că are darul ghicitului : pe spinarea ei se putea citi dacă vom avea o iarnă blîndă sau aspră, ceea ce nu se poate desluşi pe spinarea nici unui autor de calendare.

— Eu nu spun nimic ! răspunse bătrînul rege. Asta nu mă împiedică să am însă părerile mele !

Urma acum să se desfăşoare întrecerea. Puricele sări atît de sus, încît nimeni nu-l mai văzu şi de aceea se susţinu că el nici măcar nu sărise, ceea ce era de fapt o calomnie ordinară.

Lăcusta sări pe jumătate cît puricele dar, din păcate, nimeri drept în obrazul regelui, ceea ce — spunea acesta — era un lucru cam necuviincios.

Capra de lemn stătea şi tot chibzuia tăcînd întruna, încît la un moment dat se crezu că nu poate sări.

— Numai să nu i se fi făcut rău ! o compătimi dulăul curţii şi o mai mirosi o dată.

Hop ! sări deodată capra într-un salt mic şi strîmb drept în poala principesei care şedea acolo pe un taburet de aur.

Atunci regele hotărî :

— Cea mai înaltă săritură este să ajungi dintr-un salt pînă la fiica mea ; într-asta constă adevărata îndemînare, dar pentru a avea o asemenea idee trebuie cap, şi capra de lemn a dovedit, prin săritura ei, că are cap.

Aşa că o căpătă pe fiica regelui de soţie.

— Totuşi eu sînt acela care a sărit cel mai sus ! se consolă puricele. Numai că acuma mi-e absolut indiferent. N-are decît să-l ia pe jupînul ăla de lemn ! Eu am sărit cel mai sus, dar pentru a putea fi luat în seamă de lume, trebuie să ai, firește, şi înfăţişare !

După care, puricele intră în serviciul unei armate străine unde, după unele zvonuri, ar fi murit strivit.

Lăcusta se aşeză afară, într-un şanţ, şi medită îndelung asupra felului cum merg lucrurile pe lumea asta.

— E nevoie de trup ! Trup trebuie să ai ! îşi zise ea.

Apoi îşi îngînă cîntecul ei trist şi ciudat ; din el am ticluit povestea de faţă care, dacă n-ar fi tipărită, ar putea tot atît de bine nici să nu fie adevărată.

BANUL DE ARGINT

A fost odată un ban de argint. Ieşise de la monetărie alb şi lucios şi sălta şi suna. „Ura ! Şi acum în lumea largă !“

Copilul îl strîngea în mînuţele lui calde, zgîrcitul în mîinile lui reci şi lacome ; omul mai vîrstnic îl sucea şi-l răsucea, Dumnezeu ştie de cîte ori, pe cînd tinerettul îl rostogolea mai departe de cum îi cădea în mînă.

Banul era de argint, avea foarte puţină aramă într-însul şi se afla de mai bine de un an în lume, adică în ţara unde fusese bătut. Dar într-o zi porni să călătorească în străinătate ; era ultima monedă a ţării în portofelul celui care călătorea şi care nici el nu ştia că banul mai era acolo pînă nu dădu cu degetele de el. „Uite că mai am aici un ban din ţara mea ! se minună el. Ei, n-are decît să mă însoţească în călătorie !“ Iar banul, după ce fusese lăsat în portofel, sună şi chiuia de bucurie. Zăcea acolo printre tovarăşii lui din străinătate care veneau şi plecau făcînd loc unul celuilalt, dar banul din patrie rămînea mereu în portofel : înseamnă că era socotit mai acătării decît ceilalţi.

Trecură mai multe săptămîni şi banul de argint ajunse departe, în lumea largă, fără să ştie nici el

prea bine unde se găseşte. E drept că aflase de la celelalte monede că unele sînt franceze, altele italiene. Una zicea că acum au ajuns în oraşul cutare, alta nu, că sînt în oraşul cutare, numai banul nostru nu-şi putea face nici o imagine despre toate astea ; nu vezi nimic din ce e pe lume cînd zaci într-un buzunar, dar asta îi era soarta.

Totuşi, într-o zi, cum zăcea aşa, văzu că portofelul nu era închis, aşa că se strecură pînă la deschizătură să arunce şi el o privire afară. Fireşte că asta nu se cuvenea s-o facă, dar era curios din fire şi cum acest păcat nu rămîne nepedepsit — banul alunecă din portofel, în buzunar ; seara, cînd portofelul fu scos afară, banul rămase acolo unde alunecase, aşa că ajunse împreună cu hainele afară, în vestibul ; acolo se rostogoli de îndată pe podea ; nimeni nu auzise, nimeni nu văzuse cele întîmplate.

A doua zi dimineaţa hainele fură readuse în odaie, stăpînul le îmbrăcă, şi plecă să-şi continue călătoria. Banul de argint rămase acolo. Mai tîrziu, cînd fu găsit, ieşi din nou în lume împreună cu alte trei monezi. „E totuşi plăcut să vezi şi tu lumea, îşi zicea banul, să cunoşti alţi oameni şi alte obiceiuri.“

— Ce fel de ban o mai fi şi ăsta ? se auzi glasul cuiva. Asta nu-i o monedă de-a noastră ! E un ban fals ! Nu e bun de nimic !

Da, şi acum începe povestea banului de argint, aşa cum a istorisit-o el însuşi mai tîrziu.

„«Fals ! Nu e bun de nimic !» Vorbele astea mă înfiorau pînă-n fundul sufletului, povesti banul de argint. Ştiam că am un sunet pur şi că stema ce-o port e adevărată. Se vede că oamenii s-au înşelat sau poate că nu era vorba de mine, îmi spuneam. Ba nu, tot de mine era vorba. Eu eram acela pe

care el îl găsea fals şi nefolositor. «Trebuie să-l cheltuiesc pe întuneric», spunea cel ce mă căpătase ; am fost cheltuit pe întuneric pentru a fi ocărît la lumina zilei : «Fals, nu e bun de nimic ! Să încercăm să ne scăpăm de el.»

Banul de argint tremura ori de cîte ori se găsea în mîna oamenilor, ori de cîte ori era strecurat, pe furiş, drept monedă a ţării respective.

— Ah, ban mizerabil ce sînt ! La ce-mi foloseşte argintul meu, preţul meu, stema mea, dacă toate astea n-au nici o valoare ? În ochii lumii nu valorez mai mult decît mă preţuieşte ea. Trebuie să fie îngrozitor să ai conştiinţa încărcată, să te furişezi pe căi lăturalnice, dacă mie, care eram cu totul nevinovat, îmi devenise viaţa o povară numai pentru felul cum mă socotea lumea !

De fiecare dată cînd eram scos la iveală, mă cutremuram în faţa ochilor care mă priveau ; ştiam doar că o să fiu respins, că mă vor arunca îndărăt, pe masă, de parcă aş fi un înşelător de rînd !

Am ajuns odată în mîna unei femei bătrîne şi sărace : mă căpătase drept plată pentru o zi grea de muncă, numai că acum nu mai putea scăpa de mine. Nimeni nu voia să mă primească ; eram pentru biata femeie o adevărată pacoste. «Sînt nevoită să înşel pe careva cu banul ăsta, zicea ea. Oricîtă bunăvoinţă aş avea, mi-e cu neputinţă să păstrez un ban fals. Am să i-l dau brutarului, el e bogat, aşa că n-o să-l păgubesc prea mult, deşi, oricum, ceea ce fac eu nu-i un lucru prea cinstit.»

Am ajuns să împovărez pînă şi conştiinţa unei femei nevinovate. Să mă fi schimbat oare pînă într-atît la bătrîneţe ?

Femeia mă duse la brutarul cel bogat, dar acesta, care cunoştea, din păcate, prea bine monezile ţării sale mă aruncă drept în obrazul bătrînei. Mă simţeam adînc lovit, drept în inimă ; nu mă puteam linişti la gîndul că fac altora supărări, eu care, în tinereţea mea, eram atît de bucuros că sînt de preţ şi că stema de pe mine e adevărată ! Ajunsesem atît de mîhnit pe cît poate fi mîhnită o biată monedă pe care nimeni nu vrea s-o aibă. Bătrîna, însă, mă luă la ea acasă, mă milostivi cu o privire duioasă şi zise : «Nu, nu vreau să înşel pe nimeni cu tine ! Nu, am să te găuresc ca să vadă oricine că eşti un ban fals — şi totuşi — parcă mă bate un gînd — dacă eşti un ban aducător de noroc ? Am să-ţi fac o gaură drept în mijloc, prin care am să trec un şiret şi am să te dăruiesc copilului vecinei ca pe-un talisman aducător de noroc.»

Şi cum zise, aşa şi făcu ; fireşte că nu-i o plăcere să te simţi străbătut de un cui, numai că lucrul făcut cu gînduri bune, se rabdă mult mai uşor. Prin gaură îmi petrecu un şiret şi iată-mă astfel preschimbat într-un medalion şi agăţat la gîtul unui copilaş ; copilaşul acesta îmi zîmbea şi mă săruta într-una ; o noapte întreagă m-am odihnit la pieptul cald şi nevinovat al micuţului.

Cînd se făcu dimineaţa, mama copilului mă apucă între degete şi mă privi îndeaproape. Pe loc am simţit că are şi ea un gînd al ei. Luă o foarfecă şi tăie şiretul. «Ban de noroc, zise ea. Da, asta o s-o aflăm îndată !»

Şi mă scăldă într-o baie de oţel pînă mă înverzii cu totul ; apoi îmi astupă gaura, mă lustrui un pic şi se duse cu mine, după ce se întunecă, la vînzătorul de bilete de loterie, să cumpere un loz aducător de noroc.

Vai ce rău mă simţeam ! Pieptul îmi bătea să se spargă ; ştiam doar că trec drept fals şi că o să fiu zvîrlit cît colo, şi asta încă faţă de mulţimea de monezi mari şi mici care zăceau grămadă, mîndre de

stema şi de chipul de pe ele. Dar am scăpat de ruşine, fiindcă la vînzătorul de bilete de loterie era lume multă şi el avea treabă pînă peste cap, aşa că m-am rostogolit, sunînd, drept în sertar, alături de alte monezi. Dacă a ieşit sau nu lozul cîştigător, asta n-o mai ştiu, dar ceea ce ştiu e că, a doua zi dimineaţa, am fost recunoscut ca fiind un ban fals, am fost pus deoparte şi trecut apoi din mînă în mînă, pentru a înşela, a înşela mereu. Asta e ceva cu neputinţă de îndurat cînd eşti cinstit din fire.

Se scurseră astfel zile şi ani, trecînd, tot aşa, din mînă în mînă, din casă în casă, mereu batjocorit, mereu dispreţuit ; nimeni nu avea încredere în mine şi nu mai aveam nici eu încredere în lume şi nici în mine. A fost o vreme grea !

Dar într-o zi sosi un călător, un străin, căzui în mîinile lui şi el fu destul de mărinimos să mă primească, socotindu-mă drept un ban bun, dar, de cîte ori încerca să mă cheltuiască, auzeam mereu aceleaşi cuvinte : «Nu e bun ! E fals !»

«L-am căpătat şi eu ca ban bun», răspunse odată omul, după care se uită mai atent la mine şi, deodată, faţa i se lăţi într-un zîmbet, lucru care nu mi se întîmplase să-l văd pînă atunci. «Ei, dar asta ce mai e ? zise el înveselit. E doar una din monezile ţării mele, e un ban de argint, bun şi cinstit, din patria mea, pe care cineva l-a găurit şi despre care se spune că e fals. E într-adevăr ciudat ! Îl voi păstra şi-l voi lua cu mine acasă !»

Mă cuprinse o bucurie fără margini ; eram numit «ban de argint bun şi cinstit» şi urma să mă întorc în patrie unde mă cunoştea toată lumea şi unde toţi ştiau că sînt din argint curat şi că port o stemă adevărată. De bucurie eram cît pe-aci să scapăr scîntei, dar nu e în firea mea să fac aşa ceva ; asta o poate face oţelul, dar nu argintul.

M-am pomenit înfăşurat într-o hîrtie albă şi subţire ca să nu mă amestec cu alte monezi şi să mă rătăcesc printre ele şi, la prilejuri sărbătoreşti, cînd cei din ţara mea se întîlneau în străinătate, eram arătat şi vorbit de bine ; spuneau că sînt interesant ; fireşte că e ciudat lucru să fii găsit «interesant», fără să fi scos o vorbă.

În sfîrşit, am ajuns în patrie ! Toate chinurile mele luaseră sfîrşit, voia bună îmi revenise, căci eram doar din argint bun şi stema de pe mine era adevărată ! Şi, cu toate că fusesem găurit, nu mai aveam de îndurat necazuri, nu mai treceam drept fals. La urma urmei, nu strică să te creadă lumea fals cînd nu eşti ! Trebuie numai să rabzi şi să nădăjduieşti, căci cu timpul i se face fiecăruia dreptate ! Aşa, cel puţin, cred eu !" îşi încheie banul de argint povestea.

FĂRĂ DOAR ŞI POATE

E o poveste îngrozitoare ! zicea o găină din partea satului opusă celei unde se petrecuse toată tărăşenia. S-a întîmplat în poiata aia o poveste îngrozitoare ! Mi-ar fi şi frică să dorm noaptea asta singură. Noroc că sîntem mai multe în coteţul nostru !

Şi începu să istorisească atît de înfiorător, încît celorlalte găini li se zbîrliră penele, iar cocoşului i se pleoşti creasta.

Dar să începem cu începutul şi să arătăm cum s-au desfăşurat lucrurile în curtea de orătănii din cealaltă parte a satului.

Soarele apunea şi găinile se strîngeau laolaltă. Una din ele — avea pene albe şi picioare scurte, îşi făcea ouăle aşa cum scrie la carte şi era, în toate privinţele, o găină respectată — tocmai îşi aduna odraslele şi se apucase să-şi cureţe, tacticoasă, penele cu ciocul. Cu acest prilej, pierdu una din pene.

— S-a dus ! zise ea. Dacă mă dichisesc mereu aşa, o să mă fac din ce în ce mai frumoasă !

Asta a spus-o aşa, în glumă, căci printre orătănii era cunoscută pentru firea ei şugubeaţă, altminteri,

cum am mai spus, era cît se poate de respectată. După care, adormi.

Întunericul domnea de jur împrejur, găinile moţăiau, una lîngă alta, numai cea care şedea alături de găina noastră nu putea adormi. Auzea şi nu auzea ce se petrecea în preajma ei, aşa cum şi trebuie de altfel să procedezi ca să-ţi păstrezi şi liniştea şi cumpătul. Cu toate astea, nu se putu abţine să nu spună vecinei :

— Ai auzit ce s-a vorbit aici ? Nu dau nume, dar e aici o găină care vrea să se jumulească de pene ca să arate mai frumoasă. Dacă aş fi cocoş, nici nu m-aş mai uita la ea.

Taman deasupra găinilor stătea o bufniţă cu bărbatul şi cu puii ei ; toţi membrii acestei familii aveau auzul foarte ascuţit, aşa că prinseră fiecare cuvînt rostit de găina de jos ; începură deci a-şi roti ochii în cap, în timp ce mama-bufniţă îşi făcea vînt cu aripile.

— N-ascultaţi ce pălăvrăgesc alea ! E acolo o găină care a uitat în aşa hal cum se cuvine să se poarte o găină, încît stă toată ziua şi îşi smulge penele şi asta în văzul cocoşului !

— *Prenez garde aux enfants !* [1] zise bufniţa-tată. Asta nu-i pentru copii !

— Mă duc să i-o spun bufniţei de vizavi, care-i o persoană demnă de tot respectul !

Şi cu aceste cuvinte, bufniţa-mamă îşi luă zborul.

— Hu-hu ! U-hu ! I-a mers buhu ! cobeau ele şi asta, unde ? tocmai în hulubărie ! Ai auzit ? Ai auzit ! I-a mers buhu ! E acolo o găină care, de dragul cocoşului, şi-a smuls toate penele ! Îngheaţă bocnă, dacă n-o fi şi îngheţat pînă acum ! Uhu !

[1] Ia seama la copii ! (Fr.)

Brr ! Mi se face pielea de găină numai cînd mă gîndesc la ea !

— Unde e ? Unde e ? gînguriră porumbeii.

— În ograda de peste drum. E ca şi cînd aş fi văzut-o cu ochii mei. E drept că nu prea face să bat toba despre treaba asta, dar ceea ce a făcut găina aia e prea de tot !

— Credem, credem fiece cuvînt ! răspunseră porumbeii şi porniră să colinde hulubăria. E acolo o găină, unii spun că-s chiar două, care-şi smulg penele ca să arate altfel decît suratele lor şi să-l atragă astfel pe cocoş. E un joc primejdios, poţi răci, ba poţi şi muri de frig, dacă nu cumva chiar au şi murit amîndouă !

— Scu-sculaţi-vă, cucuiatelor ! cucurigi cocoşul şi, cu ochii încă umflaţi de somn, zbură afară pe uluc, cucurigind într-una. Trei găini au murit din dragoste nefericită pentru un cocoş ! Şi-au smuls toate penele. E o istorie urîtă de tot, dar nu vreau s-o ţin numai pentru mine, aşa că spuneţi-o şi voi mai departe !

— Spuneţi-o mai departe ! şuierau liliecii, şi găinile cotcodăceau şi cloştile cîrîiau şi cocoşii cucurigeau. Spuneţi-o mai departe, spuneţi-o mai departe !

Şi astfel povestea făcu ocolul din coteţ în coteţ, ajungînd pînă la urmă la locul de unde pornise.

— Sînt acolo cinci găini — se spuse — care s-au jumulit de pene ca să-i arate cocoşului care dintre ele a slăbit mai mult de dorul lui, după care s-au sfîrtecat la sînge, între ele, şi au murit toate, spre marea ocară şi ruşine a familiei lor şi spre paguba stăpînului.

Găina, aceea care pierduse o biată pană, firește că nu recunoscu propria-i poveste şi, cum era o găină foarte respectată, zise la rîndul ei :

— Dispreţuiesc o asemenea găină, dar, din păcate, sînt destule de acest soi ! O ispravă ca asta nu trebuie trecută sub tăcere şi am să fac tot ce-mi stă în putinţă ca tărăşenia să apară în ziare şi s-o afle întreaga ţară. Aşa le trebuie găinilor de acest soi, lor şi familiilor lor !

Şi povestea apăru în ziare, tipărită negru pe alb, arătînd cum, dintr-o biată pană, se poate ajunge uşor la cinci găini.

MOŞ ENE

Nu e nimeni pe lume care să ştie atîtea poveşti ca Moş Ene. Şi n-are pereche în felul de a le istorisi !

Astfel, spre seară, cînd copiii şed frumuşel în jurul mesei sau pe scăunaşele lor, soseşte şi Moş Ene. Urcă treptele fără zgomot, căci umblă în ciorapi ; deschide încetişor uşa şi — hîş ! aruncă lapte dulce în ochii copiilor, dar uşurel, uşurel de tot şi totuşi îndeajuns ca ei să nu mai poată ţine ochii deschişi ca să-l vadă. Se strecoară apoi în spatele lor, le suflă, lin, în ceafă şi copiilor li se face capul greu. Da, da ! Dar nu doare, fiindcă Moş Ene nu le vrea răul, ci doar să-i vadă liniştiţi, lucru care izbuteşte cel mai bine cînd copiii sînt duşi la culcare ; să stea liniştiţi ca el să le poată istorisi poveşti.

Cînd pe urmă copiii dorm, Moş Ene se aşază la căpătîiul lor. E bine îmbrăcat : poartă o haină de mătase, căreia însă nu e chip să-i desluşeşti culoarea, căci e cînd verde, cînd roşie, cînd albastră, după cum cade lumina. Poartă cîte o umbrelă de ploaie la fiecare subsuoară. Pe una din ele, acoperită cu

poze, o deschide deasupra copiilor celor buni, şi atunci ei visează toată noaptea cele mai minunate poveşti ; pe cealaltă, pe care nu-i nici urmă de poze, o deschide pe deasupra capetelor copiilor neascultători, care, astfel, dorm prosteşte şi cînd se trezesc, dimineaţa, se pomenesc că n-au visat nimic.

Să auzim acum ceea ce Moş Ene a povestit în fiecare seară, timp de o săptămînă, unui băieţaş, pe nume Hialmar, la care venea pe înnoptat. Sînt şapte poveşti, tot atîtea cîte zile sînt într-o săptămînă.

Luni

— Ascultă ! zise Moş Ene după ce l-a dus pe Hialmar la culcare. Acum am să-ţi împodobesc odaia !

Şi deodată toate florile din glastre se prefăcură în arbori mari care-şi întindeau crengile pînă sub tavan şi de-a lungul pereţilor, astfel că întreaga încăpere arăta ca un chioşc încîntător. Şi toate ramurile erau pline de flori şi fiecare floare era mai frumoasă decît trandafirul, mirosea plăcut şi, dacă o gustai, era mai dulce decît mierea. Fructele străluceau ca aurul, şi erau în crengi şi cozonaci care plesneau de atîtea stafide. Era neasemuit de frumos ! Dar, în acelaşi timp, din sertarul în care zăceau cărţile de şcoală ale lui Hialmar, se auzi o tînguire jalnică.

— Ce-o mai fi şi asta ? zise Moş Ene şi, apropiindu-se de masă, trase sertarul.

Era tăbliţa şi, pe ea, o adevărată răscoală, deoarece în lecţia de aritmetică se strecurase o cifră greşită şi totul era gata să se dea de-a dura ; creionul se frămînta şi se sălta în sfoară, de parcă ar fi fost un căţel în lanţ, care ar fi vrut să ajute la lecţie, ceea ce, bineînţeles, nu putea face.

Apoi se porni pe văitat şi caietul lui Hialmar, că-ţi venea să-ţi astupi urechile. Pe fiecare pagină erau înşirate de sus în jos, la margine, cîte o literă mare şi alături aceeaşi literă, mică ; acestea erau modelele. Iar de-a latul, în dreptul fiecăreia, se întindeau litere care voiau din tot sufletul să semene cu modelul şi pe care le scrisese Hialmar ; dar arătau ca şi cum s-ar fi poticnit de liniile pe care ar fi trebuit să se aşeze, şi-ar fi căzut.

— Vedeţi, aşa trebuie să vă ţineţi ! spuneau modelele. Uite-aşa, puţin spre dreapta, cu o pornire avîntată !

— Vai, am vrea noi să fim aşa, îi răspunseră lui Hialmar literele, dar nu putem, că prea sîntem slabe !

— Atunci trebuie să vă întăriţi ! zise Moş Ene.

— Asta nu ! strigară literele şi stăteau atît de şui, că te apuca şi rîsul privindu-le.

— De ! făcu Moş Ene. În loc să spun poveşti trebuie să fac instrucţie cu literele : Un — doi ! Un — doi !

Şi muştrului literele în aşa chip, încît ele se înşiruiră tot atît de frumos şi mlădios ca şi modelele lor.

Dar cînd Hialmar se trezi dimineaţa, literele erau tot atît de firave şi de jalnice ca şi în ajun.

Cum se duse Hialmar la culcare, Moş Ene atinse cu mica lui stropitoare fermecată toate mobilele din odaie şi iată că mobilele se porniră pe sporovăit... Vorbeau toate deodată, fiecare despre sine, afară de scuipătoarea din colţ, care tăcea, înciudată că mobilele pot fi atît de înfumurate încît să nu vorbească decît despre ele, să nu se gîndească decît la ele şi să nu ţină seama şi de ea care stătea, umilă, într-un colţ şi se lăsa scuipată de fiecare.

Deasupra scrinului atîrna o pictură mare într-o ramă aurită ; se puteau vedea acolo nişte arbori mari şi bătrîni, în iarbă flori şi un rîu care curgea în jurul pădurii, pe lîngă nişte castele şi care se pierdea, în depărtare, în marea sălbatică.

Moş Ene atinse tabloul cu stropitoarea lui vrăjită şi, deodată, păsărelele zugrăvite începură să ciripească, ramurile să se mişte în bătaia vîntului şi norii să plutească ; li se putea vedea pînă şi umbra care aluneca peste întreaga privelişte.

Apoi Moş Ene îl ridică pe micul Hialmar în braţe şi îl aşeză cu picioarele în iarba deasă din cadră. Razele soarelui îi surîdeau printre crengile copacilor. Dînd fuga la rîu, Hialmar se urcă într-o corăbioară care-l aştepta acolo ; era vopsită în roşu şi alb, vintrelele luceau ca argintul şi şase lebede, cu cununi de aur la gît, şi cu stele albastre, strălucitoare în creştet, traseră corăbioara de-a lungul rîului care tăia pădurea ; în tot timpul drumului copacii povestiră despre tîlhari şi vrăjitoare, iar florile, despre zîne mici şi drăgălaşe şi despre ceea ce le istorisiseră lor fluturii.

Peşti cu solzi ca aurul şi argintul pluteau alături ; cînd săreau, făceau să plescăie apa, şi păsări roşii şi albastre, mari şi mici, zburau în două şiruri lungi în urma corăbioarei ; gîzele jucau în jur şi bondarii făceau : bîz, bîz ! voiau să-l însoţească pe Hialmar şi să-i spună fiecare cîte o poveste.

Era o plimbare de toată frumuseţea. Pădurile se înfăţişau, cînd dese şi întunecoase, cînd se prefăceau în cele mai fermecătoare grădini pline de soare şi de flori ; se perindau castele mari din sticlă şi marmură, pe terasele cărora stăteau domniţe şi toate erau fetiţe pe care Hialmar le cunoştea bine : se jucase chiar cu ele. Îi întindeau mîinile în care ţineau cele mai drăgălaşe inimi de turtă dulce din cîte au vîndut vreodată femeile cu dulciuri ; şi Hialmar, cînd trecea pe lîngă ele, rupea cîte un colţ din turta dulce pe care i-o întindea domniţa, şi aşa căpăta de la fiecare cîte o bucată. La fiecare castel făcea de strajă cîte un prinţişor cu săbiuţă de aur la umăr şi prinţişorii ăştia presărau peste tot stafide şi soldaţi de plumb.

Hialmar plutea cînd prin păduri, cînd prin săli mari, cînd prin mijlocul unui oraş ; trecu şi prin cel în care locuia dădaca ce-l purtase în braţe cînd era mic ; dădaca îi făcea semn cu mîna şi îi cînta stihurile acelea scurte şi drăgălaşe pe care ea le născocise anume pentru Hialmar :

„De tine, Hialmar, dragul meu,
Îmi amintesc adeseori.
Te sărutam, cu dor, mereu
Pe ochi, pe frunte, pe-obrăjori.

Te-am auzit cînd ai şoptit
Întîia vorbă-n viaţa ta.
Un înger de copil erai
Şi-n braţe te-am purtat cîndva.“

Şi păsările cîntau şi ele şi florile jucau pe tulpinele lor şi bătrînii copaci dădeau din cap, de parcă Moş Ene le-ar fi istorisit şi lor poveşti.

Miercuri

Vai, cum mai turna afară ploaia ! Hialmar putea s-o audă şi în somn ; şi cum Moş Ene deschisese fereastra, se putea vedea apa cum stătea în picioare pe prichiciul ferestrei ; era, afară, o mare întreagă, dar, chiar lîngă casă, aştepta cea mai măreaţă corabie din lume.

— Vrei să vii cu mine, să întindem pînzele amîndoi ? întrebă Moş Ene. Vei putea călători astfel prin ţări străine toată noaptea şi mîine dimineaţă ai să fii iar aici !

Şi iată-l deodată pe Hialmar în hainele lui de duminică, drept în mijlocul corăbiei celei măreţe ; şi pe loc vremea se făcu frumoasă, şi ei porniră cu pînzele întinse de-a lungul străzilor, ocoliră biserica — şi acum totul nu era decît o mare întinsă, sălbatică. Plutiră multă vreme, pînă nu se mai vedea petec de pămînt, şi zăriră un stol de berze care plecau de-acasă şi se îndreptau spre ţările calde ; o barză zbura după alta, toate în şir lung, şi se duceau departe, departe ! Una din ele era atît de ostenită, încît aripile abia o mai puteau duce ; era ultima barză din şir şi, curînd, rămase o bună bucată îndărăt ; în cele din urmă, începu a se roti cu aripile întinse, mai jos, tot

mai jos ; mai bătu de cîteva ori din ele, dar fără folos ; atinse apoi cu picioarele funiile corăbiei, se lăsă să alunece pe lîngă pînze şi bum ! se pomeni pe punte.

Musul de pe corabie o apucă binişor şi o vîrî în coteţul orătăniilor, laolaltă cu găinile, raţele şi curcanii ; biata barză se ghemui stînjenită în mijlocul lor.

— Ia te uită la cumătra asta ! cîrîiau găinile.

Şi curcanul se umflă cît putu de tare strigînd că cine-o mai fi şi asta ; raţele mergeau de-a-ndaratelea şi măcăiau între ele : „Mă, că mare măgăoaie-i, mă, că mare măgăoaie-i !“

Barza începu să le povestească de calda Africă, de piramide şi de struţul care goneşte ca un cal sălbatic prin pustie ; dar raţele n-o înţelegeau şi măcăiau între ele : „Mă, că toantă e, măcar că-i atît de mare !“

— Sigur că e toantă ! pufni curcanul, umflîndu-se în pene.

Atunci barza tăcu şi începu să se gîndească la Africa ei.

— Da' mîndre picioare mai ai ; ptiu, ce subţiri ! se îngîmfă curcanul. Cît te costă cotul ?

— Mac, mac, mac ! o luară raţele în rîs.

Dar barza se prefăcea că nu le aude.

— Rîzi şi dumneata, o îndemnă curcanul, că uite raţele cum rîd ! Sau nu te duce mintea pînă acolo ? Nu, zău, nu prea eşti isteaţă !

Apoi leorbăi din guşă şi raţele măcăiră : „Maca-mac ! Maca-mac !“ Straşnic se mai veseleau între ele !

Dar Hialmar se îndreptă spre coteţ, deschise uşa, chemă barza şi ea se săltă afară pe punte. Se mai odihnise între timp şi dădea din cap către Hialmar ca să-i mulţumească. Apoi îşi întinse aripile şi se

porni să zboare către ţările calde ; găinile începură să cîrîie, raţele să măcăie, iar curcanul se înroşise tot de mînie.

— Mîine o să facem din voi supă ! zise Hialmar — şi cu aceasta se deşteptă în patul lui. Fusese, oricum, neobişnuită călătoria pe care o făcuse peste noapte cu Moş Ene.

Joi

— Ştii ceva ? zise Moş Ene. Numai să nu te sperii. Ai să vezi acum un şoricel !

Întinse mîna şi-i arătă, în palmă, uşoara şi drăgălaşa făptură.

— A venit să te poftească la nuntă. În noaptea asta, o pereche de şoricei vor să se căsătorească. Îşi au locuinţa sub podeaua cămării, în care mama ta ţine alimentele ; se spune că-i o locuinţă frumoasă !

— Dar cum o să pot eu să mă strecor prin gaura aia mică din podea ? întrebă Hialmar.

— Asta las-o-n grija mea ! îl linişti Moş Ene. Te fac eu mic !

Şi îl atinse pe Hialmar cu stropitoarea lui vrăjită, după care băiatul începu să se micşoreze din ce în ce mai mult, pînă ajunse cît degetul ăl mic.

— Acum poţi împrumuta hainele soldatului de plumb ; cred că o să-ţi vină bine şi apoi eşti mai arătos cînd te arăţi în lume în uniformă militară !

— Da, fireşte ! răspunse Hialmar.

Şi, într-o clipă, fu îmbrăcat la fel cu ţanţoşul soldat de plumb.

— N-ai vrea dumneata să fii atît de bun şi să iei loc în degetarul mamei dumitale ? îl rugă şoricelul. Voi avea apoi cinstea de a te trage după mine.

— Cum, Dumnezeule, un şoricel să mă tragă pe mine ? întrebă Hialmar.

Şi porniră spre nunta şoriceilor.

Intrară mai întîi sub podea, printr-un gang lung dar nu mai înalt decît atît cît se îngăduie degetarului să treacă ; întregul gang era iluminat cu lemn putred.

— Aşa-i că miroase frumos aici ? îl întrebă pe Hialmar şoricelul. Am uns pereţii gangului cu slănină afumată. Ce poate fi mai frumos ?

Intrară apoi în sala în care avea loc nunta. În dreapta stăteau domnişoarele de onoare ; chiţcăiau şi chicoteau de parcă ar fi rîs una de alta. În stînga erau înşiraţi cavalerii de onoare care-şi răsuceau mustăţile cu lăbuţele ; iar în mijlocul sălii se zăreau mirii ; stăteau într-o grotă săpată înlăuntrul unui caşcaval şi se sărutau pe săturate, în faţa tuturor, căci erau logodiţi şi cununia urma să se facă dintr-o clipă în alta.

Veneau mereu şi mereu alţi oaspeţi şi se adunaseră aşa de mulţi, încît erau gata-gata să se calce pe picioare, iar mirii se aşezaseră la intrare, aşa că nu mai era chip nici să pătrunzi în sală, nici să ieşi din ea. Ca şi gangul, încăperea era unsă cu slănină afumată şi tot din slănină afumată era alcătuit şi ospăţul ; iar la desert se minunară cu toţii în faţa unui bob de mazăre în care unul din şoareci făcuse, cu dinţii, nişte şănţulete care închipuiau primele litere ale numelor mirilor. Era ceva nemaipomenit !

Toţi oaspeţii spuneau că a fost o nuntă foarte frumoasă şi că petrecerea fusese cum nu se poate mai izbutită.

Apoi Hialmar plecă acasă ; se aflase cu adevărat într-o lume aleasă, dar pentru asta a trebuit să se facă mic de tot şi să-şi pună uniforma soldatului de plumb.

Vineri

— E de necrezut cît de mulţi oameni mai în vîrstă mă doresc pe mine ! zise Moş Ene. Mai ales cei care au făcut vreo faptă rea. „Dragă, iubite Moş Ene, îmi zic ei, ni-e cu neputinţă să închidem ochii şi ne zvîrcolim aşa, în pat, întreaga noapte şi ni se perindă înaintea ochilor toate faptele noastre rele care se aşază, ca nişte spiriduşi mici şi urîţi, pe marginea patului şi ne împroaşcă cu apă fierbinte ; n-ai vrea să vii şi să-i alungi, să putem dormi şi noi ca lumea ?“ Apoi suspinau din fundul rărunchilor. „Te plătim cu plăcere, dragă Moş Ene ! Noapte bună ! Găseşti banii pe fereastră !“ Eu însă n-o fac pentru bani.

— Noaptea asta ce-avem de gînd să facem ? îi curmă Hialmar vorba.

— Păi nu ştiu dacă ai chef să mergi şi în noaptea asta la o nuntă ; nu se aseamănă cu cea de ieri. Păpuşa cea mare a surioarei tale, aia care aduce a băiat şi căruia îi zice Hermann, vrea să se însoare cu păpuşa Bertha. Afară de asta e şi ziua ei de naştere şi de aceea o să capete o mulţime de daruri.

— Da, ştiu eu, răspunse Hialmar. De cîte ori păpuşile au nevoie de haine noi, sora mea le pune să-şi sărbătorească ziua de naştere sau să se mărite ; a făcut asta de o sută de ori pînă acum.

— Da, dar în noaptea asta este a o sută una oară şi la a o sută şi una oară s-a zis cu ele. De aceea nunta asta o să fie nespus de frumoasă. Uită-te şi vezi !

Şi Hialmar îşi aruncă privirea spre masă. Căsuţa de carton se afla acolo cu toate ferestruicile luminate, iar în faţa ei toţi soldaţii de plumb prezentau arma. Mirii stăteau îngînduraţi — şi aveau de ce — jos, pe duşumea, şi se rezemau de piciorul mesei. Iar Moş Ene, îmbrăcat în rochia neagră a bunicii, îi cununa. După terminarea cununiei, toate mobilele din odaie începură să intoneze în cor următorul cîntec pe care-l scrisese creionul pe muzica retragerii cu torţe :

„Să sune cîntecul în vînt :
Trăiască mirii pe pămînt !
Sînt orbi şi ţepeni orişicînd,
Căci ei din piele moale sînt.
Trăiască ! Ura ! Chiar şi cînd
Sînt orbi, noi tot cîntăm în vînt !“

Căpătară apoi daruri, de-ale gurii nu le trebuia, căci le ajungea faptul că se iubesc.

— Să ne mutăm acum într-o locuinţă de vară, sau să plecăm în călătorie ? întrebă mirele.

Chemară deci rîndunica să-i ceară sfat, căci ea călătorise mult, şi se sfătuiră şi cu cloşca din curte, care clocise pînă atunci cinci rînduri de puişori.

Rîndunica le vorbi de minunatele ţări calde unde cresc struguri mari şi grei, unde aerul e atît de blînd şi munţii au culori atît de frumoase cum nu se văd pe aici.

— Dar varză roşie ca la noi n-au ei acolo, zise cloşca. Am fost o vară întreagă cu toţi puişorii mei la ţară ; dăduserăm peste o groapă cu nisip pe unde ne plimbam şi în care puteam scurma în voie ; apoi puteam intra într-o grădină cu varză roşie. Ah, ce gust bun avea ! Nici nu-mi pot închipui ceva mai gustos !

— Numai vezi că un cocean de varză seamănă leit cu orice alt cocean de varză, rosti rîndunica. Şi afară de asta aici e de multe ori vreme rea.

— Ei, cu asta ne-am obişnuit, răspunse găina.

— Dar aici e frig şi ger !

— Asta-i priieşte verzei, stărui găina. Dar să ştii că şi la noi e cald... Nu ne-am pomenit acum patru ani cu o vară care a ţinut cinci săptămîni ? Era cald că abia puteam răsufla. Şi unde mai pui că aici nu avem toate acele jivine veninoase din părţile alea ! Rîndunica asta răutăcioasă nu-i de părere că ţara noastră e cea mai frumoasă. Nici nu merită să mai stea cu noi !

Şi găina se porni pe plîns :

— Ce, parcă eu n-am călătorit ? continuă ea să spună. Am făcut un drum de mai bine de douăsprezece zile într-o putină. Nu e de loc plăcut să călătoreşti !

— Da, găina e o femeie înţeleaptă, zise păpuşa Bertha. Nici eu nu ţin prea mult să merg pe munţi ; urci pe o parte, ca să cobori pe cealaltă. Nu, ieşim

mai bine pe poartă şi mergem să ne plimbă la groapa cu nisip şi în grădina de varză roşie !

Şi aşa a rămas.

Sîmbătă

— Îmi mai spui o poveste ? întrebă micul Hialmar, de îndată ce Moş Ene îl adormise.

— În seara asta n-avem timp pentru aşa ceva, răspunse Moş Ene şi desfăcu frumoasa lui umbrelă peste pat. Ia uită-te la chinezii ăştia !

Umbrela arăta ca o mare ceaşcă chinezească împodobită cu flori albastre şi punţi arcuite, cu nişte chinezi mici pe ele, care stăteau acolo şi făceau semne cu capul.

— Trebuie să împodobim pînă mîine întreaga lume şi s-o facem frumoasă, zise Moş Ene. Mîine e doar sărbătoare, e duminică. Trebuie să dau o raită pe la turlele bisericilor, să văd dacă micii spiriduşi poleiesc clopotele ca să sune mai frumos. Trebuie de asemenea să mă duc afară, la cîmp, să văd dacă adierile de vînt au împrăştiat colbul de pe frunze ; şi ceea ce mi se pare cel mai greu, trebuie să cobor toate stelele ca să le poleiesc cum se cuvine. O să le aduc grămadă în şorţul meu ; dar mai întîi trebuie să-i pun fiecăreia cîte un număr, şi să pun numere şi găurilor în care sînt ele înşurubate, ca să le pot pe urmă înşuruba la locul lor, altminteri s-ar clătina, s-ar rostogoli una după alta şi am avea prea multe stele căzătoare.

— Ascultă, domnule Moş Ene, vorbi atunci un portret care atîrna pe perete în camera unde dormea Hialmar. Ştii ceva ? Eu sînt străbunicul lui Hialmar şi îţi mulţumesc că-i spui băiatului poveşti, dar mă tem să nu-l zăpăceşti. Păi stelele sînt globuri, ca şi pămîntul nostru, şi e mai bine că-i aşa.

— Îţi mulţumesc, bătrîne străbunic, răspunse Moş Ene, îţi mulţumesc ! Eşti doar capul familiei, eşti chiar primul cap al familiei, dar eu îs şi mai bătrîn decît tine. Eu sînt un vechi păgîn, romanii şi grecii îmi ziceau Zeul Visurilor. Am fost în casele cele mai bogate ca şi în cele umile unde mă mai duc şi acum. Ştiu să umblu şi cu cei mici şi cu cei mari. Acum n-ai decît să-i spui tu poveşti băiatului !

Şi Moş Ene îşi luă, supărat, umbrela la subsuoară şi ieşi din încăpere.

— Ei, ei, nu poţi să-ţi exprimi o părere, că el se şi supără ! mormăi portretul. În aceeaşi clipă Hialmar se deşteptă.

Duminică

— Bună seara ! zise Moş Ene.

Şi Hialmar dădu din cap, sări jos din pat şi se duse să întoarcă portretul străbunicului cu faţa la perete, ca să nu se mai amestece în vorbă, cum făcuse noaptea trecută.

— Acum trebuie să-mi spui poveşti : despre cele cinci boabe de mazăre care locuiau într-o păstaie ; despre picioruşul de cocoş care se îndrăgostise de un picioruş de găină şi despre acul de cîrpit care se fandosea fiindcă se credea ac de cusut.

— Prea multe lucruri bune strică, răspunse Moş Ene. Ştii doar că mai curînd îmi place să-ţi arăt cîte ceva. Să ţi-l arăt pe fratele meu. E şi el un fel de Moş Ene, numai că nu vine decît o singură dată în viaţă şi pe cel la care vine îl ia cu dînsul, pe calul lui, şi îi spune poveşti. Dar nu ştie decît două : una e atît de frumoasă, cum nimeni pe lume nu-şi poate închipui ; cealaltă e atît de urîtă şi de înfricoşătoare — că nici nu e de povestit.

Îl ridică apoi pe Hialmar, îl duse la fereastră şi zise :

— O să-l vezi acum pe fratele meu, celălalt Moş Ene. Îi spune Solul Morţii. Îl vezi ? Nu e chiar atît de urît cum îl arată cărţile cu poze, în chip de schelet şi cu coasa-n mînă. Nu ! Haina lui e brodată cu argint, ca şi cea mai frumoasă uniformă de husar ; o mantie de catifea neagră îi fîlfîie, în goana calului. Ia uită-te cum porneşte în galop !

Şi Hialmar îl văzu pe fratele lui Moş Ene gonind călare şi luînd cu el tineri şi bătrîni. Pe unii îi aşeza pe cal, în faţă, pe alţii în spate, dar mai întîi îi întreba : „Cum stai cu carnetul de note ?“ — „Bine !“, răspundea care mai de care. „Să vedem !“, spunea el, şi fiecare trebuia să-şi arate carnetul şi cei care aveau cîte un „foarte bine“ sau cîte un „excepţional“ erau aşezaţi în faţă şi puteau auzi povestea cea minunată. Dar cei care aveau notat pe carnet un „binişor“ sau un „mediocru“, trebuiau să ia loc în spate şi să audă povestea cea groaznică ; tremurau şi plîngeau şi voiau să sară jos de pe cal, dar nu puteau de parcă ar fi făcut parte din trupul calului.

— Păi Solul Morţii e cel mai straşnic Moş Ene din lume ! strigă Hialmar. Mie nu mi-e frică de el !

— Nici să nu-ţi fie, zise Moş Ene. Aibi tu numai grijă să capeţi note bune !

— Da, povestea asta e plină de învăţăminte ! mormăi portretul străbunicului. Vezi că tot e bine să-i spui omului părerea în faţă !

Acum era mulţumit.

Ai văzut ? Asta e povestea despre Moş Ene. Acum să-ţi istorisească el mai departe mîine seară, alta...

MELCUL ŞI TUFANUL DE TRANDAFIR

De jur împrejurul grădinii se întindea un gard viu de aluniş ; dincolo de el era cîmp şi pajiştea cu vaci şi oi ; în mijlocul grădinii creştea un tufan de trandafir în floare, sub care se afla un melc nespus de îngîmfat.

— Aşteaptă puţin pînă-mi vine vremea ! zicea el. Sînt pornit pe isprăvi mai mari decît să fac doi, trei trandafiri, acolo, să rodesc alune ca alunişul, sau să dau lapte, ca vacile şi ca oile alea de pe pajişte.

— Mi-am pus speranţe mari în dumneta ! îi răspunse tufanul de trandafir. Îmi dai voie să te-ntreb cînd am să am ce vedea ?

— Mai e vreme ! rosti melcul. La ce atîta grabă ? Nerăbdarea-i sfetnic rău !

În anul următor melcul se afla cam tot acolo, în bătaia soarelui, sub tufanul de trandafir, care îmbobocise din nou şi îşi învolta rozele mereu proaspete, mereu noi. Molatec, melcul se tîra pe jumătate afară din căsuţa lui, îşi scotea corniţele şi şi le vîra la loc.

— Totu-i ca-n anul trecut ! Nici un pas înainte ; tufanul de trandafir rămîne la florile sale, nu merge mai departe !

Trecu vara, şi trecu şi toamna ; tufanul de trandafir îmbobocea şi înflorea pînă ce cădea zăpada, pînă ce vremea se înăsprea şi începeau ploile ; atunci tufanul îşi încovoia crengile la pămînt, iar melcul se vîra în pămînt.

Începu un nou an ; rozele ieşiră la iveală, melcul de asemenea.

— Ai ajuns un tufan bătrîn ! zise melcul. Ai să dai în curînd ortul-popii. Ai dăruit lumii grămezi întregi de flori, dar te-ai întrebat vreodată dacă treaba asta a avut vreo însemnătate ? Ai trăit pentru alţii, pentru tine de loc ; dacă-ai fi trăit mai mult pentru tine, poate că izbuteai să dai şi tu ceva mai de soi decît nişte biete flori. Numai că acuma e cam tîrziu... Pricepi ce spun ?

— Mă sperii ! răspunse tufanul. La asta nu m-am gîndit încă.

— Asta-i adevărat, nu prea te-ai omorît cu gînditul ! Te-ai întrebat vreodată de ce înfloreşte şi cum merge treaba asta cu înfloritul ? De ce se întîmplă aşa şi nu altfel ?

— Nu ! recunoscu tufanul. Înfloresc fiindcă aşa mi-e dat. Soarele mă luminează şi mă încălzeşte, adierea proaspătă mă înviorează, sorb roua limpede şi beau ploaia binefăcătoare ; răsuflu, trăiesc ! Simt cum urcă din pămînt în mine vlaga, simt o fericire mereu, asta mi-a fost şi îmi este viaţa, altfel nu pot !

— Ai dus o viaţă prea tihnită ! îl dojeni melcul.

— Fireşte ! Am avut parte de toate ! răspunse tufanul. Dar dumneata ai avut parte de şi mai multe lucruri bune. Eşti una din acele firi gînditoare, visătoare, o fire cum au cei bogat înzestraţi care uimesc lumea !

— Da' de unde ! strigă melcul. Nu-mi pasă de lume ! Ce am eu de împărţit cu lumea ? Îmi ajung *mie* însumi şi atît !

— Cum, nu crezi că trebuie să dăm altora ce avem mai bun, să dăruim tot ce ne stă în putinţă ? E drept că eu n-am dat decît flori. Dar dumneata ? Dumneata, care eşti atît de bogat înzestrat, ce-ai dăruit dumneata lumii ? Ce-ai să-i dăruieşti de acum încolo ?

— Ce-am dăruit ? Ce-am să-i dăruiesc ? Îmi bat joc de lume ! Nu e bună de nimic ! Nu-mi pasă de ea ! Din partea mea n-ai decît să înfloreşti cît îţi place ! Dar să ştii că prea departe n-ai să ajungi ! Alunişul n-are decît să rodească alune, vacile şi oile n-au decît să dea lapte, fiecare îşi are lumea lui, eu mă am pe mine însumi şi asta mi-e de ajuns ! Mă retrag în cochilia mea şi prea puţin îmi pasă de lume !

Cu aceasta, melcul se cuibări în căsuţa lui şi se închise înlăuntru.

— E destul de trist ! îşi zise tufanul. Oricîtă bunăvoinţă aş avea, eu nu mă pot retrage înlăuntru ; eu trebuie să stau afară, să încolţesc şi să înfloresc, deşi petalele trandafirilor mei cad şi se risipesc în vînt. Am văzut-o însă pe stăpîna casei cum a pus o rază de-a mea în cartea ei de citit, unul din trandafirii mei şi-a găsit un locşor la pieptul unei tinere şi frumoase fete, iar un altul a căpătat un sărut din partea unui copil. Cît de bine m-am simţit ! O adevărată fericire ! Astea sînt amintirile mele, viaţa mea !

Şi tufanul în nevinovăţia lui înflorea într-una spre bucuria celor din jur, şi melcul zăcea şi trîndăvea în cochilia lui, căci nu-i păsa de lume.

Trecură anii...

Melcul era acum praf şi pulbere, tufanul de trandafir era praf şi pulbere ; chiar şi trandafirul păstrat în cartea de citit a stăpînei se uscase...

Dar în grădină înfloreau acum alţi trandafiri, şi se tîrau alţi melci, care se chirceau nepăsători în cochilia lor, îşi băteau joc de lume, dar şi lumea trecea la fel de nepăsătoare pe lîngă ei...

Să luăm povestea de la capăt ? Va fi tot aşa...

CUPRINS

Prefață V
Tabel cronologic XXXIX
Degețica 1
Soldatul de plumb 15
Porcarul 21
Klaus cel mic și Klaus cel mare 27
Privighetoarea 41
Rățușca cea urîtă 53
Acul de cîrpit 65
Scăpărătoarea 70
Hainele cele noi ale împăratului 79
Tovarășul de drum 85
Cufărul zburător 106
Fata din soc 114
Lebedele 123
Crăiasa zăpezii 141
Prințesa și mazărea 176
Zîna mării 178
Fetița cu chibriturile 204
Bradul 207
Povestea anului 219
Pasărea cîntecului popular 230
Prințul cel rău 235
Păstorița și hornarul 239
Fluturele 246

Gulerul 250
Cinci dintr-o păstaie 254
Ghiocelul 259
Inul 264
Silful din trandafir 270
Picătura de apă 277
Sporovăială de copii 280
Florile micuței Ida 283
Casa cea veche 293
Omul de zăpadă 303
„Ceva“ 310
Ion Nătîngul 319
Pantofiorii roșii 325
Fata care a călcat pîinea în picioare . . 333
Spiriduşul şi femeia 343
„Fiecare la locul lui“ 349
Piatra filozofală 360
Peniță şi călimară 380
Proba de sărituri 383
Banul de argint 386
Fără doar şi poate 392
Moş Ene 396
Melcul şi tufanul de trandafir 412